

Katoliški verouk

za realko, učiteljišče in deklški licej

—□ Prva knjiga □—

Priredil

Dr. Iv. Svetina

Cena vezani knjigi K 2.80

39.805 π Xf 8²

Katoliški verouk

za realko, učiteljišče in dekliški licej.

Prva knjiga:

Verske resnice.

(Dogmatika.)

Po I. in II. gimnazijski veroučni knjigi priredil

dr. Ivan Svetina,

profesor in katehet na c. kr. l. državni gimnaziji v Ljubljani.

Odobril preč. kn.-šk. ordinariat v Ljubljani dne 7. decembra 1911, št. 5168.
Kot učno knjigo potrdilo vis. c. kr. ministrstvo za bogočastje in uk
dne 18. januarja 1913, št. 55.574/1912.

Cena vezani knjigi 2 K 80 vin.

V Ljubljani, 1913.

V založbi „Katoliške Bukvarne“.

Natisnila „Katoliška Tiskarna“.

030027304

Pregled in kazalo.

	Stran
Uvod v katoliški verouk	1
Verske resnice	5
Prvi del.	
Dokaz resničnosti katoliške vere.	
§ 1. Korist in spored dokaza	5
Prvo poglavje.	
Dokazi o bivanju božjem.	
§ 2. Dokaz iz bivanja sveta	6
§ 3. Dokaz iz uredbe sveta	10
§ 4. Dokaz iz nравne zavesti	14
Drugo poglavje.	
Zgodovinski viri, iz katerih se dokazuje resničnost katoliške vere.	
§ 5. Zgodovinske knjige svetega pisma novega zakona	15
§ 6. Zgodovinska verodostojnost štirih evangelijev in „Dejanja apostolov“	17
§ 7. Zgodovinske knjige novega zakona so pristne	17
§ 8. Zgodovinske knjige novega zakona so se ohranile nepokvarjene	23
§ 9. Pisatelji zgodovinskih knjig novega zakona so osebno verodostojni	24
Tretje poglavje.	
Jezus Kristus je pravi Bog.	
§ 10. Jezusovo pričevanje o samem sebi	26
§ 11. Čudeži	29
§ 12. Prerokbe	31
§ 13. Jezusov nauk	35
§ 14. Jezusova svetost	37
§ 15. Zgodovina krščanstva	38
Zaključek.	
§ 16. Krščanska vera je pravo in dovršeno božje razodetje	42

Četrto poglavje. O katoliški Cerkvi.

Prvi razdelek.

Jezus Kristus je ustanovil katoliško Cerkev.

A. Kristusova Cerkev.

	Stran
§ 17. Ustanovitev in temeljna uredba Kristusove Cerkve	43
§ 18. Kristusova Cerkev je vidna	45
§ 19. Kristusova Cerkev je popolna družba	46
§ 20. Kristusova Cerkev je ustanovljena za vse čase	47
§ 21. Temeljna uredba Kristusove Cerkve je neizpremenljiva	48
§ 22. Škofje, nasledniki apostolov. Mašniki in diakoni	49
§ 23. Rimski škof ali papež, naslednik sv. Petra	50
§ 24. Razmerje med papežem, škofi in mašniki ter diakoni	50
§ 25. Kristusova Cerkev je le ena za vse narode	52
§ 26. Znamenja Kristusove Cerkve	53

B. Katoliška Cerkev je prava Kristusova Cerkev.

§ 27. Samo katoliška Cerkev ima temeljno uredbo Kristusove Cerkve	55
§ 28. Samo katoliška Cerkev ima znamenja Kristusove Cerkve	56
§ 29. Cerkvena država	60

Drugi razdelek.

Sveti Duh razsvetljuje in vodi katoliško Cerkev.

A. Navdihnjenje apostolov in nezmotljivost Cerkve.

§ 30. Navdihnjenje apostolov	61
§ 31. Nezmotljivost Cerkve	62

B. Viri božjega razodetja.

§ 32. Sveto pismo	66
§ 33. Ustno izročilo	69

C. Pot do spoznanja razodetih resnic in do večnega zveličanja.

§ 34. Versko vodilo	71
§ 35. Verska resnica in pobožna misel	72
§ 36. Dolžnosti do katoliške Cerkve	72

Drugi del.

Resnice katoliške vere.

Prvo poglavje.

O Bogu.

	Stran
§ 37. Bog je le eden	74
§ 38. Božje lastnosti	75
§ 39. Presveta Trojica	79
§ 40. Pomenljivost skrivnosti o presveti Trojici	84

Drugo poglavje.

O božjih stvareh.

Prvi razdelek.

Splošno o stvarjenju.

§ 41. Stvarjenje sveta	85
§ 42. Dnevi stvarjenja	88
§ 43. Ohranjanje in vladanje sveta	90

Drugi razdelek.

Angeli.

§ 44. Stvarjenje angelov. Njih narava in namen	92
§ 45. Odločitev angelov. Dobri angeli in hudobni duhovi	94
§ 46. Razmerje angelov do ljudi	95

Tretji razdelek.

Človek.

§ 47. Stvarjenje človeka	96
§ 48. Naravna odličnost človekova	99
§ 49. Neumrljivost človeške duše	100
§ 50. Nadnaravna odličnost človekova	109
§ 51. Greh prvih starišev	110
§ 52. Izvirni ali podedovani greh	111

Tretje poglavje.

O odrešenju človeškega rodu.

§ 53. Božji sklep in priprava	114
§ 54. Odrešenik Jezus Kristus	115
§ 55. Odrešenikovo delo	117
§ 56. Jezus Kristus — naš Gospod	118
§ 57. Odrešenikova mati	119

Četrto poglavje. O posvečevanju človešva.

Prvi razdelek.

Milost.	Stran
§ 58. Pojem in razdelitev milosti	122
§ 59. Dejanska milost	123
§ 60. Posvečujoča milost	125
§ 61. Sprememstvo posvečujoče milosti	129
§ 62. Sadovi milosti: Dobra dela	129
§ 63. Občestvo svetnikov	130

Drugi razdelek.

Presveta Evharistija

§ 64. Pomen, namen in ime	130
-------------------------------------	-----

A. Pričujočnost Jezusa Kristusa.

§ 65. Razodeta resnica	132
§ 66. Kako je Jezus Kristus pričujoč	134

B. Presveta Evharistija kot daritev nove zaveze.

§ 67. O daritvah sploh	136
§ 68. Jezusova daritev na križu	137
§ 69. Daritev presvete Evharistije ali sveta maša	137

C. Presveta Evharistija kot zakrament

se razlaga pri nauku o svetih zakramentih § 73, stran 144.

Tretji razdelek.

Zakramenti in zakramentali.

§ 70. O zakramentih sploh	140
§ 71. Sveti krst	142
§ 72. Sveta birma	144
§ 73. Presveto Rešnje Telo	144
§ 74. Sveta pokora	149
§ 75. Odpustki	153
§ 76. Sveto poslednje olje	155
§ 77. Sveti red (mašniško posvečenje)	157
§ 78. Sveti zakon	158
§ 79. Zakramentali	162

Peto poglavje. O dovršenju sveta.

Prvi razdelek.

Poslednje reči človekove.

	Stran
§ 80. Smrt in posebna sodba	163
§ 81. Zveličanje v nebesih	164
§ 82. Očiščevanje v vicah	165
§ 83. Pogubljenje v peklu	166

Drugi razdelek.

Vesoljno dovršenje.

§ 84. Drugi prihod Kristusov	168
§ 85. Vstajenje mrtvih	169
§ 86. Vesoljna sodba	170

Štev.

Berilo.

1. Stvari oznanjajo Boga	172
2. Zavest o božanstvu	173
3. Prerokbe o Mesijevev trpljenju	175
4. Psalm 2.	176

Uvod v katoliški verouk.

1. **Vera** (religija) je spoznanje in češčenje božje.

a) Vera je spoznanje božje. Človek že s svojim umom spoznava, da je Bog in da ima človek dolžnosti do njega. Natančneje ga tega uči razodetje.

b) Spoznanju se mora pridružiti božje češčenje, to je izvrševanje dolžnosti, ki jih ima človek do Boga.

Vera ni samo neko čuvstvo, ampak prešinja vsega človeka. Po njej se človek ves in popolnoma posvečuje Bogu z umom in voljo. Z umom Boga spoznava, z voljo ga pa priznava za svojega najvišjega Gospoda, od katerega je popolnoma odvisen. Zato ga časti in mu služi izpolnjevaje njegove zapovedi; zato ga tudi ljubi in se želi združiti z njim, ker le po njem in v njem upa doseči popolno srečo.

Vera je človeku najvišja naloga življenja; zakaj Bog je človeka zato ustvaril, da ga človek spoznava in časti, ga ljubi in mu služi ter se tako večno zveliča.

V slovenščini ima beseda „vera“ tudi še ožji pomen. Ne zaznamuje nam vselej tega, kar latinska „religio“, ampak večkrat le to, kar v nemščini „Glaube“, namreč priznavanje naukov o Bogu, ne glede na njih dejansko izvrševanje. Včasih nam pa pomenja „vera“ tudi to, kar „veroizpoved“, to je točen izraz naukov o Bogu in našem razmerju do njega, n. pr.: „apostolska vera“.

Verouk je skupina vseh naukov o Bogu in naših dolžnostih do njega.

2. **Vero imajo vsi narodi.** Ni ga bilo in ga ni naroda, ki ne bi imel nikakega pojma o Bogu in se ne bi vsaj nekoliko zavedal odvisnosti od nekega višjega bitja. Zato se tudi v vsakem narodu nahaja nekako bogočastje, čeprav včasih zelo

nepopolno ali celo nedostojno. Tudi divji narodi, ki so jih našli v Ameriki, Avstraliji in po raznih otokih, niso brez verskih pojmov in brez bogočastja. Prepričani so, da gospoduje nad njimi neko višje bitje, in to prepričanje po svoje tudi izražajo v verskih obredih.

Ta zgodovinska resnica izpričuje, da ima človek zmožnost, Boga spoznavati, in da čuti v sebi naravno potrebo, Boga tudi častiti. Zato pravi cerkveni pisatelj Tertulijan, da je vera „človeški naravi prirojena“.

Vera je bila poprej, preden so bili duhovniki in zakonodajalci. Likurg, Solon, Numa so pri svojih narodih vero že našli ter so nanjo oprli svoje zakone, da so jim dali večjo veljavo.

3. Vera je **Stvarnikov dar**. Bog sam je dal človeku duševne zmožnosti, da ga more spoznati in častiti. Razodel se je pa tudi na nadnaravni način že v začetku človeškega rodu. To nam izpričuje prva Mozesova knjiga, ki pripoveduje, kako je Bog v raju neposrednje občeval z Adamom in Evo, ki sta praroditelja vsemu človeštvu. Pa tudi v ustnem izročilu raznih narodov se je ohranil spomin na nekdanje neposrednje občevanje božje z ljudmi ali na prvotno razodetje v raju.

4. **Razločujemo** naravno in nadnaravno vero.

a) **Naravno** vero imenujemo tisto spoznanje in češčenje božje, do katerega se more človek povzdigniti z naravnimi dušnimi zmožnostmi: z umom in svobodno voljo.

Verske resnice in dolžnosti, katere more človek spoznati s svojim umom, so naslednje: 1. Da je Bog. 2. Nekatere lastnosti božje: da je večen, neizpremenljiv, moder, vsemogočen, svet, pravičen in dobrotljiv. 3. Da je človek odvisen od Boga in ga mora zato primerno častiti, ljubiti in mu služiti zlasti s tem, da izpolnjuje njegovo voljo, ki se mu na naravni način razodeva po glasu vesti. 4. Da je človeška duša naravno neumrljiva. 5. Da ima človek svobodno voljo ter more delati dobro in hudo. 6. Da ga čaka za dobra ali huda dela plačilo ali kazen.

Kdor bi s svojim umom spoznal in s svobodno voljo izvrševal vse te verske resnice in dolžnosti, ta bi imel čisto naravno vero.

b) **Nadnaravno** vero pa imenujemo tisto spoznanje in češčenje božje, ki se naslanja na božji pouk in neposredno božjo

pomoč, t.j. na nadnaravno razodetje in milost božjo. Nadnaravni veri pravimo tudi razodeta ali pozitivna vera.

Nadnaravno razodetje utrjuje in izpopolnjuje naravno versko spoznanje, ker daje prvič onim verskim resnicam, ki jih človek že s svojim umom spoznava, božjo veljavo, drugič pa uči tudi verske skrivnosti, to so take resnice, katerih z naravnimi silami ne more spoznati in umeti noben ustvarjen razum.

Milost božja pa nadnaravno razsvetljuje um, nagiblje in krepi voljo za dobra dela, podeljuje tem delom nadnaravno vrednost, človeka pa prerodi v popolnoma novo, nadnaravno življenje.

5. Potrebnost nadnaravne vere.

Nadnaravna vera je človeku neizogibno potrebna, zakaj ako bi se človeštvo s svojo lastno močjo tudi moglo povzdigniti do čiste naravne vere, vendar taka vera ne bi mogla človeka privedi do nadnaravnega namena, za katerega je ustvarjen. Naš namen je namreč, kakor vemo iz nadnaravnega božjega razodetja, večno zveličanje v nebesih, kjer bomo Boga iz obličja v obličje gledali, t.j., neposrednje in na najpopolnejši način spoznali ter v večni ljubezni z njim združeni uživali neskončno srečo. Tega namena brez božjega razodetja ne bi mogli spoznati, še manj pa bi ga mogli doseči z naravnimi močmi svojega duha.

6. Katoliška vera. Bog se je razodel že v začetku človeškega rodu praroditeljem vsega človeštva, potem posameznim znamenitim možem, ki jih imenujemo očake; ti so: Noe, Abraham, Izak in Jakob. Dalje se je po Mozesu in prerokih razodeval izraelskemu narodu. Slednjič se je po Jezusu Kristusu in njegovih apostolih na najpopolnejši način razodel vsemu človeštvu. To poslednje razodetje prejšnjih ne izključuje, ampak jih izpopolnjuje in dovršuje. Vera, ki se naslanja na to razodetje, se imenuje po Jezusu Kristusu krščanska, po katoliški Cerkvi pa, ki to vero nepokvarjeno hrani in uči, katoliška vera.

Katoliška vera je torej tista vera, ki jo je Jezus Kristus učil in so jo apostoli oznanjali in ki jo nepokvarjeno hrani in uči katoliška Cerkev.

Katoliški verouk je celotno razlaganje katoliške vere.

7. Razdelitev. Katoliški verouk hočemo podati v dveh knjigah.

Prva knjiga: **Verske resnice** (veroslovje ali dogmatika) bo učila, kaj nam je Bog razodel po Jezusu Kristusu in njegovih apostolih.

Druga knjiga: **Nravni nauki** (nравoslovje ali etika) pa bo učila življenje po katoliški veri.¹

¹ Dokler ta knjiga ne izide, se lahko rabi: „Katoliški verouk za višje razrede srednjih šol. Tretja knjiga: Življenje po katoliški veri. Spisal dr. Gregorij Pečjak.“

Verske resnice.

Verske resnice moramo verovati tako, kakor jih uči katoliška Cerkev. Ker pa mora vera biti pametna, nam je treba najprej spoznati, da uči katoliška Cerkev pravo, od Boga razodeto vero, potem moremo šele sprejeti posamezne verske resnice. Zato ima prva knjiga katoliškega verouka dva dela :

Prvi del dokazuje **resničnost katoliške vere.**

Drugi del uči in razlaga posamezne **resnice katoliške vere.**

Prvi del.

Dokaz resničnosti katoliške vere.

§ 1.

Korist in spored dokaza.

Četudi ne dvomimo, da je katoliška vera, v kateri smo vzgojeni, prava, od Boga razodeta vera, nam bo vendar dokaz njene resničnosti v veliko korist. Svoje vere bomo namreč tem bolj veseli in jo bomo tem zvesteje tudi v dejanju izpolnjevali, ko spoznamo razloge, iz katerih je razvidna njena resničnost.

Dokaz resničnosti katoliške vere ima štiri poglavja :

Prvo poglavje govori o naravnem spoznanju božjem. **Da je Bog**, to je prva verska resnica in temelj vsaki veri. To resnico moremo spoznati s svojim umom; zato bo ta del dokaza umski ali modrosloven.

Ker je pa katoliška vera nadnaravno razodeta, moramo dalje dokazati, da se je Bog res nadnaravno razodel. Kako se je to zgodilo in kje se nepokvarjeno hrani božje razodetje, o tem nas more poučiti le zgodovina; zato je nadaljno dokazovanje zgodovinsko in se opira na zgodovinske vire.

Drugo poglavje govori torej o zgodovinskih virih, iz katerih se dokazuje resničnost katoliške vere.

Tretje poglavje dokazuje, da je **Jezus Kristus pravi Bog**. Iz tega sledi, da je krščanska vera, ki jo je Jezus Kristus učil, prava, od Boga razodeta vera in dovršeno razodetje božje.

Četrto poglavje razpravlja nauk o **katoliški Cerkvi**. Dokazuje resnico, da nepokvarjeno krščansko vero hrani in uči le katoliška Cerkev.

To poglavje ima dva razdelka:

Prvi razdelek obsega dokaz, da je **Jezus Kristus ustanovil katoliško Cerkev**. Iz tega sledi, da je katoliška Cerkev v svojem začetku imela pravo, od Boga razodeto vero, ker jo je prejela od svojega božjega ustanovitelja.

Drugi razdelek pa dokazuje, da **Sveti Duh katoliško Cerkev vodi in razsvetljuje**. Iz tega je slednjič razvidno, da katoliška Cerkev vedno nepokvarjeno hrani in uči isto vero, ki jo je prejela od Jezusa Kristusa, da je torej katoliška vera prava, od Boga razodeta vera.

Prvo poglavje.

Dokazi o bivanju božjem.

§ 2.

Dokaz iz bivanja sveta.

Iz bivanja sveta pamet sklepa, da biva Bog.

I. **Svet biva**. Ta resnica, o kateri smo prepričani po izkušnji, je temelj dokazu. Kdor bi resno hotel dvomiti, ali biva Bog, bi moral podreti ta temelj.

II. Kakor gotovo biva svet, tako gotovo mora biti **zadosten razlog** za njegovo bivanje, zakaj brez zadostnega razloga ne more biti ničesar.

Razlog bivanja (den Grund des Daseins) imenujemo to, po čemer ali vsled česar kaj biva. Vse, kar resnično biva, mora imeti zadosten razlog bivanja ali samo v sebi, ali pa v kakem drugem bitju. Če je razlog v drugem bitju, imenujemo tisto bitje vzrok (die Ursache).

Da brez zadostnega razloga ne more biti ničesar, um lahko razvidi. Razlog bivanja imenujemo namreč tisto, kar učinja, da se to, kar je, razločuje od onega, kar ni, to je od „nič“. Ako imam n. pr. v desni roki pero, v levi pa nimam ničesar, sem moral v desno roko pero vzeti, v levo pa ne, in to je razlog, da v desni roki je, in da ga v levi ni. — Roža, ki je na vrtu res zrastle, se razlikuje od rože, ki si jo le mislim, pa je v resnici ni. Prva ima razlog bivanja, druga ne; zato prva biva in druga ni nič.

Stvari, ki nastajajo ali se izpreminjajo, imajo razlog za bivanje v kakem drugem bitju (vzroku). Kar je nastalo, si bivanja ni moglo dati samo, ker ni moglo delovati, preden je sploh bilo. Pa tudi vse, kar se izpreminja, dobiva nekaj, česar prej ni imelo; nobena stvar pa ne more dati sama sebi tega, česar nima; torej je vsaka izprememba povzročena. Karkoli torej nastaja ali se izpreminja, ima razlog bivanja v drugem bitju (vzroku) in je od tega bitja odvisno.

Zgledi. Hišo, ki je poprej ni bilo, so postavili ljudje. Cvetica je vzklila iz semena. Meglica, ki se prikaže na nebu, ima tudi vzrok svojega postanka: poprej nevidni vodeni hlapi so se v ohlajenem zraku zgostili v vidne vodene mehurčke. — Spomladi se oglasi v dobravi piščalka. Piščalko, ki je poprej ni bilo, je nekdo naredil; in ko zaslišimo njen glas, zopet vemo, da mora biti za ta glas poseben vzrok. Ako se zabliška in zagrmí, ne vprašujemo, ali je to povzročeno, ampak kaj je povzročilo blisk in grom. Prepričanje, da je povzročena vsaka izprememba v naravi, je temelj naravoslovni vedi. Ko smo naravni prikazni našli vzrok ali zadostni razlog, jo smatramo za „razloženo“.

Ako je pa katero bitje, ki nima razloga za bivanje v nobenem drugem bitju, mora imeti zadosten razlog v samem sebi, drugače ne bi moglo bivati. Tako bitje, ako v resnici biva, mora imeti v svojem bistvu to, kar njegovo bivanje od vekomaj določuje.

Primeri za táko, od vseh drugih bitij neodvisno bitje med stvarmi ni.

Načelo, da mora biti za vse, kar je, zadosten razlog, je torej umu razvidno. Vsaki vedi je temelj in brez oporekanja ga rabijo vsi ljudje zdravega uma.

III. Zadosten razlog za bivanje sveta je ali v samem svetu, ali v kakem drugem bitju.

IV. V samem svetu ni zadostnega razloga za njegovo bivanje.

To resnico najlaže spoznamo iz izpremenljivosti sveta. Naravoslovne vede soglasno uče, da svet ni bil vedno tak, kakoršen je sedaj. Sedanja njegova oblika je nastala ali se je, kakor pravi naravoslovna veda, razvila iz prejšnje, prejšnja zopet iz prejšnje itd.

Gotovo je torej, da svet v sedanji obliki nima sam v sebi zadostnega razloga, ker je odvisen od prejšnje oblike, iz katere se je razvil, in morda še od kakega drugega bitja, ki je razvoj omogočilo. Isto velja o vsaki drugi obliki sveta. Vsaka poznejša oblika je odvisna od prejšnje.

Ni pa možno, da bi resnično bivala kaka vrsta odvisnih členov (odvisnih oblik sveta ali raznih odvisnih bitij), ako ni nobenega takega bitja, ki ima samo v sebi zadosten razlog za bivanje.

Pojasnila te resnice:

- a) O vrsti odvisnih bitij pamet popolnoma jasno spoznava: Zadnjega člena **ni**, če ni predzadnjega; predzadnjega **ni**, če ni tretjega; tretjega **ni**, če ni četrtega, itd.

Vsi ti stavki, ki so popolnoma jasni, trdijo o **vsakem** členu, **da ga ni**, in sicer tako dolgo, dokler ne pridemo do bitja, o katerem moramo **brezpogojno** reči, da **biva**. To je pa samo tako bitje, ki ima zadosten razlog za bivanje samo v sebi. Ako torej ni takega bitja, ni nobenega člena.

b) V vrsti samih odvisnih bitij zadostnega razloga za bivanje vrste ni, naj bo členov malo, ali veliko, ali brezkončna množica.

Zadnji člen namreč gotovo nima v sebi razloga za bivanje onih členov, ki so pred njim, za svoje lastno bivanje pa tudi ne, ker je odvisen. V zadnjem členu torej ni nikakega razloga za bivanje cele vrste.

Zgledi: Jajce, ki ga znese kokoš, ne daje bivanja tistim kokošim in jajcem, ki so pred njim; sedanje pšenično zrno ne daje bivanja klasu, ki je bil pred njim; gibanje zemlje v sedanjem hipu ne daje gibanja zemlji v prejšnjem hipu.

Predzadnji člen v vrsti odvisnih bitij daje sicer bivanje zadnjemu členu, a ker je njegovo bivanje odvisno od prejšnjih členov, daje naslednjemu členu le, kar je sam prejel. Brez prejšnjih členov ne bi bilo ne predzadnjega, ne zadnjega člena. Za bivanje cele vrste torej tudi v predzadnjem členu ni razloga.

Enako je z vsakim členom, kateri je le učinek kakega prejšnjega bitja ali kakoršenkoli nasledek kakega prejšnjega hipa.

Naj bo torej takih členov tudi neskončna množica, vendar v celi vrsti ni nikakega razloga za bivanje in vrsta je nemožna, ako ni razen odvisnih členov nobenega takega bitja, ki ima samo v sebi razlog za bivanje in v katerem je hkrati zadosten razlog in prvi vzrok za bivanje in razvoj cele vrste odvisnih bitij.

Spoznanje te resnice si olajšamo s primeri:

Veriga, katere členi so drug od drugega odvisni, ne more prosto viseti v zraku, ako ni prvi člen kje pritrjen. Nič ne bi pomagal izgovor, da ni treba prvega člena, ampak da si lahko mislimo verigo brez konca ali pa v krogu sklenjeno. Tudi tedaj ne bi mogla prosto viseti.

Isto pojasnjuje vrsta železniških voz, ki drug drugega vlečejo: brez lokomotive se vozovi ne pomičejo, ako si tudi mislimo vrsto poljubno podaljšano ali v krog sklenjeno.

Tako tudi različnih oblik sveta, ki se druga iz druge razvijajo, ne moremo umeti brez neodvisnega bitja, ako bi tudi trdili, da je ta razvoj brezkončen ali da se vse razvija kakor v krogu, tako da ni nikjer začetka.

Vse, kar se izpreminja in razvija, mora torej imeti zadostni razlog ali prvi vzrok svojega bivanja izvun sebe.

V. Torej biva razen sveta še neko drugo bitje, ki ima samo v sebi razlog za bivanje in v katerem je hkrati zadostni razlog in prvi vzrok za bivanje sveta.

To bitje se imenuje Bog.

Da ni morda prvotna oblika sveta ono bitje, ki ima samo v sebi razlog za bivanje, ampak da je Bog izvunsvetno bitje, pamet lahko spozna. Kakšna je bila prvotna oblika sveta, ali je bila žareča obla, ali tenka in redka meglica, ki se je polagoma začela zgoščevati, to je težko dognati in naravoslovna veda o tem različno ugiblje. To pa je gotovo, da je bila tudi prvotna oblika sveta izpremenljiva, ker ni vedno ostala taka, kakoršna je bila. Izprememba pa kaže na odvisnost od drugega bitja, na razlog bivanja izvun sveta.

Iz dokaza je razvidno, da je Bog **bitje, ki je samo od sebe**. To pomenja, da Bog ni postal in da svojih popolnosti ni dobil od nobenega drugega bitja.

Ako bi bil Bog postal, bi bil moral ali sam sebe ustvariti, preden je bil, kar ni možno; ali pa bi bil moral dobiti bivanje od drugega bitja, torej bi bil od tega bitja odvisen in ne bi imel sam v sebi zadostnega razloga za bivanje. Isto bi bilo, ako bi bil katerokoli popolnost dobil od kakega drugega bitja.

Iz tega sledi:

1. **Bog je večn:** je vedno bil, je in vedno bo.

Da Bog tudi vedno bo, je razvidno iz tega, ker ima razlog bivanja v samem sebi in je torej bivanje njegovo bistvo.

2. **Bog je neskončno popoln.** To pomenja: Bog ima vse popolnosti ali vse dobre lastnosti v najvišji meri.

Ako bi Bog katere popolnosti ne imel, ali bi jo imel le v nepopolni meri, bi bil v tem oziru omejen. Omejeno pa more in mora biti le tako bitje, ki je svoje bivanje in svoje popolnosti prejelo od drugega bitja, ne pa bitje, ki je samo od sebe in mu je — kakor bivanje — tako tudi vsaka popolnost bistveno lastna.

3. **Bog je neizpremenljiv.**

Ako bi se izpremenil, bi dobil nekaj, česar poprej ni imel. To pa bi mogel dobiti zopet le od drugega bitja, torej bi ne bil več neodvisen in sam od sebe.

§ 3.

Dokaz iz uredbe sveta.

Svet ni delo slučajja, ampak je smotrno urejen. Smotrno imenujemo to, kar je narejeno ali urejeno za določen namen ali smoter. Razumen človek smotrno uravnava svoja dela in iz smotrnosti kakega dela sklepamo na umnega izvršitelja, ki je na uspeh mislil in po tej misli (smotru) delo uravnal.

Ako gremo na visoko goro in opazujemo melovje, kjer kameni brez smotra leže drug na drugem, ne vprašujemo, kdo je kamene tako zložil. Ako pa slednjič po dolgi hoji pridemo do gorske koče, ki nam nudi zavetišče in prenočišče, ter vstopivši vidimo v njej ognjišče in mizo in klopi ter ležišča z gorkimi odejami, ne bomo prav nič dvomili, da so kočo postavili in uredili misleči, umni ljudje, ki so vedeli, kaj delajo in čemu bo vse to.

Ali če opazujemo uro, v kateri se vrte razna kolesca, tako da z natančno umerjeno hitrostjo premikajo kazalec, ki nam naznanja čas, — gotovo ne bomo sodili, da je vse to samo po sebi nastalo in se slučajno tako strnilo, marveč bomo iz smotrnega dela sklepali na umnega izvršitelja.

Iz smotrnosti sveta pamet spoznava, da biva razen sveta umno bitje, ki je vzrok smotrnosti; to nad naravo vzvišeno, modro in mogočno bitje je **Bog**.

I. Resnično je, da **so na svetu smotrne uredbe**.

Vidimo namreč, da neštete stvari delujejo po stalnih zakonih za določene namene in da dosegajo svoje uspehe, kolikor je prav za celoto. Vidimo tudi, da različne stvari, ki nimajo vselej med seboj vzročne zveze, delajo druga za drugo ter sestavljajo enovit red in čudovito lepoto.

1. Najlepši umotvor je človek sam. Po zakonih simetrije in harmonije sestavljeno telo je urejeno tako, da vsak ud služi svojemu namenu, vse telo pa je najprikladnejše bivališče in orodje mislečega in svobodnega duha.

2. Pa tudi v prirodi, ki sama nima razuma, opazujemo vse polno umnih uredb.

a) Zemlja je uravnana tako, da je prikladna za človekovo bivališče. Ina pravo razdaljo od sonca, da dobiva od njega primerno toploto in svetlobo. Ozračje je namešano iz prav takih plinov in v prav tistem razmerju, kakor je potrebno za ljudi, živali in rastline. Ljudje in živali potrebujejo za dihanje kisika, ki se v pljučih deloma spaja z ogljikom v ogljikovo kislino. Ta bi zrak zastrupila, ako bi je bilo preveč; a rastline jo vsrkavajo, ji odjemljejo ogljik, kisik pa puščajo zopet ljudem in živalim.

b) Zemeljska os ne stoji pravokotno na ekliptiki, ampak je od pravokotnice odklonjena za $23\frac{1}{2}^{\circ}$. Posledica temu je menjavanje štirih letnih časov.

c) Toplota zemeljska telesa razteza, mraz pa jih zgoščuje. Izjemo dela voda, ki doseže svojo največjo gostoto pri $+4^{\circ}\text{C}$, potem pa se zopet razteza. Ako ne bi bilo te izjeme, bi se led začel delati od spodaj in v hudi zimi bi zamrznile vse vode od dna do vrha; vse vodne živali bi morale poginiti.

č) Krasno se razodeva višja modrost v delovanju raznih živalic, ki tako umno skrbe zase in za ohranjenje svojega rodu, n. pr. čebelice, gosenice raznih metuljev in drugih žuželk. To ni pridobljena modrost brezumnih živalic, ampak v naravo položen nagon (instinkt), ki deluje vedno enako in s tisto sigurnostjo, kakor vse prirodne sile.

3. Tudi za to lahko najdemo zgledov, kako različne stvari, ki nimajo razuma in med katerimi ni nikake neposrednje zveze, delujejo druga za drugo.

a) Nekateri žuželke raznašajo cvetlični prah z ene rastline na drugo in tako pospešujejo oploditev.

b) Obširne puščave tropičnih krajev so navidezno brezsmotne, a v resnici izpolnjujejo jako važne namene. Prvič so naravne peči za oddaljene mrzlejše kraje. Od pekočega solnca razbeljeni pesek do visoke stopnje segreva zračne plasti, ki se potem v mogočnih tokih razlivajo proti severu ali jugu, prinašajoč seboj dobrodejno toploto. Drugič pa tako segreti zrak na poti čez širno morje vsrka mnogo vodenih hlapih, ki jih dvigne in nese čez najvišje gore. V mrzlejših krajih se hlapi ohladi in zgostijo v vodne mehurčke in kapljice, ki kot blagodejni dež namakajo rodovitna polja in napajajo studence, da ne preneha tek voda.

(Še mnogo drugih zgledov smotnosti v prirodi navaja „Katoliški verouk za višje razrede srednjih šol“. Druga knjiga. Spisal dr. Gr. Pečjak. Berilo št. 3. Moderne naravoslovne knjige so polne hvale, kako modro je urejena narava.)

II. Smotrne uredbe na svetu more povzročiti le umno bitje.

Pri smotrnem delu prihodnji uspeh dejansko vpliva na delo, n. pr. pri zidanju hiše ali sestavi ure. Edino možen način, kako more nekaj prihodnjega že bivati ter vplivati, je pa le ta, da biva v mislih umnega bitja, ki hoče to uresničiti, na kar misli. Smotno delo torej nujno kaže, da je kdo na uspeh dela mislil in po tej misli (smotru) delo uravnal.

S tem se ujema občja zavest človeštva. Že majhen račun, ali kratka kitica pesmi na koscu papirja je vsakemu človeku neovržen dokaz, da je to pisava umnega bitja. Tako se ne bi smelo sklepati, ako ne bi bilo gotovo, da umno delo nikdar ni možno brez umnega vzroka; in vendar se vsi ljudje strinjajo, da se mora tako sklepati. Z isto pametjo pa nam je soditi tudi dela narave, ki so sestavljena iz številnejših delcev in izvršena še umneje ko človeška dela.

III. Torej je neko umno bitje, ki je povzročilo smotrne uredbe na svetu.

Kako naraven in edino pravilen je ta sklep, potrjuje **brezupni boj** bogotajcev proti sklepanju iz smotnosti, ki kaže, da se ni mogoče pametno upirati. Pravijo:

a) „Svet je delo slučajja.“ Slučaj nikdar ne more ustvariti trajnih smotrnihi uredeb. Ako bi n. pr. vihar premetaval črke, bi bilo sicer možno, da bi tri, štiri črke slučajno združil v kratko besedico, ki bi se pa v naslednjem hipu zopet razdrla. Nikdar bi pa tako ne nastala cela pesmica, kaj šele cela knjiga.

b) „Svet so uredili prirodni zakoni.“ Zakoni, ki so svet uredili in red ohranjajo, so sami še umnejše delo, nego bi bilo urejevanje sveta od slučajja do slučajja. V stroju, ki opravlja smotrna dela, na primer v velikem tiskarskem stroju, tudi delujejo prirodne sile po stalnih zakonih. A kdo bi odrekal umnost izumitelju stroja?

c) „Zakaj se iz nereda na svetu ne bi smelo sklepati, da sveta ni uredilo umno bitje?“ Odgovor: Iz nereda bi se smelo le to sklepati, da tega, kar je v neredu, ni uredilo umno bitje; a kar je urejenega, to je moral kdo urediti. Vsaka poedina smotrna stvar, n. pr. knjiga, svedoči, da je delo umnega bitja, ako jo najdemo tudi sredi največjega nereda. V resnici pa človek niti tega ne more trditi, da je na svetu res nered. V veličastnem redu vesoljstva se nižji smotri žrtvujejo višjim in tako je delni „nered“ še izrazitejši dokaz višjega uma. V premnogih stvareh, ki so se prej zdele nepotrebne in škodljive, je proučevanje narave razkrilo sijajno smotrnost.

IV. **Svet ni tako bitje**, da bi mogel sam povzročiti svoje smotrne uredbe.

Ni namreč bitja na svetu, ki bi imelo toliko uma in moči, da bi moglo zamisliti in ostvariti (uresničiti) smotrne uredbe sveta. Človek je sicer umno bitje, ki dela smotrno, a njegov um in njegova moč sta omejena in svetovni red je bil uravnan, preden je človek nanj mislil.

V. **Je torej izvan sveta drugo bitje**, ki je povzročilo smotrne uredbe na svetu.

To izvunsvetno, po umu in moči vzvišeno bitje je **Bog**.

* * *

Iz uredbe sveta je neposrednje razvidno, da biva izvan sveta po umu in moči vzvišeno bitje, ki je svet smotrno uredilo. Da je to bitje obenem **stvarnik** sveta, razkriva globlje razmišljanje:

Svet je urejen tako, da se smotrno delovanje vrši po prirodnih zakonih. Ti zakoni izvirajo iz bistvenih lastnosti

posameznih stvari. Torej je oni Um, ki je zamislil svetovni red in smotrno delovanje stvari, uresničil to misel s tem, da je stvarjem dal bistvene lastnosti, kakoršne so potrebne za smoter. Kdor pa je dal bistvene lastnosti, je dal bistvo, to je: on jih je ustvaril.

§ 4.

Dokaz iz npravne zavesti.

Ne le zunanji svet oznanja vsemogočnega in neskončno modrega Boga, ampak tudi notranja zavest izpričuje vsakemu človeku, katerega duševne zmožnosti so normalno razvite, da biva božje bitje.

I. Človek ima nad seboj npravni zakon, kateremu se ne more odtegniti. Vest mu namreč pravi, da je med npravno dobrim in npravno zlim dejanjem razlika, in mu nalaga brezpogojno dolžnost, delati npravno dobro ter varovati se npravno zlih del.

Vest je sicer različna pri raznih ljudeh in celo pri istem človeku more biti ob raznih časih različna, toda le v sodbi, katera dejanja so npravno dobra in katera so zla. To je umevno, ker človeška pamet, ki sodi posamezna dejanja po npravnem zakonu, ni nezmotljiva; kakor se tudi sodnik, ki sodi dejanje obtoženca po pozitivnem človeškem zakonu, v razsodbi lahko zmoti. Stalen pa je zakon npravnosti, ki brezpogojno vелеva, da je treba to delati, kar smo spoznali za dobro, in se ogibati tega, kar smo spoznali za zlo.

Z dobro vzgojo se da sodba izbistriti, s slabo vzgojo in slabimi zgledi pa se zatemni, a zakon npravnosti se ne more izbrisati z nobeno silo.

Celo najvišja zemeljska dobrota, ki se (navidezno) včasih nudi za npravno zlo dejanje, in najhujše fizično zlo, ki človeka na zemlji včasih zadene zaradi dobrega dejanja, ne more omajati npravnega zakona, ki veli: Varuj se hudega, delaj dobro!

II. Karkoli biva, mora imeti zadosten razlog: torej **mora biti zadosten razlog** za dejstvo, da ima človek nad seboj npravni zakon.

III. Zadostni razlog za tako splošen, s človeško naravo neločljivo združen, stalen in vsekdar neizprosni zakon more biti le **v nadsvetnem bitju**, ki gospoduje nad naravo in nad človeškim duhom ter vsem človeštvom, **in to bitje je Bog**.

Iz nramnega zakona odseva neskončna božja svetost: Bog hoče in ljubi vse dobro in sovraži vse hudo. Sklepati pa moremo tudi na neskončno pravičnost, s katero bo Bog vse dobro poplačal in vse hudo kaznoval, kakor si bo kdo zaslužil.

Drugo poglavje.

Zgodovinski viri, iz katerih se dokazuje resničnost katoliške vere.

§ 5.

Zgodovinske knjige svetega pisma novega zakona.

Poglavitni vir dovršenega božjega razodetja, ki ga je Jezus Kristus prinesel na svet, so zgodovinske knjige svetega pisma novega zakona; te so: štirje evangelijski in „Dejanje apostolov“.

1. Evangelij sv. Mateja. Sv. Matej je bil apostol Kristusov. Poprej je opravljal službo cestninarja v Kafarnavmu. Ko ga je Jezus poklical v apostolsko službo, je popustil vse, hodil za njim ter bil priča njegovih del in nauk. Po Jezusovem vnebohodu je oznanjal nauk zveličanja po Judovski deželi. Preden je šel med poganke narode, je hotel svojim rojakom zapisati to, česar jih je poprej ustno učil. Tako je nastal prvi pisani evangelij.

Poseben smoter, ki ga je imel pred očmi sv. Matej, je bil ta, da bi svojim rojakom v Palestini dokazal, da so se na Jezusu Kristusu izpolnile vse prerokbe o obljubljenem Odrešeniku, zapisane v svetem pismu starega zakona. Iz izpolnitve naj bi Judje spoznali, da je Jezus obljubljeni Odrešenik ali Mesija.

Sv. Matej je spisal svoj evangelij v takrat po Palestini navadnem sirsko-kaldejskem jeziku; ohranjen pa nam je le grški prevod.

2. Evangelij sv. Marka. Sv. Marko ni bil apostol, živel pa je z apostoli v najožji dotiki. Izpočetka je bil spremljevalec apostola Pavla, pozneje pa se je v Rimu pridružil sv. Petru. Po ustnem oznanjevanju prvaka vseh apostolov in ob njegovem neposrednem vodstvu je spisal evangelij, namenjen posebno onim kristjanom, ki so se iz poganstva izpreobrnili h krščanski veri.

Drugi evangelij in vse nadaljnje knjige sv. pisma novega zakona so spisane v grščini, ki je bila takrat po jutrovi in tudi po zahodnih deželah tako razširjena, da so jo skoraj splošno umevali.

3. Evangelij sv. Luka. Sv. Luka tudi ni bil apostol. Rojen je bil v Antiohiji od poganskih roditeljev. V svoji mladosti je bil zdravnik. Zgodaj je spoznal in sprejel krščansko vero. Spremljal je sv. Pavla na njegovih apostolskih potovanjih in šel z njim tudi v Rim, kjer je moral sv. Pavel dve leti prebiti v ječi. V tem času je sv. Luka spisal svoj evangelij pod neposrednim Pavlovim vodstvom. Izpraševal pa je, kakor sam priča, tudi druge apostole o vsem, kar je Jezus delal in učil. (Prim. Luk. 1, 1 sl.)

Podrobnosti o Jezusovi detinski dobi in podatke o Mariji je lahko izvedel od Marije same in od njenih sorodnikov.

4. Evangelij sv. Janeza. Sv. Janez je bil apostol, katerega je Jezus posebno ljubil. V svoji mladosti je z očetom Zebedejem in bratom Jakobom ribaril po Genezareškem jezeru. Po čudežnem ribjem lovu, ki ga popisuje sv. Luka (Luk. 5), je Jezus oba brata: Janeza in Jakoba starejšega s Simonom Petrom vred poklical v apostolsko službo. Te tri apostole je Jezus večkrat posebno odlikoval. Sv. Janezu je umiraje na križu izročil svojo mater Marijo.

Po Jezusovem vnebohodu je sv. Janez bržkone do Marijine smrti ostal v Palestini. Pozneje je šel v Malo Azijo in je po smrti sv. apostolov Petra in Pavla imel svoje stalno bivališče v Efezu. Tertulijan in sv. Hieronim pripovedujeta, da je ob času cesarja Domicijana prišel v Rim, kjer so ga vrgli v kotel vrelega olja. A bil je čudežno rešen. Potem pa je moral iti v pregnanstvo na otok Patem. Tu je spisal svojo preroško knjigo „Skrivno razodetje“. Milejši cesar Nerva mu je dovolil, da se je smel zopet vrniti v Efez. In zdaj šele, po svoji vrnitvi, je spisal četrti evangelij. Umrl je naravne smrti okrog leta 100 po Kr.

Poleg tega, da je hotel s svojim evangelijem izpopolniti prve tri evangeļije, je sv. Janez imel pred očmi še poseben namen, dokazati, da je Jezus Kristus ne le Abrahamov potomec in obljubljeni Odrešenik, kar so že prvi trije evangelisti dokazali, ampak da je tudi pravi Sin božji, Beseda božja,

ki je bila v začetku pri Bogu in je sama Bog, pa je meso postala in med nami prebivala. (Jan. 1.)

5. „**Dejanje apostolov.**“ Peta zgodovinska knjiga novega zakona, „**Dejanje apostolov**“, je nekako nadaljevanje štirih evangelijev. Pisatelj, sv. evangelist Luka, popisuje v tej knjigi ustanovitev in zgodbe Jezusove Cerkve v prvih 30 letih, t. j. od vnebohoda Gospodovega pa do onega časa, ko je bil sv. Pavel v Rimu prvikrat v ječi. Važna je torej zlasti za nauk o sv. Cerkvi.

§ 6.

Zgodovinska verodostojnost štirih evangelijev in „Dejanja apostolov“.

Da je kaka knjiga zanesljiv zgodovinski vir ali da je **zgodovinsko verodostojna**, se prepričamo, ako dokažemo, da je knjiga 1. pristna, 2. nepokvarjena in 3. da je njen pisatelj osebno verodostojen.

Pristno (nepodtaknjeno) imenujemo knjigo, katero je res spisal oni pisatelj, ki se v njej izrečno navaja ali pa mu jo prisoja ustno izročilo; ako pa pisatelj ni znan, mora biti knjiga vsaj v tistem času spisana, v katerega jo stavi ustno izročilo.

Nepokvarjeno imenujemo knjigo, ako se je ohranila njena vsebina bistveno neizpremenjena.

Osebno verodostojen pa je pisatelj knjige, ako je poučen o stvari, ki jo popisuje, tako da more poročati resnico, in ako je poleg tega resnicoljuben, da tudi hoče pisati resnico.

§ 7.

Zgodovinske knjige novega zakona so pristne.

Štirje evangeliji in „Dejanje apostolov“ so pristne knjige, t. j., spisali so jih res apostoli in njihovi učenci: sv. Matej, sv. Marko, sv. Luka in sv. Janez, in sicer v prvem stoletju po Kristusu. To dokazujejo zunanji in notranji razlogi.

A. Zunanji razlogi.

I. **Rokopisi.** Dokler še niso poznali tiska, so se mogla dela pisateljev širiti le po rokopisih, t. j. po prepisih prvotnega spisa.

Čim več takih rokopisov nam je o kakem delu ohranjenih in čim starejši so, tem bolj moremo biti prepričani o pristnosti dotičnega dela.

Ako primerjamo v tem oziru sv. pismo, zlasti zgodovinske knjige novega zakona, s starimi klasiki in drugimi sovrstnimi knjigami svetne vsebine, o katerih pristnosti prav nič ne dvomimo, se prepričamo, da je pristnost sv. pisma še mnogo bolj zanesljiva.

Najstarejši rokopisi starih klasikov, ki so nam ohranjeni, so večinoma šele iz 8. ali 9. stoletja; le prav malo jih je iz starejše dobe.

Sveto pismo pa nam je celotno ohranjeno v dveh rokopisih iz 4. in dveh iz 5. stoletja. Iz poznejših stoletij pa imamo več tisoč rokopisov, okrog 1000 je kritičnih. Nekateri obsegajo vse, drugi pa le posamezne svetopisemske knjige.

Nobeno starejše delo svetne vsebine se ne more niti od daleč ponašati s tako starostjo in takim številom rokopisov.

II. Prevodi. Sveto pismo se je že zgodaj prevajalo v mnogotere jezike. Najstarejši prevodi sv. pisma segajo še za 200 let dalje nazaj, ko v prvotnem jeziku ohranjeni rokopisi.

Iz 2. stoletja po Kr. sta ohranjena dva preveda, namreč sirske prevod z imenom „Pešito“, izdelan že v začetku 2. stoletja, in stari latinski prevod „Itala“ iz srede 2. stoletja.

Iz 3. stoletja imamo koptiški prevod, ki so ga čitali kristjani v Egiptu, in etiopski prevod.

Iz 4. stoletja je gotški prevod, ki ga je priredil škof Ulfila. („Srebrni kodeks“ tega preveda je iz 6. stoletja.)

Okrog l. 400 je dovršil sv. Hieronim latinski prevod, ki se imenuje Vulgata.

Iz 5. stoletja je armenski prevod sv. pisma, namenjen kristjanom v Armeniji.

Za nas je zlasti zanimiv staroslovenski prevod, ki sta ga sv. brata Ciril in Metod v 9. stoletju podala Slovanom.

Prevodi sv. pisma so velevažni v dvojnem oziru :

1. Dokazujejo starost sv. pisma in posebe zgodovinskih knjig novega zakona. Original mora biti starejši od preveda; najstarejši prevod pa je iz prve polovice 2. stoletja, torej so morale zgodovinske knjige novega zakona biti spisane že koncem 1. stoletja.

2. Mnogoštevilni prevodi iz najstarejših časov izpričujejo apostolski izvor svetopisemskih knjig novega zakona, in sicer zaradi tega, ker je le splošno prepričanje, da so te knjige zapuščina apostolov, moglo povzročiti, da so se prevajale in tako hitro razširjale med razne narode v času, ko je bilo razširjanje knjig zelo težavno. Prevara v 2. stoletju ni bila možna, ker so živeli še učenci apostolov.

III. Citati. Cerkveni pisatelji prvih stoletij navajajo v svojih spisih mnogo izrekov iz evangelijev in drugih svetopisemskih knjig novega zakona. Takim izrekom pripisujejo apostolsko in naravnost božjo veljavo. To dokazuje, da so bile svetopisemske knjige novega zakona tem pisateljem dobro znane in da so veljale za apostolske knjige.

Najstarejše cerkvene pisatelje zovemo apostolske očete, ker so še poznali apostole in so bili njihovi učenci. Pisali so proti koncu 1. in v začetku 2. stoletja. Sicer je le malo spisov apostolskih očetov ohranjenih, vendar se nahaja v njih 34 izrekov iz evangelijev, in sicer največ iz evangelija sv. Mateja, ki je najstarejši, najmanj iz evangelija sv. Janeza, ki je bil dovršen šele okrog l. 100.

Od cerkvenih očetov in pisateljev iz 2., 3. in 4. stoletja nam je ohranjenih mnogo več spisov in knjig. V teh je navedenih toliko izrekov iz evangelijev in drugih svetopisemskih knjig, da bi se iz teh citatov moglo sestaviti skoraj celo sveto pismo.

IV. Izrečna poročila o postanku ter pisateljih zgodovinskih knjig novega zakona.

Cerkveni očetje in pisatelji ne navajajo samo izrekov iz štirih evangelijev in „Dejanja apostolov“, ampak tudi izrečno poročajo, kako in kdaj so te knjige nastale in kdo jih je spisal. Najvažnejši poročevalci so :

1. Sv. Justin, mučenec in apologet. Rojen je bil v začetku 2. stoletja od poganskih starišev v mestu Sihemu v Samariji. V svoji mladosti je proučil razne modroslovne sestave, ki pa niso mogli utešiti njegovega teženja po spoznanju resnice. A česar je resno in vztrajno iskal, je slednjič našel v krščanskih svetih knjigah, v svetih evangelijih. Prejel je sveti krst ter postal krščanski apologet, t. j. branitelj krščanske vere proti neopravičenim napadom nevernikov in Judov. Umrli je mučeniške smrti v Rimu l. 166. ob cesarovanju Marka Avrelija.

Kot mož bistrega duha in velike naobraženosti, rojen kmalu po smrti sv. apostola Janeza v neposrednji bližini Jeruzalema, je bil sposoben, da je natančno proučil temelje krščanstva. Svojo resnicoljubnost pa je neovržno dokazal z mučeniško smrtjo.

Sv. Justin imenuje štiri evangelije „spomenice apostolov“, ki so jih napisali „Kristusovi učenci in njihovi spremljevalci“. Poroča tudi, da so se ti evangeliji — enako kakor spisi prerokov — že ob njegovem času, t. j. v prvi polovici 2. stoletja, „javno čitali pri krščanski službi božji“. Vsebino teh knjig pa imenuje „vzvišene nauke“.

2. Sv. Irenej, rojen l. 140. v Mali Aziji, je bil učenec apostolskega očeta sv. Polikarpa, škofa v Smirni in učenca sv. apostola Janeza. Iz Male Azije je prišel Irenej v Galijo, kjer je postal mašnik in pozneje lionski škof. Svoje sveto življenje je sklenil z mučeniško smrtjo.

Ta mož je pač zanesljiva priča o apostolskem izvoru zgodovinskih knjig novega zakona. Po svoji domovini in vzgoji v neposrednji zvezi z apostolom Janezom, je bil o postanku evangelijev dobro poučen. Njegova učenost, njegovo sveto življenje in mučeniška smrt pa so najboljše poročstvo za to, da ni le mogel, ampak tudi hotel poročati resnico.

Sv. Irenej navaja v svojem velikem delu: „Proti krivovercem“ okrog 400 izrekov iz evangelijev, med temi 94 iz sv. Janeza. Poroča pa tudi izrečno, da so spisali evangelije sv. Matej, sv. Marko, sv. Luka in sv. Janez. Pripoveduje tudi, kdaj in ob kakih okoliščinah so bili spisani posamezni evangeliji.

Poročilo slove: „Matej je objavil svoj evangelij med Judi in v njihovem lastnem jeziku oni čas, ko sta Peter in Pavel v Rimu oznanjala evangelij. Potem je Marko, Petrov učenec, zapisal to, kar je Peter propovedoval. Tudi Luka, Pavlov spremljevalec, je v knjigo zapisal evangelij, kakor ga je oznanjal Pavel. Naposled je Janez, Gospodov učenec, kateri mu je slonel na prsih, izdal evangelij, ko je bival v Efezu v Aziji.“ Irenaeus. Adv. haer. III. c. 1.

V isti knjigi priča, da je „Dejanje apostolov“ spisal sv. Luka.

3. Tertulijan (160–240) je bil sin rimskega stotnika v Kartagini. Bil je silno bistroumen in je stal na vrhuncu poganske izobrazbe. Stanovitnost svetih mučencev ga je prepri-

čala o resničnosti krščanske vere. V svoji moški dobi (okrog l. 193.) je prejel sv. krst in bil potem v mašnika posvečen. L. 202. je zavoljo nagnjenja k ostremu življenju zašel v Montanovo krivo vero. Kar je spisal do tega leta, je zanesljivo katoliški nauk, v poznejših spisih se nahajajo nekateri krivoverski nauki. Zato se ne prišteva cerkvenim očetom, ampak le cerkvenim pisateljem.

Tertulijan dokazuje krivovercu Marcionu, ki je sprejel samo evangelij sv. Luka, da ima sv. Cerkev štiri pristne evangelije, sv. Mateja, sv. Marka, sv. Luka in sv. Janeza.

Med drugim piše o štirih evangelijih: „Izmed apostolov sta nam (pismeno) izročila verske resnice sv. Matej in sv. Janez, izmed apostolskih učencev pa jih v nas utrjujeta sv. Marko in sv. Luka.“ Tertull. Contra Marc. lib. XIV. 2.

Tertulijanovo poročilo je tem važnejše, ker se ta cerkveni pisatelj, dasi je zašel v krivo vero, vedno sklicuje na ustno izročilo in zatrjuje, da moramo sprejeti le to, kar so nam izročile prvotne cerkvene občine, ki so jih ustanovili apostoli.

V. Izpričevalo nasprotnikov.

a) Krivoverci prvih stoletij so svetopisemske knjige novega zakona ne le poznali, ampak večinoma tudi priznavali njih apostolski izvor. Nanje se sklicujejo, da bi z napačno razlago nekaterih izrekov utrdili svoje krive nauke. Ako so pa nekateri krivoverci, kakor n. pr. Marcion, oporekali posameznim knjigam, so z oporekanjem le to dokazali, da so bile one knjige takrat že spisane in znane in da so drugi kristjani priznavali njih apostolski izvor.

Nekateri krivoverci so začeli že proti koncu 1. in v začetku 2. stoletja apostolske spise ponarejati in hoteli te svoje izdelke lažnivo podtekniti apostolom in njih vrstnikom. Tako so nastali n. pr. Evangelij sv. Jakoba, Nikodemov evangelij, Skrivno razodetje sv. Petra i. dr. Ker je Cerkev označila take spise kot „zakotne“ (apócrýpha) in je vernike pred njimi svarila, so prav ti ponarejeni spisi nov dokaz, kako skrbno je Cerkev čuvala prave apostolske knjige. Sploh je podtikanje apostolom umljivo le iz tega, da so prvi kristjani imeli več pristnih apostolskih knjig.

b) Celo poganski učenjaki in pisatelji nehote potrjujejo pristnost evangelijev in drugih svetih knjig, ko na-

padajo in smešijo njih vsebino. Tako se bori n. pr. modrijan Celz v prvi polovici 2. stoletja zoper razne evangelijske nauke, evangelije same pa imenuje „spise Kristusovih učencev“.

VI. Izpričevalo katoliške Cerkve. Ker so svetopisemske knjige novega zakona nastale v naročju katoliške Cerkve, ona najlažje priča o njih pristnosti in apostolskem izvoru. Tako izpričevalo katoliška Cerkev tem knjigam tudi res daje od svojega početka pa do današnjega dne, in sicer na raznoteri način:

a) Katoliška Cerkev je tem knjigam že v prvih stoletjih skazovala največje spoštovanje: čitala jih je pri službi božji, razširjala jih po prepisih in prevodih; cerkveni očetje in pisatelji so iz njih z največjim spoštovanjem navajali izreke; vernikom je bilo strogo prepovedano, izročati jih nevernikom.

b) Katoliška Cerkev je dala knjigam, katere popisujejo Jezusovo življenje, naslove: Sveti evangelij Jezusa Kristusa po Mateju, Marku, Luku, Janezu.

c) Slednjič je katoliška Cerkev tudi na zborih izrekla pristnost celega sv. pisma starega in novega zakona.

Na pokrajinskem cerkvenem zboru hiponskem (393) in kartaginskem (397) se je sestavil popolni zapisnik (kánon) vseh svetopisemskih knjig, ki ga je pozneje iznova odobril vesoljni cerkveni zbor florentinski v 15. in tridentinski v 16. stoletju.

B. Notranji razlogi.

1. **Jezik**, v katerem so spisane zgodovinske knjige novega zakona, dokazuje, da so jih spisali rojeni Judje v 1. stoletju po Kr. Spisane so namreč v takozvanem helenistiškem narečju, to je v grškem jeziku, kakoršen je tedaj rabil kot občevalni jezik v vzhodnih deželah. V takem jeziku so pisali tudi drugi judovski pisatelji one dobe, n. pr. Jožef Flavij. V svetem pismu je to narečje pomešano z mnogimi hebraizmi, kar potrjuje, da so bili pisatelji rojeni Judje.

2. **Slog** in preprosti način pisave kaže, da pisatelji niso bili učenjaki, ampak možje, kateri so poznali le domače judovsko slovstvo, namreč sveto pismo starega zakona, sicer pa se niso mnogo bavili s knjigo. Taki so bili Jezusovi apostoli in učenci, katerim se pripisujejo zgodovinske knjige novega zakona.

3. V teh knjigah se natančno slika **versko in politiško življenje**, kakoršno je bilo v Palestini in drugih vzhodnih deželah Rimskega cesarstva ob Kristusovem času in nekaj let pozneje. V pripovedovanje je vpletenih tudi prav mnogo zemljepisnih, zgodovinskih in narodopisnih opazek ter podatkov, ki se popolnoma ujemajo s poročili drugih virov o oni dobi ter onih krajih. To zopet kaže na pisatelje, kakoršni so bili apostoli in njih spremljevalci, ki so živeli v Palestini v 1. stoletju po Kr., prepotovali vzhodne dežele Rimskega cesarstva ter poznali opisane razmere ne iz knjig, pač pa po lastnem opazovanju. Poznejši pisatelji ne bi bili mogli vseh teh razmer tako natančno pogoditi, zlasti zato ne, ker se je v Palestini po razrušitvi Jeruzalema vse predrugačilo.

4. Prvi trije evangelisti navajajo Jezusovo **prerokbo o razrušitvi Jeruzalema**, kar nič pa ne omenjajo, kako sijajno se je ta prerokba izpolnila, dočim na izpolnitev drugih prerokob redno opozarjajo. Že sama ta okoliščina dokazuje, da so bili prvi trije evangeliji spisani pred letom 70. po Kr. —

Pisatelj „Dejanja apostolov“ natančno opisuje Pavlovo delovanje in njegova potovanja, a poročilo sega le do konca prvega **Pavlovega jetništva** v Rimu. To dokazuje, da je bil pisatelj Pavlov spremljevalec in da je bila knjiga dovršena prav oni čas, ko je bil Pavel rešen iz rimske ječe.

§ 8.

Zgodovinske knjige novega zakona so se ohranile nepokvarjene.

Zgodovinske knjige novega zakona so se ohranile nepokvarjene, to je bistveno take, kakoršne so izšle iz rok pisateljev. Da se jim vsebina ni mogla bistveno izpremeniti, je razvidno iz sledečih razlogov:

1. Pisatelji so knjige **Cerkvi izročili**. One osebe in krščanske občine, katerim so bile apostolske knjige prvotno namenjene, so jih objavljale z vednostjo in odobravanjem pisateljev tudi drugim občinam. Tako je nastalo mnogo prepisov apostolskih knjig, ko so apostoli še živeli. Ako se ti prvi prepisi ne bi bili ujemali s prvotnimi knjigami, bi jim bili ugovarjali apostoli sami, potem tiste osebe in krščanske občine, ki so imele prvotne knjige, in slednjič mnogoštevilni apostolski učenci, ki so vsebino

knjig večinoma poznali po neposrednjem ustnem občeivanju z apostoli. Dokler so torej apostoli in njih učenci živeli, ni bilo možno, da bi se bila njihovim spisom vsebina izpremenila.

2. V poznejših stoletjih je bilo še manj možno v knjigah kaj izpreminjati. Cerkvi so bile apostolske knjige v vseh časih svete, zato jih je vsekdar skrbno čuvala. Ker so se čitale pri službi božji, je bila njihova vsebina splošno znana. Ne le cerkveni predstojniki, ampak tudi navadni verniki bi bili vsako bistveno izpremembo, ako bi se bila kdaj poizkušala, hitro zapazili in se ji z vso močjo uprli, ker so bili v vesti dolžni vse zavreči, kar se ni strinjalo z apostolskim izročilom.

3. **Rokopisi in prevodi** sv. pisma iz raznih stoletij, kakor tudi **citati** cerkvenih očetov in pisateljev se stvarno popolnoma ujemajo z današnjim besedilom sv. pisma.

§ 9.

Pisatelji zgodovinskih knjig novega zakona so osebno verodostojni.

Da nam pisatelji zgodovinskih knjig novega zakona **poročajo čisto resnico**, je razvidno iz sledečih razlogov:

1. Pisatelji so **mogli** poročati resnico, ker so bili dobro poučeni o tem, kar so pisali. Sv. Matej in sv. Janez sta bila apostola in spremljevalca Jezusova ter sta večinoma vse sama videla in slišala, kar je Jezus delal in učil. Sv. Marko in sv. Luka sicer nista bila apostola, vendar pa sta bila dolgo časa v družbi apostolov in v najtesnejši zvezi z njimi ter sta lahko od njih vse natančno izvedela, česar nista sama videla in slišala. Pri mnogih dogodkih, katere pripoveduje „Dejanje apostolov“, je bil sv. Luka tudi osebno navzoč. Nekateri apostoli so bili bližnji sorodniki Marijini. Ti so zlasti o Jezusovi detinski dobi tem laže marsikaj poizvedeli in povedali potem tudi drugim apostolom in evangelistom.

2. Ti pisatelji so tudi **hotel**i poročati resnico. To izpričuje:

a) Njihov **značaj**, ki ga razodevajo knjige same. Bili so preprosti, a pošteni, sveti možje, navdušeni za resnico in krepost. Kako so bili odkritosrčni in resnicoljubni, so dokazali s tem, da brez ovinkov pripovedujejo tudi svoje slabosti in predsodke, zaradi katerih jih je moral Jezus večkrat karati.

b) Način pisanja. Evangelisti pišejo vseskozi mirno in objektivno, kakor vestni poročevalci. Največje čudeže popisujejo s preprostimi besedami in brez občudovanja. Za Jezusove sovražnike, celo za izdajico Juda nimajo ne ostre graje, ne zaničljive besede, ampak se tudi tukaj kažejo le poročevalce.

c) Štirje evangelisti popisujejo življenje in delovanje Gospoda Jezusa Kristusa. A čudovita slika nebeškega Zveličarja, ki nam odseva iz vseh štirih evangelijev, je ena ter ista, dasi vsak evangelist piše po svoje, z ozirom na svoj posebni namen. To ne bi bilo možno, ako bi se bili evangelisti vdajali domišljiji in ne slikali Kristusa, kakoršen je resnično bil.

č) Pisatelji zgodovinskih knjig novega zakona niso imeli vzroka, da bi hoteli poročati kaj neresničnega. Časti in slave ali kakega drugega časnega dobička niso mogli pričakovati, pač pa preganjanje in trpljenje zavoljo Jezusovega imena, kakor jim je Jezus sam prerokoval. Naposled so vsi apostoli in evangelisti razen sv. Janeza z mučeniško smrtjo potrdili resničnost svojega pričevanja. Za resnico trpe in umirajo blagi in junaški značaji, a za to, da bi druge slepil in vedoma varal, ne gre nihče v smrt.

3. Pisatelji zgodovinskih knjig novega zakona **niti mogli niso poročati neresnice** o Jezusu Kristusu, ako bi bili tudi hoteli.

a) Evangelisti natančneje in obširneje popisujejo javno delovanje Kristusovo, čudeže in govore, katere je videlo in čulo na tisoče raznih ljudi. Le prav malo pripovedujejo o Jezusovi detinski, še manj o mladeniški dobi in sploh o njegovem domačem, skritem življenju do 30. leta. Ako bi bili o javnem delovanju Kristusovem zapisali kaj neresničnega, ne bi bili k temu molčali njegovi sodobniki, katerih je v drugi polovici 1. stoletja še mnogo živelo. Govorili bi bili zlasti Jezusovi nasprotniki ter odkrili neresničnost poročil, ker bi bili s tem najlažje odvrnili od sebe očitjanje, da so križali Sina božjega in svojega Mesija. Ako bi bili za priče poklicali mesta Najm, Betanijo in Kafarnavm in bi bila ta mesta govorila: mi nič ne vemo o mladeniču, ki bi ga bil Jezus od mrtvih obudil, o Lazarju in o drugih čudežih, ki bi se bili pri nas izvršili, ne bi bilo treba ne preganjanja apostolov, ne krvavega boja zoper Kristusovo Cerkev; krščanstvo bi bilo že v svoji kali za vedno zatrto.

b) Evangelisti si Jezusovega življenja in njegovih nauk niso mogli izmisliti. Jezusov značaj, kakor so ga naslikali evangelisti, je tako vzvišen in čudovit, da ga ni mogla ustvariti človeška domišljija, in njegov nauk presega človeško modrost. Ako Jezus ne bi bil tako živel in tako učil, kakor svedočijo zgodovinske knjige novega zakona, ne bi bili mogli tako pisati o njem niti najspretnjši pisatelji in največji modrijani, nikar preprosti možje, kakoršni so bili evangelisti.

* * *

Ako pregledamo množino in tehtnost dokazov za zgodovinsko verodostojnost štirih evangelijev in „Dejanja apostolov“, moramo po pravici reči, da v zgodovini ni dogodka iz davne preteklosti, kateri bi bil bolje izpričan, ko življenje in delovanje Jezusa Kristusa in njegovih apostolov.

Tretje poglavje.

Jezus Kristus je pravi Bog.

§ 10.

Jezusovo pričevanje o samem sebi.

Jezusovo pričevanje o samem sebi je važno že zaradi tega, ker tudi nasprotniki njegovega božanstva priznavajo, da je bil Jezus Kristus najmodrejši in najboljši človek. Ako hočejo biti dosledni, ne morejo odkloniti njegovega pričevanja o samem sebi. Neovržno pa dokazujejo resničnost tega pričevanja naslednji dokazi, vzeti iz njegovega življenja in delovanja.

I. Jezus Kristus **priča o sebi**: 1. da je božji poslanec, 2. da je obljubljeni Odrešenik ali Mesija, 3. da je pravi Bog.

1. Jezus Kristus je **božji poslanec**. Jezus je govoril Judom: „Jaz sem od Boga izšel in prišel; nisem namreč prišel sam od sebe, ampak me je On poslal.“ Jan. 8, 42.

2. Jezus Kristus je **obljubljeni Odrešenik** ali **Mesija**. Ko je Samarijanka ob Jakobovem vodnjaku rekla: „Vem, da pride Mesija, ki se imenuje Kristus“, je odgovoril Jezus: „Jaz sem, ki s teboj govorim.“ Jan. 4, 25—26.

3. Jezus Kristus je **pravi Bog**.

a) Imenuje se **Sina božjega**. V odločilnem trenutku, ko je stal Jezus v sodni dvorani pred judovskim sodnim dvorom, ga je véliki duhovnik slovesno vprašal: „Zarotim te pri živem Bogu, da nam poveš, če si ti Kristus, Sin božji.“ In Jezus je odgovoril: „Ti si rekel. Jaz sem.“ Mat. 26, 63—64. Mark. 14, 61—62.

b) Uči, da je **enega bistva z nebeškim Očetom**. „Jaz in Oče sva eno.“ Jan. 10, 30. „Kdor mene vidi, vidi tudi Očeta.“ Jan. 14, 9.

c) Imenuje se **Gospoda nebes in zemlje**. Govoril je namreč svojim apostolom: „Dana mi je vsa oblast v nebesih in na zemlji.“ Mat. 28, 18.

č) Razodeva **božje lastnosti**. Vsemogočnost razodeva z besedami: „Kakor Oče obuja mrtve in jih oživlja, tako tudi Sin oživlja, katere hoče.“ Jan. 5, 21. — Da je véčen, je povedal, proseč nebeškega Očeta malo pred koncem svojega zemeljskega življenja: „In sedaj me povelčaj, Oče, z onim veličastvom, ki sem ga imel pri tebi, preden je bil svet.“ Jan. 17, 5. — Ob drugi priliki je rekel: „Resnično, resnično, povem vam, preden je bil Abraham, sem jaz.“ Jan. 8, 58. — Imenuje se slednjič delivca véčnega življenja, kar je tudi le božje svojstvo. Govori namreč: „Jaz sem vstajenje in življenje; kdor v mene veruje, bo živel, če tudi umrje; in kdorkoli živi in veruje v mene, ne bo umrl vekomaj.“ Jan. 11, 25—26.

d) Dasi je neskončno ponižen in živi v revščini, **zahteva** vendar, naj se mu skazuje **božje čiščenje**. Govori namreč: „Oče ne sodi nikogar, marveč je vso sodbo izročil Sinu, da bi vsi častili Sina, kakor časte Očeta. Kdor Sinu ne časti, ne časti Očeta, ki ga je poslal.“ Jan. 5, 22—23.

II. Jezusovo pričevanje, da je Sin božji in pravi Bog, **so umevali** ne le apostoli, ampak tudi judovsko ljudstvo in judovski sodni zbor z vélikim duhovnikom vred **v besednem pomenu**. Niso mislili, da se imenuje Sina božjega le tako, kakor imenujemo sploh pravične in pobožne ljudi otroke božje, ampak so vedeli, da govori o svoji božji naravi.

In sam je tudi vedel, da ga tako umevajo, pa takemu razumetju ni ugovarjal, ampak razločno pritrjeval.

1. **Apostoli.** Simon Peter je rekel v imenu vseh apostolov: „Ti si Kristus, Sin živega Boga.“ Jezus pa ga je zavoljo take veroizpovedi blagroval in mu rekel: „Blagor tebi, Simon, Jonov sin! ker meso in kri ti tega nista razodela, ampak moj Oče, ki je v nebesih.“ Mat. 16, 16—17. — Ko je apostol Tomaž Jezusa po vstajenju spoznal na poveljanih ranah, je izpovedal svojo vero v njegovo božanstvo z besedami: „Moj Gospod in moj Bog.“ Jan. 20, 28. In Jezus se ni branil takega nazivanja. — Sv. Janez začenja svoj evangelij z jasnim izpričevanjem Jezusove božje narave, pišoč: „V začetku je bila Beseda in Beseda je bila pri Bogu in Bog je bila Beseda... In Beseda je meso postala in med nami prebivala in videli smo njeno slavo, kakor slavo Edinorojenega od Očeta.“ Jan. 1, 1. 14.

2. **Judovsko ljudstvo.** Ko je Jezus izgovoril besede: „Jaz in Oče sva eno“, so Judje pobirali kamenje, da bi ga kamenjali. In ko jim je Jezus rekel: „Veliko dobrih del sem vam storil, zaradi katerega me hočete kamenjati?“ — so mu odgovorili: „Zaradi dobrega dela te ne kamenjamo, ampak zaradi bogokletstva, in ker se Boga delaš, ko si človek.“ Jan. 10, 33.

3. **Sodni zbor.** Najočitneje se je pokazalo v sodni dvorani, da je ves sodni zbor z velikim duhovnikom vred v besednem pomenu razumel Jezusovo slovesno izjavo, da je Sin božji. „Tedaj je veliki duhovnik raztrgal svoje oblačilo, rekoč: Boga je preklinjal; kaj potrebujemo še prič? Glejte, zdaj ste slišali preklinjevanje. Kaj se vam zdi? Oni pa so odgovorili in rekli: Smrti je vreden.“ Mat. 26, 65—66. — Dasi na smrt obsojen zaradi tega, ker se je imenoval Sina božjega in se je to smatralo za bogokletstvo, Jezus vendar svoje izjave ni preklical. Gotovo je torej, da se je imenoval Sina božjega v pravem pomenu.

Zato nikakor ni prav, imenovati Jezusa samo najboljšega in najmodrejšega človeka. Kdor taji njegovo božanstvo, ga sramoti, naj še tako povzdiguje njegovo človeško naravo, zakaj dolži ga neresničnega pričevanja.

§ 11.

Čudeži.

Resničnost Jezusovega pričevanja o samem sebi, da je božji poslanec, obljubljeni Odrešenik in pravi Bog, neovržno dokazujejo čudeži, katere je Jezus sam delal, kakor tudi oni, s katerimi ga je poveličeval nebeški Oče, zlasti njegovo vstajenje od mrtvih in njegov vnebohod.

A. Splošne opomnje o čudežih.

1. **Čudež je** izreden dogodek v vidni naravi, katerega ne morejo izvršiti naravne sile, ampak le božja vsemogočnost.

2. Čudeže **more delati** le Bog, in sicer ali neposrednje sam, ali posrednje po človeku (ali angelu).

Kdor z lastno močjo dela čudeže, ta mora biti Bog. Človek pa (ali angel), kateri trdi, da je božji poslanec in tako trditev s čudeži dokaže, mora biti zares božji poslanec in zato mora biti resnično vse, kar v tem svojem poslanstvu uči ali oznanja.

B. Čudeži, katere je Jezus sam delal.

1. Jezus je delal **raznovrstne čudeže**, in sicer :

a) V nezavedni naravi: Izpremenil je vodo v vino; dvakrat je pomnožil malo kruhov in ribic, tako da je nasitil več tisoč ljudi; čudežno je blagoslovil ribji lov; z besedo je pomiril vihar na morju; hodil je po vodi kakor po suhem.

b) S samo besedo je ozdravljaj bolnike: slepe hrome, gluhe in neme ter góbave.

c) Iz obsedencev je izganjal hudobne duhove.

č) Mrtve je obujal, in sicer je obudil mladeniča v Najmu, Jajirovo hčer in Lazarja, ki je bil že četrti dan v grobu.

2. Jasno je, da so naštetá dela **pravi čudeži**.

a) Večina navedenih del se z naravnimi silami nikdar ne more izvršiti.

b) Druga čudovita dela, kakor pomirjenje viharja, hoja po morju, ozdravljanje bolnikov bi se mogla morda s pripravnimi sredstvi izvršiti tudi naravnim potom; a Jezus zanje ni uporabljal nikakih sredstev, ampak jih je izvrševal samo z besedo; ali pa se je posluževal takih vidnih znamenj, ki so učinek le naznanjala, nikakor pa ga niso mogla naravno izvršiti.

c) Jezus je delal čudeže očitno, tako da jih je vsakdo mogel videti. Opazovali so jih tudi učeni pismouki in farizeji, njegovi najhujši nasprotniki. Tudi ti so bili prepričani, da to niso naravna dela; a ker Jezusa niso hoteli priznati za obljubljenega Odrešenika, so trdili, da izvršuje svoja dela s pomočjo hudega duha. Mat. 12, 24 sl.

č) Slednjič Jezus sam pravi, da izvršuje svoja dela „s prstom božjim“ (Mat. 12, 28), in razlaga, da taka dela dokazujejo njegovo božje poslanstvo in božjo naravo. Morali bi mu podtikati krivo pričevanje, ako bi hoteli njegove čudeže naravno razlagati. „Dela, ki jih jaz izvršujem, pričajo zame, da me je Oče poslal.“ Jan. 5, 36. — „Verjemite delom, da boste spoznali in verovali, da je Oče v meni in jaz v Očetu.“ Jan. 10, 38.

C. Čudeži, s katerimi je Jezusa poveličeval nebeški Oče.

Čudežem, katere je Jezus sam delal, se pridružujejo čudovite dogodbe, katere so se vršile **na njem in zaradi njega** in s katerimi ga je ob raznih prilikah poveličeval nebeški Oče, tako da je bilo vse njegovo življenje čudežno.

Mati mu je bila Devica, kateri je angel božji iz nebes prinesel pozdrav in veselo oznanilo. Njegovo rojstvo so angeli oznanjali betlehemskim pastirjem, čudovita zvezda pa svetim trem kraljem. Angeli se prikazujejo v njegovem življenju, ob trpljenju, vstajenju in vnebohodu. Ko je bil Jezus v Jordanu krščen in ko se je izpremenil na gori Taboru, ga je poveličal nebeški Oče z besedami: „Ta je moj ljubljeni Sin, nad katerim imam veselje.“ Mat. 3, 17. Ko je na križu visel, je solnce otemnelo, in ko je dušo izdihnil, se je pretrgalo zagrinjalo v templju, zemlja se je stresla, skale so pokale, grobi so se odpirali in po njegovem vstajenju je mnogo mrličev vstalo in se prikazovalo v Jeruzalemu. Mat. 27, 45. 51 sl.

Č. Jezusovo vstajenje in vnebohod.

Vsa Jezusova čudovita dela in vse nadnaravne dogodke v njegovem življenju presegata glede na sijajnost in važnost dva čudeža, s katerima je Jezus naposled poveličal svojo lastno

človeško naravo. Ta čudeža sta: Jezusovo častitljivo vstajenje in njegov čudoviti vnebohod.

1. **Vstajenje.** Resničnost Jezusovega vstajenja nam dokazuje:

a) soglasno pričevanje vseh evangelistov kakor tudi drugih apostolov, katerim se je Jezus po svojem vstajenju večkrat prikazal in ki so z mučeniško smrtjo potrdili resničnost svojega pričevanja;

b) praznovanje nedelje in velikonočnega praznika v spomin na Kristusovo vstajenje.

Vstajenje Gospodovo je prvič izpolnitev prerokob. Že preroki starega zakona so napovedovali, da Mesija ne ostane v grobu, ampak da zopet oživi. Isto je Jezus Kristus sam o sebi prerokoval. Drugič je pa Kristusovo vstajenje največji in najsijajnejši čudež, ker je Jezus Kristus pokazal svojo moč tam, kjer vse stvari razodevajo svojo popolno onemoglost.

2. **Vnebohod.** Štirideset dni po svojem vstajenju se je prikazal Jezus poslednjikrat v Jeruzalemu zbranim apostolom; govoril jim je še o „kraljestvu božjem“ ter obljubil, da jim pošlje Svetega Duha, potem pa je šel z njimi v Betanijo in na Oljisko goro in se tamkaj z lastno močjo dvignil proti nebu. Kmalu ga je zakril svetel oblak apostolom, gledajočim za njim. Luk. 24, 49 sl.; Dej. ap. 1, 4 sl.

To je čudoviti in edino primerni sklep njegovega vidnega delovanja tukaj na zemlji.

§ 12.

Prerokbe.

Resničnost Jezusovega pričevanja o samem sebi dokazujejo tudi prerokbe, in sicer mesijanske prerokbe, ki so se izpolnile na Jezusu Kristusu, in prerokbe, katere je Jezus sam izrekel in so se tudi vse natančno izpolnile, ali pa se še izpolnjujejo.

A. Splošne opomnje o prerokbah.

1. **Prerokba je določna napoved takega prihodnjega dogodka, ki ga ne more spoznati noben ustvarjen razum, ampak le Bog sam ali pa človek (ali angel), kateremu ga Bog razodene.**

2. Kakor čudeži, tako tudi prerokbe **dokazujejo** — seveda šele potem, ko se izpolnijo, — **božanstvo** ali vsaj **božje poslanstvo** tistega, ki jih je izrekel, ali pa tistega, na katerem so se izpolnile.

B. Mesijanske prerokbe.

Mesijanske imenujemo tiste prerokbe, ki so jih izrekli preroki starega zakona o obljubljenem Odrešeniku ali Mesiju. Zapisane so v svetem pismu starega zakona, ki je bilo več stoletij pred Kristusovim prihodom spisano in dolgo pred Kristusom že prevedeno na grški jezik. Tudi sedanji Judje imajo v svojem svetem pismu te prerokbe.

Prva mesijanska prerokba je prvotno veselo oznanilo, s katerim je Bog že v raju padlemu človeškemu rodu obljubil Odrešenika. Rekel je namreč kači: „Sovraštvo bom postavil med teboj in ženo in med tvojim zarodom in njenim zarodom: ona ti bo glavo strla in ti boš zalezovala njeno peto.“ 1. Moz. 3, 15.

Preroki so napovedovali o Odrešeniku :

1. Njegovo **rojstvo**. Mesija bo potomec Semov, Abrahamov, Izakov in Jakobov, in sicer iz rodu Judovega in iz hiše Davidove, mati mu bo Devica, rojstni kraj Betlehem, ob priliki njegovega rojstva bo pomorjenih v Betlehemu mnogo otrok.

Vse to poročajo zgodovinske knjige o Jezusu Kristusu.

2. Čas njegovega prihoda.

a) Odrešenik pride potem, ko bo vzeta Judovemu rodu vojvodska čast in oblast. „Žezlo ne bo vzeto od Juda in vojvoda ne od njegovega ledja, dokler ne pride tisti, ki ima biti poslan.“ 1. Moz. 49, 10.

Jezus je bil rojen kmalu potem, ko so Judje izgubili svojo politiško samostojnost in so jim Rimljani postavili tujega kralja, Idumejca Heroda, l. 40. pr. Kr.

b) Daniel je prerokoval v babilonski sužnosti, da prejde od povelja, naj se zopet sezida Jeruzalem, do Mesijevega javnega nastopa 69 letnih tednov, t. j. 483 let in da bo v sredi 70. tedna, t. j. dobra tri leta pozneje Kristus umorjen. Dan. 9, 24—27.

Tudi ta prerokba se je natančno izpolnila.

c) Agej je prerokoval Judom, kateri so se vrnili iz babilonske sužnosti. Ko so dozidavali v Jeruzalemu Zorobabelov tempelj, je živelo še nekaj starih mož, ki so pomnili Salomonov tempelj. Ti so bili žalostni, ker so videli, da novi tempelj ne dosega starega ne po velikosti ne po krasoti. Tedaj jih je prerok tolažil, napovedujoč, da bo novi tempelj še veličastnejši od Salomonovega, ker Mesija sam poveleča ta tempelj s svojo navzočnostjo. Ag. 2, 7—10.

Jezus Kristus je bil že 40. dan po svojem rojstvu darovan v tem templju; pozneje je večkrat prihajal vanj in v njem učil. Leta 70. po Kr. pa je bil ta tempelj porušen z Jeruzalemom vred. Zaman torej današnji Judje še vedno pričakujejo svojega Mesija; ne mogel bi s svojo navzočnostjo povelečati templja, ki je že davno porušen. S prihodom Jezusa Kristusa je prerokovani čas prešel.

3. Njegovo **javno delovanje**. Odrešeniku bo pot pripravljaval velik prerok v puščavi in Mesija sam bo največji prerok, ustanovitelj nove zaveze, čudodelnik, učitelj vseh narodov, duhovnik po Melkizedekovem redu in kralj, ki ga bodo molili zemeljski kralji in mu služili narodi; nova, čista daritev se bode opravljala po njegovem prihodu od solnčnega vzhoda do zahoda.

Zgodovina Jezusovega življenja in po njem ustanovljene Cerkve izpričuje, da so se izpolnile in se še izpolnjujejo vse te prerokbe na Jezusu Kristusu.

4. Njegovo **božje dostojanstvo**. Odrešenik bo napolnjen z vsemi darovi Svetega Duha. On ne bo le Sin človekov, ampak tudi Sin božji in pravi Bog. Iz. 11, 1—3. Ps. 2, 7.

Tudi ta prerokba je izpolnjena na Jezusu Kristusu; o tem nas prepriča pregled vseh dokazov za njegovo božanstvo.

5. **Posamezne dogodke** iz njegovega življenja. Mesija, kralj miru, bo jezdil na oslici v Jeruzalem. A nehvaležno ljudstvo bo zavrglo svojega dobrega Pastirja. Izdan bo za 30 srebrnikov, ki pridejo naposled lončarju v roke. Cah. 9, 9; 11, 12—13.

6. Njegovo **trpljenje in smrt**. O Mesijevem trpljenju je napovedanih mnogo podrobnosti, prav takih, kakoršne evangelisti poročajo o Jezusovem trpljenju. Preroki in evangelisti slikajo trpečega Odrešenika, moža bolečin, ki nima več prejšnje podobe in lepote. Četa hudobnežev ga obdaja in zasmehuje; bijejo ga

in zasramujejo ter celo pljuvajo vanj. Prebodli so mu roke in noge, z žolčem in kisom ga napajajo, njegova oblačila so si razdelili in za njegovo suknjo so srečkali. Med hudobneže ga štejejo, on pa prosi za hudodelce. Vse radovoljno trpi, da bi zadostil za naše grehe. Kakor jagnje molči, ko ga peljejo v smrt. Ps. 21 ; 68, 22 ; Iz. 53.

7. Njegovo **poveličanje**. „Oni dan bo Jesejeva korenina stala v znamenje ljudstvom; njega bodo narodi molili in njegov grob bo častitljiv.“ Iz. 11, 10. — Njegovo telo ne bo strohnelo v grobu; njegova duša pojde v predpekel; vstal bo od mrtvih in pojde v nebesa; s seboj popelje duše pravičnih, ki pred peklom čakajo odrešenja. Ps. 15, 9—10; 67, 19.

Tudi vse to se je izpolnilo na Jezusu Kristusu.

C. Prerokbe, katere je Jezus sam izrekel.

1. **O samem sebi** je prerokoval razne okoliščine svoje smrti, potem svoje vstajenje in vnebohod.

a) Svojo smrt na križu je napovedal z besedami: „Kakor je Mozes povišal kačo v puščavi, tako mora povišan biti Sin človekov.“ Jan. 3, 14.

b) Preden se je napotil s svojimi učenci poslednjikrat v Jeruzalem, jim je natančno popisal, kaj se tamkaj zgodi z njim. Govoril jim je takole: „Glejte, gremo v Jeruzalem in Sin človekov bo izdan vélikim duhovnikom in pismarjem in obsodili ga bodo v smrt ter izročili nevernikom, da ga bodo zasramovali in bičali in križali, in tretji dan bo vstal.“ Mat. 20, 18—19.

c) Svoje vstajenje je prerokoval ob raznih prilikah. Po končani zadnji večerji je obljubil apostolom, da pojde po vstajenju pred njimi v Galilejo: „Kadar pa vstanem, pojdem pred vami v Galilejo.“ Mark. 14, 28.

č) O svojem vnebohodu je povedal apostolom, da „ga bodo videli iti tja gori, kjer je bil poprej“. Jan. 6, 63.

2. **Svojim apostolom** je napovedal, da ga bodo v trpljenju zapustili, a kmalu po njegovem vnebohodu prejeli moč Svetega Duha, in da bodo potem pričali o njem v Jeruzalemu in po vsej Judeji in Samariji in do kraja sveta. Zaradi tega pa jih bodo tirali pred poglavarje in kralje in jih sodili; pretrpeti jim

bo mnogo, naposled celo mučeniško smrt. Posebe je še prerokoval Judovo izdajstvo, okoliščine Petrove nezvestobe: da ga bo trikrat zatajil, preden bo petelin dvakrat zapel; dalje mučeniško smrt Petrovo, in sicer smrt na križu in naravno smrt apostola Janeza.

Cerkvena zgodovina priča, kako natančno se je izpolnilo vse to.

3. **O svoji Cerkvi** je prerokoval, da se združijo v njej Judje in neverniki, da bo „en hlev in en pastir“ (Jan. 10, 16); primerjal jo je z gorčičnim zrnom in s kvasom, s čimer je napovedoval njeno čudovito razširjanje in njen blagodejni vpliv na нравno življenje (Mat. 13, 31 sl.); prerokoval je, da „peklenska vrata Cerkve ne bodo premagala“ (Mat. 16, 18.) in da se bo njegov „evangelij oznanjal po vsem svetu vsem narodom v izpričevanje“. Mat. 24, 14.

Vse to se je deloma že izpolnilo, deloma se še izpolnjuje.

4. Najznamenitejša pa je Jezusova prerokba **o razdejanju Jeruzalemskega mesta in templja** ter o usodi judovskega naroda. Luk. 19, 42–44; 21, 23–24; Mat. 24, 2. 21.

Kako natančno se je izpolnila tudi ta prerokba, priča ne le cerkvena, ampak tudi svetna zgodovina.

§ 13.

Jezusov nauk.

1. Dasi Jezus ni hodil v šolo k učenjakom svojega časa in kot človek ni proučeval njihove modrosti, vendar njegov nauk visoko nadkriljuje vse modroslovne sestave, kar jih je bilo pred njim, pa tudi v poznejšem času ga nobena človeška modrost ni mogla doseči.

a) Kar so najmodrejši in najboljši možje resničnega in dobrega učili o Bogu in našem razmerju do Boga, o nesmrtnosti človeške duše, o kreposti in drugih naravnih verskih resnicah, vse to so le drobtine v primeri z neizčrpnim zakladom resnice in modrosti, ki jo je Jezus Kristus prinesel na svet.

b) Poleg naravnih verskih resnic pa je Jezus učil tudi verske skrivnosti, ki presegajo človeški razum in bi jih

nikdar ne mogla izumiti naravna človeška modrost, n. pr. o presveti Trojici, o podedovanem grehu, o našem odrešenju in spravi z Bogom, o nadnaravni milosti božji, o presv. Rešnjem Telesu. Ti nauki neizmerno razširjajo naravno versko spoznanje in blažilno vplivajo na naše srce.

2. Svoj vzvišeni nauk je učil Jezus z neomahljivo gotovostjo, s popolno zavestjo svoje nadčloveške veljave in obenem lahko razumljivo, v preprosti, najpoljudnejši obliki.

a) Najmodrejšim možem starega veka, govorečim o verskih in božjih rečeh, se vidi, da šele iščejo resnice in se boje zmote. Zato se izražajo previdno, velikokrat zelo nedoločno. Kristus pa nikdar ne omahuje, nikdar ne dvomi, nič ne premišljuje, ne trudi se, da bi resnico našel, ampak uči — in vidi se, da govori večna Resnica.

b) Kristus uči s popolno zavestjo svoje nadčloveške veljave, kakoršna pristoji le božjemu Učitelju. Kakor je sam popolnoma prepričan o resničnosti svojega nauka, tako zahteva tudi trdno vero svojim besedam, ne da bi jih dokazoval s človeškimi dokazi.

c) Dasi je Kristusov nauk vzvišen nad vso človeško modrost, vendar je lahko razumljiv in dostopen tudi preprostemu ljudstvu in celo najnežnejši mladini. Prelepe evangeljske prilike, vzete iz narave in vsakdanjega življenja, v najpoljudnejši obliki živo in mično pojasnjujejo abstraktne verske resnice.

Kolika razlika je v poslednjem oziru med modroslovnimi sestavi katerekoli dobe in med Kristusovim naukom! Kdor hoče umevati one, se mora poprej veliko učiti in truditi, in le malo ljudi je, kateri morejo zajemati iz njih duševno hrano. Kristusov nauk pa se razlaga mladini v začetnih, srednjih in visokih bogoslovskih šolah, oznanjuje se v cerkvi vsemu ljudstvu: in vsem, kateri ga verno sprejemajo, blagodejno vpliva na um in srce.

Ako premislimo vse navedene okoliščine, moramo priznati: „Nikdar ni kak človek tako govoril, kakor ta človek.“ (Jan. 7, 46.) Kristus ni navaden človeški učitelj, njegov nauk je zares nebeški ali božji nauk.

§ 14.

Jezusova svetost.

Kar je Jezus učil, to je tudi v dejanju izvrševal. **Sveto** je bilo vse njegovo **življenje**.

1. Bil je **brez greha** in nepopolnosti. Z mirno samozavestjo je vprašal svoje najhujše nasprotnike: „Kdo izmed vas me prepriča greha?“ Jan. 8, 46. — Učenci in apostoli, ki so ga natančno poznali, ga imenujejo „Svetega in Pravičnega“ (Dej. ap. 3, 14). Izdajalec Juda, ki ga je tri leta spremljal povsod, je moral naposled obupen priznati: „Grešil sem, ker sem izdal nedolžno kri.“ Mat. 27, 4.

2. Jezus je nedosežen **vzor vseh kreposti**. Najlepše osvetljuje ta divno sliko njegovega življenja temeljni kreposti vsega krščanstva: iskrena ljubezen do Boga in do bližnjika.

Ljubezen do nebeškega Očeta preveva vse njegove govore in je najvišji nagib vsemu njegovemu delovanju. Ko so mu apostoli, trudnemu in lačnemu, prinesli in ponujali jedi, se ni dal motiti v izvrševanju vzvišenega poklica, ampak jim je rekel: „Moja jed je, da izvršujem voljo Onega, ki me je poslal.“ Jan. 4, 34.

Nebeško mila, nesebična in vseobsežna je bila njegova ljubezen do ljudi. Presrčno je ljubil otroke: „Pustite otročiče in nikar jim ne branite k meni priti, zakaj takih je nebeško kraljestvo.“ Mat. 19, 14. — Z grešniki je ravnal usmiljeno, dasi je tako sovražil greh. Do žalostnih in nesrečnih je kazal sočutno srce in jim velikokrat čudežno pomagal. Naposled je celo svoje življenje daroval v odrešenje ljudi.

Iz ljubezni do Boga in do bližnjika izvirajo vse druge kreposti, ki se v vzorni lepoti razodevajo v Jezusovem življenju, kakor: ponižnost, krotkost, vdanost v voljo nebeškega Očeta, potrpežljivost v trpljenju.

3. Ni človeka, ki bi se mogel v svetosti meriti z Jezusom. Sokrat in nekateri drugi možje v predkrščanski dobi so bili sicer v obče blagi značaji, a brez hib in nepopolnosti niso bili. Svetniki krščanske dobe so Jezusovi učenci in posnemalci. Dospeli so do tem višje stopnje svetosti, čim bolj so se pri-

bližali svojemu vzorniku; doseči ga ni mogel in ga ne more nihče. Tu ostane vedno veljaven izrek: „Učenec ni višji od učenika.“ Mat. 10, 24.

§ 15.

Zgodovina krščanstva.

Kakor Jezus Kristus sam, tako je tudi njegovo delo, **krščanstvo, trajen čudež**, in sicer čudež, ki ga moremo sami opazovati.

1. Čudovito je **razširjanje in vedni obstanek krščanske vere in Cerkve**.

a) Zgodovinska resnica je, da se je krščanstvo s čudovito hitrostjo širilo med razne narode. To hitro razširjanje moramo priznati za pravi čudež, ako premislimo, koliko zaprek je obteževalo razširjanje krščanstva in kako neznatna so bila naravna sredstva, s katerimi se je širilo.

Zapreke so bile notranje in zunanje. Notranje se nahajajo v krščanstvu samem: vera v križanega Boga, vstajenje od mrtvih in mnogo drugih verskih skrivnosti, ki presegajo naš omejeni razum; dalje vzvišenost in strogost нравnih nauk, ki zahtevajo mnogo žrtev in samozatajevanja. — Zunanje zapreke so bile: izprijena človeška narava sploh, napuh in mesena poželjivost, zlasti pa še izredna naravna izprijenost takratnega človeštva; predsodki večine judovskega naroda o Mesijevem zemeljskem kraljestvu in istega napačni ponos na svoj izredni poklic v starem zakonu; poganstvo s svojim krivim a po zunanje sijajnim bogočastjem, ki je bilo tesno združeno z javnim in družinskim življenjem, s slovstvom in z umetnostjo ter je ugajalo poželjivosti in raznim strastem; napačni pojmi in grozni predsodki o krščanski veri in slednjič tristoletno krvavo preganjanje, ki bi bilo moralo uničiti krščanstvo, ako bi bilo to le človeška ustanova.

Naravna sredstva razširjanja so bila neznatna. Prvi širitelji krščanske vere so bili dvanajsteri apostoli in njihovi učenci. Šli so k različnim takrat znanim narodom, tudi k omikanim, ponosnim in mogočnim Grkom in Rimljanom. S preprosto besedo so oznanjali Kristusa, križanega. Meča se niso posluževali pa tudi ne učenega dokazovanja. Svetni velikaši jih

niso podpirali, marveč so jim večinoma nasprotovali in jih preganjali. Bogastva niso imeli in časnega dobička ali drugih zemeljskih dobrot niso obetali, marveč so učili nesebično požrtvovalnost in zatajevanje samega sebe. Vendar pa so sprejemali njihove nauke ljudje vsake vrste, bogatini in reveži, učenjaki in preprosto ljudstvo, izobraženi in neizobraženi narodi.

Tako čudovit uspeh se ob tolikih zaprekah in s tako neznatnimi sredstvi ni mogel doseči naravnim potom. Tu je delovala nadnaravna božja pomoč: milost božja in čudeži.

b) Kakor hitro razširjanje, tako tudi vedni obstanek krščanske vere in Cerkve ni človeško, ampak je božje delo.

Velika človeška dela so se že porušila in so razpadla: mogočne države, modroslovni sestavi in druge človeške ustanove. Kristusova Cerkev pa trdno stoji, raste in se razcvita, dasi je nikdar niso nehale napadati sovražne sile. V začetku so jo Judje in pogani hoteli zatreti s krvavim preganjanjem. Potem se je morala boriti zoper razna krivoverstva. Mogočni vladarji so ji večkrat nasprotovali ali pa si jo hoteli s hlinjeno prijaznostjo usužnjiti. Z investituro in drugimi sredstvi so ji vrivali večkrat nepoklicane in nevredne služabnike, da, celo do Petrovega sedeža je prodrlo pohujšanje, ne sicer mnogokrat, vendar pa v nekaterih slučajih, kakor kaže cerkvena zgodovina zlasti v 10. in v začetku 11. stoletja. A tudi iz takega ponižanja se je Kristusova Cerkev vselej zopet povzpela do nove slave in lepote. Ako bi bila krščanska vera in Kristusova Cerkev človeška ustanova, bi bila ob tolikem nasprotovanju morala že davno propasti. Njen obstanek in vedno sveža življenska moč je dokaz za ustanoviteljevo božanstvo.

2. Čudovit pojav v krščanstvu so **sveti mučenci**, to so oni junaški spoznavalci krščanske vere, ki so dali svoje življenje za Kristusa.

Krščanski mučenci so razodevali v svojem trpljenju tako čudovito srčnost in toliko stanovitnost, da si tega ne moremo razlagati iz naravne krepkosti človeške volje, ampak moramo misliti na izredno in nadnaravno božjo pomoč. Ako je pa Bog s svojo milostjo čudovito podpiral krščanske mučence, potem je to nov dokaz, da so se le-ti borili za resnico.

Tudi naravna moč človeške volje more dovesti posamezne ljudi do junaških činov. Imamo zgledov, da so včasih tudi pogani in krivoverci žrtvovali svoje življenje za kako idejo. A to so bili le posamezniki, večinoma krepki in častiželjni možje; krščanskih mučencev pa je na tisoče in tisoče, in to ne le junaških mož, ampak tudi po naravi slabotnih žen, nežnih devic, onemoglih starčkov, nedoraslih otrok, preprostih ljudi in sužnikov. Tako splošno junaštvo in poleg tega ne hipna navdušenost, ampak trajna in mirna stanovitnost v prenašanju najhujšega trpljenja in najmučnejše smrti, katere bi se bili mučenci lahko rešili z eno samo besedo: to je nadnaravna in čudovita prikazen, kakoršna se nahaja samo v krščanstvu.

Značilno za krščanske mučence je tudi to, da niso šli v smrt za kako osebno mnenje, ki more biti tudi napačno, kakor so bili napačni n. pr. verski nazori in nauki krivoverca Husa, ampak krščanski mučenci so trpeli in umirali za prepričanje, ki je izviralo iz nadnaravnih dejanskih dogodkov, to je iz čudežev. Prvi mučenci so Jezusove čudeže večinoma sami videli. Poznejši pa so videli čudeže, katere so v Jezusovem imenu delali apostoli in učenci Jezusovi in s katerimi je Bog poveličeval tudi druge spoznavalce krščanske vere, največkrat mučence same. Kateri pa sami niso videli čudežev, tem je bilo porok zanje pričevanje vse Cerkve.

3. Čudovita je **prenovitev sveta po krščanstvu**. „Dobro drevo ne more roditi slabega sadu in slabo drevo ne roditi dobrega sadu.“ Mat. 7, 18. Sad krščanstva je čudovita prenovitev sveta v umstvenem, nravnem in družabnem oziru.

a) Česar ni mogel doseči ne modri Sokrat, ne njegov izvrstni učenec Platon, ne vsi drugi modrijani, to je izvršil Jezus Kristus: On je učil in naučil spoznavati pa tudi ljubiti in dostojno častiti pravega Boga, in sicer ne le peščico svojih učencev, ampak po teh tudi vse ljudi in vse narode do konca sveta. Razodel in pokazal je tudi vsem ljudem isti vzvišeni namen, večno zveličanje v nebesih.

b) Krščanstvo je dvignilo milijone ljudi iz brezdnosti do visoke stopnje kreposti in svetosti. Kjerkoli se je razširila in ukoreninila krščanska vera, so se pokazale tudi prelepe krščanske kreposti: ljubezen do Boga in do bližnjika in še posebej ljubezen do sovražnikov; ponižnost, čistost in mnoge druge kreposti, ki so bile nevernikom

komaj po imenu znane. — Ako pomislimo, kako težko je popboljšati le enega npravno izprijenega človeka, kako velike uspehe pa je doseglo krščanstvo, moramo priznati, da to ni bilo človeško delo, ampak delo božje vsemogočnosti in milosti.

c) Krščanska vera je prenovila svet tudi v družabnem ali socialnem oziru. Razodela je človekovo čast in dostojanstvo, učeč, da je vsak človek ustvarjen po božji podobi in odrešen z dragoceno Kristusovo krvjo in da smo vsi ljudje poklicani v isto večno zveličanje v nebesih. Zato je moralo v krščanstvu polagoma izginiti, kar je bilo temu dostojanstvu nasprotno, kakor: sužnost, kupčevanje z ljudmi, izpostavljanje in morjenje bolehnih in pohabljenih otrok, razloček med Grki in „barbari“. — Jezusov izrek: „Kar ste storili kateremu teh mojih najmanjših bratov, ste meni storili“ (Mat. 25, 40), je odprl trpečemu človeštvu neusahljiv vir dobrotelnosti. — Krščanstvo je oblačilo in posvetilo družinsko življenje, učeč, da je krščanski zakon zakrament, sveta in dosmrtna zveza med enim možem in eno ženo. Čast je žena našla šele po krščanstvu. Krščanskemu možu žena ni sužnica, ampak enakovredna družica. Vzgoja otrok je starišem sveta dolžnost, otrokom pa so stariši namestniki božji. — Tudi državi šele krščanska vera daje trdno podlago. Ona uči, da je vsaka oblast od Boga in da se moramo tudi državni oblasti pokoriti ne le zaradi kazni, ampak zaradi vesti (Rim. 13). Z druge strani pa zopet uči, da so državni oblastniki Bogu odgovorni za to, kar zahtevajo od svojih podložnikov, in da krivično povelje ni zakon; zato se samosilje v krščanskih narodih ne more dolgo vzdržati. — Slednjič se more le po načelih krščanske vere uspešno rešiti pereče „delavsko vprašanje“. Delo ni več sramotno, odkar ga je posvetil sam božji Zveličar. Krščanska vera pa obenem uči, da je razlika med stanovi, ker smo vsi ljudje združeni tako, kakor udje enega telesa. (Rim. 12, 4.) Ako bi vsakdo živel in delal tako, kakor je primerno njegovemu stanu, ter vestno izpolnjeval svoje dolžnosti, potem bi bilo zdravo celo telo. In ako bi namesto krivice in sile krščanska pravičnost in ljubezen delili ljudem zemeljske dobrrote, bi vsakdo imel toliko, kolikor potrebuje za časno življenje, ki pa je in ostane le čas truda in pripravljanja za večno življenje.

Zaključek.

Krščanska vera je pravo in dovršeno božje razodetje.

1. Ker je začetnik in ustanovitelj krščanske vere, Jezus Kristus, pravi Bog, je krščanska vera **prava, od Boga razodeta vera.**

2. Krščanska vera je tudi **dovršeno razodetje božje**, t. j., njej ne bo sledila zopet druga od Boga razodeta vera, kakor je judovski sledila krščanska. Krščanstvo je popolno in dovršeno razodetje božje iz sledečih razlogov:

a) Že način, kako nam je bila razodeta krščanska vera, je najpopolnejši. V starem zakonu se je Bog razodeval po prerokih, svojih poslancih, krščansko vero pa je prinesel na svet sam božji Sin, Jezus Kristus.

b) Judovska vera je bila namenjena le enemu narodu in je imela le začasno veljavo, krščansko vero pa je ustanovil Jezus Kristus za vse narode in vse čase. Rekel je svojim apostolom: „Pojdite in učite vse narode ... Učite jih izpolnjevati vse, karkoli sem vam zapovedal. In glejte, jaz sem z vami vse dni do konca sveta.“ Mat. 28, 18. 20.

3. Ker je krščanska vera od Boga razodeta, in sicer dovršeno razodetje božje, je tudi **edino prava in edino zveličavna vera**. Sv. apostol Pavel zatrjuje: „Ako bi vam angel iz nebes oznanjal evangelij, razen onega, ki smo vam ga mi oznanili, bodi izobčen.“ (Gal. 1, 8.) In sv. Peter je učil o Jezusu Kristusu: „Nobeno drugo ime pod nebom ni dano ljudem, v katerem bi se mogli zveličati.“ Dej. ap. 4, 12.

Četrto poglavje.

O katoliški Cerkvi.

Katoliška Cerkve je vidna družba vseh pravovernih kristjanov, ki verujejo iste nauke, prejemajo iste zakramente in imajo rimskega papeža za svojega vidnega poglavarja.

Beseda „cerkev“ je grškega izvora in pomenja to, kar je Gospodovo. Rabi nam za hišo Gospodovo in za družbo vernikov, ki se zbirajo v Gospodovi hiši. Kadar hočemo zaznamovati družbo pravovernih kristjanov, ki po volji božjega ustanovitelja more biti le ena, pišemo z véliko začetnico „Cerkev“, da razlikujemo to družbo od raznih drugih verskih družb in obenem od poslopij, v katerih se zbirajo verniki.

Namen Cerkve je, da vodi vse ljudi k nadnaravnemu zveličanju.

Da so v katoliški Cerkvi, in sicer samo v njej združeni pravoverni kristjani in da je le ona prava in edina redna pot k zveličanju, bo razvidno iz sledeče razprave, v kateri hočemo pokazati, da je katoliško Cerkev ustanovil božji Sin, Jezus Kristus, in da jo vodi ter razsvetljuje Sveti Duh.

Prvi razdelek.

Jezus Kristus je ustanovil katoliško Cerkev.

A. Kristusova Cerkev.

§ 17.

Ustanovitev in temeljna uredba Kristusove Cerkve.

Jezus Kristus je ustanovil versko družbo ali Cerkev, in sicer takole:

1. Zbiral je vernike okrog sebe.
2. Izbral je izmed njih dvanajst apostolov in jim izročil trojno službo: učeniško, duhovniško in kraljevsko.

a) Učeniška služba je dolžnost in oblast, Kristusove nauke vedno čiste in nepokvarjene ohranjevati, oznanjati in razlagati. To službo je izročil Kristus svojim apostolom, ko jim je rekel pred svojim vnebohodom: „Pojdite in učite vse narode in krščujte jih v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha. Učite jih izpolnjevati vse, karkoli sem vam zapovedal.“ Mat. 28, 19—20.

b) Duhovniška služba je dolžnost in oblast, opravljati daritev svete maše, deliti svete zakramente ter s temi in drugimi sredstvi podeljevati ljudem milosti, katere je Jezus

Kristus zaslužil s svojo smrtjo na križu. Ko je Jezus na večer pred svojim trpljenjem prvokrat sam opravil nekrvavo daritev, je rekel apostolom: „To delajte v moj spomin.“ Luk. 22, 19. — Krščevati jim je zapovedal z besedami: „Krščujte jih v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha.“ Mat. 28, 19. — Znamenito oblast, grehe odpuščati, jim je dal, ko se jim je prikazal po svojem vstajenju ter jim rekel: „Prejmite Svetega Duha! Katerim boste grehe odpustili, so jim odpuščeni, in katerim jih boste zadržali, so jim zadržani.“ Jan. 20, 22—23.

c) Kraljevska služba je dolžnost in oblast, v Jezusovem imenu vernike vladati: opominjevati in voditi jih k bogoljubnemu življenju, dajati jim ukaze in zapovedi, soditi jih in po potrebi tudi kaznovati. To službo je izročil Jezus Kristus svojim apostolom z besedami: „Resnično vam povem: Karkoli boste zavezali na zemlji, bo zavezano tudi v nebesih; in karkoli boste razvezali na zemlji, bo razvezano tudi v nebesih.“ Mat. 18, 18. „Zavezovati“ in „razvezovati“ pomenja v svetopisemskem govoru postavodajalno in sodno, torej vladarsko oblast.

To trojno službo je izročil Jezus Kristus ne vsem vernikom, ampak samo apostolom, da so jo izvrševali v njegovem imenu, ne pa v imenu vernikov. Rekel je namreč apostolom: „Kakor je mene poslal Oče, tudi jaz pošljem vas.“ Jan. 20, 21.

3. Poleg dvanajsterih apostolov je izvolil tudi 72 učencev ter jih poslal oznanjat božjo besedo. Luk. 10, 1.

4. Nad vse pa je postavil apostola Petra, ki naj bi bil njegovi Cerkvi vidni poglavar.

a) Že takrat, ko je izvolil Petra za apostola, je premenil njegovo ime Simon v pomenljivo ime Peter, t. j. skala, s čimer je hotel že tedaj označiti njegov bodoči poklic.

b) Ko je Peter pri Cezareji Filipovi v Galileji slovesno izpovedal svojo vero v božanstvo Jezusovo z besedami: „Ti si Kristus, Sin živega Boga,“ mu je rekel Jezus: „Blagor tebi, Simon, Jonov sin, zakaj meso in kri ti tega nista razodela, ampak moj Oče, ki je v nebesih. In jaz ti rečem: Ti si Peter (skala) in na to skalo bom zidal svojo Cerkev in peklenska vrata

je ne bodo premagala. In tebi bom dal ključe nebeškega kraljestva. In karkoli boš zavezal na zemlji, bo zavezano tudi v nebesih; in karkoli boš razvezal na zemlji, bo razvezano tudi v nebesih.“ Mat. 16, 17—19. — S temi besedami je Jezus Petru obljubil prvenstvo ali primat¹ v svoji Cerkvi. Peter naj bi bil temelj Kristusovi Cerkvi. Kar je temelj za poslopje, to je za družbo ljudi načelnik, ki ima v družbi vrhovno oblast. Tudi ključi so znamenje oblasti. Enako je tretja podoba „zavezovati“ in „razvezovati“ izbrana tako, da ne more pomeniti drugega ko izvrševanje oblasti. Kristus je torej z navedenimi besedami obljubil Petru prvenstvo ne le časti, ampak tudi oblasti v svoji Cerkvi.

c) To obljubo je izpolnil po svojem vstajenju. Ko se je prikazal apostolom pri Tiberijskem jezeru, je trikrat vprašal Simona Petra, ali ga ljubi, in sicer bolj ko drugi apostoli. Ko mu je Peter to trikrat zatrdil, mu je rekel Jezus prvič in drugič: „Pasi moja jagnjeta!“ tretjič pa: „Pasi moje ovce!“ Jan. 21, 15 sl. Postavil ga je torej vidnega poglavarja vsej verni družbi: navadnim vernikom in predstojnikom.

Peter je v Cerkvi vidni namestnik Jezusa Kristusa, nevidni poglavar svoje Cerkve pa vedno ostane Jezus Kristus sam, kar je razvidno iz njegove obljube: „In glejte, jaz sem z vami vse dni do konca sveta.“ Mat. 28, 20.

§ 18.

Kristusova Cerkev je vidna.

Kristusova Cerkev je **vidna** družba, ker je Jezus Kristus hotel, naj bodo tisti, ki sprejmejo njegove nauke, združeni tudi po zunanje. To je razvidno iz sledečih razlogov:

1. Kristus je ustanovil vidno znamenje, s katerim se verniki sprejemajo v njegovo Cerkev, namreč sveti krst.

2. Odredil je za svojo Cerkev vidno službo božjo, zlasti daritev svete maše.

3. Dal je Cerkvi vidne predstojnike, vernikom pa je zapovedal, da jim morajo biti poslušni. „Kdor vas posluša, mene posluša.“ Luk. 10, 16. „Kdor pa Cerkve

¹ Primat od primus = prvi.

ne poslušaj, ti bodi kakor nevernik in očitni grešnik.“ Mat. 18, 17.

Zato Kristus primerja svojo Cerkev z lučjo, postavljeno na svetilnik, in z mestom na gori, ki ne more ostati skrito. Mat. 5, 14. 15.

Ker je Kristusova Cerkev vidna, moremo vedeti, kateri ljudje so njeni udje, namreč vsi tisti, ki so bili po svetem krstu vanjo sprejeti, naj bodo pravični ali grešniki, ako le niso bili izobčeni, ali niso od Kristusove Cerkve samovoljno odpadli.

Da so tudi grešniki udje Kristusove Cerkve, uči Jezus Kristus sam, ko svojo Cerkev primerja njivi, na kateri raste do časa žetve poleg pšenice tudi ljujka, in pa mreži, v kateri so dobre in malovredne ribe. Mat. 13, 24 sl. 47 sl. Tudi je Jezus svojce učil moliti: „Odpusti nam naše dolge“ (Mat. 6, 12.) in je ustanovil poseben zakrament (svete pokore), v katerem se udom njegove Cerkve grehi odpuščajo. Jan. 20, 23.

Krivoverci so torej, kateri trdijo, da je Kristusova Cerkev nevidna, češ, da so v njej le pravični in da torej ljudje ne moremo vedeti, kdo je njen ud. Zmota o nevidnosti Cerkve nasprotuje dejstvu vidno ustanovljene Cerkve in obenem njenemu namenu.

§ 19.

Kristusova Cerkev je popolna družba.

Kristusova Cerkev je **popolna družba**, ki ima po svojem bistvu pravico obstanka.

Družbo imenujemo popolno, ako ima sama v sebi vse pogoje za obstanek, to je, ako ima svoj lastni namen, ki ni obsežen v namenu druge družbe, in ako more svoj namen dosežati s svojimi lastnimi sredstvi.

Popolna družba ima po svojem bistvu pravico obstanka, ako je njen namen utemeljen v bistvu človeške narave in je v soglasju s človekovim poslednjim namenom; samoumevno je, da morajo biti tudi sredstva pravična.

Kristusova Cerkev je popolna družba, ker ima svoj lastni namen, to je naše večno zveličanje. Ta namen ni obsežen v namenu kake druge družbe in mu ne more biti podrejen, ker je večno zveličanje poslednji namen vsakega človeka. Kristusova Cerkev dosega svoj namen z lastnimi

sredstvi, namreč s tem, da posvečuje svoje ude, izvršujoč trojno službo, ki jo je prejela od svojega božjega ustanovitelja: učniško, duhovniško in kraljevsko.

Ker ima vsak človek naravno pravico in dolžnost, delati za svoj poslednji namen, ima Kristusova Cerkev, ki vodi svoje ude do tega namena, v svojem bistvu utemeljeno pravico do obstanka.

Zato Jezusu Kristusu ni bilo treba pri nobeni človeški oblasti iskati dovoljenja za ustanovitev vidne verske družbe; seveda tudi zato ne, ker mu je kot Sinu božjemu „dana vsa oblast v nebesih in na zemlji“ (Mat. 28, 18). Iz istih vzrokov tudi nadaljnji obstanek in delovanje njegove Cerkve ne potrebuje dovoljenja države ali katere koli druge oblasti.

Nasprotno pa so Cerkvi podrejene vse one družbe, ki hočejo na kak poseben način in po svojih pravilih pospeševati nabožnost in prizadevanje za večno zveličanje, kakor n. pr. cerkveni redovi, bratovščine, Marijine družbe. Za ustanovitev in obstanek ter delovanje takih družb je potrebno cerkveno dovoljenje. Vzrok je ta, ker je namen teh družb obsežen v bolj splošnem namenu, ki ga ima Cerkev.¹

§ 20.

Kristusova Cerkev je ustanovljena za vse čase.

Kristusova Cerkev je ustanovljena **za vse čase**; trajala bo do konca sveta. To moremo sklepati iz njenega namena in iz jasnih Kristusovih izrekov.

a) Kristusova Cerkev je nositeljica krščanske vere. Krščanska vera pa je popolno in dovršeno razodetje božje, namenjeno za vse čase (§ 16); torej mora Kristusova Cerkev trajati do konca sveta, da more izpolnjevati svoj namen.

b) Kristus je govoril Simonu Petru: „Ti si Peter (skala) in na to skalo bom zidal svojo Cerkev in peklen-ska vrata je ne bodo premagala.“ Mat. 16, 18. Vsem apostolom in njih naslednikom pa je obljubil: „Glejte, jaz sem z vami vse dni do konca sveta.“ Mat. 28, 20.

¹ Kakor so nabožne družbe podrejene Cerkvi, tako so vse one družbe, ki imajo namen, v kakem določenem smislu pospeševati časno srečo svojih udov, podrejene državi; n. pr. razna politična, izobraževalna, razvedrovalna in druga podobna društva. Njih namen je obsežen v bolj splošnem namenu države, ki je: vsestransko pospeševanje časne sreče državljanov.

Iz tega je razvidno, da ne more biti prava Kristusova Cerkev nobena izmed tistih verskih družb, ki so se sicer imenovalle ali se še imenujejo krščanske in so bile v prejšnjih časih morda zelo razširjene, pa so pozneje ali popolnoma izginile, ali pa le še v kakem kraju životarijo in pologoma izginjajo.

§ 21.

Temeljna uredba Kristusove Cerkve je neizpremenljiva.

Ker je Kristusova Cerkev ustanovljena za vse čase, je njena **temeljna uredba neizpremenljiva**. Na temelju, ki ga je Jezus Kristus položil, je sicer možen nadaljnji razvoj njegove Cerkve, a temelj mora vedno ostati.

a) Vedno mora ostati **učeniška, duhovniška in kraljevska služba**. Zato morajo apostoli imeti naslednike, ki to službo izvršujejo do konca sveta. Besede: „Glejte, jaz sem z vami vse dni do konca sveta“ (Mat. 28, 20) ne morejo veljati samo apostolom, ker je Jezus vedel, da apostoli ne bodo živeli do konca sveta; torej je moral misliti tudi na naslednike apostolov. Isto zahteva tudi namen Cerkve, ki se dosega le z vednim izvrševanjem te trojne službe.

b) Ostati mora **prvenstvo sv. Petra**. Zato je moral tudi sv. Peter kot vidni poglavar Kristusove Cerkve po svoji smrti dobiti naslednika in ta zopet novega naslednika itd. Kristusove besede: „Glejte, jaz sem z vami vse dni do konca sveta“ veljajo prav tako sv. Petru, kakor drugim apostolom. Tudi namen, zaradi katerega je Jezus Kristus Petra postavil za vidnega poglavarja v svoji Cerkvi, zahteva vedno ohranitev prvenstva. Ta namen je edinost v Kristusovi Cerkvi, ki bi se brez prvenstva in najvišje oblasti Petrovih naslednikov tem laže porušila, čim bolj se Cerkev širi in čim več različnih narodov sprejema v svoje okrilje.

c) Tudi vse ono, **kar so apostoli uvedli** za vso Cerkev po volji Jezusa Kristusa in po navdihnjenju Svetega Duha, je (posrednje) božja ustanova in spada k onemu temelju cerkvene uredbe, ki mora vedno ostati.

Kar so pa na tem temelju uvedli poznejši cerkveni predstojniki, na katere tudi prehaja apostolom in posebe sv. Petru izročena oblast, „zavezovati“ in „razvezovati“, to se more po časovnih potrebah izpremeniti ali zopet odpraviti.

§ 22.

Škofje, nasledniki apostolov. Mašniki in diakoni.

1. Nasledniki apostolov so **škofje** v zvezi z rimskim škofom ali papežem, ki je naslednik sv. Petra (§ 23). Apostoli so namreč po naročilu Jezusa Kristusa ustanavljali cerkvene občine po raznih krajih. Kadar so ustanovili kako občino in so hoteli iti dalje oznanjat sv. evangelij, so v tej občini namesto sebe postavili predstojnika, kateremu so z molitvijo in pokladanjem rok, t. j. s posvečenjem, podelili trojno oblast, ki so jo sami prejeli od Jezusa Kristusa. Take cerkvene predstojnike, ki so s posvečenjem prejeli popolno učeniško, duhovniško in kraljevsko oblast, so imenovali škofe.¹

Apostoli so dali škofom, katere so sami posvetili, hkrati oblast in naročilo, naj tudi oni z molitvijo in pokladanjem rok posvečujejo nove škofe in ti zopet nove (Tit. 1, 5. 7.). Tako v Kristusovi Cerkvi apostolska služba in oblast s posvečevanjem prehaja od apostolov na škofe ter se vedno ohranja.

2. Kakor si je že Jezus sam poleg dvanajstih apostolov izvolil tudi 72 učencev ter jih poslal oznanjat božjo besedo, tako so po njegovem naročilu apostoli poleg škofov posvečevali tudi **mašnike** in **diakone**. Tem niso izročevali popolne učeniške, duhovniške in kraljevske oblasti, kakor škofom, ampak le moč in oblast za izvrševanje nekaterih opravil te trojne službe. Le škofje so prejeli popolno apostolsko oblast in v tej tudi oblast, posvečevati druge škofe, mašnike in diakone.

Mašniki pomagajo škofom v njih službi; zlasti imajo oblast, oznanjati božjo besedo, opravljati daritev svete maše in deliti svete zakramente. V vsem svojem delovanju pa so pod oblastjo škofov.

Diakoni strežejo škofom in mašnikom pri izvrševanju svetih opravil. Prve diakone so postavili apostoli v ta namen, da so pravično razdeljevali miloščino; oznanjali so pa tudi božjo besedo ter delili slovesni sv. krst in sv. obhajilo. Dej. ap. 6, 1 sl.; 8, 13—14.

Z oblastjo, ki jo je prejela od Jezusa Kristusa, je uvedla Cerkev že v starodavnih časih tudi posvečevanje subdiakonov in štiri nižje redove.

¹ Od grške besede episkopos = nadzornik.

Posvečevanje škofov, mašnikov in diakonov je od Jezusa Kristusa postavljen za krament; posvečevanje subdiakonov in štirje nižji redovi pa so od Cerkve uvedeni za kramentali.

§ 23.

Rimski škof ali papež, naslednik sv. Petra.

Naslednik sv. Petra je vsakokratni **rimski škof**, ki se imenuje tudi **papež** ali **sveti oče** in je vidni poglavar vesoljne Kristusove Cerkve ter namestnik Jezusa Kristusa, kakor je bil sv. Peter. To spoznamo iz sledečih razlogov:

1. **Naravni red nasledstva** je, da ostane prvenstvo združeno z ono škofijsko stolico, na kateri je do svoje smrti sedel sv. Peter, in to je rimska škofijska stolica, ker je bil sv. Peter predstojnik rimske cerkvene občine in je kot tak umrl v Rimu. To je zgodovinsko dejstvo.

2. Ako bi bil Jezus Kristus hotel **kak drugačen red nasledstva**, bi ga bil moral natančno določiti in apostoli bi nam bili tako važno določbo tudi sporočili in skrbeli za to, da bi se bila izvršila. To pa se ni zgodilo. Apostoli niso sporočili nikake take določbe in zgodovina priča, da po smrti sv. Petra prvenstva v Kristusovi Cerkvi ni izvrševal kateri izmed še živih apostolov in si ga tudi ni privajala nobena izmed prvotnih škofijskih stolic. Pač pa so ga izvrševali rimski škofje že v 1. stoletju, ko je še živel sv. apostol Janez, in v vseh poznejših dobah. Tudi je vsa Cerkev že v prvih stoletjih prav tako, kakor v poznejših dobah priznavala vsakokratnega rimskega škofa za svojega vidnega poglavarja.

3. Ako **rimska cerkev ne bi imela** od Jezusa Kristusa ustanovljenega **prvenstva**, bi morali reči, da ni več skale, na katero je Kristus za vse čase sezidal svojo Cerkev, da je torej izginila ena izmed temeljnih njegovih ustanov. To pa bi se ne skladalo z njegovim božanstvom.

§ 24.

Razmerje med papežem, škofi in mašniki ter diakoni.

1. **Papež**, naslednik sv. Petra, ima v Kristusovi Cerkvi **prvenstvo** po božji uredbi, ker je Jezus Kristus sam najvišjo oblast v svoji Cerkvi izročil Petru in njegovim naslednikom.

Prvenstvo papeža je prava škofovska oblast nad vso Cerkvijo. Papež je najvišji učenik, duhovnik in pastir vseh pravovernih kristjanov. Podložni so mu ne le navadni verniki, ampak tudi škofje, posamezni in vsi skupaj. Zato tudi škofje vse Cerkve niso nad papežem, marveč imajo vso svojo oblast le v zvezi z njim. Noben cerkveni zbor se torej ne more staviti nad papeža, marveč, kakor ni živega telesa brez glave, tako ni vesoljnega cerkvenega zbora, ako ga ne priznava papež.

2. **Škofje** so nasledniki apostolov, in sicer tako, da ni posamezen škof naslednik posameznega apostola (kakor je papež naslednik apostola Petra), ampak da so vsi skupaj, v zvezi s papežem, nasledniki zbora apostolov s Petrom na čelu. Kot nasledniki apostolov imajo škofje v zvezi s papežem po božji uredbi oblast, vladati Cerkev, ker je Jezus Kristus sam apostolom — s Petrom na čelu — izročil učeniško, duhovniško in kraljevsko ali pastirsko službo. Zato je govoril sv. apostol Pavel zbranim škofom iz Efeza in okolice: „Pazite nase in na vso čredo, v kateri vas je Sveti Duh postavil škofe, da vladate Cerkev božjo.“ Dej. ap. 20, 28.

Škofje vladajo Cerkev v dvojnem pomenu:

a) Vsak škof vlada del Cerkve, katerega mu je papež izročil, t. j. svojo škofijo.

Škof ima za svojo škofijo enako oblast, kakoršna pristoji papežu za vso Cerkev. Škofovska oblast se razteza neposrednje na vse cerkvene, verske in npravne zadeve, posrednje pa tudi na druge reči, kolikor se dotikajo vere in npravnosti.

Dasi ima papež popolno škofovsko oblast v vsej Cerkvi, vendar zaradi tega posamezni škofje niso samo njegovi namestniki, ampak so vsak v svoji škofiji „od Svetega Duha postavljeni“ redni višji pastirji.

b) Vsak škof je tudi sovladar vesoljne Cerkve, ker ima pravico, udeleževati se vesoljnih cerkvenih zborov, v katerih ima posvetovalen in odločevalen glas.

Cerkveni zbori so ali pokrajinski ali vesoljni. Pokrajinske (provincialne) imenujemo tiste, na katerih so zbrani le škofje ene pokrajine, ene države ali enega naroda.

Da je cerkveni zbor vesoljen, je treba, da ga skliče ali papež sam, ali kdo drugi s papeževim dovoljenjem, da se povabijo vsi škofje in jih pride iz raznih krajev toliko, da je zastopana vsa Cerkev, dalje da predseduje papež ali osebno, ali po svojih poslancih in da slednjič papež potrdi zborove določbe.

Papeža in škofe skupaj imenujemo učečo Cerkev, da jih razlikujemo od ostalih vernikov, ki tvorijo poslušajočo Cerkev.

3. Tudi **mašniška služba in oblast** je božja uredba in istotako **služba diakonov**, ker je Jezus Kristus postavil zakrament posvečevanja, ki ima tri stopnje: posvečevanje škofov, mašnikov in diakonov (§ 22). V izvrševanju svoje službe in oblasti pa je vsak mašnik tako podrejen svojemu škofu, da ne more redno in zakonito opravljati nobene duhovske službe, ako ni od škofa v to poslan ali pooblaščen. Tudi diakoni smejo sveta opravila svoje službe izvrševati le s škofovim dovoljenjem.

Kristusova Cerkev je lep in za človeštvo čudovito primeren organizem. To je najsvobodnejša ljudovlada, v kateri more vsak vernik moškega spola postati diakon, mašnik, škof ali tudi papež; to je dalje trdno urejena monarhija, najmogočnejše kraljestvo, v katerem eden vlada vse, a tako, da njegova najvišja oblast podložnikom pravic ne uničuje, marveč jih le varuje in krepi; to je slednjič prava bogovlada, ker je Jezus Kristus, pravi Sin božji, njen ustanovitelj in nevidni poglavar.

§ 25.

Kristusova Cerkev je le ena za vse narode.

Jezus Kristus je ustanovil le **eno** Cerkev, po kateri naj bi **vs**i ljudje postali deležni milosti odrešenja in ki naj bi bila vsem ljudem voditeljica v večno zveličanje. Govori namreč vedno le o eni Cerkvi, ki jo imenuje svojo Cerkev: „na to skalo bom zidal svojo Cerkev.“ Mat. 16, 18. — To Cerkev primerja čredi, ki se nahaja v enem hlevu in jo vodi en pastir (Jan. 10, 16). Apostolom pa je zapovedal: „Pojdite in učite **vse narode** in krščujte jih v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha.“ Mat. 28, 19. Sv. apostol

Pavel primerja Kristusovo Cerkev enemu telesu, čigar (nevidna) glava je Kristus, posamezni verniki pa so udje tega telesa. 1. Kor. 12, 27.

§ 26.

Znamenja Kristusove Cerkve.

Ker je Jezus Kristus ustanovil le eno Cerkev, ki naj bi bila vsem ljudem voditeljica v večno zveličanje, je moral tej Cerkvi vtisniti **znamenja**, po katerih jo je možno zanesljivo spoznati. To je tem bolj potrebno, ker je poleg prave Kristusove Cerkve polagoma nastalo tudi mnogo drugih verskih družb, ki se tudi imenujejo krščanske in od katerih vsaka trdi, da je prava Kristusova Cerkev.

Značilna znamenja Kristusove Cerkve sledijo iz njene uredbe. Navaja jih že nicejsko-carigrajska veroizpoved z besedami: „Verujem v eno, sveto, katoliško in apostolsko Cerkev.“ Prava Kristusova Cerkev je torej: 1. edina, 2. sveta, 3. katoliška ali vesoljna, 4. apostolska.

1. Prava Kristusova Cerkev mora biti **edina**, t. j., povsod in v vseh časih mora učiti iste razodete nauke, opravljati isto sveto daritev, deliti iste zakramente ter imeti skupnega vidnega poglavarja.

Da mora Kristusova Cerkev biti edina, nujno sledi iz njene uredbe. Jezus Kristus je svojim apostolom in njih naslednikom določno zapovedal, naj povsod in v vseh časih uče iste nauke, ki jih je on učil, opravljajo isto sveto daritev, ki jo je on opravil pri zadnji večerji, in dele iste zakramente, ki jih je on postavil. Z ustanovitvijo prvenstva pa je dal svoji Cerkvi tudi le enega vidnega poglavarja.

2. Prava Kristusova Cerkev mora biti **sveta**, t. j., s primernimi sredstvi mora navajati svoje udele k svetosti in njeno prizadevanje mora tudi viden sad roditi; tak sad so svetniki, katerih svetost čudeži neovržno dokazujejo.

Jezus Kristus je hotel, da bo njegova Cerkev sveta. To moremo sklepati že iz njegove osebnosti, ker je pravi Sin božji in vzor vse svetosti.

Sveta pa mora biti Kristusova Cerkev tudi zato, ker le na ta način more voditi ljudi do večnega zveličanja, da jih s primernimi sredstvi navaja k svetosti.

Tudi svetniki morajo biti v Kristusovi Cerkvi. Ako bi jih ne bilo, bi morali trditi, da je Jezus Kristus hotel in zahteval nekaj nemožnega; to pa bi se ne skladalo z njegovim božanstvom.

Ne moremo pa pričakovati, da bi v Kristusovi Cerkvi vsi posamezni udje dosegli svetost. Ker ima namreč človek svobodno voljo, more sredstva, ki mu jih Cerkev ponuja in s katerimi bi se lahko posvetil, tudi zanemarjati ali zlorabiti.

3. Prava Kristusova Cerkev mora biti **katoliška** ali **vesoljna**, t. j. za vse ljudi in za vse čase. Urejena mora biti tako, da je sposobna, razprostirati se po vsej zemlji ter trajati do konca sveta; mora se tudi prizadevati, da se vedno bolj razširja med vsemi narodi, vendar tako, da nikdar ne izgubi svoje edinosti.

Vesoljnost je znak, po katerem se Kristusova Cerkev bistveno razlikuje od starozakonske sinagoge, ustanovljene le za izraelski narod in za dobo pred Mesijevim prihodom.

Za vesoljnost Cerkve ni potrebno, da bi bili dejansko vsi ljudje njeni udje in da bi ne bilo nobenega kraja na zemlji, kjer bi še ne bila razširjena. Ker je Cerkev duhovno kraljestvo, ki se more razširjati le z oznanjevanjem resnice in prepričevanjem ljudi, more le polagoma prodirati in naravno je, da se mnogi ustavljajo resnici, ker je njihova volja izprijena. Znamenje vesoljnosti Cerkev že ima, ako se v vseh časih toliko uspešno razširja po svetu, da s tem razodeva in dokazuje svojo sposobnost in svoj namen, postati svetovna Cerkev.

Bistveno pa je za vesoljnost Cerkve to, da ohrani, razširja se med raznimi narodi, svojo edinost.

Da mora prava Kristusova Cerkev biti katoliška ali vesoljna, to zahteva že njen namen. Ustanovljena je namreč zato, da bi bila vsem ljudem vodnica do večnega zveličanja.

4. Prava Kristusova Cerkev mora biti **apostolska**, t. j., v apostolskem času mora imeti svoj začetek in njeni predstojniki morajo biti pravi nasledniki apostolov. Pravi nasledniki apostolov pa so škofje, kateri so po posvečenju v nepretrgani zvezi z apostoli in po pokorščini združeni s papežem, naslednikom sv. Petra.

Da mora prava Kristusova Cerkev biti apostolska, je razvidno iz uredbe Kristusove Cerkve. Jezus Kristus je prvič ustanovil le eno Cerkev, ki naj bi trajala do konca sveta. Jasno je torej, da ne more biti prava Kristusova Cerkev

nobena verska družba, katera svojega začetka nima v apostolskem času. Drugič je izročil duhovno oblast v svoji Cerkvi le apostolom, s sv. Petrom na čelu, in je hotel, da ta oblast prehaja na njihove naslednike. Zato je jasno, da nima od Kristusa podeljene duhovne oblasti in da ne more biti prava Kristusova Cerkev nobena verska družba, katera nima pravilno posvečenih škofov, ali katera ima sicer škofo, ki pa niso združeni s papežem.

B. Katoliška Cerkev je prava Kristusova Cerkev.

§ 27.

Samo katoliška Cerkev ima temeljno uredbo Kristusove Cerkve.

Katoliška Cerkev ima temeljno uredbo Kristusove Cerkve:

1. V katoliški Cerkvi je razlika med učečo in poslušajočo Cerkvijo, med duhovniki in neduhovniki, med predstojniki in podložniki.

2. Stopnje duhovske oblasti in službe v katoliški Cerkvi so bistveno iste, kakor jih je v svoji Cerkvi ustanovil Jezus Kristus in po njegovem naročilu apostoli.

a) Tu je ohranjeno prvenstvo sv. Petra, ki ga izvršuje rimski škof ali papež.

b) Tu se še vedno izvršuje apostolom izročena učeniška, duhovniška in kraljevska služba, ki prehaja od apostolov na škofo, deloma pa tudi na mašnike. Tudi od apostolov ustanovljena služba diakonov je v katoliški Cerkvi ohranjena.

Poleg stopenj duhovske službe in oblasti, katere so ustanovljene neposrednje od Jezusa Kristusa in apostolov, so po različnih časovnih razmerah nastale še druge stopnje v cerkveni službi. S tem se uredba Kristusove Cerkve ni izpremenila, ampak le razvila na prvotnem temelju.

Druge verske družbe, katere se tudi imenujejo krščanske, nimajo temeljne uredbe Kristusove Cerkve. (Tu nam ni treba govoriti o verskih družbah, katere so nastale v starodavnih časih, pa se niso ohranile do današnjega dne, izvzemši morda nekatere neznatne ostanke. Ozirati se hočemo le na one, ki še dandanes štejejo mnogo udov, in to so razne protestantske verske družbe in razkolne cerkve.)

Protestantske verske družbe nimajo uredbe Kristusove Cerkve:

1. Zanikavajo bistveno razliko med učečo in poslušajočo Cerkvijo in med duhovniki in neduhovniki.

2. Zavrgli so prvenstvo papeža in s tem bistven del uredbe Kristusove Cerkve.

3. Škofovске oblasti ne priznavajo; in ker nimajo škofov, tudi nimajo veljavno posvečenih mašnikov. Imajo samo pridigarje, ki prejemajo poslanstvo od ljudstva ali pa od svetne gosposke; a ne ljudstvo, ne svetna gosposka ne moreta dati duhovske oblasti. — Anglikanska cerkev ima sicer škofo in mašnike, pa niso veljavno posvečeni in tudi niso v nikaki zvezi s papežem.

Tudi razkolne cerkve nimajo popolne uredbe Kristusove Cerkve:

1. Ker so se odcepile od rimske Cerkve, nimajo vidnega poglavarja, ki bi bil naslednik sv. Petra.

2. Veljavno posvečene škofo in mašnike sicer imajo; a škofje niso pravi nasledniki apostolov, ker niso v zvezi s papežem. Zato nimajo ne ti, ne njihovi mašniki apostolskega poslanstva.

§ 28.

Samo katoliška Cerkev ima znamenja Kristusove Cerkve.

Katoliška Cerkev ima znamenja Kristusove Cerkve:

1. Katoliška Cerkev je **edina**. Dasi razširjena po vseh delih sveta, uči povsod in v vseh časih iste razodete nauke, opravlja vedno in povsod isto sveto daritev in ima skupnega vidnega poglavarja, rimskega škofa ali papeža.

Edinost v katoliški Cerkvi ni slučaj, ampak je bistvena lastnost Cerkve, utemeljena v njeni uredbi. Katoliška Cerkev je tako uravnana, da mora biti in vedno ostati edina. Kdor krši njeno edinost, neha biti njen ud. Cerkev je smatrala za manjše zlo, da so se odcepili od nje mnogi udje ter postali krivoverci ali razkolniki, ko da bi bila odnehala v kaki bistveni reči ter izgubila svoje značilno znamenje — edinost.

2. Katoliška Cerkev je **sveta**.

a) Katoliška Cerkev ima potrebna sredstva, s katerimi navaja svoje ude k svetosti. Sveti so njeni nauki; kdor jih izpolnjuje, hodi po poti prave kreposti. Nikdar ni katoliška Cerkev premenila ali mileje razlagala kakega nauka, da bi se uklonila duhu časa ali ugodila kaki človeški strasti. Tako je

n. pr. vedno vzdrževala in večkrat v najtežavnejših okoliščinah branila svetost in nerazdružnost zakona. Sveta in posvečujoča je daritev sv. maše in istotako zakramenti, zlasti zakramenta sv. pokore in presv. Rešnjega Telesa.

b) Katoliška Cerkev se za svetost tudi neprestano prizadeva.

V zakramentu sv. krsta prenovi in posveti dete, ki ga sprejme v svoje naročje. Mladino in odrasle ljudi poučuje in opominja v šoli, v cerkvi in ob vsaki ugodni priliki. V svojih peterih zapovedih nalaga vsem vernikom dolžnost, udeleževati se službe božje, prejemati svete zakramente in se vaditi v zatajevanju, brez česar ni prave kreposti in svetosti. Z evangelijskimi sveti pa navaja vse tiste, ki čutijo v sebi poklic in zadostno nravno moč, da se prizadevajo za višjo stopnjo popolnosti in svetosti. Ob posebnih prilikah se poslužuje katoliška Cerkev tudi izrednih pripomočkov svetosti, n. pr. duhovnih vaj in misijonov, ki omeče večkrat tudi trdovratna srca in poživljajo gorečnost v dobrem.

c) Prizadevanje katoliške Cerkve rodi tudi viden sad: v njej so živeli in žive svetniki, katerih svetost je izpričana z mučeniško smrtjo, ki so jo pretrpeli, ali pa dokazana s čudeži.

Nešteta množica svetih mučencev in spoznavalcev obojega spola povečuje prva stoletja cerkvene zgodovine, pa tudi srednji vek in novejši čas od 16. stoletja sem ni nerodoviten.

3. Katoliška Cerkev se ne imenuje samo, ampak je tudi resnično **katoliška** ali **vesoljna**.

Katoliška Cerkev ni cerkev enega naroda ali ene države, ampak je svetovna Cerkev.

a) Sposobna in upravičena je, da se razprostira po vsej zemlji, ker ima skupnega vidnega poglavarja, ki je prejel svojo duhovno oblast kot naslednik sv. Petra od Jezusa Kristusa, Sinu božjega, ki mu je „dana vsa oblast v nebesih in na zemlji.“ Mat. 28, 18.

b) Katoliška Cerkev se tudi prizadeva, da se vedno bolj razširja med vsemi narodi. Kakor so že apostoli prehodili skoraj ves takrat dostopni svet, povsod oznanjajoč Kristusovo vero, tako je smatrala katoliška Cerkev tudi v vseh poznejših časih razširjanje krščanske vere za svojo bistveno nalogo. (Misijoni.) Poleg tega tudi vedno moli in priporoča vsem svojim udom molitev za izpreobrnjenje nevernikov, krivovercev in razkolnikov.

c) Prizadevanje katoliške Cerkve za razširjanje krščanske vere pa tudi ni brezuspešno. V vseh dobah je rastlo in še vedno raste število njenih udov. Izgube, ki so jo zadevale, ko so nezvesti udje tupatam v obilnem številu odpadali od nje v razna krivoverstva, v razkolništvo in k Mohamedovi veri, so bile vselej kmalu nadomeščene z novimi verniki iz poganskih narodov.

č) Dasi se razprostira po vseh delih sveta in obsega toliko različnih narodov, katoliška Cerkev vendar ni razcepljena v več cerkvâ, ampak je vseskozi edina, ena sama velika družba z enim vrhovnim poglavarjem.

4. Katoliška Cerkev je **apostolska**.

a) Svoj začetek ima v apostolskem času. Njen rojstni dan je prva binkoštna nedelja. Ta dan so apostoli, prejemši Svetega Duha, začeli oznanjati Kristusov nauk in krstili 3000 ljudi. Odslej je hitro rastlo število vernikov. Apostoli so bili njihovi predstojniki, sv. Peter pa vidni poglavar.

b) Sedanji predstojniki katoliške Cerkve, škofje s papežem na čelu, so pravi nasledniki apostolov. Sv. Petru so v nepretrgani vrsti sledili rimski škofje ali papeži, ki so prav tako kakor sv. Peter, v vseh stoletjih izvrševali vrhovno oblast v katoliški Cerkvi. Istotako so vsi drugi škofje katoliške Cerkve po posvečenju v nepretrgani zvezi z apostoli, po pokorščini in duhovnem poslanstvu pa združeni s papežem, Petrovim naslednikom, torej tudi pravi nasledniki apostolov. Tako je katoliška Cerkev res po besedah sv. Pavla „zidana na temelju apostolov.“ Ef. 2, 20.

Protestantske verske družbe nimajo znamenj Kristusove Cerkve.

1. Edine niso, ker ne tvorijo ene družbe, ampak so razcepljene v mnogo različnih ločin. Te si nasprotujejo v prav važnih verskih naukih, ne strinjajo se v bogočastju in celo zakramentov imajo nekatere več, druge manj; zlasti pa jim nedostaje vladarstvene edinosti, ker nimajo skupnega vidnega poglavarja.

Needinost protestantskih verskih družb je nujna posledica tega, da so njih začetniki zavrgli prvenstvo naslednikov sv. Petra in veljavo učeče Cerkve ter izrekli, da je sveto pismo edini vir božjega razodetja, ki ga sme vsakdo po svoje razlagati.

2. Svetosti v mnogem oziru pograšamo v protestantskih verskih družbah. Že njihovi začetniki: Luther, Zwingli,

Calvin, Henrik VIII., kraljica Elizabeta nikakor niso vzorniki svetosti. Ne hrepenenje po višji popolnosti, ampak človeške strasti so bile povod njihovemu odpadu od katoliške Cerkve. — Najizdatnejša sredstva svetosti so te verske družbe zavrgle, kakor: zakrament sv. pokore, daritev sv. maše, češčenje Matere božje in svetnikov, cerkvene zapovedi in evangelijske svete. Nasprotno pa uče marsikaj, kar naravnost škoduje prizadevanju po krščanski popolnosti, n. pr., da vera sama zadostuje za opravičenje pred Bogom in za večno zveličanje, da je Bog brezpogojno nekatere ljudi odločil za večno zveličanje, druge pa za večno pogubljenje. — Svetnikov, katerih svetost bi bila s čudeži dokazana, protestantske verske družbe niso vzgojile. Koliko pa jih ima tudi od 16. veka sem katoliška Cerkev!

3. Z znakom vesoljnosti se protestantske verske družbe ne morejo ponašati. Razcepljene so v posamezne deželne, državne ali narodne cerkve; Kristus pa je hotel, da bodi njegova Cerkev svetovna Cerkev, ki naj vse dežele in vse narode združuje z vezjo ljubezni v edinosti vere. Misijonskega dela med poganskimi narodi so se protestantske verske družbe poprijele šele v novejšem času.

4. Protestantske verske družbe niso apostolske, ker svojega začetka nimajo v apostolskem času in njihovi predstojniki niso nasledniki apostolov.

Razkolne cerkve znamenj Kristusove Cerkve ali nimajo, ali pa jih imajo le deloma.

1. Znamenja edinosti nimajo. V veri in bogočastju razkolne verske družbe sicer niso tako različne druga od druge, kakor razne protestantske ločine; a izgubile so vladarstveno edinstvo in s tem središče prave cerkvene edinosti.

2. Znamenje svetosti imajo, vendar ne v popolni meri. Imajo — z malimi izjemami — nepokvarjen Kristusov nauk, vse svete zakramente, daritev sv. maše in zakramentalno pričujočega Kristusa v cerkvah. Tudi prizadevajo se za posvečevanje svojih udov in izpodbujajo jih celo ka izpolnjevanju evangelijskih svetov. Polnega uspeha pa vendar ne more nobena doseči. Odkar so se odcepile od katoliške Cerkve, niso vzgojile ne enega svetnika, katerega svetost bi bila s posmrtnimi čudeži dokazana.

3. Znamenja vesoljnosti nimajo. Ker nimajo skupnega vidnega poglavarja, ne tvorijo ene skupne Cerkve, marveč so razcepljene v mnogo narodnih in državnih cerkvâ, ki so odvisne od političkih razmer.

4. Razkolne cerkve slednjič tudi niso apostolske. Razkola v apostolskem času ni bilo. Vzhodni in zahodni kristjani so bili do 9. stoletja združeni v eno Cerkev pod enim

vidnim poglavarjem, rimskim papežem. Ko so Grki odpadli od Rima, je njih cerkev prenehala biti apostolska, zato tudi vse tiste ne morejo biti apostolske, ki so po nadaljnjem razkolu nastale iz grške cerkve.

Ker ima le **katoliška Cerkev** uredbo in znamenja Kristusove Cerkve, spoznamo, da je le ona **prava, od Jezusa Kristusa ustanovljena Cerkev.**

§ 29.

Cerkvena država.

Od Cerkve moramo razlikovati **Cerkveno državo.**

Cerkev je kraljestvo božje na zemlji, različno od svetnih kraljestev in v svojem delokrogu neodvisno od vsake svetne oblasti. Toda udje katoliške Cerkve so hkrati udje kake svetne države in so v svetnih rečeh podložni državnim vladarjem.

Tudi papeži so bili v začetku udje Rimske države in v svetnem oziru odvisni od rimskih cesarjev. Da bi laže izpolnjevali svoje duhovsko zvanje, jih je pa božja previdnost polagoma privedla do neodvisnosti od vsake svetne oblasti: ustanovila se je **Cerkvena država. Papeži** so tako postali tudi **v političnem oziru samostalni (suvereni)**, kakor so samostalni vladarji svetnih držav.

1. Cerkvena država in politična samostalnost papežev ni sicer neposrednje božja ustanova in za obstanek Cerkve **ni neogibno potrebna, a nastala je**, kakor priča zgodovina, **zakonitim potom** in ima v naravnem in pozitivnem pravu utemeljeno pravico do obstanka.

2. Ustanovitev Cerkvene države je bila v mnogih ozirih **koristna**. Po njej so dobivali papeži potrebnih dohodkov, s katerimi so mogli veliko dobrega storiti pred vsem za podložnike Cerkvene države same z ustanavljanjem ter vzdrževanjem raznih dobrodelnih naprav, potem za Cerkev sploh s podpiranjem misijonov in drugih važnih podjetij, slednjič tudi za vedo in umetnost.

S pospeševanjem splošnih koristi in namenov vesoljne Cerkve papeži niso izkoriščali in nič oškodovali prebivalcev svoje lastne dežele, ker jim v to svrbo niso nalagali posebnih davkov. Še gmotno korist so imeli njihovi podaniki, ker so radi papežev v obilnem številu prihajali v deželo verniki vseh narodov.

3. Politična samostalnost papežev je **velikega pomena za vso Cerkev**: a) Spodobi se, da Kristusov namestnik na zemlji, ki so mu v duhovnem oziru podložni tudi katoliški vladarji, ni obenem tudi podanik kakega kralja. b) Kot samostalen svetni knez je papež enakovrsten drugim svetnim vladarjem in more svobodno občevati z njimi, kakor tudi s podložniki raznih držav. c) Zlasti za svobodno volitev papeževo in za svobodno vladanje je politična samostalnost papežev neprecenljive vrednosti.

Odkar se je zedinila Italija v Italijansko kraljestvo, papež nima več svoje dežele; pustili so mu samo Vatikan. Vendar pa se še vedno priznava njegova politična samostalnost.

Drugi razdelek.

Sveti Duh razsvetluje in vodi katoliško Cerkev.

Potreba božjega vodstva. Dasi je katoliška Cerkev ustanovljena od Jezusa Kristusa, Sinu božjega, vendar ne bi mogla izpolnjevati svojega namena, ako bi bilo njeno vodstvo prepuščeno samo človeškim močem. Razodete resnice bi se utegnile sčasoma poizgubiti, ali pomešati z raznimi zmotami in mi bi dandanes ne imeli gotovosti, da katoliška Cerkev še vedno hrani in uči Kristusovo vero in da nam še vedno kaže pravo pot do večnega zveličanja.

A katoliške Cerkve ni le ustanovil Sin božji, ampak jo Bog sam tudi vedno razsvetluje in vodi.

A. Navdihnjenje apostolov in nezmotljivost Cerkve.

§ 30.

Navdihnjenje apostolov.

Apostoli, prvi predstojniki sv. Cerkve, so bili **navdihnjeni od Svetega Duha**. To pomeni, da jih je Sveti Duh neposrednje razsvetljeval in vodil, ko so učili in ko so ustanavljali ter urejevali cerkvene občine. Zato so njihovi nauki božja beseda in njihove naredbe v verskih in cerkvenih zadevah imajo božjo veljavo.

1. Jezus Kristus je apostolom pred svojo ločitvijo **Svetega Duha obljubil** z besedami: „In jaz bom prosil Očeta in dal vam bo drugega tolažnika, da ostane z vami vekomaj, Duha resnice.“ Jan. 14, 16.

2. Deset dni po svojem vnebohodu ali petdeseti dan po svojem vstajenju, t. j. binkoštno nedeljo, je Jezus to **obljubo izpolnil** in apostoli so prejeli Svetega Duha, ki je prišel nad nje v podobi gorečih jezikov. (Dej. ap. 2, 1 sl.)

3. Božjega navdihnjenja **so se apostoli tudi zavedali**. Zato je sv. Peter v Jeruzalemskem zboru govoril v imenu vseh apostolov: „Dopadlo je Svetemu Duhu in nam.“ (Dej. ap. 15, 28.) To pomeni: Ne po svoji človeški modrosti, ampak po navdihnjenju Svetega Duha smo tako sklenili in vam ukazujemo. Da ta njihova zavest ni bila zmota, so potrdili apostoli s čudeži, ki so jih delali.

4. Kakor vsi apostoli skupaj, tako je bil tudi sleherni izmed njih osebno navdihnjen od Sv. Duha. To je bilo potrebno, da so mogli izvrševati svojo nalogo. Apostoli so bili namreč neposredni Jezusovi poslanci do raznih narodov. Da je mogel vsak v svojem kraju nezmotljivo oznanjati ves Jezusov nauk ter prav urediti novo ustanovljene cerkvene občine, je moral sleherni biti osebno navdihnjen od Sv. Duha. Tudi prihod Sv. Duha v podobi gorečih jezikov kaže, da je bil vsak apostol osebno navdihnjen, ker je oni čudežni ogenj „sédel na slehernega izmed njih.“ Dej. ap. 2, 3.

5. Sv. Pavla sicer binkoštno nedeljo še ni bilo med apostoli, vendar je bil tudi on navdihnjen od Sv. Duha. Jezus Kristus ga je sam čudežno pozval v apostolsko službo, torej mu je podaril tudi nadnaravno usposobljenost zanjo. Svojega božjega poslanstva in nadnaravnega razsvetljenja se apostol Pavel tudi zaveda. Piše namreč: „Jaz nisem sprejel evangelija od kakega človeka, ampak po razodetju Jezusa Kristusa.“ (Gal. 1, 12.) Tudi on je s čudeži dokazal resničnost svojega pričevanja.

§ 31.

Nezmotljivost Cerkve.

1. Jezus Kristus, ki je apostolom obljubil in poslal Svetega Duha, je božjo pomoč v izvrševanju apostolske, zlasti učeniške

službe zagotovil tudi njihovim naslednikom. Zato je **učeeča Cerkev** v verskih in nraavnih naukih **nezmotljiva**. (Kato-liška vera ne uči, da je kateri človek sam po sebi nezmotljiv, marveč pripisuje nezmotljivost samo Bogu. Bog pa more tudi slabotnega človeka podpirati in zmote varovati.)

2. Nezmotljivost učeeče Cerkve v verskih in nraavnih naukih **dokazujejo izreki Kristusovi**:

a) Ko je Jezus Kristus zapovedal apostolom, naj gredo po vsem svetu in uče vse narode, je dostavil svojim besedam obljubo: „Glejte, jaz sem z vami vse dni do konca sveta.“ (Mat. 28, 20.) Ta obljuba ne velja samo apostolom, marveč se razteza tudi na njihove naslednike, ker je Jezus vedel, da apostoli ne bodo živeli do konca sveta.

b) Tudi obljuba Svetega Duha ni dana samo apostolom, ampak tudi njihovim naslednikom. To dokazujejo besede: „da ostane z vami vekomaj.“ Jan. 14, 16.

c) Slednjič je rekel Jezus apostolom in njihovim naslednikom: „Kdor vas posluša, mene posluša.“ (Luk. 10, 16.) Po učeči Cerkvi nam torej Jezus Kristus sam govori.

3. Dar nezmotljivosti ima **učeeča Cerkev**, in to so:

A. **Škofje, združeni s papežem**. Ti so pravi nasledniki apostolov, zato tudi njim veljajo vse one obljube, s katerimi je Jezus Kristus apostolom za vse čase zagotovil izredno božjo pomoč.

Daru nezmotljivosti nimajo posamezni škofje vsak zase, kakor so ga imeli od Svetega Duha navdihnjeni apostoli, ampak le vsi škofje skupaj, združeni s papežem. Vzrok je, ker niso posamezni škofje nasledniki posameznih apostolov, ampak so vsi škofje skupaj, združeni s papežem, nasledniki zbora apostolov s Petrom na čelu. Tudi namen sv. Cerkve ne zahteva nezmotljivosti posameznih škofov, ampak le nezmotljivost učeeče Cerkve sploh. Po njenih določilih se morajo ravnati posamezniki.

B. **Papež je tudi sam nezmotljiv**, kadar kot najvišji učenik in pastir odločuje za vso Cerkev o verskih in nraavnih naukih.

To je razvidno iz sledečih razlogov:

a) Papež je v svoji službi naslednik sv. Petra. Kar je torej veljalo Petru, velja tudi papežu. Petru pa je govoril Jezus: „Ti si Peter (skala), in na to skalo bom zidal svojo Cerkev in peklenska vrata je ne bodo premagala.“

Mat. 16, 18. Za Petra je Jezus posebe molil, „da nikdar ne neha njegova vera“, in dal mu je nalogo, „naj v veri potrjuje svoje brate.“ (Luk. 22, 32.) Jezusova molitev bi bila brezuspešna in Petrovi nasledniki ne bi mogli izvrševati svoje naloge, ako ne bi imeli daru nezmotljivosti. — Slednjič je rekel Jezus Petru: „Pasi moja jagnjeta! Pasi moje ovce!“ (Jan. 21, 15. 17.) Papež je kot Petrov naslednik najvišji učenik in pastir cele Kristusove črede. Ako bi se v tej svoji službi mogel motiti, kadar za vso Cerkev odločuje v verskih in nravnih naukih, bi vso Cerkev zavedel v zmoto. In ako bi bile njegove verske odločbe šele potem nezmotljive, ko jim pritrdijo škofje, tedaj ne bi pastir vodil črede, ampak čreda bi vodila pastirja.

b) Cerkveni očetje pripisujejo verskim odločbam papežev tako veljavo, kakoršno morejo imeti le tedaj, ako je papež nezmotljiv. Tako piše sv. Irenej v 2. stoletju, „da se mora z rimsko cerkvijo strinjati vsaka druga cerkev.“ (Iren. Adv. haeres. 3, 3.) Iz tega pa sledi, da bi morala v zmote zabresti vsa Cerkev, ako bi se mogel v verskih določbah motiti predstojnik rimske cerkve, to je papež.

c) Papeži so že od nekdaj za vso Cerkev odločevali o verskih vprašanjih, škofje pa jim te pravice niso odrekli, marveč so sprejemali njihove verske odločbe brez ugovora in z največjo spoštljivostjo.

Papež Pij IX. je l. 1854. razglasil brezmadežno spočetje Marije Device za versko resnico, ne da bi bil poprej sklical vesoljni cerkveni zbor. Nihče ni ugovarjal ali trdil, da papež nima pravice tako ravnati, ampak vsa Cerkev je njegovo odločbo spoštljivo in z veseljem sprejela. Štiri leta pozneje so to odločbo čudežno potrdili lurški dogodki.

č) Vesoljni cerkveni zbor v Vatikanu je l. 1869. slovesno izrekel versko resnico o papeževi nezmotljivosti. Ta resnica zaradi tega ni nov nauk, marveč ga je katoliška Cerkev že prej učila in verovala. Dobro pa je bilo, da je cerkveni zbor to resnico izrekel z določnimi in jasnimi besedami, ker so jo začeli v poslednjih dveh stoletjih nekateri napačno razlagati ali celo tajiti.

Pripomnja. Papeževa nezmotljivost se ne razteza tudi na papeževe urade. Takí uradi so rimske kongregacije,

to so zbori kardinalov in drugih učenih mož, postavljeni od papeža, da urejajo razne cerkvene zadeve. Ukrep kake kongregacije v verskih ali nraavnih rečeh bi bil nezmotljiv le tedaj, če bi ga papež ne le odobril, ampak izrečno kot svoj ukrep vsej Cerkvi razglasil za razodet nauk. Torej se kaka rimska kongregacija v posameznem slučaju more zmotiti. (Prim. Galilejev slučaj.) Vendar pa so splošno katoličani dolžni, pokoriti se rimskim kongregacijam. Kot papeževi uradi imajo namreč kongregacije zakonito veljavo. Zato smo jim dolžni skazovati spoštovanje in pokorščino, kakor n. pr. starišem in predstojnikom, dasi ti niso nezmotljivi. Zmota v rimskih kongregacijah je sicer možna, a dejansko more biti vendar le zelo izreden slučaj, ako se oziramo na število, učestnost in previdnost izbranih mož.

4. Cerkev je prejela dar nezmotljivosti zato, da more izpolnjevati svoj namen, t. j., da more svoje ude po pravi poti voditi do večnega zveličanja. Nezmotljiva je torej **v vsem, kar je v zvezi z njenim namenom**, in sicer neposrednje samo v razodetih verskih in nraavnih resnicah, posrednje pa tudi v vsem tem, kar je v tesni zvezi z božjim razodetjem in našim večnim zveličanjem. Iz tega sledi:

a) Cerkev hrani, oznanja in razlaga popolnoma varno in nepokvarjene vse verske in nraavne resnice, katere so izrečno od Boga razodete in se nahajajo v sv. pismu in ustnem izročilu.

b) Iz teh brez zmote izvaja druge verske ali nraavne resnice, ki so posledice prvih in v njih kakor v kali skrite. Vsebinsko božjega razodetja s tem vedno bolj razvija.

c) Nezmotljiva je, kadar obsoja verskim in nraavnim resnicam nasprotno zmote.

č) Z nezmotljivo gotovostjo uči, kateri so pravi viri božjega razodetja, t. j., katere knjige se morajo prištevati svetemu pismu in kaj je pristno ustno izročilo; pa tudi, kako je umevati te vire gledé na verske in nraavne nauke.

O modroslovnih, naravoslovnih ali zgodovinskih vprašanjih more učeča Cerkev izreči nezmotljivo sodbo, kolikor se ta vprašanja dotikajo razodetih resnic. — Ako vsa Cerkev priznava pravilnost vesoljnega cerkvenega zbora ali kakega papeža, se tudi v tem ne more motiti. — Ako koga svetnikom prišteje, se smemo zanašati, da je dotičnik res svetnik. — Njene naredbe gledé na službo božjo in na delitev sv. zakra-

mentov, njene zapovedi, s katerimi uravnava življenje vernikov, ne morejo biti nasprotne božjemu razodetju in volji božji, vendar jih more Cerkev po časovnih razmerah tudi izpreminjati.

B. Viri božjega razodetja.

Katoliška Cerkev je sicer od Sv. Duha razsvetljena in nezmotljiva učiteljica sv. vere; vendar pa ne prejema verskih in nravnih resnic, ki jih oznanja, po neposrednjem božjem razodevanju, ampak jih zajema **iz dveh virov**, v katerih je shranjeno dovršeno razodetje. Ta dva vira sta sveto pismo in ustno izročilo.

Tridentinski cerkveni zbor je določno izrekel, da sta katoliški Cerkvi sveto pismo in ustno izročilo dva enako častitljiva vira razodetja. (4. seja.)

§ 32.

Sveto pismo.

1. **Sveto pismo** so tiste knjige, v katerih so od Sv. Duha navdihnjeni možje zapisali božjo besedo. Katere so te knjige, uči sv. Cerkev.

Sveto pismo delimo v sveto pismo starega in novega zakona ali stare in nove zaveze.

Celo sveto pismo šteje 72 knjig, in sicer jih ima stari zakon 45, novi zakon 27.

Stari zakon ima 21 zgodovinskih, 7 poučnih in 17 preroških knjig.

Zgodovinske knjige so: Petero Mozesovih knjig, Jozue, knjiga Sodnikov, Ruta, štiri knjige Kraljev, dve knjigi Kronike, Ezdra, Nehemija, Tobija, Judita, Estera, dve knjigi Makabejcev.

Poučne knjige so: Job, Psalmi, Pregovori, Pridigar, Visoka pesem, Modrost, Sirahova knjiga.

Preroške knjige so: Štiri knjige vélikih in dvanajst knjig malih prerokov in pa Baruhova knjiga, ki je združena s knjigo vélikega preroka Jeremija. Véliki preroki so: Izaija, Jeremija z Baruhom, Ecéhiel in Daniel. Mali preroki so: Ozej, Joel, Amos; Abdija, Jona, Mihej; Nahum, Habakuk, Sofonija; Agej, Caharija in Malahija.

Novi zakon ima 5 zgodovinskih, 21 poučnih in 1 preroško knjigo.

Zgodovinske knjige so : Štirje evangeliji, namreč : sv. Mateja, sv. Marka, sv. Luka, sv. Janeza, in pa Dejanje apostolov sv. Luka.

Poučne knjige so : Štirinajst listov sv. apostola Pavla, namreč : eden Rimljanom, dva Korinčanom, eden Galačanom, eden Efežanom, eden Filipljanom, eden Kološanom, dva Tesaloničanom, dva Timoteju, eden Titu, eden Filemonu in eden Hebrejcem ; en list sv. apostola Jakoba, dva lista sv. apostola Petra, trije listi sv. apostola Janeza, en list sv. apostola Juda Tadeja.

Preroška knjiga je : Skrivno razodetje sv. apostola Janeza.

2. Sveto pismo je spisano po **navdihnjenju Sv. Duha**. Navdihnjenje je umevati takole : a) Sv. Duh je izpodbudil pisatelje, da so te knjige spisali. b) Sv. Duh jih je razsvetljeval in vodil, da so zapisali to, kar je On hotel in kakor je On hotel. c) Sv. Duh jih je varoval, da niso zapisali v te knjige kake zmote.

Sv. Duh je torej pravi začetnik svetega pisma ; zato se imenuje „sveto“ in Cerkev ga opravičeno priznava za božjo besedo.

Dasi navdihnjeni od Sv. Duha, so bili vendar pisatelji svetopisemskih knjig tudi sami delavni. Sv. Duh jim ni narekoval, kaj in kako naj pišejo. Le to, česar sami niso vedeli in z naravnimi sredstvi niso mogli spoznati, jim je Sv. Duh razodeval. Kar so pa mogli spoznati po lastnem premišljevanju ali opazovanju ter zajemati iz naravnih virov, v tem jih je Sv. Duh razsvetljeval in vodil tako, da so zapisali to, kar je bilo po božji volji in kakor je bilo Bogu všeč, zlasti pa brez vsake zmote.

3. Da je sveto pismo spisano po navdihnjenju Sv. Duha, je **razvidno iz naslednjih razlogov** :

a) Važen notranji razlog za to, da sveto pismo ni navadno človeško delo, ampak da je Bog sam vplival na pisatelje, je soglasje vseh knjig starega in novega zakona ter lepota in vzvišenost svetopisemskih nauk.

b) Pisatelji svetopisemskih knjig starega zakona, Mozes in preroki, so s čudeži in prerokbami dokazali, da so bili božji poslanci, torej smemo sklepati, da so tudi svete knjige pisali po božjem navdihnjenju.

c) Jezus Kristus in apostoli uče, da so knjige starega zakona božjega izvora. Tako govori Kristus, sklicujoč se na 2. Mozesovo knjigo (3, 6): „Ali niste čitali, kar je Bog govoril, ko vam je rekel: Jaz sem Bog Abrahamov in Bog Izakov in Bog Jakobov?“ (Mat. 22, 31—32.) Mozesove knjige imenuje „božji zakon“. (Mat. 15, 3.) Sv. Peter uči o prerokih, da so govorili „od Svetega Duha navdihnjeni“. (2. Petr. 1, 21.) Sv. Pavel pa imenuje sveto pismo starega zakona „od Boga navdihnjeno“. 2. Tim. 3, 16.

č) Pisatelji svetopisemskih knjig novega zakona so bili — izvzemši sv. Marka in sv. Luka — apostoli, torej navdihnjeni od Sv. Duha. Sv. Marko in sv. Luka pa sta bila učenca apostolov. Evangelij sv. Marka je potrdil s svojo veljavo apostol Peter, evangelij sv. Luka pa apostol Pavel.

d) Popolni in odločilni dokaz, da je celo sveto pismo starega in novega zakona spisano po navdihnjenju Sv. Duha, pa je slednjič izpričevanje nezmotljive Cerkve, ki tudi nezmotno priča, katere knjige smemo in moramo prištevati svetemu pismu.

Cerkev je sveto pismo vedno priznavala za božjo besedo. To pričajo izreki cerkvenih očetov. Med drugimi je že ob koncu 1. stoletja sv. Klemen Rimski pisal Korinčanom: „Čitajte sveta pisma, ker so zares izreki Sv. Duha.“ Na izreke svetega pisma se je Cerkev sklicevala, ako je hotela dokazati, da je kaka resnica od Boga razodeta. Tudi je skazovala knjigam svetega pisma vsekdar izredno češčenje.

Že v 4. stoletju je Cerkev v pokrajinskih zborih v Hiponu (393) in Kartagini (397) sestavila zapisnik svetopisemskih knjig. Ker je hotel Luther zavreči list sv. Jakoba, je v 16. stoletju vesoljni cerkveni zbor v Tridentu slovesno izrekel, da se morajo prištevati svetemu pismu vse knjige starega in novega zakona, kakor so se v katoliški Cerkvi vsekdar čitale in kakor se nahajajo v stari latinski izdaji Vulgati. (Spređaj navedene knjige svetega pisma.)

Ker so protestantje zavrgli veljavo učeče Cerkve, nimajo dokaza za božji izvor svetega pisma. Ne morejo namreč nezmotno določiti, katere knjige se smejo in morajo prištevati svetemu pismu.

Pripomnja. Od Sv. Duha navdihnjeni so bili le pisatelji svetega pisma, ne pa razni prepisovalci in prelagatelji. Zato je možno, da se nahajajo v raznih prepisih in prevodih pomote, zlasti v takih rečeh, ki se ne dotikajo verskih in нравnih nauk. Da se božje razodetje, potrebno za naše večno zveličanje, v svetem pismu hrani nepokvarjeno, za to nam je porok nezmotljiva Cerkev, ki se je o Vulgati tudi naravnost izrekla, da je gledé na verske in нравne resnice popolnoma zanesljiv prevod.

§ 33.

Ustno izročilo.

1. **Ustno izročilo v širšem pomenu** so vsi razodeti nauki, ki so jih apostoli oznanjali in jih katoliška Cerkev hrani in uči, naj bodo v svetem pismu zapisani ali ne.

Ustno izročilo v širšem pomenu obsega torej vse razodete resnice. Izpolnjeva je Kristusovo zapoved: „Pojdite in učite vse narode... učite jih izpolnjevati vse, karkoli sem vam zapovedal,“ so oznanjali apostoli vse, kar je Jezus Kristus učil in kar so spoznali po navdihnjenju Sv. Duha. Nezmotljiva Cerkev pa vse to nepokvarjeno hrani in uči. Zato moremo za vsako razodeto resnico najti dokazov v ustnem izročilu v širšem pomenu.

Ustno izročilo v ožjem pomenu pa so razodeti nauki, katere so apostoli ustno oznanjali, pa jih niso v svetem pismu zapisali.

Kakor Jezus Kristus sam ni ničesar pisal, ampak je le z živo besedo učil, tako tudi apostolom ni zapovedal, da naj njegov nauk zapišejo, ampak jim je rekel, naj gredo po vsem svetu in vse narode uče. Vernikom pa je naložil dolžnost, božjo besedo poslušati. Zato so evangelij ustno oznanjali vsi apostoli, knjig pa niso vsi pisali; in kateri so kaj pisali, niso smatrali za svojo nalogo, da bi sestavljali popolne učne knjige, ki bi obravnavale vse razodete resnice. Zato ne moremo pričakovati, da bi sveto pismo obsegalo vse razodete nauke. Pisatelji svetih knjig tudi nikjer ne pravijo, da bi bili vse zapisali, kar je Jezus delal in učil, marveč izjavljajo nasprotno. (Prim. Jan. 21, 25.)

Ustnemu izročilu v ožjem pomenu prištevamo zlasti sledeče nauke, ki se v svetem pismu ali sploh ne nahajajo, ali pa niso tako jasno izrečeni, da bi jih mogli brez ustnega izročila iz njega zanesljivo spoznati in prav razlagati: *a)* Da je sedem svetih zakramentov; *b)* katera so bistvena znamenja pri posameznih zakramentih; *c)* da se sme deliti sv. krst tudi otrokom; *č)* kdo sme krstiti; *d)* da je sveto pismo spisano po

navdihnjenju Sv. Duha; *e*) katere knjige se morajo prištevati svetemu pismu; *f*) praznovanje nedelje namesto sobote; *g*) ali je prisega dovoljena; *h*) nauk o vicah; *i*) o češčenju svetnikov in njih ostankov ter podob.

2. Ustno izročilo je **vir božjega razodetja** in prav tako božja beseda, kakor sveto pismo.

Razlogi za ta nauk so:

a) Sveto pismo ne more biti edini vir razodetih resnic, ker v njem ni vsega, kar je Bog razodel, in ker ni vseskozi tako jasno in lahko razumljivo, da bi se ne moglo različno in krivo razlagati.

Protestantje so zavrgli ustno izročilo, zato ne morejo vseh razodetih resnic prav spoznati in so zabredli v mnogo zmot.

b) Apostoli so sv. evangelij najprej ustno oznanjali. Ko je bilo ustanovljenih že mnogo krščanskih občin, potem šele so nekateri izmed njih tudi pisali svete knjige. A tudi tedaj ni utihnila živa beseda apostolov. Ustno izročilo po svetem pismu ni izgubilo svoje veljave. Sv. apostol Pavel pripisuje svetemu pismu in ustnemu izročilu enako veljavo. (2. Tes. 2, 14.)

c) Katoliška Cerkev je vedno poleg svetega pisma imela tudi ustno izročilo za vir božjega razodetja. Kadarkoli so papeži sami, ali škofje, zbrani na kakem vesoljnem cerkvenem zboru, odločevali o verskih rečeh, so se vselej ozirali in sklicevali ne le na sveto pismo, ampak prav tako tudi na ustno izročilo.

3. **Viri**, iz katerih zajema učeča Cerkev in bogoslovna veda ustno izročilo, so:

a) Odloki vesoljnih cerkvenih zborov in tisti odloki pokrajinskih zborov, ki so jih papeži izrečno potrdili za vso Cerkev.

b) Verski odloki papežev.

c) Cerkvene veroizpovedi, zlasti: apostolska, nicejsko-carigradska, atanazijska in tridentinska.

č) Cerkveno potrjeni katekizmi in veroučne knjige. Najznamenitejši je „Rimski katekizem“, sestavljen po naročilu vesoljnega cerkvenega zbora tridentinskega.

d) Cerkvene liturgijske knjige.

e) Spisi cerkvenih očetov, t. j. tistih cerkvenih pisateljev starejše dobe, ki jih je sv. Cerkev odlikovala s tem častnim naslovom zaradi njihove učenosti, pravovernosti in svetosti.

Cerkveni očetje, kateri so živeli že v apostolskih časih in so bili učenci apostolov, se imenujejo posebe apostolski očetje. Najznamenitejši so: Sv. Klemen Rimski, mučenec († 101); sv. Ignacij, mučenec († 107); sv. Polikarp, mučenec († 167).

Cerkvenim očetom, kateri se odlikujejo s prav posebno učenostjo, je sv. Cerkev dala naslov cerkveni učeniki. Posebno znameniti so štirje veliki učeniki vzhodne cerkve: Sv. Atanazij, sv. Bazilij, sv. Gregorij Nacianški in sv. Janez Križostom; in pa štirje veliki učeniki zahodne cerkve: Sv. Ambrozij, sv. Avguštin, sv. Hieronim in sv. Gregorij Veliki.

Cerkveni pisatelji, katerim sv. Cerkev ne priznava svetosti, ali katerih nauki niso popolnoma čisti in zanesljivi, se ne imenujejo cerkveni očetje, ampak le cerkveni pisatelji, n. pr. Klemen Aleksandrijski, Tertulijan, Origen.

Posamezni cerkveni očetje se morejo tudi v verskih rečeh motiti; zato ne dokazuje vsak izrek tega ali onega izmed njih, da je gotovo pravo, kar uči. Ni pa možno, da bi se motili cerkveni očetje, kadar soglasno ali po veliki večini kaj pričajo o verskih ali nravnih naukih. To bi se ne strinjalo z nezmotljivostjo sv. Cerkve. Soglasje cerkvenih očetov je torej dokaz in zanesljiv vir pravega apostolskega izročila.

4. Le **učeeči Cerkvi** pristoji končna in nezmotljiva sodba o pristnosti in pravem pomenu ustnega izročila prav tako, kakor svetega pisma. Učeečo Cerkev razsvetljuje in vodi Sv. Duh, da nepokvarjeno hrani, oznanja in razlaga zapisano in nezapisano božjo besedo.

C. Pot do spoznanja razodetih resnic in do večnega zveličanja.

§ 34.

Versko vodilo.

1. **Versko vodilo** je navod, kako naj ravna kristjan, da zanesljivo spozna, kaj mora verovati kot razodeto resnico.

Katoliško versko vodilo se glasi: Da zanesljivo spoznaš, kaj je Bog razodel in kaj moraš verovati, **poslušaj (učeečo) Cerkev.**

2. Katoliško versko vodilo je **edino pravo**, ker samo to soglaša s Kristusovimi besedami: „Kakor je mene poslal Oče, tudi jaz pošljem vas.“ (Jan. 20, 21.) „Pojdite in učite vse narode.“ (Mat. 28, 18.) „Kdor vas posluša,

mene poslušaj.“ (Luk. 10, 16.) „Kdor pa Cerkve ne poslušaj, naj ti bo kakor nevernik in očitni grešnik.“ Mat. 18, 17.

Nedostatno in krivo versko vodilo so postavili protestantje, učeč: Ako hočeš spoznati, kaj je Bog razodel in kaj moraš verovati, čitaj sveto pismo, ki je edini vir božjega razodetja.

a) Sveto pismo ni edini vir božjega razodetja, marveč imamo še drugi vir iste važnosti in iste božje veljave: ustno izročilo, ki izpopolnjuje in pojasnjuje sveto pismo; torej ni zadosti, le sveto pismo čitati.

b) Sveto pismo in ustno izročilo sta sicer vira božjega razodetja; a le (učeča) Cerkev more nezmotljivo soditi o tem, katere knjige smemo in moramo prištevati svetemu pismu in kateri nauki ter uredbe so pristno apostolsko izročilo; le nezmotljiva Cerkev nam je porok za to, da je vse sveto pismo spisano po navdihnjenju Sv. Duha in torej res božja beseda; le Cerkvi pristoji končna razsodba o pravem pomenu svetega pisma in ustnega izročila.

§ 35.

Verska resnica in pobožna misel.

Verska resnica je vsak nauk, katerega katoliška Cerkev kot od Boga razodetega oznanja in s tem verovati zapoveduje.

Pobožno misel pa imenujemo nauk, o katerem katoliška Cerkev ne trdi izrečno, da je od Boga razodet, vendar ga pa odobrava in pospešuje, ker se z božjim razodetjem bolje sklada, ko nasprotni nauk.

Učeča Cerkev more pobožno misel v prikladnem času razglasiti za versko resnico. Papež Pij IX. n. pr. je l. 1854. za versko resnico razglasil brezmadežno spočetje Marije Device, ki je bilo poprej le pobožna misel. S tem se obogati za novo resnico ne vsebina božjega razodetja, ki je s Kristusom in apostoli dovršeno, pač pa naše versko spoznanje, ker se nam razkrije in z določnimi besedami izreče, kar poprej še ni bilo popolnoma razvito, ampak skrito kakor v kali.

§ 36.

Dolžnosti do katoliške Cerkve.

1. Vsak človek, kateremu je to možno, je dolžan **postati in ostati ud katoliške Cerkve**, da se more zveličati.

Jezus Kristus je namreč katoliško Cerkev odločil za redno pot, ki naj vodi ljudi v večno življenje, ker je samo njej

izročil one pripomočke, s katerimi se moremo zveličati. V tem pomenu se imenuje katoliška Cerkev **edino zveličavna**.

Kdor torej **po svoji krivdi** ni ud katoliške Cerkve, se ne more zveličati, ker noče hoditi po tisti poti, ki vodi v večno življenje. Ta pomen ima izrek: „**Zunaj Cerkve ni zveličanja**.“

Kdor pa **brez lastne krivde** ni ud katoliške Cerkve, se sicer more zveličati na izreden način, če namreč odkritosrčno išče resnice in izpolnjuje božjo voljo tako, kakor jo spozna; vendar pa pogreša mnogo pripomočkov, s katerimi bi se laže in bolj gotovo zveličal.

Nevernikom, kateri še niso ničesar slišali o krščanski veri ali katoliški Cerkvi, krivovercem in razkolnikom, kateri so trdno prepričani, da je njihova cerkev prava, in kateri nimajo priložnosti, da bi spoznali svojo zmoto, se ta neradovoljna nevednost ali zmota ne more šteti v greh. Dasi ne hodijo po redni poti, jih more neskončno usmiljeni Bog po izredni poti privedi do zveličanja. Takozvane „krščanske“ vere krivovercev imajo še velik del katoliške resnice ohranjen v svetem pismu. Vsem, tudi nevernikom pa Bog govori po glasu vesti in jim more z dejansko milostjo razsvetljevati um in k dobremu nagibati ter krepiti voljo, da spoznajo in izvršujejo, kar je za zveličanje neogibno potrebno. Ako greše, jim more dejanska milost, ki jo je Jezus Kristus zaslužil za vse ljudi, pripomoči do popolnega kesanja in po njem do odpuščenja grehov.

Tako je katoliška Cerkev vedno učila že s tem, da je priznavala v vseh časih ne le krst krvi, ampak tudi krst želja za nadomestilo zakramenta sv. krsta, kadar poslednjega ni možno prejeti.

2. Ni pa zadosti, da je kdo samo po zunanje ud katoliške Cerkve, ampak mora biti **z njo zvezan tudi po notranje**: z živo vero, zvesto pokorščino in srčno ljubeznijo.

Verovati moramo, kar uči nezmotljiva učiteljica razodetih resnic, vestno moramo izpolnjevati njene zapovedi in določbe, in kakor dobri otroci svoje duhovne matere se moramo s sočutjem udeleževati njenega veselja in trpljenja.

„Nihče ne more imeti Boga za očeta, kdor nima Cerkve za mater.“ Sv. Ciprijan.

Drugi del.

Resnice katoliške vere.

V prvem delu smo dokazali resničnost katoliške vere, v drugem delu pa hočemo razložiti poglobitve resnice katoliške vere, in sicer v tem redu: O Bogu, o božjih stvareh, o odrešenju človeškega rodu, o posvečevanju človeštva in o dovršenju sveta.

Prvo poglavje.

O Bogu.

§ 37.

Bog je le eden.

1. Katoliška vera uči, da je **Bog samo eden**.

V apostolski veroizpovedi molimo: „Verujem v Boga“ in v nicejsko-carigrajski: „Verujem v enega Boga.“

Sveto pismo s poudarkom in pogosto spominja, da je Bog le eden. „Jaz sem Bog in sicer ni nobenega Boga več in tudi nihče ni meni enak.“ Iz. 46, 9. — „Poslušaj, Izrael: Gospod, naš Bog, je en Gospod. Ljubi Gospoda, svojega Boga, iz vsega svojega srca in iz vse svoje duše in iz vse svoje moči.“ 5. Moz. 6, 4. Te besede je kot prvo zapoved ponovil Kristus Gospod. Mark. 12, 29.

2. Tudi človeški um mora z globokejšim razmišljanjem to resnico jasno spoznati.

Umsko dokazovanje.

Prvi dokaz: Bog je bitje, ki je samo od sebe in neskončno popolno. Tako bitje more biti le eno. Ker je namreč neskončno popolno, mora imeti v sebi vso popolnost, tako da je vsaka popolnost, ki si jo moremo misliti, ali to bitje samo, ali pa vsaj od njega, kot učinek od neskončno popolnega pravzroka. Torej je vsaka popolnost, katera biva razen enega neskončno

popolnega Boga, od njega povzročena. Ker je pa povzročena, ni sama od sebe, torej ne Bog. **Torej je Bog le eden.**

Drugi dokaz: Ko bi bilo razen neskončno popolnega Boga še drugo neskončno popolno bitje, bi se le-to moralo od prvega kako razlikovati: ali bi moralo imeti kako popolnost, katere v prvem ne bi bilo, — kar ni možno, ker so v prvem vse popolnosti, — ali pa drugo bitje kake popolnosti prvega ne bi imelo; tudi to ni možno, ker v tem slučaju drugo bitje ne bi bilo neskončno popolno.

Več neskončno popolnih bitij, ki bi se v ničemer ne razlikovala, si pa sploh ne moremo misliti. Da bi jih bilo več, bi se morala razlikovati vsaj po času ali kraju. A tudi taka razlika pri neskončno popolnem bitju ni možna, ker je neskončno popolno bitje tudi časovno in krajevno neomejeno. Vedno je in povsod je. Torej ne more biti poleg njega še kako drugo neskončno popolno bitje, to je, **poleg enega Boga ne more biti še kak drugi Bog.**

Smotrnost in enotni red vesoljstva potrjuje resnico, da je le eden vsevladar, torej le — en Bog.

Celo v poganstvu so se globokejši mislitelji povzpeli do jasne zavesti, da je le en Bog, n. pr. Platon, zlasti pa Aristotel, čigar naziranje o Bogu dosega v jasnosti skoraj že krščanske modroslovce.

Kako je človeški naravi lastno, da misli le na enega Boga, nam pove Tertulijan, ki je bil sam do svoje moške dobe pogan: „Ali hočete, da dokažemo iz prepričanja duše same, da je Bog eden? Čeprav je ovirana po napačnih naukih, čeprav oslABLJENA po strasteh in slah, čeprav usužnjena krivim bogovom, ko se zopet izmodri, kliče Boga, s tem imenom samim, lastnim pravemu Bogu. Veliki Bog, dobri Bog, in Bog daj, je glas vseh; za sodnika tudi njega kliče na pomoč: Bog vidi, Bogu priporočam, Bog mi povrne. O pričevanje duše, po naravi krščanske!“ Apol. c. 17.

Sicer so pa tudi politeisti, ki so častili mnogo bogov, imeli enega Boga za najvišjega.

§ 38.

Božje lastnosti.

Dasi ima Bog vse popolnosti ali vse dobre lastnosti v neskončni meri in njih število ni omejeno, vendar običajno naštevamo **12 božjih lastnosti**, in sicer:

1. Bog je **zgolj duh**, to je bitje, ki ima najpopolnejši um in najpopolnejšo svobodno voljo, telesa pa ne.

„Bog je duh, in kateri ga molijo, ga morajo moliti v duhu in resnici.“ Jan. 4, 24.

Sveto pismo govori tudi o božjem očesu, o božjih ustih, rokah, ker govori človeku in zato po človeško, to je z izrazi, ki jih človek lahko razume. „Božje oko vse vidi“ n. pr. v lahko umljivi podobi pove, da je Bog vseveden.

2. Bog je **večen**: je vedno bil, je in vedno bo.

„Preden so postale gore in je bila ustvarjena zemlja in njen krog, si ti, o Bog, od vekomaj do vekomaj.“ Ps. 89, 2.

Bog je nad vsakim časom. Pri njem ni preteklosti in prihodnosti, ampak to, kar mi imenujemo čas, je pri njem kakor vedna sedanjost.

3. Bog je **neizpremenljiv**, to je: sam v sebi od vekomaj do vekomaj vedno isti.

„Jaz sem Gospod in se ne izpreminjam.“ Mat. 3, 6.

Sveto pismo govori o Bogu, da se srdi, kesaja, da ljubi, sovraži. Vsi taki izrazi so vzeti nalično (analogično) iz naše duše. V Bogu je le eno dejanje, ki je vsaki stvari to, kar le-ta zasluži. Pravičnega Bog ljubi, če pa pravični greši, ga Bog mrzi, toda pri tem se ne izpremeni Bog, ampak le človek.

4. Bog je **povsod pričujoč**: v nebesih in na zemlji.

„Kam pojdem pred tvojim duhom in kam po-bežim pred tvojim obličjem? Ako bi šel v nebo, si ti ondi, ako bi stopil v pekel, si ti tamkaj. Ako bi vzel peruti zarje in bi šel prebivat na kraj morja: me bo tudi tja vodila tvoja roka in me držala tvoja desnica.“ Ps. 138, 7—10.

Božja pričujočnost v prostoru ni enaka pričujočnosti teles. Telo zavzema svoj omejeni prostor tako, da so njegovi delci porazdeljeni po tem prostoru. Tako omejeno ne more bivati neskončno popolno bitje. Bog je povsod ves obenem in brez krajevine meje, kakor n. pr. resnica, podoba božje narave.

5. Bog je **vseveden**: vé vse, kar je bilo, kar je in kar bo; vé tudi naše najskrivnejše misli.

„Nobena stvar ni nevidna pred njim, ampak vse je odkrito in odprto pred očmi tistega, kateremu nam bo treba odgovor dajati.“ Hebr. 4, 13.

Misel na vsepričujočnost in vsevednost božjo nam je krepak nagib, da se varujemo hudega in vztrajamo v dobrem tudi takrat, ko nas ne vidi noben človek.

6. Bog je **neskončno moder**: urejuje vse tako, da vselej doseže svoje najsvetejše namene.

„Velik je naš Gospod in velika je njegova moč in neizmerna je njegova modrost.“ Ps. 146, 5.

Božjo modrost oznanja svet, na katerem neizrekljive množice različnih stvari brez lastnega spoznanja sestavljajo krasen red.

Razodeva se božja modrost še posebe v previdnosti, ki brez nasilnega poseganja v prirodne zakone ali v človeško svobodno voljo ljubeznivo vodi usodo posameznega človeka in celih narodov.

7. Bog je **vsemogočen**: ustvaril je nebo in zemljo in vse, kar je; storiti more vse, kar hoče.

„Pri Bogu ni nemogoča nobena reč.“ Luk. 1, 37.

Bog nekatere stvari hoče brezpogojno, druge pogojno. Kar hoče brezpogojno, se zgodi vselej, kar pa hoče pogojno, se zgodi, ako se uresniči pogoj. Brezpogojno hoče n. pr. lepoto npravnega reda, zato človeku ukazuje krepotno življenje in grešnika kaznuje; npravni red tako ostane vedno nedotaknjen. Zveličanje pa Bog hoče pogojno, če namreč človek hoče sodelovati.

Greha Bog ne more storiti, ker ga zaradi svoje neskončne popolnosti nikdar ne more hoteti.

8. Bog je **neskončno svet**: hoče in ljubi samo dobro in sovraži vse hudo.

„Jaz sem Gospod, vaš Bog; bodite sveti, kakor sem jaz svet.“ 3. Moz. 11, 44.

Veličasten spomenik božje svetosti je npravni zakon, ki je vsakemu človeku zapisan v srce in ki ga je Bog izraelskemu narodu še posebe oznanil na Sinajski gori. Še bolj veličasten pa je spomenik na Kalvariji, kjer je trpel in umrl edinorojeni Sin božji, da bi človeštvu vcepil stud do greha in ga vnel za sveto življenje.

9. Bog je **neskončno pravičen**: plačuje dobro in kaznuje hudo, kakor kdo zasluži.

„Sin človekov bo prišel v veličastvu svojega Očeta s svojimi angeli in takrat bo povrnil vsakemu po njegovih delih.“ Mat. 16, 27. — „Hudobni pojdejo v večno trpljenje, pravični pa v večno življenje.“ Mat. 25, 46.

Že tukaj na zemlji se deloma očituje božja pravičnost. Priče so: kazen prvih staršev, vesoljni potop, pokončanje Sodome in Gomore, usoda izraelskega naroda, kazni velikih nasprotnikov božje Cerkve itd. Celo pri posameznih ljudeh se razodeva. Lepo нравno življenje navadno vodi k sreči ali vsaj k pravi notranji zadovoljnosti, greh pa ima nesrečne posledice, ali vsaj trajnega miru ne daje.

Vendar ta svet ne pokaže vselej popolne pravice. Tudi dobri ljudje morajo trpeti in hudobnim se včasih posrečujejo zli naklepi. Razlog, zakaj Bog to dopušča, je lahko umeven. To življenje je le pot do poslednjega namena; zato se bo pravica božja popolnoma jasno pokazala šele ob vesoljni sodbi, ko bo svet dovršil svojo pot.

10. Bog je **neskončno dobrotljiv**: poln ljubezni je do svojih stvari, vse dobro imamo od njega.

„Kaj imaš, česar ne bi bil prejel?“ 1. Kor. 4, 7.

Človek ne prejme vselej tega, česar si sam želi, temveč kar mu Bog določi po višji modrosti. Bog dopušča tudi bolečine in žalost, toda v taki meri, da jih more človek z njegovo pomočjo potrpežljivo prenašati, in tedaj se po njih dvigne k še večji sreči.

11. Bog je **neskončno usmiljen**: pripravljen in voljan je, odpustiti nam grehe in odvrniti hudo od nas.

„Kakor resnično živim, nočem smrti hudobneža, temveč da se vrne s svojega pota in živi.“ Ezech. 33, 11.

Neskončnost božjega usmiljenja razodeva zlasti Jezusova prilika o izgubljenem sinu in prilika o izgubljeni ovci.

12. Bog je **neskončno resničen in zvest**: vse, kar reče, je res, in kar obljubi ali zapreti, gotovo izpolni.

„Resnica Gospodova ostane vekomaj.“ Ps. 116, 2. — „Bog ni kakor človek, da bi se lagal; tudi ne kakor sin človekov, da bi se izpreminjal. Rekel je, ali ne bo torej storil? Govoril je, ali ne bo izpolnil?“ 4. Moz. 23, 19.

Presveta Trojica.

Mnogo resnic katoliške vere je takih, da jih ne more spoznati noben ustvarjen um, še manj pa jih more popolnoma razumeti, t. j. z umskimi razlogi dokazati. Vemo jih le po božjem razodetju. Takim resnicam pravimo **verske skrivnosti**. Globočina verskih skrivnosti, ki jih uči katoliška vera, je znak njenega božjega izvora.

Najveličastnejša verska skrivnost je **nauk o presveti Trojici**, ki nam odkriva notranje življenje božje.

1. Razodeta resnica je: En Bog je, pa tri božje osebe: Oče in Sin in Sveti Duh. Vsaka božja oseba je pravi Bog: Oče je pravi Bog, Sin je pravi Bog, Sveti Duh je pravi Bog; vendar je le en Bog, ker imajo vse tri božje osebe eno in isto nerazdeljivo bistvo ali naravo in zato tudi iste božje lastnosti. Različen pa je pri božjih osebah način ali red, po katerem ima vsaka posamezna oseba zase isto božje bistvo; zato govorimo tudi o osebnih svojstvih, po katerih se razločujejo tri božje osebe druga od druge: Oče je sam od sebe od vekomaj; Sin je rojen iz Očeta od vekomaj; Sveti Duh izhaja iz Očeta in Sina od vekomaj.

2. Učeha Cerkev zajemlje ta nauk iz svetega pisma in ustnega izročila.

A. Sveto pismo. V starem zakonu je nauk o presveti Trojici toliko napovedan, da ga zdaj, ko ga že poznamo iz novega zakona, lahko najdemo; ni pa tako jasno izrečen, da bi ga bili ljudje stare zaveze mogli z gotovostjo spoznati.

Da je v Bogu več oseb, naznanjajo n. pr. božje besede: „Naredimo človeka po svoji podobi in sličnosti.“
1. Moz. 1, 26. — Obljubljeni Mesija se imenuje Bog in Sin božji: „Bog sam bo prišel in vas rešil.“ Iz. 35, 4. — „Gospod mi je rekel: Moj Sin si ti, danes sem te rodil.“ Ps. 2, 7. — Tudi Duh božji se omenja in se mu pripisujejo božje lastnosti. (Ps. 103, 30.) Vse to je moglo mislečim Izraelcem vzbujati slutnjo globoke skrivnosti, ne pa še dati gotovega spoznanja.

Preden je bilo človeštvo sposobno, sprejeti jasno razodetje o treh božjih osebah, se je morala utrditi vera v enega Boga. Tudi primerno je, da nam je najlepšo skrivnost o Bogu

prinesel On, ki je bil od vekomaj v Očetovem naročju: Sin božji, Jezus Kristus. Zato nahajamo jasen nauk šele v novem zakonu.

a) Pri Jezusovem krstu so se razodele vse tri božje osebe: Sveti Duh se je prikazal v podobi goloba nad Jezusom in Bog Oče se je oglasil: „Ta je moj ljubljeni Sin, nad katerim imam veselje.“ Mat. 3, 17. — Apostolom je Jezus naročil: „Pojdite in učite vse narode in krščujte jih v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha.“ Mat. 28, 19.

b) Vsaka božja oseba je pravi Bog:

Oče se imenuje Bog: „Slavljen bodi Bog, Oče našega Gospoda Jezusa Kristusa.“ Efež. 1, 3. — Na drugem mestu se imenuje živi Bog: „Ti si Kristus, Sin živega Boga.“ Mat. 16, 16.

Sin se imenuje Beseda, ki je bila v začetku pri Bogu „in Bog je bila Beseda.“ Jan. 1, 1.

Sveti Duh se izrečno imenuje Bog: „Zakaj je satan izkušal tvoje srce,“ — je očital sv. Peter Ananiju — „da si lagal Svetemu Duhu? Nisi lagal ljudem, ampak Bogu.“ Dej. ap. 5, 3.

Iz resnice, da je en Bog, pa tri osebe, katerih vsaka je pravi Bog, sledi resnica: Tri osebe so en Bog, to je, imajo eno in isto nerazdeljivo božje bistvo ali božjo naravo. Kristus je rekel o sebi in Očetu: „Jaz in Oče sva eno.“ Jan. 10, 30. Eno, ne pa eden. Eno in isto božje bistvo, ne pa ena in ista oseba. Enako ima Sveti Duh isto božje bistvo kakor Oče in Sin, ni pa ista oseba.

c) Različnost oseb je glede na prvo in drugo osebo razvidna že iz imen „Oče in Sin“, ki izražata tudi, kako razmerje je med prvo in drugo božjo osebo.

Različnost Svetega Duha od Očeta in Sina pa sledi iz Jezusovih besedi: „In jaz bom prosil Očeta in **drugega** tolažnika vam bo dal, da ostane z vami vekomaj, Duha resnice.“ Jan. 14, 16—17. Da izhaja Sveti Duh iz Očeta in Sina, uči Jezus Kristus z besedami: „Tolažnik pa, Sveti Duh, ki **ga pošlje Oče v mojem imenu**, vas bo učil vsega.“ Jan. 14, 26. „Ko pa pride tolažnik, ki vam **ga jaz pošljem od Očeta**, ... bo pričal o meni.“ Jan. 15, 26.

B. Ustno izročilo. Vero v presveto Trojico razodevajo:

a) **Liturgija.** Sveti krst, znamenje svetega križa, slavorek: „Čast bodi Očetu in Sinu in Svetemu Duhu.“

b) **Cerkveni očetje.** O njih soglasju poroča sv. Avguštin: „Vsi, katere sem mogel čitati, ki so pred menoj pisali o božji Trojici, katoliški razlagalci božjih knjig, starih in novih, so hoteli po sv. pismu to učiti, da so Oče in Sin in Sveti Duh ene ter iste podstati z neločljivo enakostjo, božja enota.“

c) **Cerkvene veroizpovedi.** V apostolski veri imenujemo „Boga“ in naštevamo tri osebe: „Verujem v Boga, Očeta vse-mogočnega ... in v Jezusa Kristusa, Sina njegovega edinega ... verujem v Svetega Duha.“ V nicejsko-carigrajski veroizpovedi, ki se moli pri sv. maši, je povedano isto; poudarja pa se proti krivovercu Ariju še natančneje, da je Sin božji z Očetom enega bistva, in proti krivovercu Macedoniju, da je Sveti Duh pravi Bog, ki ga z Očetom in Sinom vred molimo in slavimo.

3. **Umska vglobitev** v skrivnost presvete Trojice. Nauk o presveti Trojici je skrivnost v najtesnejšem pomenu, zakaj človek je z naravnim umom sam od sebe ne more niti slutiti in je, tudi po sveti veri poučen, ne more doseči z umskimi razlogi: ne more je ne dokazati, ne ovreči, ker je nad ustvarjenim umom.

Razlog, zakaj ni mogoče doumeti presvete Trojice, je v razmerju stvari do stvarnika. Sv. Tomaž Akvinski pravi: „Človek z naravno pametjo ne more priti k spoznanju Boga drugače ko po stvarih. Stvari pa vodijo k spoznanju Boga kakor učinek k spoznanju vzroka. Stvarilna božja moč je skupna vsej Trojici in spada zato k enoti bistva, ne k različnosti oseb. Z naravno pametjo je torej mogoče o Bogu spoznati to, kar spada k enoti bistva, ne pa tega, kar spada k različnosti oseb.“

Dasi je nauk o presveti Trojici človeškemu umu nedosežna skrivnost, so vendar veliki krščanski mislitelji, zlasti sv. Avguštin, sv. Anzelm in sv. Tomaž Akvinski poizkušali, presveto skrivnost s pomočjo analogij (daljnih, naličnih primer) nekoliko globlje spoznati. Njihovo razmišljanje nam odpira krasen pogled v notranje božje življenje.

Najbližja podoba presvete Trojice je človeška duša, ki nase misli in se zavoljo lepote bogopodobnosti ljubi.

Duša sama, vir spoznanja in hotenja, je podoba prve božje osebe, Boga Očeta. Oče je večni vir Sinú in Svetega Duha, sam pa iz nobene druge osebe ne izvira: počelo brez počela. Ko tako mislimo na Boga — ne v kolikor je začetnik stvarem, ampak v kolikor živi sam v sebi, — imamo približni pojem **prve** božje osebe.

Božje življenje je slično življenju duše, toda brez nepopolnosti.

Duša z umom spoznava. To njeno delovanje je podoba rojstva druge božje osebe iz prve.

Kadar človek o čem premišlja, pa mu pride prava misel, da resnico spozna, pravimo, da se je ta misel porodila v njegovi duši ali iz njegovega uma. Izraz misli pa je beseda. Pri spoznanju se v naši duši rodi podoba spoznanega predmeta, ki ga izrazimo z besedo.

Tudi Bog s svojim umom spoznava. Predmet njegovega spoznanja pa niso le stvari z medlo iskrico lepote, temveč pred vsem on sam, neskončno popolno božje bistvo, Lepota sama. To spoznanje rodi neskončno popolno podobo spoznavajočega bitja samega, ki jo po naliki našega umevanja imenujemo „Besedo“, njeno izviranje iz božjega uma pa „rojstvo“. Ta rojena božja Beseda, ki je večna, kakor je večno božje spoznanje, je edinorojeni Sin božji, **druga** božja oseba.

Drugo duševno dejanje je hotenje, hrepenenje po spoznani dobroti in lepoti, ljubezen. Močna ljubezen se včasih celo po zunanje javlja kakor blažen dihljaj ali vzdihljaj. To je podoba tretje božje osebe.

Kakor namreč v človeški duši vsled spoznanja dobrote in lepote iz volje izvira ljubezen, tako tudi v Bogu. Ko Bog Oče z umom spoznava neskončno dobroto in lepoto svojega bistva v Sinu, izhaja v božjem hotenju — kakor dihljaj ljubezni med Očetom in Sinom — neskončna Ljubezen, Sveti Duh, **tretja** božja oseba.

Da se iz razlagane nalike (analogije) s človeško dušo in njenim življenjem ne bi sklepalo o Bogu kaj napačnega, je treba zanikavati vse nepopolnosti. Take so: Naša duša ni večna, še manj njeno spoznavanje in hotenje; porojena misel in izvirajoča ljubezen je sicer v duši, vendar nima

povsem istega bistva kakor duša; ni podstat, ampak le pritika. Ta neenakost je tudi vzrok, zakaj se iz duše — podobe presvete Trojice — ne more razkriti ves pomen razodete resnice, ampak ostane nauk o presveti Trojici prava skrivnost.

Umevamo pa po tej razlagi mnoge božje besede, katerih pomen bi nam sicer ostal prikrit. Tako: „Moj Sin si ti, danes sem te rodil.“ Ps. 2, 7. — „V začetku je bila Beseda in Beseda je bila pri Bogu in Bog je bila Beseda.“ Jan. 1, 1. — Sv. Pavel imenuje Jezusa „odsvit slave in podobo bitja Očetovega.“ Hebr. 1, 3. — Umevamo laže tudi ime Svetega Duha. „Duh“ v pomenu „dihljaj“ kot izraz ljubezni med Očetom in Sinom; „Sveti“ označuje osebno svojstvo tretje božje osebe, da izhaja iz božje volje, ki je sveta.

4. Prilastovanje zunanjih del posameznim božjim osebam. Zunanja dela imajo svoj vzrok v božji naravi, ne v osebnih svojstvih božjih oseb; zato so **učinek trojedinega Boga**. Vse, kar stori ena oseba, storita tudi ostali dve v nerazdružni enoti. „Karkoli dela Oče, dela tudi Sin.“ Jan. 5, 17. — „Vse je bilo po njej (po Besedi) storjeno in brez nje ni nič storjenega, kar je storjenega.“ Jan. 1, 3. — Enako deluje tudi Sveti Duh, ker ima z Očetom in Sinom isto naravo.

Nekatera zunanja dela pa vendar **prilastujemo** posameznim božjim osebam: Očetu stvarjenje, Sinu odrešenje, Svetemu Duhu posvečenje.

Ne prilastujemo jih pa v izključnem pomenu, temveč eni osebi pred drugima dvema, in sicer zato, ker imajo različna dela v svojem izvoru od trojedinega Boga podobnost z razmerjem božjih oseb med seboj.

Stvarjenje vodi naše misli do prvega vira vseh bitij, s tem pa nas spominja Očeta, ki je vir druge in tretje osebe.

Odrešenje je delo posebne božje modrosti, ki je omogočila zveličanje človeškega rodu, ko ga je človek z grehom onemogočil. Modrost se rodi v umu; to nas spominja Sinu božjega, ki je rojen iz božjega uma kot večna Modrost.

Posvečenje je dar božje dobrote in ljubezni. Dobrota in ljubezen pa izvira iz volje ter nas spominja Svetega Duha, ki iz božje volje izhaja kot večna Ljubezen.

§ 40.

Pomenljivost skrivnosti o presveti Trojici.

Skrivnost presvete Trojice je središče krščanske vere. Najveličastnejša je zato, ker razkriva najveličastnejši predmet, notranje življenje Boga samega.

1. Tudi to, kar je v skrivnosti nerazumljivega, je človeku **koristno**. Uči ga ponižnosti, da previdneje rabi svoj razum, ki se nasproti božji resnici kaže v vsej onemoglosti. Vzdiguje ga k Bogu z zaslužno vero v božjo besedo, ki mu dobrotljivo pomaga tam, kjer ustvarjena pamet že izgublja tla pod seboj.

2. Čeprav zmotljivost ni nikjer tako nevarna, razmišljanje nikjer težje, vendar uspeh ni nikjer lepši ko pri tej skrivnosti.

Kakor stvari pokažejo krasno lice šele v luči solnčne svetlobe, tako najtežje **resnice** svojo **lepoto razkrivajo** šele v luči globoke skrivnosti o presveti Trojici. Učlovečenje Sinu božjega, posvečevanje po Svetem Duhu, lepota in pomen nadnaravne milosti — to so resnice, katerih ne bi mogli prav ceniti brez razodete skrivnosti presvete Trojice.

3. Vera v presveto Trojico je človeku **opomin** k svetemu življenju in vir prihodnje sreče. Uči ga da njegov namen ni sreča v stvareh, ampak blaženost trojedinega Boga samega; zakaj razodetje najglobokejše skrivnosti daje poroštvo, da bodo zveličani gledali Boga, „kakoršen je“.

Zato so največji cerkveni učniki posebno radi razmišljali o presveti Trojici in mnogi svetniki so že na zemlji začeli nekoliko čutiti sladkost večnega življenja v naročju trojedinega Boga.

4. Iz **bogočastja** v božji Cerkvi na zemlji **odseva pomenljivost** vere v presveto Trojico.

Svoje molitve Cerkev navadno obrača do Boga Očeta in jih sklepa po Jezusu Kristusu, Gospodu našem, ki z njim živi in kraljuje v edinosti Svetega Duha, Bog od vekomaj do vekomaj.

Ko prvič sprejme zemljana v svoje naročje, ga po naredbi Jezusa Kristusa s sv. krstom posveti za otroka božjega — v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha.

Kadar mu podeli kak drug zakrament in kadar sama zanj prosi blagoslova, ponavlja sveta imena božjih oseb. Naroča mu pogosto izpovedanje vere v trojedinega Boga in ga uči, slaviti Boga popolneje, kakor ga slavi drugo stvarstvo, ki nosi v sebi samo znamenje edinega stvarnika. V ustih kristjanovih se klic k slavi božji razvije v slavorek trojedinemu Bogu: „Čast bodi Očetu in Sinu in Svetemu Duhu!“

In ko se kristjanu bliža zadnja ura in sveta Cerkev pošlje svojega poslanca, naj v njenem imenu in z njenimi besedami umirajočega spremi v večnost, takrat prosi za dušo milostne sodbe v genljivem zaupanju na njeno vero v presveto Trojico: „Če je tudi grešila, vendar Očeta in Sina in Svetega Duha ni zatajila, ampak je verovala in imela gorečnost do Boga.“ In umirajočega kristjana zaupljivo izroči trojedinemu Bogu kakor otroka, ki gre domov k svojemu očetu: „Pojdi, duša krščanska, s tega sveta: v imenu Očeta vsemogočnega, ki te je ustvaril, v imenu Jezusa Kristusa, Sinu božjega, ki je zate trpel, v imenu Svetega Duha, ki te je posvetil.“

Drugo poglavje.

O božjih stvareh.

Prvi razdelek.

Splošno o stvarjenju.

§ 41.

Stvarjenje sveta.

O svetu želi razumen človek pred vsem drugim vedeti, od kod in čemu je. Nauk, ki odgovarja na to vprašanje, daje smer vsemu človeškemu življenju in je zato za naukom o Bogu najvažnejši.

Resnice o stvarjenju:

1. Svet je **od Boga**, ki je prvi vzrok vsemu, kar biva razen njega.

Sveto pismo uči: „V začetku je Bog ustvaril nebo in zemljo.“ 1. Moz. 1, 1.

V apostolski veri molimo: „Verujem v Boga, Očeta vsemogočnega, stvarnika nebes in zemlje.“

Človeška pamet že sama po sebi spoznava in po božjem razodetju razsvetljena tem jasneje uvideva, da svet ni sam od sebe od vekomaj, ampak ima svoj začetek v Bogu.

Vse, karkoli vidimo ali drugače spoznavamo na svetu, ni bilo vedno tako, kakoršno je sedaj, ampak je nastalo ali po delovanju svobodne človeške volje, ali po naravnem razvoju. Svet v sedanji obliki ima torej neposrednji vzrok svojega bivanja deloma v človeški volji, deloma v prejšnjih oblikah sveta, iz katerih se je po naravnih zakonih razvil. Prvi vzrok sveta pa ne more biti ne človeška volja, (ker je svet bil, preden je bil človek), ne kakoršnakoli prvotna oblika sveta, ker je bila tudi ta izpremenljiva, torej odvisna od drugega bitja, po katerem se je začela izpreminjati ali razvijati. Prvi vzrok vseh izpremenljivih bitij more biti le neizpremenljivo bitje. Le tako bitje more biti samo od sebe od vekomaj. In tako bitje je Bog. Svet ima torej svoj začetek v Bogu. (§ 5.)¹

Materializem trdi: Razen snovi (materije) in njenih sil ni ničesar. Tvarni atomi so od vekomaj. Gibanje in pretvarjanje je večno. Začetka in prvega vzroka ni.

Iz spredaj povedanega je jasno, da je to zmota. Materialist nima dokazov za svoje trditve, ampak mora slepo verovati, kar trdi. Izkustvena veda ne more odgovoriti na vprašanje: Od kod je snov in od kod njene sile? Človeški

¹ Tudi iz fizike sklepajo, da svetovni razvoj ne more biti večni. Fizika namreč dokazuje, da se mehanično gibanje pretvarja v toploto, ta pa zopet v gibanje. Toplota pa se v gibanje ne pretvarja v polnem obsegu, ampak je nekaj prehaja v mrzlejšše predmete. Zato bo vsa tvarna energija polagoma prešla v toploto, ki se bo enakomerno porazdelila, in takrat ne bo več gibanja. Ker pa ima gibanje in razvoj konec, mora imeti tudi začetek. Ako bi bil razvoj od vekomaj, bi bil tudi konec nastopil že v večnosti. Uro, ki se izteče, je bilo treba naviti. Sloveč fizik Helmholtz odkrito priznava: „Wenn das Weltall ungestört dem Ablauf der physikalischen Prozesse überlassen wird, muß endlich aller Kraftvorrat in Wärme übergehen und alle Wärme in das Gleichgewicht der Temperatur kommen. Dann ist jede Möglichkeit einer weiteren Änderung erschöpft.“ Popul.-wiss. Vorträge 1871. 2. zv., str. 116.

um nujno sklepa, da odvisni atomi, ki drug na drugega vplivajo, niso možni brez neodvisnega bitja, na katerega nobeno drugo bitje ne vpliva.

2. Bog je svet **ustvaril**, to je, s svojo vsemogočno voljo iz nič naredil. „Gospod, naš Bog, ... ti si vse ustvaril in po tvoji volji je bilo.“ Skr. raz. 4, 11. — Makabejska mati je govorila svojemu sinu: „Dete, ozri se v nebo in na zemljo in na vse, kar je ondi, in spoznaj, da je Bog te reči in človeški rod iz nič naredil.“ 2. Mak. 7, 28. — „On je rekel in bilo je storjeno; zapovedal je in bilo je ustvarjeno.“ Ps. 32, 9.

Ko je Bog svet ustvaril, se ni v Bogu nič izpremenilo. Bog je od vekomaj hotel svet ustvariti, a nastal je svet v času, katerega je Bog od vekomaj določil.

Napačna je misel, da bi bil Bog svet naredil iz samobitne snovi, ali da je svet iz božjega bistva, ampak svet je iz snovi, ki jo je božja volja ustvarila.

Ako bi bil Bog svet naredil iz kake že prej bivajoče snovi, ki bi bila sama od sebe, se ne bi smelo reči, da je Bog ustvaril vse. Samobitna snov je pa tudi nemožna; bitje, ki biva samo od sebe, more biti le neskončno popolni, neizpremenljivi Bog.

Svet tudi ne more biti iz božjega bistva, kakor uči panteizem, ker se neskončno popolno, neizpremenljivo božje bistvo ne more razvijati in iz sebe ne more dajati delov.

3. Bog je svet ustvaril **svobodno**. Mogel bi bil ostati brez vsake stvari, ker sam v sebi uživa popolno blaženost in stvari ne potrebuje.

Skrivnost o presveti Trojici nam pojasnjuje, da Bog tudi brez stvari sam v sebi živi najpopolnejše življenje in uživa blaženost, ki je stvari ne morejo povečati.

Sveto pismo uči: „Bog dela vse po sklepu svoje volje.“ Efež. 1, 11.

Vesoljni vatikanski zbor je izrekel: „Bog je naredil naravo z najsvobodnejšim sklepom.“ S. 3. pogl. 1.

Bog bi bil lahko ustvaril tudi popolnejši svet, ker je njegova vsemogočnost neomejena in neizčrpljiva.

Najpopolnejši svet pa sploh ni možen; karkoli je namreč ustvarjeno, je omejeno in mu je zato mogoče dati še večjo popolnost.

Dasi pa ustvarjeni svet ni najpopolnejši, je vendar toliko popoln, da razodeva neskončno popolnost božjo. Stvarjenje iz nič, stalni zakoni v prirodi in enotno soglasje, odrešenje, milost, vse to kaže neskončnega Boga.

4. Bog je svet ustvaril v svojo slavo in v blaginjo stvari. „Nebo razodeva božjo slavo.“ Ps. 18, 1. — „Bog hoče, da se vsi ljudje zveličajo.“ 1. Tim. 2, 4.

Slava božja je višji namen ko blaginja stvari, ker neskončno modri in sveti Bog ljubi vse po vrednosti, slava božja pa je več ko blaginja stvari.

Dasi je blaginja stvari podrejena višjemu namenu, je vendar božja ljubezen, ki se razodeva v stvarjenju, resnična in neskončna. Bog je namreč hotel s stvarjenjem razodeti svojo slavo zato, ker je neskončno dober, ne da bi s tem kaj dodal svoji blaženosti, ki je neskončna, ampak da bi ga umne stvari spoznale in ljubile in tako postale deležne njegove blaženosti.

Slava božja se v stvarjenju brezpogojno mora doseči, blaginjo umnih in svobodnih stvari pa hoče Bog le pogojno. Ker je neskončno svet, ljubi lepoto нравnega reda in zavoljo te svete ljubezni dopušča tudi pogubljenje. Z zlobno voljo svobodna stvar lahko zavrže svojo blaginjo, božje slave pa ne more preprečiti: ali jo bo priznavala v sreči, ali pa jo bo oznanjala z zasluženostjo kaznijo, ki razodeva božjo svetost in pravičnost.

§ 42.

Dnevi stvarjenja.

Kako je Bog ustvaril in uredil svet, pripoveduje Mozes v veličastni sliki šestdnevnega božjega dela. V šestih dneh je bilo stvarjenje dovršeno, sedmi dan pa je Bog počival od vsega dela, ki ga je bil naredil. In blagoslovil je sedmi dan in ga posvetil. (1. Moz. 1, 1—2, 3.)

Kakšni so bili dnevi stvarjenja, se iz svetega pisma ne da določiti in se tudi Cerkev ni izrekla, katera razlaga je prava.

Najbližja je misel na 24urne dneve, toda v svetem pismu pomenja beseda „dan“ tudi nedoločene dobe, saj je pri Bogu „en dan kakor tisoč let in tisoč let kakor en dan.“ 2. Petr. 3, 8. — Za poročilom, da je Bog v šestih dneh ustvaril svet, sledi stavek: „o dnevu, ko je Bog ustvaril nebo in zemljo.“ 1. Moz. 2, 4. — „Sedmi dan“ božjega tedna traja še sedaj. Ker ni razodete nauka o dolgotrajnosti in pomenu teh dni,

se razlagatelji svetega pisma večinoma oklepajo uspehov svetnih ved; geologija in paleontologija sklepata, da je bilo za razvoj zemlje treba milijonov let.

Nekateri razlagatelji pa menijo, da šesteri dnevi sploh ne pomenjajo zaporednih dob stvarjenja in razvoja, ampak nekake preroške slike, v katerih je prvi človek po božjem razsvetljenju v duhu gledal razne vrste stvari, njih postanek in njih razvoj, da je tako spoznal resnico: Bog je vse ustvaril in modro uredil sebi v čast in človeku v korist. — Kakor je lastno prerokbam, da časovno oddaljene, pa istovrstne dogodke slikajo skupaj v eni podobi (n. pr. konec Jeruzalema in konec sveta), tako poroča tudi Mozes v podobi enega dne celotno skupino istovrstnih stvari, čeprav so morda nekatere od teh nastale kasneje in še dolgo potem nastajale, ko se je že pričelo novo delo naslednjega dne.

Da je možno prav ceniti sveto poročilo in da se prepreči vsaka kriva razlaga, je treba pomniti:

1. Božje razodetje ima vedno **verskovzgojni namen.**

Cerkveni očetje posebno poudarjajo, da hoče Mozes le o tem poučevati, kar je koristno za zveličanje; svetnih stvari se dotika le mimogrede in sodi ter govori o njih, kakor je sodilo in govorilo takratno človeštvo.

Načelno napačno je torej, v svetem pismu iskati podatkov za astronomijo, geologijo ali paleontologijo. Božje razodetje noče učiti naravoslovnih ved, ampak prepušča raziskovanje človeškemu umu. Mozesu naravoslovni podatki niso namen, temveč le sredstvo za poučevanje verskih resnic.

2. Božje razodetje je govor vsemogočnega Boga **do človeškega rodu.**

Zato sveto pismo govori v človeškem jeziku. Neskončno popolno delovanje božje slike v podobi človeškega delovanja: Bog govori, pogleda, vidi, da je dobro, šest dni dela, sedmi dan počiva.

3. Mozes govori o stvarstvu **z ozirom na človeka** in z imeni našteva le stvari, katere so pomenljive za človeka. Razvoj zemlje obširno popisuje. Solnce in luna sta mu dve veliki luči na nebu; vse druge zvezde omenja le z eno besedo.

4. **Zveličavne** resnice, ki jih hoče Mozes učiti, so zlasti sledeče:

a) Vse, karkoli biva razen Boga, je ustvaril vseмогоčni Bog.

Besedi „nebo in zemlja“ pomenjata ves svet z vsem, kar je na njem. Hebrejščina nima izraza za „vesoljstvo“, a na raznih mestih svetega pisma starega zakona se vesoljstvo tako opisuje. Cerkev je na IV. lateranskem zboru slovesno izrekla: „Bog je ... obenem v začetku časa iz nič ustvaril obojno naravo, duhovno in telesno, angelsko namreč in stvarno.“ Kakšna je bila oblika stvarnega sveta v prvem začetku, razodetje ne pove. Po nauku novejše naravoslovne vede se je svetovje razvilo iz prasnovi, ki izprva morda še ni bila razločena v „prvine“.

b) Kar je Bog naredil, je bilo vse dobro.

Sveto poročilo večkrat ponavlja: „In Bog je videl, da je bilo dobro“, da tem slovesneje zavrača zmoto o večnem počelu zla, v katerega so verovali poganski narodi.

c) Človeka je Bog postavil za gospodarja vsej zemlji.

č) Sedmi dan je Gospodov dan.

§ 43.

Ohranjevanje in vladanje sveta.

Za ustvarjeni svet Bog tako skrbi, da ga ohranjuje in vlada.

1. Bog svet **ohranjuje**, to je, stvarjem daje trajnost bivanja in moč delovanja. Sveto pismo pravi o Bogu: „Kako bi moglo kaj obstati, ako ti ne bi hotel, ali se ohraniti, ako ti ne bi veleval?“ Modr. 11, 26. — „V njem živimo, se giblujemo in smo.“ Dej. ap. 17, 28.

Trajanje stvari ni nič drugega ko nadaljevanje bivanja. Torej se mora za trajanje nadaljevati ista vzročnost, ki je potrebna za začetek, — uči sv. Tomaž.

Razločevati moramo neposrednje in posrednje ohranjevanje sveta. Kar je Bog neposrednje ustvaril, tudi neposrednje ohranjuje, namreč duhovne stvari in prvine, iz katerih je tvorni svet, kakor tudi prirodne sile in zakone njihovega delovanja. Vsega tega ne more nihče razen Boga ne uničiti, ne pomnožiti, ne izpremeniti. Posrednje pa Bog ohranjuje posamezne oblike stvarinskega sveta, ki nastajajo po prirodnih zakonih iz ustvarjenih prvin in se po istih zakonih tudi izpreminjajo in razpadajo. Istotako Bog po-

srednje ohranjuje človeška dela, ker ohranjuje ustvarjeno snov in njene sile. Ne zabranjuje pa razpadanja po naravnih zakonih ali po vplivu svobodne človeške volje.

2. Bog svet **vlada**, to je, vse vodi in obrača v svoj najboljši namen; nič se ne zgodi, če on noče, ali če on ne pripusti. „Njegova modrost mogočno sega od konca do konca.“ Modr. 8, 1.

V večni modrosti in dobroti določeni načrt, po katerem Bog vlada svet, imenujemo **božjo previdnost**.

a) Božja previdnost **vselej doseže** svoj najboljši namen. Ne morejo ga preprečiti ne prirodne sile, ne svobodna človeška dejanja.

Prirodne sile delujejo po stalnih zakonih, a Bog jih vlada tako, da služijo njegovim namenom. Saj jih v mali meri celo človek more zase rabiti.

Človek more izkoriščati prirodne sile tako, da v svoje namene uporablja stalnost naravnih zakonov, ne more pa povzročiti nobene izjeme. Bog pa more tudi z višjo, čudežno močjo posegati v stalno prirodo; s tem dosega še višji smoter: taka dela razodevajo človeštvu vsemogočnega Gospoda vesoljstva.

Svobodna človeška dejanja so Bogu že naprej znana in v božjem načrtu je že od vekomaj določeno, kako se bodo obrnila v prospeh najmodrejših božjih namenov.

Bog dopušča tudi greh, ker noče vzeti človeku svobodne volje in ker more tudi nasledke greha obrniti na dobro. Egipčanski Jožef je rekel svojim bratom: „Vi ste hudo nameravali proti meni, toda Bog je to obrnil v dobro.“ 1. Moz. 50, 20.

Božja previdnost in vsevednost ne uničuje človeške svobodne volje. Vse se dogaja tako, kakor Bog že naprej vé, a naša dejanja so vendar svobodna. Mi se namreč ne odločujemo zato, ker je Bog že prej vedel, kaj bomo storili, ampak zato, ker sami hočemo. Božji vednosti, ki je nad časom, pa so vsa naša dejanja od vekomaj prisotna. Primera: Dober vojskovodja izkuša že naprej poizvedeti, kaj sovražnik name-rava, in po tem uravna svoj načrt, ne da bi hotel preprečiti sovražnikovo svobodno odločitev.

b) Božja previdnost vodi **usodo narodov** in usodo **vsakega človeka posebe**. „On izpreminja čase in dobe, predstavlja kraljestva in jih utrjuje.“ Dan. 2, 21. — „Človekovo srce si izmisli svojo pot, Gospod pa vodi njegove stopinje.“ Preg. 16, 9.

Vsaka molitev razodeva vero v božjo previdnost, najlepše pa Gospodova molitev, ki nas uči, naj kličemo k Bogu: Oče naš!

Bog dopušča na svetu tudi hudo in trpljenje, a tudi to vodi in obrača na dobro: hudobne hoče s tem kaznovati in poboljšati, dobre pa izkušati in jim povečati zasluženje za nebesa. „Tistim, ki ljubijo Boga, služi vse k dobru.“ Rim. 8, 28.

c) Posebno dobrotljivo skrbi Bog za **Cerkev**, v kateri vodi vernike do nadnaravnega zveličanja. Vse sile človeških strasti se trudijo, da bi Cerkev uničile, toda vse drugo se ruši in izginja s površja zemlje, le Cerkev stoji. „Peklenska vrata je ne bodo premagala.“ Mat. 16, 18.

* * *

Posledica: Ker je Bog stvarnik sveta in ker vse stvari ohranjuje in vlada, je vsem stvarjem neomejen **Gospod**. Sveto pismo ga imenuje „Gospoda nebes in zemlje“. Dej. ap. 17, 24.

Drugi razdelek.

Angeli.

§ 44.

Stvarjenje angelov. Njih narava in namen.

Najodličnejše stvari božje so angeli.

Angeli so zgolj duhovi, to je, take stvari, ki imajo um in svobodno voljo, telesa pa ne.

1. Da **bivajo** angeli, je razodeta resnica.

a) Sveto pismo starega in novega zakona pogosto poroča o bitjih, ki so po vednosti in moči višja ko človek, vendar pa ustvarjena in v svojem delovanju od Boga odvisna. Ta bitja so angeli. Tudi mnoge prikazni angelov navaja sveto pismo.

Angeli se prikazujejo ljudem v človeški podobi, navadno v podobi mladeničev, n. pr. ob Kristusovem vstajenju in po vnebohodu. Ta telesa so le navidezna, z božjim dovoljenjem in višjo močjo privzeta.

Da so angeli po svoji naravi breztelesna bitja, je iz vseh poročil očitno. Sveto pismo nikoli ne govori o angelski duši in angelskem telesu, temveč angele običajno nazivlje duhove; tudi niso podvrženi zakonom tvarnega sveta. Kristus je kot znano resnico izrekel: „Duh nima mesa in kosti.“ Luk. 24, 39.

b) Cerkvenci očetje uče in vsa Cerkev veruje, da bivajo angeli.

Pamet sama bivanja ustvarjenih čistih duhov ne more sicer strogo dokazati, kakor dokazuje bivanje prvega bitja, vendar pa iz harmonije vesoljstva sluti, da so angeli. Vidni svet brez angelov bi bil sicer možen; vendar pa se zdi neverjetno, da stvarnik, ki svoje veličastvo razodeva v stvareh najrazličnejše dovršenosti, ne bi bil hotel ustvariti tudi čistih duhov. V človeku sta združena duh in telo; kakor bivajo telesa, ki nimajo duha, tako bivajo pač tudi duhovi, ki nimajo telesa; drugače bi nedostajalo odlične stopnje možnih stvari.

Da angeli niso sami od sebe ali iz božjega bistva, kakor so si pogani domišljevali svoje dobre in zle bogove in napolbogove, ampak da so od Boga **ustvarjeni**, uči sv. apostol Pavel: „Po njem je vse ustvarjeno, kar je vidnega in nevidnega.“ Kol. 1, 16.

2. Angeli so po svoji naravi **neumrljivi**. Kot duhovi so prvič enovita, breztvorna bitja, zato ne morejo razpasti v dele, kakor razpadajo telesa; drugič so samostojna podstatna bitja in ne samo pritike (to je lastnosti ali pojavi kakega drugega bitja), zato jih ne more uničiti nobena naravna sila. Uničiti bi jih mogel le Bog, ki jih je ustvaril in jih ohranjuje.

3. Narava angelov je višja in popolnejša od človeške narave; imajo **popolnejši um** in **večjo moč volje**. Vendar je pa tudi njih popolnost **omejena**; niso **ne vsevedni, ne vsemogočni**.

Tudi med seboj se angeli razlikujejo glede na popolnost. Sveto pismo omenja devet angelskih vrst ali korov, in sicer: angele, nadangele, prvaštva, oblasti, moči, gospodstva, prestole, kerubine in serafine. Efež. 1, 21. Kološ. 1, 16.

4. **Število** angelov je silno veliko, po mislih cerkvenih očetov večje ko število ljudi.

5. **Namen** angelov. Bog je angele ustvaril, da bi ga molili, ljubili, mu služili in ljudi varovali. „Hvalite Gospoda vsi njegovi angeli.“ Ps. 102, 20. — „Svojim angelom je zapovedal zavoljo tebe, naj te varujejo na vseh tvojih potih.“ Ps. 90, 11. Zgled: Lot (1. Moz. 19); Tobija (Tob. 5 nasl.).

Ko je Bog angele ustvaril, so bili vsi dobri in srečni. Kot plačilo za zvestobo je bilo vsem namenjeno **nadnaravno zveličanje**. Zato jim je Bog poleg naravnih popolnosti podelil tudi nadnaravne darove, zlasti posvečujočo milost božjo, po kateri so bili povzdignjeni v nadnaravni red in nadnaravno čast prijateljev in otrok božjih ter zmožni, zaslužiti si nadnaravno zveličanje v nebesih.

§ 45.

Odločitev angelov. Dobri angeli in hudobni duhovi.

Svobodna bitja se morajo sama odločiti ali za Boga, ali zoper njega. Tudi angelom je prišel trenutek **preizkušnje**, v katerem so si izbrali sami svoj večni delež.

1. **Dobri angeli.** Mnogi angeli so ostali Bogu zvesti in so se s pokorščino odločili zanj. Po sklepanju svetih očetov je bila to velika večina angelov.

Ti dobri angeli so dosegli svoj poslednji namen: nadnaravno zveličanje v nebesih. Srečni so in bodo vekomaj, ker so v svetosti tako utrjeni, da ne morejo več grešiti. — Jezus Kristus govori o nedolžnih in malih: „Njih angeli v nebesih vedno gledajo obličje mojega Očeta, ki je v nebesih.“ Mat. 18, 10.

Dobre angele imenuje sveto pismo angele (po grški besedi, ki pomenja oznanjevalce), svete angele, angele svetlobe, nebeške angele, Gospodove angele, božje angele.

2. **Hudobni duhovi.** Nekateri angeli so pa postali Bogu nezvesti in se zoper njega odločili z grehom napuha; tako so zavrgli pravo srečo, ki je le v Bogu.

Za grehom so izgubili nadnaravno lepoto, posvečujočo milost, in Bog jih je kaznoval s tem, da jih je vekomaj zavrgel in pahnil v pekel. — Sveto pismo pravi: „Bog tudi angelom, kateri so grešili, ni prizanesel, temveč jih je ... izročil v trpljenje.“ 2. Petr. 2, 4.

Zavržene angele imenuje sveto pismo hudobne duhove, nečiste duhove ali hudiče.

Naravne zmožnosti so zavrženi angeli ohranili. Boga še poznajo, pa se tresejo pred njim. Tudi naravna moč volje jim je ostala; a v zlobnosti so tako zakrknjeni, da se svojega hudobnega dejanja ne kesajo, ampak ga vedno odobravajo, ker Boga sovražijo; zato pa tudi njih kazen ne bo nikdar minila. Zanje ni rešitve.

§ 46.

Razmerje angelov do ljudi.

1. **Dobri angeli** so nam blagohotni: ljubijo nas in nas varujejo na duši in na telesu, opominjajo nas k dobremu in prosijo za nas.

Angelom, katere je Bog posebno odločil, da nas varujejo, pravimo **angeli varhi**.

Sveto pismo govori o angelskem varstvu kakor o splošno znani stvari in navaja mnogo zgledov posebnega angelskega varstva. Angele, kateri varujejo otročiče, imenuje Kristus „njih angele“ (Mat. 18, 10). — „Njegov angel bo“, so rekli verniki, ko se jim je sporočilo, da je pred vrati Peter, ki ga je bil Herod v ječo vteknil. Dej. ap. 12, 15.

Sv. Hieronim pravi: „Velika je vrednost duš, da ima vsaka v svoje varstvo odločenega angela.“

Do svojih angelov varihov imamo dolžnost, da jih častimo in na pomoč kličemo, da poslušamo njihove opomine in smo jim hvaležni.

2. **Hudobni duhovi** so nam sovražni: črtijo in zavidajo nas ter nas napeljujejo v greh; žele nam škodovati na duši in na telesu ter nas večno pogubiti.

Zgledi iz svetega pisma: Eva (1. Moz. 3); Job (Job 2); Juda Iskarijot (Jan. 13, 2); obsedenci.

Obsedencev je bilo mnogo zlasti ob Kristusovem času. Sin božji, ki je prišel razdirat kraljestvo teme, je izganjal iz obsedencev hudobne duhove in je tudi svojim apostolom in

učencem podeljeval moč in oblast nad njimi. Obsedenci niso bili navadni bolniki ali besni, zakaj Kristus razločuje izganjanje hudobnih duhov od ozdravljanja bolnikov in pripoveduje o izgnanih hudobnih duhovih reči, ki ne veljajo o navadnih boleznih.

Zalezovanju hudobnih duhov se ustavljajmo tako, da čujemo in molimo in se stanovitno bojujemo zoper njihove izkušnje.

Varujmo se, da ne postanemo z grehom podobni hudobnim duhovom ali celo njihovi pomočniki, ko bi namreč druge zavajali v greh.

Tretji razdelek.

Človek.

§ 47.

Stvarjenje človeka.

1. Izvor človeškega rodu. Na vprašanje: Od kod je človek, odgovarja božje razodetje: Človek je **ustvarjen**, in sicer kot poslednja in najimenitniša stvar na zemlji.

Sveto pismo poroča: „Gospod Bog je naredil človeka iz ila zemlje in je vdihnil v njegovo obličje duha življenja in človek je bil živa stvar.“ 1. Moz. 2, 7.

Poročilo pripoveduje po naliki človeškega delovanja. Razumeti ga je treba tako, kakor je pristojno božjemu delovanju: z vsemogočno voljo je Bog hotel in bil je živ človek, to je bitje, sestavljeno iz zemeljske snovi ter oživljeno po ustvarjeni duši.

Zmote, da je človek samo više razvita žival, se je lahko obvarovati:

a) Dejstvo je, da ima človek govorico, vedo, vero in nравnost, s tem pa se bistveno razlikuje in odlikuje od živali, naj bi ji bil telesno tudi popolnoma enak. Kdor ljubi resnico, ne gleda samo človeškega telesa, kadar primerja človeka z živaljo, temveč se ozira na vsega človeka, kakoršen je.

b) Niti oni enostranski opazovalci, ki zanemarijajo dušo in njene najodličnejše pojave in z živaljo primerjajo samo telesni organizem in čutno življenje, nimajo zadovoljivih razlogov za enorodnost človeka z živaljo, temveč jih še iščejo.

Izkopine, ki so jih proglasili za prehodne oblike med opico in človekom, so se izkazale za ostanke pravih opic, ali pa pravih ljudi.¹

c) Da človek ni bistveno različen od živali, trdijo taki ljudje, ki hočejo utajiti bivanje božje. Toda zaman se trudijo. Resnica, da biva Bog, ni odvisna od tega vprašanja. Ako bi človek tudi ne bil nič več ko druge stvari na zemlji, bi bilo gotovo, da mora bivati stvarnik, ker bivajo stvari. Ker bivajo odvisna bitja, ki so nastala, mora biti tudi prvo bitje, ki ni nastalo in ima samo v sebi zadostni razlog bivanja.

2. Enota človeškega rodu. Prva človeka sta bila Adam in Eva, ki sta praroditelja vsega človeškega rodu.

Sveto pismo poroča: Ko je Bog ustvaril moža in ženo, ju je blagoslovil in rekel: „Rastita in množita se ter napolnita zemljo.“ 1. Moz. 1, 28. — „In Adam je ime svoje žene imenoval Eva, ker je mati vseh živih.“ 1. Moz. 3, 20. — Sv. Pavel je Atencem oznanjal: „Gospod nebes in zemlje je ustvaril iz enega ves človeški rod, da prebiva po vsej zemlji.“ Dej. ap. 17, 26.

¹ Sedanji zagovorniki živalskega pokolenja človeškega rodu po večini ne trdijo, da bi se bil človek razvil iz opice, marveč, da sta opica in človek končna člena dveh samostojnih razvojnih vrst, ki se stikata v nekem domnevnem skupnem deblu v daljni terciarni ali celo sekundarni dobi.

O tej podmeni sodi Wasmann, da ni dostojna naravoslovca.

Ranke je na kongresu antropologov (l. 1899.) Klatscha, zagovornika živalskega pokolenja, zavrnil: „To je domišljija.“

Odločilna je za to vprašanje paleontologija. Čim dalje v prejšnji dobi bi bilo skupno deblo, tem več prehodnih členov bi morala paleontologija pokazati med prvotnim deblom in skrajnima členoma. Toda dejstvo uničuje vse umišljotine. Wasmann piše: „Poznamo sicer rodovnik današnjih opic, ki je glede na število vrst jako bogat in se vleče že iz najstarejše terciarne do sedanje dobe, toda med onim domnevnim deblom in današnjim človekom se ni našel niti en vezni člen. Ako bi bil človek res izšel od kakega predzgodovinskega, z današnjo opico skupnega debla, bi se pač morala paleontologično dokazati tudi tista veja, ki je vodila do človeka, ne samo ona, ki je vodila do sedanje opice.“ (Wasmann: Die moderne Biologie³, 473.)

Celo mož, ki brani mnenje o živalskem pokolenju, priznava resnico, da dejstva govore nasprotno. W. Branko, ravnatelj geologično paleontologičnega zavoda na berlinskem vseučilišču, je na V. mednarodnem shodu zoologov (l. 1901.) izpovedal: „Človek nam v zemeljski zgodovini stopa nasproti kot pravi novinec. Prikazuje se nam hipno in neposrednje v diluvialni

Enota človeškega rodu je temelj, na katerem stoje važne krščanske resnice: nauk o izvirnem grehu, o odrešenju in zapoved bratovske, vsa ljudstva obsegajoče ljubezni.

Da je vse človeštvo iz ene družine, moremo zanesljivo vedeti samo iz razodetja. Zakaj isti mogočni vzrok, ki je človeka v življenje poklical, bi bil mogel ustvariti tudi več enakih ali podobnih družin.

Svetna veda se more tem manj protiviti verski resnici o enoti človeškega rodu, ker se v imenu iste vede v razvojni teoriji poizkuša dokazati, da so se vsa živa bitja razvila iz malega števila prvotnih organskih oblik ali celo iz ene same oblike.

Razlike, ki se nahajajo pri ljudeh raznih plemen, niso take, kakoršne se nahajajo v živalstvu pri različnih vrstah. Plemenske razlike so lahko nastale po vplivu podnebja, hrane in duševne izobrazbe; pri znatno izpremenjenih življenskih pogojih nastajajo in izginjajo še sedaj. Plemena niso strogo ločena, ampak prehajajo polagoma drugo v drugega. Ljudstva, katera so v enem oziru različna, so v drugem žopet enaka.

3. Starost človeškega rodu se iz božjega razodetja ne da določiti. To vprašanje z večnim zveličanjem ni v neposrednji zvezi.

Sveto pismo, ki je namenjeno za zveličanje človeštva, ima sicer pritaknjenih tudi nekaj časovnih podatkov, iz katerih pa ni mogoče sestaviti prave kronologije, zlasti zato ne, ker rodovniki ne naštevajo vselej sinov, ampak včasih bolj oddaljene vnuke in se ne more vedeti, koliko rodov je na ta način izpuščenih.

dobi, ne da bi poznali kaj njegovih terciarnih prednikov. Toda diluvialni človek nastopa že kot popoln umni človek. Večina teh starih ljudi je imela lobanjo, na kakoršno bi mogel vsakdo od nas biti ponosen. Niso imeli ne daljših, opičjim podobnih rok, ne daljših, opičjim podobnih podočnjakov: ne, diluvialni človek je bil vsekoli pravi človek.“ (Citat pri Wasmannu: Die moderne Biologie³, 487.) — Branko sam je dal natisniti: „Ahnenlos, ein wahrer homo novus, steht unsere Gattung plötzlich vor uns da in diluvialer Zeit.“ (Verh. des V. internat. Zoologenkongresses zu Berlin, [1902] 237.) — Osem let kesneje je Branko pisal: „Entsprechend dem allgemeinen Fortschritte unserer paläontologischen und geologischen Kenntnisse sind auch speziell die bezüglich des fossilen Menschen vorangeschritten. Aber das Ergebnis ist doch im großen und ganzen dasselbe geblieben wie 1901.“ Der Stand unserer Kenntnisse vom fossilen Menschen, Leipzig 1910, S. V.

Cerkveni očetje in bogoslovni razlagatelji svetega pisma so iz rodovnikov in drugih podatkov poizkušali izračunati starost človeškega rodu. A soglasja ni in število različnih računov je narastlo nad 150; to je dokaz, da razodete resnice nimamo.

Brez ozira na izpuščene rodove se našteva od Adama do Kristusa po hebrejskem tekstu okrog 4000 let, po grškem prevodu pa okrog 5400; porabljuje še druge podatke so prišli nekateri razlagatelji do 6000. Novejši bogoslovci ugibljejo, da je iz svetega pisma z izpuščenimi rodovi izpadlo kakih 2000 let. Če torej prištejemo tej nedoločeni dobi še čas po Kristusu, bi imeli za starost človeškega rodu 6000 do 8000, morda do 10.000 let. Lahko sprejmemo še višje število, ako veda najde dokazov.

Bajno zgodovino Egipčanov, Asirijanov in Kitajcev je veda skržila na 3000 do 5000 let.

O dobi pred človeštvom pa v svetem pismu sploh ni nikakih časovnih podatkov. Od ustvarjenja prve snovi do one dobe, ko se je na zemlji pričelo delo šesterih dni, so lahko potekali milijoni in milijoni let; istotako je doba šesterih dni popolnoma nedoločena.

§ 48.

Naravna odličnost človekova.

1. Odličnost človekovo nad vsemi drugimi zemeljskimi stvarmi naznanjajo že besede, s katerimi sveto pismo napoveduje ustvarjenje človeka. O rastlinah in živalih samo pravi: „Zemlja naj požene zelišče“ — „Vode naj rode živo laznino“ — „Zemlja naj rodi živo bitje“ (1. Moz. 1, 11. 20. 24), o stvarjenju človeka pa pravi: „In rekel je (Bog): „Naredimo človeka po svoji podobi in sličenosti.“ 1. Moz. 1, 26.

2. Človek je iz telesa in neumrljive duše. Sveto pismo poroča o stvarjenju človeka: „Gospod Bog je naredil človeka iz ila zemlje in vdihnil je v njegovo obličje duha življenja in človek je bil živa stvar.“ 1. Moz. 2, 7. — O človekovi smrti pa se izraža: „Prah se vrne v prst, iz katere je bil, in duh se vrne k Bogu, ki ga je dal.“ Prid. 12, 7.

Telo in duša sta združena v eno bitje, kar je izraženo v besedah: „in človek je bil živa stvar.“

3. Odličen nad vsemi drugimi zemeljskimi bitji je človek zlasti po neumrljivi duši, ki je **po svoji naravi božja podoba**. Kot neumrljivo bitje, ki ima um in svobodno voljo, je duša kakor odsev večnega Boga, ki ima neskončno popoln um in neskončno popolno voljo.

Tudi telo je deležno duševne veličine. V njem so združene popolnosti drugih zemeljskih bitij tako primerno, da je najprikladnejše orodje za izvrševanje umskih del.

§ 49.

Neumrljivost človeške duše.

Neumrljivo se imenuje bitje, čigar življenje ne more nehati.

Neumrljivost je ali bistvena, ali naravna, ali darovana. Bistveno neumrljivost ima samo Bog, ki ima v svojem bistvu razlog za neminljivo življenje. Naravno neumrljivost imajo ustvarjena bitja, katerih narava zahteva vedno ohranitev pričetega življenja. Darovano neumrljivost sta imela prva človeka pred grehom glede na telesno življenje.

Človeška duša je naravno neumrljiva. To resnico, ki je temeljne važnosti za krepostno življenje, uči **božje razodetje**, pa tudi **človeška pamet**. Misel na neumrljivost se nahaja v vseh narodih. Mnogi poganski modroslovci so jo tudi prepričevalno dokazovali.

A. Razodetje.

Jezus Kristus je rekel: „Ne bojte se teh, ki umore telo, duše pa ne morejo umoriti, ampak bojte se veliko bolj tistega, ki more dušo in telo pogubiti v pekel.“ Mat. 10, 28. — Vsi izreki svetega pisma, kakor tudi nauki in opomini cerkvenih očetov, kateri govore o večnem zveličanju in večnem pogubljenju, so hkrati tudi izreki o neumrljivosti človeške duše.

B. Sklepanje pameti.

Prvi dokaz:

Človeška duša je po svoji naravi neumrljiva.

I. **Človek ima dušo.** Spoznavamo jo z umom, ki se mu duša javlja s svojim delovanjem.

Že rastlina, ki raste, se hrani in množi, razodeva s temi pojavi neko nevidno živlensko silo: vegetativno počelo življenja, ki ne izvira iz mrtve snovi.

Žival ima poleg popolnosti rastline tudi čutno življenje: čutno zaznavanje in čutne predstave, prijetne in neprijetne občutke, čutno hrepenenje in telesno gibanje. V tem delovanju se javlja popolnejše nevidno počelo: čutno počelo življenja, ki mu pravimo tudi živalska duša.

V človeku opazujemo poleg vegetativnega in čutnega življenja tudi umsko delovanje: mišljenje, samozavest, hotenje in svobodna dejanja. To delovanje mora izhajati iz nekega še višjega počela, ki ga imenujemo **človeško dušo**.

Človek združuje v sebi vegetativno, čutno in umsko življenje. Vendar pa iz tega ne sklepamo, da ima tudi trojno živlensko počelo, ampak človeška duša je tako popolna, da izvršuje — združena s telesom — vegetativno, čutno in umsko delovanje. Dokaz, da ima človek le eno dušo, je tesna zveza med vegetativnim, čutnim in umskim življenjem. Telesno zdravje pospešuje mišljenje, bolezen in hude bolečine ga ovirajo; prenapeto umsko delovanje povzroča glavobol in telesno utrujenost. To se ne bi godilo, ako bi vsaka vrsta delovanja izhajala iz drugega počela.

II. Človeška duša je podstat.

Podstat imenujemo to, kar more bivati samo zase; kar pa potrebuje drugega bitja, da more v njem bivati, nazivljemo pritiko. Lastnosti ali dejanja so pritike, ker ne morejo bivati same zase, ampak le v drugem ali na drugem bitju: na neki podstati. Belina n. pr. ne more bivati zase, ampak le na telesu, ki je belo; gibanje tudi ne more bivati samo zase, ampak le v nekem bitju, ki se giblje.

Vsi duševni pojavi: vegetativno in čutno življenje ter umsko delovanje so pritike, torej ne morejo biti brez podstati, ki te pojave nosi ali izvršuje. Kakor gotovo ne more biti tekanja brez tekača, tako gotovo ne more biti občutkov in hrepenenja brez čutečega in hrepenečega subjekta, mišljenja brez mislitelja, hotenja brez hotečega bitja.

Podstat, ki nosi ali izvršuje duševne pojave, je, ali človeško telo, ali pa od telesa različna podstatna duša.

III. Človeška duša je od telesa različna, enovita podstat.

Duševni pojavi ne morejo biti le pojavi našega telesa, ker je telo sestavljeno iz tvarnih delcev.

Tvar sama more s svojimi silami proizvajati le fizikalične in kemične izpremembe; od teh pa je bistveno različno že čutno življenje, še bolj pa umsko delovanje, ki brez enovite, netvarne duše ni možno. Zato mora človeška duša biti od telesa različna, enovita podstat.

Različnost človeške duše od telesa in njeno enovitost posebno jasno razodeva naša samozavest (ki je obenem dokaz, da je človeška duša duhovna podstat, o čemer bomo razpravljali v naslednji točki).

Zavedam se ne le svojih duševnih pojavov: prijetnih in neprijetnih občutkov, svojih misli, želja, sklepov itd., ampak tudi samega sebe ali svojega „jaz“ kot nositelja vseh teh pojavov. To zavest izražam, ko govorim: jaz občutim bolečino, sem vesel ali žalosten, mislim, hočem, bivam. Ni možno, da bi bil ta „jaz“ samo moj telesni iz tvarnih delcev sestavljeni organizem. Da bi se mogel telesni organizem sam zavedati, bi se moral en del zavedati tega, kar je v drugem delu in kar je v celoti. To pa ni možno, ako ločenih snovnih delcev ne prešinja enovito, netvarno bitje, ki je v vseh posameznih delcih. Le to bitje se more zavedati.

Vtiski, ki jih prejemajo posamezni organi, prihajajo sicer po živcih v možgane, a tudi možgani so sestavljeni iz mnogih tvarnih delcev, bitje, ki se zaveda, pa je le eno; v normalnem človeku je en sam „jaz“.

Zavedam se dalje, da sem jaz vedno isti, dasi imam v raznih časih razne občutke, misli in želje. Zavedam se, da jaz ostanem jaz, ako nekaj časa tudi nič ne mislim in ničesar ne želim. Zavedam se celo, da sem jaz isti, kakor sem bil že pred mnogimi leti, ko je bila snov mojega telesnega organizma vsa druga.¹ Ni možno, da bi se snov mojega telesa mogla zavedati, da je isti jaz, kakor je bila pred leti, ko je v resnici v meni niti ni bilo. Enak pojav življenja je v organizmu vkljub izpremenjeni snovi možen, toda enakost pojava ni to, kar je zavedanje, da sem jaz isti.

IV. Človeška duša je duhovna podstat ali duh.

Duhovna podstat ali duh je tako bitje, ki ni le enovito in netvarno, ampak je tudi sposobno za nadtvarno ali nadčutno delovanje, torej tudi za samostojno bivanje in nadčutno življenje.

¹ Biologija dokazuje, da se že v sedmih letih prenovi vsa snov telesnega organizma.

Človeška duša je duhovna podstat ali duh, ker ima um in svobodno voljo, ki jo usposabljata za nadčutno delovanje: mišljenje, samozavest, hotenje in svobodna dejanja.

Delovanje uma je nadčutno. Čutno zaznavanje in predstavljanje podaja umu le snov za mišljenje. Um sklepa iz vidnega učinka na nevidni vzrok, iz sedanjosti na prihodnost in preteklost, išče zakonov, po katerih se čutni pojavi in izpremembe vrše; z logičnim sklepanjem in dokazovanjem izvaja resnico iz resnice, ne da bi bilo treba za to novih zaznav in čutnih predstav. — Najbolj pa dokazujejo nadčutnost umskega spoznavanja ideje, to so taki pojmi, ki niso povzeti iz čutnih predstav, kakor: Bog, duh, pravica in krivica; istotako resnice, ki jih spoznavamo pred vsem izkustvom, torej tudi brez čutnega zaznavanja, to so takozvani aksiomi. — Odlično nadčutno dejanje je tudi samozavest, ker je spoznanje netvarne podstat, lastnega „jaz“.

Tudi delovanje volje je nadčutno. Človeška volja teži ne le po čutnih, ampak tudi po nadčutnih dobrinah, po tem, kar um spoznava za pravo in pravno dobro. Čutno hrepenenje sicer voljo nagiblje, a volja nad njim gospoduje in se svobodno odločuje tudi proti čutnemu hrepenenju. Kako velika je moč svobodne volje, so sijajno dokazali krščanski mučenci, ki so se rajši odpovedali vsem zemeljskim dobrinam ko sveti veri in jih najhujše muke niso mogle prisiliti, da bi bili zatajili svoje prepričanje.

Ker je človeška duša sposobna za nadčutno delovanje, je sposobna tudi za samostojno bivanje in nadčutno življenje.

Kdor bi trdil, da tudi žival misli in se svobodno — po pameti — odločuje, iz tega ne bi smel sklepati, da človeška duša ni duhovna podstat ali duh, marveč bi moral tudi živali pripisovati tako dušo, potem pa kot posledico sprejeti tudi nemumljivost živalske duše.

A žival ne misli in se ne odločuje svobodno, dasi živi smotrno in se nam zato zdi, da deluje „pametno“. Žival svojih opravil ne izvršuje po premišljevanju, ampak po nagonu; njeno smotrno delo razodeva, da je moder tisti, ki je smotrno delo zamislil, kakor je moder urar, ne pa ura. Živalski organizem je tako urejen, da je žival nagnjena že po naravi za tista opravila, ki so v korist njej ali njeni vrsti. Da živali do svojih smotrnih opravil niso prišle po lastnem umskem preudarjanju in da se sploh ne zavedajo, zakaj tako ravnaajo, je razvidno iz načina njihovega delovanja. Brez pouka je že mlada žival zmožna, s popolno natančnostjo izvrševati smotrna opravila, a izvršuje jih vedno enako. Pri tem ne pokaže niti

ene lastne misli. Više razvite živali imajo v čutnem življenju pogoje za mišljenje, vendar se nikdar nobena žival ne dvigne nad čutni svet, da bi razodela le eno lastno misel, izgovorila le en stavek: nedostaje ji pač glavne stvari, umne in svobodne duše ali duha. — Dresirana žival razodeva pač v svojem vedenju večasih kako misel, toda ne svoje, ampak misel tistega, ki je znal porabiti njen nagon in njeno čutno hrepenenje tako, da jo je navadil kakega opravila in ji pridobil spretnost, kakoršne nedresirana žival nima.

Človeška duša je duhovna postat ali duh, vendar pa ni zgolj duh, ampak jo je stvarnik odmenil, da združena s telesom tvori človeško naravo, ki je sestavljena iz duše in telesa. Zato je duša, dasi samostojna, umna in svobodna podstat, dokler je združena s telesom, v svojem delovanju odvisna tudi od telesnega organizma, zlasti od zdravih, dobro razvitih možganov. Duša namreč ne živi v telesnem organizmu kot duh v tujem telesu, ampak je s telesom združena v eno živo bitje; telo oživlja ter povzroča in živi v njem tudi vegetativno in čutno življenje. V tej združitvi je vzrok, da je tudi umsko delovanje deloma odvisno od delovanja organizma.

Ker je umsko delovanje v zvezi s čutnim predstavljanjem, človek ne more misliti in se ne more svobodno odločevati, dokler nima razvitega organizma, to je, v detinski dobi; ne more misliti urejeno, če se predstave porajajo in družijo neurejeno, kakor v zmedenosti in blaznosti; in duševno delo počiva, kadar počiva organizem, kakor v spanju in nezavesti. — Kakor brez glasbenega orodja ni glasbe in kakor s pekvarjenim glasbenim orodjem umetnik ne more proizvajati lepe melodije, tako duša ne more misliti brez možganov in tako ni zmožna logičnih misli, kadar organizem v najodličnejših delih ni v redu. Kakor pa bi bil nespameten, kdor bi glasbo pripisoval samo orodju brez glasbenika, tako bi bil nespameten, kdor bi umsko delovanje zavoljo odvisnosti od telesnega organizma pripisoval telesu brez umne in svobodne duše.

V. Človeška duša je naravno neminljiva.

Naravni zakoni človeške duše ne morejo uničiti. Kakor je naravnim silam nemogoče stvarjenje, tako tudi uničevanje. Prehod iz bitja v nič je tako neskončen, kakor prehod iz nič v bitje.

Niti snov ni naravno minljiva. Množina ustvarjene snovi ostane vedno ista; nihče razen stvarnika ne more ne do-

dati, ne uničiti niti enega atoma. Ker že mali tvarni delci ne morejo prenehati in imajo po naravnih zakonih večno trajnost, koliko bolj mora večno trajati duša, ki je enovita, duhovna podstat in odličnejša ko snov.

Po naravnih zakonih se izpreminjajo le oblike teles. Iz tvarnih delcev sestavljena telesa se razkrajajo; telo ene oblike premine in iz njegovih delcev nastajajo telesa drugačnih oblik. Tako ne more miniti človeška duša, ker ni telo, ampak enovito, netvarno bitje.

Ko se razkroji sestavljeno telo in premine njegova oblika, preminejo tudi lastnosti telesa, njegove pritike, ker nimajo lastnega bivanja, ampak morejo bivati le na svoji podstati. Tako izgine n. pr. sladkost vina, ako se vino izpremeni v kis. Človeška duša tako ne more miniti, ker ni pritika, ampak podstat.

Rastlinsko in živalsko počelo življenja premine, ko opeša organizem, ker je v vsem svojem delovanju, torej tudi v bivanju bistveno odvisno od stvari. Ni zmožno za nikako nadtvarno ali nadčutno delovanje, torej tudi ne za samostojno bivanje in življenje. Človeška duša tudi tako ne more miniti, ker je samostojna, duhovna podstat.

Ako smo zgoraj človeško dušo primerjali glasbeniku, ki izvaja glasbo s pomočjo glasbenega orodja, pa ima samostojno bivanje, moremo rastlinsko in živalsko počelo življenja primerjati plamenu, ki mora ugasniti, ko je gorivo použito, ali se kako drugače preprečijo pogoji gorenja.

VI. Naravno neminljiva duša bo tudi po ločitvi od tvarnega organizma izvrševala dela uma in volje, torej ne bo samo trajala, ampak tudi **živela**. Torej je **človeška duša naravno neumrljiva**.

Vegetativno in čutno delovanje duše mora sicer po ločitvi od telesa nehati, ni pa vzroka, da bi nehalo delovanje uma in volje: mišljenje, samozavest in svobodno odločevanje volje. Le toliko se mora vse to delovanje izpremeniti, kolikor je v življenju odvisno od organizma. Duša bo spoznavala in hotela kakor zgolj duhovi.

Novih čutnih predstav duša po smrti telesa ne bo dobivala, a v življenju spoznane resnice jo spreminijo preko groba. In ker spoznane resnice odkrivajo vedno več drugih resnic,

bo duša tudi po ločitvi od telesa imela neusahljiv vir višjega spoznanja že v tem, kar si je pridobila na zemlji. Spoznavala bo pa tudi brez čutnih predstav popolneje ko zdaj nadčutne resnice, zlasti sama sebe in neskončno popolno božje bitje.

Čutno hrepenenje po ločitvi duše od telesa ne bo vplivalo na odločevanje volje. Pač pa bo нравno ali protinravno odločevanje volje v življenju odločevalo smer hotenja v večnosti.

Tudi duše tistih ljudi, ki se v življenju niso toliko razvili, da bi bili resnice spoznavali in se svobodno odločevali, bodo mogle po ločitvi od telesa delovati. Kakor seme, ako ni položeno v rodovitno zemljo, hrani moč življenja za ugodnejši čas, tako hrani duša svoje zmožnosti uma in volje tudi takrat, ko zaradi nerazvitega organizma ne more delovati. Po ločitvi od telesa pa bo duša brez zadržka mislila in se odločevala, ker ne bo odvisna od tvarine.

Naravnim virom posmrtnega življenja stvarnik lahko doda tudi popolnoma nove vplive za novo življenje.

Drugi dokaz:

Bog človeške duše ne bo nikdar uničil.

Edina možnost, da bi duša po smrti telesa več ne živela, je v volji vsemogočnega stvarnika. Neskončna moč, ki jo je iz nič ustvarila, bi jo pač mogla zopet uničiti. Ker Bog vse, kar je ustvaril, tudi ohranjuje, dokler on hoče, bi bila duša uničena, ako je Bog ne bi hotel več ohranjovati. Toda v božji popolnosti in v naravi duše same imamo poroštvo, da Bog človeške duše ne bo hotel uničiti in da bi jo usposobil za večno življenje, če bi tudi bila po naravnih zakonih umrljiva.

I. Ob koncu zemeljskega življenja duša ne sme biti uničena.

1. Človeška narava hrepeni po dovršenju, kakoršnega ni v tem življenju.

Um je ustvarjen za resnico in zato hrepeni po spoznanju. Spoznanje novih stvari zbuja veselje, a nikdar ne nasiti; čim več človek ve, tem bolj se mu odpira brezmejno kraljestvo resnic in tem večje je njegovo hrepenenje po novih odkritjih. Karkoli je resnica, vse bi človek rad vedel; ve pa, da na zemlji ni utehe temu koprnjenju.

Podobno hrepenenje po nedosežnem dovršenju je v človeški volji.

Volji je dano teženje za dobroto in zato hrepeni po uživanju popolne blaženosti.

To je narava mislečih bitij, da si hočejo dobro. Na izvoljo jim je dano samo izbiranje, ali hočejo srečo iskati v nravni lepoti, kakor jo hoče stvarnik, ali hočejo srečo brez ozira na nravnost. Sreče ali olajšanja v nesreči išče hudodelec v nizkotnem zločinu, kakor svetnik v krepostnem dejanju: hrepenenja po sreči ne more zavreči nihče na zemlji. In vendar ni človeka, ki bi na zemlji našel popolno uteho.

Iz te človeške narave, pa nasprotno zemeljske usode ter božje popolnosti moramo sklepati: Bog ni mogel sam sebi nasprotovati, da bi bil duši dal teženje za resnico in dobroto, odrekel pa brez njene krivde izpolnitev teženja. Torej se teženje izpolni. Ker se pa ne izpolni v zemeljskem življenju, se mora po smrti. Torej Bog duše po telesni smrti ne bo uničil, ampak jo bo ohranil, da bo takrat mogla doseči, za kar sedaj živi.

2. Človeštvu je dan **nravni zakon**. Vest neuklonljivo zapoveduje, izvrševati nravno dobra dela in ogibati se nernavnih. S tem dejstvom pa uničenje duše ob koncu zemeljskega življenja ni združljivo:

a) **Nravni zakon brez posmrtnega življenja** se ne strinja ne z božjo modrostjo, ne z božjo dobroto.

Ker je hrepenenje po sreči položeno že v naravo, smejo in morajo ljudje, ako ni posmrtnega življenja, hrepeneti samo po sreči tukaj na zemlji. Vest, ki jo je dal isti stvarnik, pa to hrepenenje omejuje in včasih naravnost prepoveduje, ker brezpogojno terja, naj človek teženje po sreči ukloni nravnosti. Dolžni smo, rajši ko da bi kršili nravni zakon, žrtvovati vso blaginjo, sprejeti najhujše bolečine in celo dati življenje. Ako torej Bog človeške duše po ločitvi od telesa ne bi ohranil, bi bilo med hrepenenjem po sreči in nravnim zakonom protislovje, dano človeštvu le v muko. Tega neskončno modri in dobrotljivi stvarnik ne more hoteti. Torej bo človeška duša po smrti telesa še živela.

b) **Nravni zakon brez posmrtnega življenja** se tudi ne strinja z božjo pravičnostjo in svetostjo.

Z vestjo je neločljivo združena zavest, da Bog, vzor vse lepote, pravnost ljubi in da zato pravno življenje mora voditi do večje sreče ko propalost. Toda popolne skladnosti med pravnostjo in usodo v tem življenju ni in včasih je zlobnež na boljšem ko poštenjak. Celo s kršenjem pravnega zakona si zločinec včasih poišče radosti, dočim mora marsikdaj trpeti vesten človek prav zavoljo izpolnjevanja pravnega zakona. Vest sama ne more izravnati te neskladnosti; zakaj zločincu se s časom vest otopi, da ga dosti ne peče, pravno najboljšim ljudem pa rahločutna vest tudi zavoljo malih pogreškov povzroča velike bolečine. Tako trpe dobri ljudje zavoljo plemenitosti, zlobni pa se radujejo svoje hudobije. Take krivice Bog ne more hoteti, ker je neskončno pravičen in hoče vsakemu dati po njegovih delih in ker je neskončno svet in zato hoče in ljubi to, kar je pravno dobro. Torej mora biti še posmrtno življenje.

II. Posmrtno življenje mora biti **večno**.

Uničenje človeške duše — tudi po dolgem posmrtnem življenju — nasprotuje božji modrosti, dobrotljivosti in svetosti.

1. Kar je Bog ustvaril, je ustvaril modro; hoče gotovo, naj biva. Torej človeške duše, ki jo je usposobil za večno življenje, ne bo nikdar uničil.

2. Življenje z zavestjo prihodnje izgube sreče ne bi bilo srečno. Čim večja bi bila blaginja, tem večja bi bila žalost zavoljo prihodnjega uničenja. Dobrotljivi Bog nam zato ni mogel nameniti uničenja.

3. Ako bi Bog hotel dušo po dolgem posmrtnem življenju kdaj uničiti, bi nam moral to razodeti, sicer bi nas varal. Toda taka vednost bi človeku oslabila nagibe k pravemu življenju. Ako bi bila posmrtna kazen le časna in posmrtno plačilo omejeno, bi se človeštvo potopilo v nepravnost. Dokaz za to je dejstvo, da se vic prav malo bojimo. Tega Bog zavoljo svetosti ne more hoteti. Torej mora biti za greh večna kazen in za krepost večno plačilo.

Torej bo človeška duša živela vekomaj.

§ 50.

Nadnaravna odličnost človekova.

1. Bog je človeku **namenil** delež, ki je Bogu samemu v najvišjo slavo, človeku pa v najvišjo blaženost, to je **nadnaravno zveličanje**. „Bog hoče, da bi se vsi ljudje zveličali.“ 1. Tim. 2, 4.

V nadnaravnem zveličanju naj bi človek gledal Boga iz obličja v obličje. „Videli ga bomo, kakoršen je.“ 1. Jan. 3, 2. — „Zdaj gledamo kakor v ogledalu, skrivnostno; potem pa iz obličja v obličje.“ 1. Kor. 13, 12.

2. V ta namen je Bog prve stariše povzdignil v **nadnaravni stan pravičnosti in svetosti**.

Adam in Eva sta od Boga prejela posvečujočo milost, to je, nadnaraven notranji dar, po katerem sta bila pravična in sveta in tako nadnaravno Bogu podobna; bila sta vsled tega daru otroka božja in sta imela pravico do nadnaravnega zveličanja v nebesih.

Sveto pismo uči, da je bil človek „ustvarjen v pravičnosti in resnični svetosti.“ Efež. 4, 24.

Nadnaravno odličnost prvih starišev imenujemo prvotno pravičnost in svetost, da jo razločujemo od pravičnosti in svetosti, ki jo mi dobivamo po zaslugi Jezusa Kristusa, ki je pa bistveno enaka.

3. Kot primerno spremstvo posvečujoče milosti sta Adam in Eva prejela še druge izredne darove, in sicer:

a) Globoko spoznanje. Zaradi odlične umnosti je Adam mogel dati stvarjem primerna imena. (1. Moz. 2, 19.)

b) K dobremu nagnjeno voljo. Vse delovanje je bilo urejeno. Čutno teženje je bilo pokorno pameti, pamet pa božji volji. (Prim. 1. Moz. 2, 25.)

c) Neumrljivost po telesu. „Bog je človeka ustvaril neumrljivega, po zavisti hudega duha pa je prišla smrt na zemljo.“ Modr. 2, 23–24; Rim. 5, 12.

Telo je po naravi umrljivo, a Bog bi ga bil vzdrževal v zdravju in moči, ko bi Adam ne bil grešil.

č) Rajsko življenje. Prvega človeka je Bog postavil v raj, vrt veselja, da bi ga varoval in obdeloval.

Delo človeka odlikuje, zato bi človek tudi brez greha prvih starišev moral delati; le trpljenja, ki je sedaj združeno z delom, ne bi bilo.

4. Stan prvotne pravičnosti in svetosti z vsemi izrednimi darovi je bil v božji volji **namenjen vsemu človeštvu**. Ako bi bil Adam izkušnjo prestal, bi bili njegovi otroci prejeli posvečujočo milost; po svetem življenju na zemlji bi bili brez smrti vzeti v nebesa.

§ 51.

Greh prvih starišev.

1. Ker sta prva človeka imela svobodno voljo, je hotel Bog, da se sama odločita, ali hočeta biti vredna božje ljubezni. Zato je morala priti **preizkušnja**.

Bog je Adamu dal primerno in lahko **zapoved**: „Od vsega rajskega drevja jej; od drevesa spoznanja dobrega in hudega pa nikar ne jej; zakaj katerikoli dan boš od njega jedel, umrješ smrti.“ 1. Moz. 2, 16—17.

2. Adam in Eva sta se odločila **zoper Boga**. Zapeljana od hudobnega duha sta jedla prepovedani sad drevesa in **se s tem hudo pregrešila**.

Da je bil zapeljivec, ki se je v podobi kače približal Evi, hudobni duh, priča sveto pismo: „Po zavisti hudega duha je prišla smrt na zemljo.“ Modr. 2, 24.

Storjeni greh je bil silno velik.

Hudobni duh je Evi in po njej tudi Adamu vzbudil nezaupnost do Boga in željo po neodvisnosti. „Bog ve, da se vama oči odpró in bosta kakor bogova.“ 1. Moz. 3, 5. Želja po neodvisnosti se je razvila v napuh najvišje stopnje, napuh pa je rodil nepokorščino in nehvaležnost. Dasi sta imela obilo dokazov božje dobrotljivosti, sta vendar začela dvomiti, in nezaupnost do Boga se je povišala do nevere, ker sta zapeljivcu bolj verjela ko svojemu stvarniku, dobrotniku in očetu.

Zloba greha prvih starišev je bila izredna tudi zavoljo izrednih razmer. Adam in Eva nista imela poželenja proti svoji volji, torej nista grešila iz slabosti; njuna volja je bila z obilno milostjo podpirana.

3. Za grehom je nastopila **kazen**. Adam in Eva sta postala nesrečna na duši in telesu.

a) Izgubila sta posvečujočo milost božjo in zato nista bila več nadnaravno Bogu podobna; nehala sta biti otroka božja, izgubila sta pravico do večnega zveličanja in zasluzila večno pogubljenje.

b) Njuno spoznanje je zatemnelo in njuna volja se je nagnila k hudemu.

c) Zapadla sta smrti, ki jo je Bog zapretil. „Prah si in v prah se povrneš.“ 1. Moz. 3, 19.

Božjo napoved: „Katerikoli dan boš od njega jedel, umrješ smrti,“ je treba umevati o nastopu umrljivosti; na dan greha je telo izgubilo neumrljivost in pričel se je naravni razvoj, čigar neizogibni konec je smrt.

č) Pahnjena sta bila iz raja in začelo se je trpljenje. „Veliko boš trpela s svojimi otroki,“ je Bog rekel ženi, Adamu pa: „Prekleta bodi zemlja v tvojem delu, trnje in osat ti bo rodila. V potu svojega obraza boš jedel kruh, dokler se ne povrneš v zemljo, iz katere si vzet.“ 1. Moz. 3, 19.

4. Ostale so prvim starišem po grehu le naravne zmožnosti neumrljive duše in umrljivega telesa.

§ 52.

Izvirni ali podedovani greh.

Greh, katerega sta storila prva človeka, ni škodoval samo njima, ampak je s hudimi nasledki vred prešel tudi nas, ki smo Adamovega rodu. Imenuje se izvirni greh, ker od naših prvih starišev izvira, ali podedovani greh, ker smo ga od njih podedovali.

1. Izvirni greh je za Adamove potomce **pravi greh**; zavoljo njega so ljudje „otroci jeze“. (Efež. 2, 3.) „Po nepokorščini enega človeka so mnogi postali grešniki.“ Rim. 5, 19.

Pri grehu moramo razločevati grešno dejanje in s tem dejanjem povzročeni grešni stan. Grešno dejanje je izvršil Adam kot oče in zastopnik vsega človeštva. S tem dejanjem pa je sebe in svoj rod ponižal iz odličnega stanu otrok božjih v stan brez milosti. Ta stan brez milosti je za Adamove potomce grešni stan, ker bi po božji volji milost morali imeti, pa je vsled grešnega dejanja prvega očeta nimajo.

Sveto pismo uči: „Po enem človeku je prišel greh na svet in po grehu smrt in tako je nad vse ljudi prišla smrt, ker so vsi v njem grešili.“ Rim. 5, 12.

Ustno izročilo hrani ta nauk od apostolskih časov, kar je razvidno iz spisov cerkvenih očetov, kakor tudi iz tega, da se je v sveti Cerkvi vedno delil sv. krst „v odpusčenje grehov“ tudi otrokom, ki osebnih grehov še nimajo.

2. Pogoj podedovanja je naravni izvor iz Adamovega rodu. Kakor bi bil ta izvor zavoljo božje dobrote nam odločeval svetost, ako Adam ne bi bil grešil, tako odločuje, da svetosti ne prejmemo, ker je grešil.

Odrešenik ni bil rojen naravno, zato ni mogel imeti izvirnega greha.

Marija je po rojstvu nam enaka, zato je bila pod zakonom izvirnega greha; toda bila je izjemno obvarovana tega in vsakega grešnega madeža zavoljo velike prihodnje časti.

Otroci krščenih starišev imajo izvirni greh, tudi ako so stariši v stanu posvečujoče milosti, ker je Bog za zastopnika človeškega rodu postavil le Adama. Iz istega vzroka otroci ne podedujejo osebnih grehov svojih starišev.

3. Nasledki izvirnega greha :

a) Ker je izgubljena posvečujoča milost, je izgubljena čast otrok božjih in pravica do nadnaravnega zveličanja.

b) Oslabljen je um in volja je nagnjena k hudemu.

Um se težko obrača k premišljevanju najvišjih resnic o Bogu in o duši; volja pa se mora boriti proti čutnemu teženju, čigar soglasje s pametjo je porušeno. „Vidim drug zakon v svojih udih, ki se protivi zakonu mojega duha.“ Rim. 7, 23.

c) Nastopila je telesna umrljivost z vsemi bolečinami, ki so z njo v zvezi.

č) Zemlja je človeku le solzna dolina. „Veliko težav je vsem ljudem prisojenih in težak jarem leži na Adamovih otrocih od dne njih rojstva do dne njih pokopa.“ Sir. 40, 1.

Nasledki izvirnega greha se raztezajo na človekovo razmerje do vseh drugih stvari. Vidna narava, ki je bila ustvarjena zaradi človeka, je podvržena pokvarjenosti in čaka odrešenja. (Rim. 8, 20—21.) Zli duh je dobil nad človeštvom večjo moč, ki se je pojavljala zlasti v ostudnosti poganškega življenja in v obsedenosti.

Človek s podedovanim grehom, primerjan s človekom v stanu prvotne pravičnosti in svetosti, je torej po duši in telesu slabši in kakor ranjen. Izgubljeno je, kar je bilo nadnaravnega, ostalo je le, kar je naravnega, in še to je oslابلjeno.

Duša je izgubila nadnaravno, ohranila pa naravno podobnost božjo. Um in svobodna volja sta oslابلjena, vendar pa ne uničena. Um še vedno spoznava — dasi manj popolno — tudi nadčutne resnice: Boga in voljo božjo; volja se more še vedno — dasi ne brez boja zoper poželjivost — svobodno odločevati za to, kar pamet spoznava za pravo in dobro. — Ostale so tudi telesne moči, dasi po naravnih zakonih sčasoma opesajo, ker je izgubljena telesna neumrljivost.

Kar je človeku po grehu še ostalo, ne zadostuje za njegov nadnaravni namen; vendar pa more biti temelj novemu nadnaravnemu življenju.

4. Nauk o izvirnem grehu je **verska skrivnost**. Brez razodetja ne bi mogli vedeti, da se je Adam kot zastopnik vsega človeštva pred Bogom zadolžil, in tudi po razodetju nam ostane skrivnostno, kako ta dolg po naravnem izvoru prehaja na vse Adamove potomce.

Pamet more samo slutiti, da je na človeštvu neki dolg. Velika beda človeškega rodu, ki je vedno vzbujala vprašanje, od kod zlo na svetu, ne dopušča lahko te misli, da bi bil Bog že pred grehom človeštvu namenil tako težko usodo.

5. Tudi v dopuščenju izvirnega greha se nam razodeva **božja popolnost**.

Bog je namenil družinsko zvezo, po kateri naj bi se Adam odločil za vse svoje potomce, nam v zveličanje. Po Adamovi krivdi nam je bila v pogubo. A božja dobrotljivost se še veličastneje razodeva v tem, da je Bog po Adamovem grehu isto družinsko zvezo odbral v naše odrešenje. Po drugem Adamu, Jezusu Kristusu, nam je pripravil večje milosti, nego jih je zapravil prvi Adam.

Odrešenik je človeškemu rodu pustil naravne težave, ki človeka odvrčajo od napuha in so mu setev mnogoterih krepostí. Vrníl mu je pa še veličastneje nadnaravni namen ter nadnaravna sredstva zveličanja.

Tretje poglavje.

O odrešenju človeškega rodu.

§ 53.

Božji sklep in priprava.

1. **Iz lastne moči se človeštvo ni moglo rešiti.**

a) Grešnik brez nadnaravne milosti je za nadnaravni namen mrtev; kakor mrtvec sam sebe ne more oživiti, tako si grešnik ne more dati nadnaravnega življenja.

b) Grešnik sam ne more Bogu zadostiti za storjeno krivico. Žalitev neskončnega božjega veličastva je zlo, ki ga ne more izravnati nobeno dobro delo človekovo.

2. **Bog pa nas je sklenil odrešiti**, in sicer tako, da se je razodela njegova dobrotljivost in usmiljenost v odpuščenju, kakor tudi njegova svetost in pravičnost v kaznovanju greha. V ta namen je sklenil, poslati na zemljo svojega edinorojenega Sina, ki je hotel in mogel dati za greh popolno zadoščenje in človeštvu zopet pridobiti nadnaravno življenje in večno zveličanje. „Bog je svet tako ljubil, da je dal svojega edinorojenega Sina, da se, kdorkoli vanj veruje, ne pogubi, temveč ima večno življenje.“ Jan. 3, 16.

3. **Prvo veselo oznanilo**, da pošlje Odrešenika, je Bog dal že v raju, ko je rekel kači: „Sovraštvo bom naredil med teboj in ženo in med tvojim zarodom in njenim zarodom; ona ti bo glavo strla in ti boš zalezovala njeno peto.“ 1. Moz. 3, 15.

Iz teh božjih besed človeštvo ni samo tega vedelo, da bo nastal odpor (sovrastvo) proti zapeljivcu, ampak tudi, da bo zmaga na strani človeštva.

4. **Odrešnik je prišel na svet po več tisočletjih**. Bog je hotel, da bi ljudje poprej spoznali vso nesrečo greha ter lastno onemoglost in zato po Odrešeniku tem bolj hrepeneli in ga tem rajši sprejeli.

S posebnim razodetjem je Bog pripravljal na Odrešenika izraelsko ljudstvo, iz katerega naj bi prišel **Mesija**. To razodetje in upanje na Odrešenikov prihod pa je razkropljeno izraelsko ljudstvo poneslo tudi med druge narode.

5. Človeštvo **pred Odrešenikovim prihodom** ni bilo prepuščeno pogubi. Zavoljo zasluženja Odrešenikovega je Bog delil milosti vsem, kateri so živeli po vesti. Kdorkoli stori, kar more, temu Bog milosti ne odreče. Nadnaravnega zveličanja v nebesih pa tudi pravični stare zaveze niso mogli uživati, dokler ni bilo odrešenje dovršeno; njihove duše so pred peklom mirno in brez bolečin pričakovale Odrešenika.

§ 54.

Odrešenik Jezus Kristus.

Obljubljeni in poslani **Odrešenik je Jezus Kristus**, ki je Bog in človek v eni osebi.

Ime „Jezus“ pomenja: Odrešenik ali Zveličar. Jezus je naš Odrešenik, ker nas je odrešil greha in pogubljenja; naš Zveličar, ker nam je prinesel zveličanje.

1. Jezus Kristus je **pravi Bog**, in sicer druga božja oseba. (Ta najvažnejša resnica vsega krščanstva je obširno dokazana v tretjem poglavju prvega dela, stran 26—41.)

Proti Ariju, ki je sicer priznaval Odrešenikovo božje poslanstvo, in da mu gre božje češčenje, pobijal pa resnico, da je Kristus v pravem pomenu Bog in enak z Očetom, je vesoljni cerkveni zbor v Niceji (l. 325.) slovesno izrekel vero „v enega Gospoda Jezusa Kristusa...“, ki je pravi Bog od pravega Boga, rojen in ne ustvarjen, ter z Očetom enega bistva.“

2. Jezus Kristus je obenem **pravi človek**. Privzel je k svoji božji naravi človeško naravo, to je dušo in telo, ter se tako učlovečil. „In Beseda je meso postala in med nami prebivala.“ Jan. 1, 14.

Imel je pravo človeško telo; zakaj bil je rojen in je rasel, trpel in umrl.

Imel je človeško dušo s pravimi človeškimi zmožnostmi: umom in svobodno voljo. Imel je torej poleg božje vsevednosti tudi pravo človeško spoznavanje in poleg božje volje tudi svojo človeško voljo. „Oče, ne moja, ampak tvoja volja se zgodi.“ Luk. 22, 44.

(Volja nebeskega Očeta je tudi Jezusova božja volja, ker imajo vse tri božje osebe le eno naravo, torej tudi le eno voljo.)

Apolinarijevo zmoto, da je v Kristusu dušo nadomestovalo božanstvo, je Cerkev zavrgla na vesoljnem zboru v Carigradu (l. 381).

V Jezusu Kristusu sta torej **dve naravi**: božja in človeška.

Rojen je bil Jezus Kristus po človeški naravi **iz Marije Device**. „Glej, Devica bo spočela in rodila Sina.“ Iz. 7, 14. — „Sveti Duh bo prišel v te in moč Najvišjega te bo obsenčila; zaraditega bo Sveto, rojeno iz tebe, imenovano Sin božji.“ Luk. 1, 35.

Učlovečenje Sinu božjega je delo vsemogočne volje trojedinega Boga, a prilastuje se Svetemu Duhu, da se spominjamo posebne božje ljubezni do nas, ki se razodeva v tej skrivnosti.

3. V Jezusu Kristusu je le **ena oseba**, in sicer božja, ki združuje v sebi božjo in človeško naravo.

Oseba v Kristusu je božja, ker je večna Beseda, druga božja oseba, zavoljo neskončne popolnosti ostala prav taka po zedinjenju, kakoršna je bila pred zedinjenjem.

Privzeta človeška narava v Kristusu ni človeška oseba, ker ne biva zase, ampak le združena z božjo osebo; odličnost Kristusove človeške narave zaraditega ni zmanjšana, ampak povzdignjena.

Nestorijevo zmoto, da sta v Kristusu dve osebi, božja in človeška, je Cerkev zavrgla na vesoljnem zboru v Efezu (l. 431).

4. **Božja in človeška narava sta** v Kristusu **popolni**, ne pomešani ali v eno samo spojeni.

Monofiziti so učlovečenje tako razlagali, da v Kristusu človeška narava premine kakor kaplja v morju. Cerkev jih je obsodila na vesoljnem zboru v Kalcedonu (l. 451).

Monoteleti so priznavali dvojno naravo, trdili pa, da je volja samo ena. V pomenu, da človeška Kristusova volja ni nasprotovala božji volji, je prav, če se govori le o eni ali enotni volji, in zato papež Honorij monoteletov ni obsodil. Ko se je pa zmeta bolj očitno razodela, jo je obsodil vesoljni cerkveni zbor v Carigradu (III., l. 680).

5. Nekatere **posledice** osebne enote:

a) Zavoljo zedinjenja dveh narav v eni osebi je **Kristusu lastno** vse, kar ima po božji in kar ima po človeški naravi.

Zato Kristusa lahko nazivljemo Sina božjega in Sina človekovega in smemo reči ne le: Sin človekov je trpel, bil križan, ampak tudi: Sin božji je trpel, bil križan; istotako: Sin božji ima oblast, odpuščati grehe, pa tudi: Sin človekov ima oblast, odpuščati grehe.

b) Jezus Kristus je tudi po človeški naravi **pravi božji Sin**. Angel Gabriel je oznanil Mariji: „Sveto, rojeno iz tebe, bo imenovano Sin božji.“ Luk. 1, 35.

c) Jezusu Kristusu gre tudi kot človeku **božje češčenje**.

Moliti moramo Kristusovo osebo; češčenje, ki gre osebi, pa se razteza na obe naravi, združeni v isti osebi. Zato molimo tudi Kristusovo človeško naravo, samo da je ne molimo zaradi nje, marveč zavoljo popolnosti, ki jo ima Kristus po svoji božji naravi.

Sveta Cerkev vernike posebno vnema k božjemu češčenju presvetega Srca Jezusovega, ker je presveto Srce simbol njegove ljubezni. Pri tem češčenju se čast daje osebi, namreč Jezusu Kristusu, čigar Srce nas je do smrti ljubilo.

č) Jezus Kristus **se** tudi kot človek **ni mogel motiti in ni mogel grešiti**.

Zmota ali greh človeške narave bi bil pogrešek vsevedne in neskončno svete božje osebe, kar ni možno.

d) Jezusovo trpljenje in vsa njegova človeška **dela imajo neskončno vrednost**.

Dela božje in človeške narave so dela iste božje osebe.

§ 55.

Odrešenikovo delo.

Jezus Kristus je človeški rod tako odrešil, da je Bogu popolnoma zadostil za naše grehe in nam zaslužil mnogo milosti, zlasti nadnaravno zveličanje.

A. Zadoščenje.

1. V večnem sklepu božjem je bilo določeno, odrešiti človeški rod **s popolnim zadoščenjem** za greh. Tako zadoščenje je hotel dati učlovečeni Sin božji, Jezus Kristus. To je mogel storiti zato, ker je bil kot pravi človek zmožen trpljenja in ker je njegovo trpljenje zavoljo veličastva božje osebe imelo neskončno vrednost.

Bog bi se bil mogel človeškega rodu usmiliti tudi tako, da bi se bil zadovoljil z nepopolnim zadoščenjem, ali da bi bil krivico odpustil brez zadoščenja, s čimer bi bil razodel svojo dobrotljivost in usmiljenost; a hotel nas je odrešiti tako **veličastno**, da se je razodela obenem njegova neskončna svetost in pravičnost.

2. Jezus Kristus je božji pravici zadostil s tem, da je dolg vsega človeštva vzel nase in ga poravnal z lastnim **trpljenjem** in lastno **smrtjo na križu**. „Resnično, on je prevzel naše bolezni in nosil naše bolečine... Ranjen je bil zavoljo naših grehov in potrjen zavoljo naših hudobij.“ Iz. 53, 4. — „Ljubil nas je in v svoji krvi nas je opral naših grehov.“ Skr. raz. 1, 5.

Bolečine Kristusove — telesne in dušne — so bile neizrekljivo velike.

Vsako tudi najmanjše Odrešenikovo delo je imelo zavoljo dostojanstva božje osebe neskončno vrednost in bi moglo zadostiti za grehe vesoljnega sveta. Jezus Kristus pa v naše odrešenje ni odmenil lahkega trpljenja, ampak nas je hotel odrešiti z nepopisnimi mukami, katerih mera naj bi bila polna šele s smrtjo na križu, da bi nam z velikostjo trpljenja in najbridkejšo smrtjo tem bolj razodel gnusobo greha in neizmernost svoje ljubezni. Zato smo v resnici odrešeni z njegovo smrtjo na križu.

B. Zasluženje.

Odrešenikovo delo ni le zadostilno, ampak tudi **zaslužno**, to je, vredno plačila; njegovo zasluženje je **neskončne vrednosti**.

1. **Človeškemu rodu** je Kristus zaslužil: a) odpuščanje grehov in odpuščanje kazni, ki smo jih z grehom zaslužili, zlasti kazni večnega pogubljenja; b) rešitev iz satanove oblasti; c) nadnaravno milost; č) nadnaravno zveličanje v nebesih.

2. **Sebi** je Kristus zaslužil: a) poveličanje svojega telesa; b) slavo svojega imena; c) najvišjo čast in oblast, ki jo ima tudi kot človek nad vsemi stvarmi v nebesih in na zemlji. „Ponižal je samega sebe in bil pokoren do smrti, do smrti na križu. Zaraditega ga je Bog tudi povišal in mu dal ime, ki je nad vsa imena, da se v njegovem imenu pripogne vsako koleno.“ Fil. 2, 8—10. — „Iščite, kar je gori, kjer je Kristus, sedeč na desnici božji.“ Kol. 3, 1.

§ 56.

Jezus Kristus — naš Gospod.

Kristus je naš Gospod 1. kot stvarnik in 2. kot odrešenik.

1. Jezus Kristus kot Bog nas je z Očetom in Sveti Duhom vred **ustvaril**; zaraditega smo popolnoma njegova last. Ko se

je učlovečil in stopil med ljudi, je „prišel v svojo lastnino.“ Jan. 1, 11.

2. Jezus Kristus kot Bog in človek nas je **odrešil** in je zaraditega naš Gospod z novo pravico.

Odlična oblast, ki jo izvršuje nad človeškim rodom, je trojna: učeniška, duhovniška in kraljevska.

a) Jezus je človeštvu najvišji **učenik**. On je „pot, resnica in življenje.“ Jan. 14, 16. — Z besedo in lastnim zgledom je človeški rod poučil, kako naj živi, da pride k Očetu. Nebeški Oče je oznanil: „Ta je moj ljubi Sin, njega poslušajte.“ Luk. 9, 35.

b) Jezus je najvišji **duhovnik**. S svojo smrtjo na križu je edini opravil daritev, ki je imela sama iz sebe neskončno vrednost; zato je le on duhovnik sam po sebi, vsak drug samo toliko, kolikor je njegove duhovniške službe deležen. Tudi sedaj Jezus kot duhovnik v nebesih posreduje za zveličanje človeštva in mu naklanja sadove svoje daritve na križu. „Ti si duhovnik vekomaj.“ Hebr. 5, 6.

c) Jezus je najvišji **kralj**. Njemu je „dana vsa oblast v nebesih in na zemlji.“ Mat. 28, 18. — Kristus je na zemlji ustanovil svoje kraljestvo, sveto Cerkev, ki je „peklenska vrata ne bodo premagala.“ Mat. 16, 18. — V nebesih sedi na desnici Očeta.

Odreči pokorščino Kristusu, je v tem življenju mogoče, odtegnitise njegovi oblasti, pa ni mogoče.

§ 57.

Odrešenikova mati.

Zaradi visoke Odrešenikove časti odlikujejo tudi njegovo mater, blaženo Devico Marijo, izredne prednosti; za nas pa je Marija na prav poseben način srednica zveličanja.

1. Marija je v pravem pomenu **božja mati** (božja porodnica, bogorodica). Zakaj resnično je rodila Jezusa, ki je pravi Bog; dala mu je sicer le človeško telo, toda Jezusova človeška narava nikdar ni bivala sama zase, ampak le zedinjena z božjo naravo v osebi večne Besede; zato je rojeni sin pravi Bog, zato pa se mora reči tudi o materi, da je božja mati.

Ta čast Marijo povzdiguje nad vse svetnike in vse angele.

Nestorijevo zmoto, da se Marija ne sme imenovati mati božja, ampak le mati Kristusova, je Cerkev zavrgla na vesoljnem zboru v Efezu (l. 431).

2. S častjo materinstva združuje Marija čast **vednega devišstva**. Cerkev moli: „Ti, ki si svojega stvarnika čudežno rodila, ti, devica prej in slej, ko si iz Gabrielovih ust prejela oznanjenje, usmili se grešnikov!“ — Kar je prerok Izaija (7, 14) stoletja poprej napovedal: „Glej, Devica bo spočela in rodila sina“, isto poroča evangelist Matej (1, 23) kot izpolnjeno. — Marija je sklenila, vse življenje ostati devica, in angel jo je v tem sklepu potrdil. Luk. 1, 34–35.

V liturgiji Marijo kličemo: deviška mati, mati in devica, vedno devica.

Jezus je Marijin edinorojeni sin, zavoljo Mozesove obredne postave pa se imenuje prvorojeni, kakor so se imenovali edinorojeni sinovi tudi drugih hebrejskih mater.

Sveto pismo govori o Kristusovih bratih, ker se po običaju hebrejske govorice tudi bližnji sorodniki imenujejo bratje. Sveto pismo poroča n. pr., da je bil Lot nečak Abrahamov, pa ga vendar imenuje tudi njegovega brata.

Marija je bila poročena z deviškim ženinom, sv. Jožefom; zakon ji je bil odločen zavoljo dedne postave. Za načrt božji je bil primeren, da je bila varovana Marijina čast, detetu Jezusu pa dan rednik in varih.

3. Marija je bila **brez madeža spočeta**. Bog jo je zavoljo visokega poklica z ozirom na zasluženje Jezusa Kristusa po posebni milosti obvaroval vsakega madeža izvirnega greha.

Že v prvem oznanilu odrešenja je bila obljubljen ženi zmaga nad hudobnim duhom. Mati Odrešenikova je žena, ki je kači glavo strla. Ako bi bila le za trenutek v izvirnem grehu, bi bila takrat pod sovražnikovo oblastjo in njena zmaga ne bi bila popolna. („Kača bo zalezovala njeno peto“ — pomeni: zaman bo satanovo prizadevanje, škodovati tej ženi.) — „Milosti polna!“ jo je pozdravil angel Gabriel. Bog ji ni hotel odtegniti nobene milosti, torej tudi ne prvotne pravičnosti in svetosti, kakoršno je bil dal angelom in prvim starišem. Dal je Mariji tako dušo in telo, kakor se je spodobilo za mater Sinu božjega, zakaj „božjemu domu se spodobi svetost.“ Ps. 93, 5.

Nauk o brezmadežnem spočetju je kot versko resnico slovesno razglasil Pij IX. (dne 8. decembra 1854). Ker je ta Marijina prednost obsežena že v drugih verskih resnicah, zlasti v njenem božjem materinstvu, so jo verniki že prej slavili. Cerkvni očetje so Marijo poveličevali kot vedno čisto, popolnoma sveto, kot lilijo med trnjem. Na Marijo je liturgija že davno prej obračala svetopisemske besede: „Vsa lepa si . . . madeža ni na tebi.“ Vis. p. 4, 7. — Tudi praznik brezmadežnega spočetja se je obhajal že davno prej.

4. Marija je nad vse svetnike in angele povišana z **izredno svetostjo**. Kličemo jo: „Posoda vse svetosti!“ Kakor je dostojanstvo matere božje vzvišeno nad vsako odličnost katerekoli stvari, tako je milost, ki je Marijo za visoki poklic pripravila, nad vse druge milosti. S to milostjo in lastnim sodelovanjem se je preblažena Devica obvarovala tudi vsakega osebnega greha in odlikovala z izrednimi krepostmi.

5. Marija je z dušo in telesom **vzeta v nebesa**. Trpeti in umreti je bilo tudi zanj, da si je bila brez greha, primerno, da se je popolnoma upodobila Sinu Odrešeniku; po smrti pa je zahtevala Sinova in materina čast, da je tudi njeno telo ostalo nestrohnjeno, kakor ni strohnelo Kristusovo telo.

Stara izročila govore o Marijinem grobu, toda o praznem; svetih ostankov Marijinega telesa Cerkev nima; postavila pa je praznik Marijinega vnebovzetja.

Da je Marija v nebesa vzeta tudi s telesom, Cerkev ne uči kot verski člen, pač pa odobruje kot pobožno mnenje.

6. Utemeljeno je pobožno mnenje, da Bog **vse milosti**, ki jih je Jezus Kristus zaslužil, podeljuje **po Mariji**. Ker je na odličen način sodelovala pri učlovečenju Sinu božjega in pri našem odrešenju, je primerno, da tudi **posreduje** pri razdeljevanju milosti. Cerkev jo kliče: „Vzrok našega veselja!“

7. Marija je v odličnem pomenu **naša mati**, zlasti mati vseh onih, ki so v božjem kraljestvu :

a) Dala nam je duhovno življenje, ker nam je dala začetnika življenja, Jezusa.

b) Marija nas ljubi z materinsko ljubeznijo, ker nas je Jezus Kristus ljubil do smrti in se je učlovečil zato, da smo mi njegovi bratje.

c) Na križu je Kristus svoji materi za sina izročil učenca Janeza kot zastopnika vseh vernikov, kakor razlagajo cerkveni očetje. —

Ker je Marija božja mati, imamo zaupanje, da jo Bog najrajši usliši, in ker je naša mati, zaupamo, da za vse prosi, kolikor dopušča božja svetost in pravičnost.

* * *

Ker je Marijina odličnost bistveno višja od slave svetnikov in angelov, zato ji gre višje češčenje ko drugim nebeščanom.

Četrto poglavje.

O posvečevanju človeštva.

Kristus je za vse ljudi umrl in vsem pripravil milost odrešenja, toda zveličajo se le tisti, katerim se milost dejansko podeli. S podeljevanjem milosti Bog človeštvo posvečuje in tako usposablja za nadnaravno zveličanje.

Posvečevanje se prilastuje Svetemu Duhu. Nekatere milosti deli Sveti Duh neposrednje vsem ljudem, druge pa redoma le po posredovanju Cerkve, in sicer tistim, ki uporabljajo za to postavljena sredstva. O teh sredstvih kot nadnaravnih pomočnikih za življenje po katoliški veri govori katoliška etika. Tu hočemo razložiti le verske resnice: o milosti, o presveti Evharistiji, o zakramentih in zakramentalih.

Prvi razdelek.

Milost.

§ 58.

Pojem in razdelitev milosti.

Milost v širšem pomenu je vsak dar, ki ga Bog da iz same dobrohotnosti.

1. Darovi so **naravni** in **nadnaravni**. Naravni dar pripada k redu narave, n. pr. življenje, zdravje, telesne in duševne zmožnosti i. dr. Tak dar je naravna milost. — Nadnaravni dar

je tisti, ki ga Bog daje človeku nad vso naravo, da ga usposobi za njegov poslednji, nadnaravni namen. Tak dar se imenuje nadnaravna milost.

2. Že v raju je stvarnik človeštvo odločil za nadnaravni namen. Dobrote, katere je v ta namen pred padcem delil človeškemu rodu, imenujemo **stvarnikovo** milost. Padlemu človeštvu je Kristus zaslužil milost odrešenja, ki jo zato imenujemo **Kristusovo** milost.

3. Nadnaravni darovi, ki nam jih je Kristus zaslužil, so **zunanj**i, ali **notranj**i. Zunanji dar je božje delo izvan duše, toda odmenjeno duši v zveličanje, n. pr. sveto pismo, sveta Cerkev, Kristusov zgled i. dr. Take dobrote so za nas zunanja milost. Nadnaravno božje delo v duši sami je notranja milost. Nadnaravna notranja milost je milost v ožjem in običajnem pomenu. O tej hočemo tu govoriti.

4. **Milost v ožjem pomenu** je nadnaraven notranji dar, katerega Bog zavoljo zasluženja Jezusa Kristusa podeli duši v njeno zveličanje.

5. Milost (v ožjem pomenu) je dejanska, ali posvečujoča.

Dejanska milost je nadnaraven, duši samo začasno podeljen dar, ki nam pomaga opravljati nadnaravno dobra dela, to je taka, ki koristijo za večno zveličanje.

Posvečujoča milost je nadnaraven, duši trajno podeljen dar, ki nas prerodi v novo, nadnaravno življenje.

§ 59.

Dejanska milost.

1. Delo dejanske milosti.

a) Dejanska milost nam razsvetljuje um in nagiblje ter krepi voljo, da dobra dela začenjamo, nadaljujemo in dovršujemo.

b) Dobrim delom podeljuje nadnaravno vrednost, da koristijo za večno zveličanje.

Vsled dejanske milosti naša dobra dela ne ostajajo v redu narave, temveč imajo nadnaravno vrednost, da so zveličanju sorazmerna.

Zato je dejanska milost potrebna tudi za taka dela, ki glede na predmet niso nemogoča človeškim naravnim močem.

„Nihče ne more reči Gospod Jezus, razen v Svetem Duhu.“ 1. Kor. 12, 3.

2. Dejanska milost je **potrebna** vsakemu človeku za vsako nadnaravno dobro delo.

a) Potrebna je grešniku, da se k Bogu izpreobrne. „Nihče ne more priti k meni, ako mu ni dano od mojega Očeta“, je nauk Jezusov. Jan. 6, 66.

b) Potrebna je pravičniku, da izvršuje za nebesa zaslužna dela. Jezus je učil v primeri vinske trte in njenih mladik svoje apostole: „Brez mene ničesar ne morete storiti.“ Jan. 15, 5. — Tudi za stanovitnost v dobrem je potrebna posebna božja pomoč. Ko je Kristus svojim učencem napovedal velike izkušnje, je sklenil: „Treba je vedno moliti in ne nehati.“ Luk. 18, 1.

Zmote. Pelagij (v 5. stol.) je zmožnost človeške narave preveč cenil, ko je učil, da se more človek za zveličanje pripraviti z naravnimi močmi. Semipelagijani so menili, da vsaj začetek vere ali pobožno hrepenenje po veri in stanovitnost do konca ni iz božje milosti. Reformatorji 16. veka pa so človeško zmožnost premalo cenili, razširjajoč zmoto, da je človek po svojih naravnih močeh zmožen samo za greh.

Pelagijanizem je bil obsojen na vesoljnem cerkvenem zboru v Efezu, semipelagijanizem na aravziškem zboru, ki ga je potrdil Bonifacij II., in zmote reformatorjev so bile zavrjene na vesoljnem cerkvenem zboru v Tridentu.

3. Za dosego zveličanja **zadostno** milost **prejme vsak človek**, zakaj „Bog hoče, da bi se vsi ljudje zveličali.“ 1. Tim. 2, 4.

Pravičnim Bog deli obilne milosti, da z lehkoto izpolnjujejo njegove zapovedi. Kristus pravi: „Moj jarem je sladak in moje breme je lahko.“ Mat. 11, 30.

Grešnikom se je teže zveličati, toda ob svojem času dobivajo vsaj daljno možnost izpreobrnitve. Božja milost jih kliče, ko še nimajo nobenih zaslug. „Kakor resnično živim, govori Gospod, nočem smrti brezbožnikove, temveč da naj se obrne s svojega pota in da naj živi.“ Ec. 33, 11.

Tudi nevernikom, katerim se sveti evangelij ni nikdar oznanjal, Bog daje pomoč, da morejo izpolnjevati naravni zakon

in častiti Boga, kakor zahteva pamet. Kdor z lastno hudobijo ne zavrže božje pomoči, temveč vedno živi po vesti, ga Bog privede do zveličanja.

4. Milosti **ne prejme vsakdo enake**, temveč „jo Bog podeljuje slehernemu, kakor hoče.“ 1. Kor. 12, 11. — Prilika o delavcih v vinogradu. (Mat. 20.) — V molitvi imamo sredstvo, da si izprosimo vedno večjih milosti. „Prositate in dalo se vam bo.“ Luk. 11, 9.

Bog more brez človekovega zasluženja zveličati in deliti razne darove, ker je dober, a pogubiti koga brez njegove krivde ne more, ker je pravičen. Gospod bi bil pravičen, ako bi tudi vsem ljudem odrekel vsako nadnaravno milost. Zato se nihče ne more pritoževati, če se milost nekaterim podeli v večji meri ko drugim. „Ali mi ni dopuščeno, storiti, kar hočem? Jeli tvoje oko hudobno, ker sem jaz dober?“ Mat. 20, 15.

5. Milost človeka **ne sili, ampak samo podpira**; njegova svobodna volja more z njo sodelovati, ali se ji ustavljati in jo s tem sprejeti, ali zavreči. Človek si torej sam odločuje svoj delež: zveličanje, ali pogubljenje. „Opominjamo vas, da božje milosti ne prejemajte nepridoma.“ 2. Kor. 6, 1. — „Jeruzalem, Jeruzalem, kolikokrat sem hotel zbrati tvoje otroke, kakor koklja zbira svoja piščeta pod peruti, pa nisi hotel.“ Mat. 23, 37.

§ 60.

Posvečujoča milost.

1. Posvečujoča milost nas prerodi v novo, nadnaravno življenje s tem, da **nas opraviči**.

Pred Bogom je človek pravičen, če ima tisto **nadnaravno odličnost**, ki jo je stvarnik že v raju podelil prvima človekoma in jo odmenil vsemu človeštvu. To prejme padlo človeštvo s posvečujočo milostjo, ki jo je zaslužil Jezus Kristus.

2. **Vrednost** posvečujoče milosti.

a) S podelitvijo posvečujoče milosti Bog grešnika očisti vseh smrtnih grehov. „Nič ni pogubljenja v tistih, ki so v Kristusu Jezusu.“ Rim. 8, 1.

b) Posvečujoča milost človeka prerodi, da je otrok božji in dedič nebes, deležen božje narave, kakor

nova stvar v Kristusu Jezusu. „Poglejte, kakšno ljubezen nam je skazal Oče, da se imenujemo in da smo otroci božji.“ 1. Jan. 3, 1. — „Ako pa otroci, (smo) tudi dediči; dediči božji, sodediči pa Kristusovi.“ Rim. 8, 17. (Prim. 2. Petr. 1, 4. Gal. 6, 15.)

c) Posvečujoča milost daje človeku sposobnost za dobra dela, ki so zaslužna za nebesa. „Jaz sem trta, vi mladike; kdor ostane v meni in jaz v njem, rodi veliko sadu.“ Jan. 15, 5.

Človek, kateri je v stanu posvečujoče milosti, je po nauku svetega pisma in katoliške Cerkve pred Bogom pravičen in svet, t. j., njegova duša je vseh smrtnih grehov resnično očiščena in povzdignjena do lepote nadnaravne podobnosti božje.

Luther je napačno učil, da je opravičenje le zunanje prilastovanje Kristusovih zaslug, s katerimi se greh kakor s plaščem pokrije, ne pa izbriše; da duša ostane tudi po opravičenju grešna, samo da ji Bog greha ne prisoja, ker se ozira na zasluženje Jezusa Kristusa. To zmoto je Cerkev zavrgla na vesoljnem zboru v Tridentu.

3. Potrebnost posvečujoče milosti:

a) Posvečujoča milost je vsakemu človeku potrebna za večno zveličanje. Jezus je rekel Nikodemu: „Resnično, resnično, povem ti, ako kdo ne bo prerojen iz vode in Svetega Duha, ne more iti v božje kraljestvo.“ Jan. 3, 5. — Isto je učil v priliki o kraljevi ženitnini. Posvečujoča milost je svatovsko oblačilo, brez katerega nihče nima deleža pri nebeški gostiji.

b) Posvečujoča milost je tudi potrebna za dobra dela, ki so za nebesa zaslužna. Jezus Kristus uči: „Kakor mladika ne more obroditi sadu sama od sebe, če ne ostane na trti, tako tudi vi ne, če ne ostanete v meni.“ Jan. 15, 4.

4. Podelitev posvečujoče milosti ali opravičenje.

a) Otroci in vsi tisti, ki nikoli niso zmožni svobodnega dejanja, prejmejo posvečujočo milost brez lastnega sodelovanja, če dosežejo stavljeni pogoj, v novem zakonu sveti krst.

b) Odraslim je potrebna osebna priprava za prejem posvečujoče milosti ali za opravičenje. „Izpokorite se in sleherni izmed vas se daj krstiti v imenu

Jezusa Kristusa v odpuščenje svojih grehov in prejeli boste Svetega Duha.“ Dej. ap. 2, 38. — „Bog, ki te je ustvaril brez tebe, ti ne da pravičnosti brez tebe.“ Sv. Avguštin.

Priprava so dobra dela, izvršena s pomočjo dejanske milosti, ki je Bog nikdar ne odreče, včasih pa jo grešniku ponuja celo v veliki meri. Dobra dela, h katerim dejanska milost grešnika nagiblje in mu jih pomaga izvrševati, so: vera, strah božji, upanje, (začetna) ljubezen, kes, trden sklep poboljšanja in slednjič želja, prejeti zakrament, kateri je za podelitev milosti odločen.

Ko je grešnik pripravljen, se mu v zakramentu posvečujoča milost podeli, in sicer prvičkrat v zakramentu sv. krsta. Za tiste, ki po sv. krstu smrtno greše, je potreben zakrament sv. pokore, v izrednih slučajih zadostuje zakrament sv. poslednjega olja.

Zakrament sv. krsta in sv. pokore nadomestiti more popolna ljubezen do Boga, ali mučenstvo z avoljo Kristusa.

Mučenstvo z avoljo Kristusa podeli posvečujočo milost ter odpusti vse grehe in kazni krščenim in nekrščenim, in sicer ne le odraslim, kateri radovoljno sprejmejo smrt z avoljo Kristusa, ampak tudi otrokom, ki je ne pretrpe radovoljno. (Nedolžni otročiči, katere je Herod pomoril z avoljo Kristusa.) „Kdor izgubi svoje življenje z avoljo mene, ga bo našel.“ Mat. 10, 39.

Mučenstvo, ki ga nekrščeni pretrpe za Kristusa, je „krst krvi“.

Popolna ljubezen do Boga, s katero je združeno tudi popolno kesanje, ako se grešnik zaveda osebnih grehov, ima po božjem usmiljenju toliko vrednost, da Bog z avoljo nje odpusti grehe in podeli posvečujočo milost. Kristus uči: „Kdor mene ljubi, ga bo ljubil moj Oče, in jaz ga bom ljubil in mu samega sebe razodel.“ Jan. 14, 21.

V dejanju popolne ljubezni je vselej obsežena tudi volja, vse storiti, kar je potrebno za zveličanje.

Tudi v času pred Kristusom so mogli ljudje zaradi prihodnjega Odrešenikovega zasluženja z dejanjem popolne ljubezni prejemati odpuščenje grehov in posvečujočo milost.

Ker je v novem zakonu za zveličanje potreben zakrament sv. krsta, je pri nekrščenih v dejanju popolne ljubezni

obsežena tudi želja po sv. krstu, četudi človek ne misli na to in četudi o sv. krstu še ničesar ne ve. Taka želja je „krst želja“, ki nadomešča zakrament sv. krsta.

Enako nadomešča dejanje popolne ljubezni, sklenjeno s popolnim kesanjem, pri krščenih zakrament sv. pokore, tako da jih pred Bogom opraviči v trenutku, ko ga obude; vendar pa ne odveže od dolžnosti, prejeti zakrament sv. pokore, kadar je to možno.

Luther se ni motil le o bistvu opravičenja, ampak tudi o pogojih, ker je trdil, da za opravičenje zadostuje vera in zaupanje v zasluge Jezusa Kristusa. Sveto pismo izrečno uči: „Iz del se človek opraviči, ne samo iz vere.“ Jak 2, 24. — „Ko bi imel vso vero, tako da bi gore prestavljal, ljubezni pa ne bi imel, nisem nič.“ 1. Kor. 13, 2.

Katoliška Cerkev je tudi ta nauk proti Luthru in drugim krivovercem 16. veka posebno določno izrekla na vesoljnem cerkvenem zboru v Tridentu.

5. Brez posebnega božjega razodetja s popolno gotovostjo **nihče ne more vedeti, je li božjo milost dosegel.** „Človek ne ve, je li vreden ljubezni, ali srda.“ Prid. 9, 1.

Vzrok negotovosti je v človeku samem. Zakaj, kakor nihče ne sme dvomiti o božjem usmiljenju, o Kristusovem zadoščenju in o moči svetih zakramentov, tako se mora vsakdo bati, je li sam dovolj pripravljen, in zato z gotovostjo božje vere nihče ne more vedeti, je li milost dosegel.

S pomirljivo gotovostjo pa vestni ljudje smejo sklepati iz raznih znamenj, da so jim grehi odpušteni. Najboljše znamenje je, ako zvesto izvršujemo, kar velewa vest, ako se tudi v večjih izkušnjavah stanovitno ustavljamo grehu, ako se skrbno pripravljamo za svete zakramente. Pomirljiva človeška gotovost je potrebna in zadostna, da smemo prejemati zakramente živih.

6. Posvečujoča milost se **ne deli** vsem odraslim **enako**, ampak po meri, ki jo odločuje Sveti Duh, kakor hoče, ter razmerno pripravi in sodelovanju posameznika. „Vsakemu izmed nas je milost podeljena po meri, kakor jo je dal Kristus.“ Efež. 4, 7.

Prejeta milost se more pomnožiti, in sicer s prejetjem svetih zakramentov in z nadnaravno dobrimi deli. „Kdor je pravičen, bodi še pravičnejši in kdor je svet, bodi še svetejši.“ Skr. raz. 22, 11.

S smrtnim grehom se posvečujoča milost zopet izgubi. Jezus je rekel: „Ako kdo ne ostane v meni, bo vun vržen kakor mladika in (ta) bo usehnila in pobrali jo bodo ter vrgli v ogenj.“ Jan. 15, 6. — „Če se pravični odvrne od svojega pota, bo mar živel?“ Ec. 18, 24.

§ 61.

Spremstvo posvečujoče milosti.

Posvečujoči milosti je dodano odlično spremstvo: krščanske kreposti in darovi Svetega Duha. Bog jih duši vlije takrat, ko nas opraviči. Rimski katekizem 2, 51.

1. **Krščanske kreposti** so nadnaravni darovi, kateri nas store trajno sposobne in voljne, delati to, kar je po volji božji.

2. **Darovi Svetega Duha** so taki darovi, s katerimi nas Sveti Duh stori sposobne in voljne, da radi sprejemamo njegove svete in opomine ter tako popolneje izvršujemo dela krščanskih kreposti.

Dasi ima s posvečujočo milostjo obdarjen človek obilnost vseh kreposti in darove Svetega Duha, vendar dobrih del ne začenja in ne dovršuje **brez velikih težav** in velikega truda, ker mu je puščen ostri boj poželjivosti proti duhu. Vajen in spreten človek šele postane, ako z božjo milostjo zvesto sodeluje in se stano-
vitno v dobrem vadi.

§ 62.

Sadovi milosti: Dobra dela.

Sadovi milosti so nadnaravno dobra dela.

Razlikujemo naravno in nadnaravno dobra dela; tu govorimo le o nadnaravno dobrih delih.

1. **Nadnaravno dobra dela** so taka dela, ki so po božji volji in jih s pomočjo božje milosti opravljamo iz Boga dopadljivega namena.

2. Nadnaravno dobra dela, katera so opravljena v času preizkušnje in v stanu posvečujoče milosti, so **zaslužna**, to je, vredna plačila.

Le v času preizkušnje, to je, v življenju si moremo z dobrimi deli pridobivati zaslug. „Pride noč, v kateri nihče ne more delati.“ Jan. 9, 4.

O potrebnosti posvečujoče milosti za zaslužnost dobrih del uči Kristus: „Kakor mladika ne more obroditi sadu, če ne ostane na trti, tako tudi vine, ako ne ostanete v meni.“ Jan. 15, 4.

Dobra dela, katera človek opravlja v smrtnem grehu, za nebesa niso zaslužna, vendar so koristna. Človek laže doseže milost izpreobrnitve in Bog jih tudi lahko z zemeljskimi dobrotami poplača.

3. Kot **plačilo za zaslužna dela** je Bog obljubil:

a) na tem svetu pomnožitev posvečujoče milosti. Sveto pismo vernike opominja, naj se posvečujejo z dobrimi deli. 2. Petr. 3, 18.

b) na onem svetu večno slavo in njeno povečanje. „Veselite in radujte se, zakaj vaše plačilo je obilno v nebesih.“ Mat. 5, 12.

4. Vse **zasluge** so **izgubljene**, ako človek Boga razžali s smrtnim grehom. „Če se pravični obrne od svoje pravice, ... bo mar živel? Vsa njegova pravična dela, ki jih je storil, bodo pozabljena.“ Ec. 18, 24.

Ako se pa grešnik izpokori, njegove prejšnje zaslugе zopet **ožive**. „Če se hudobnež izpokori za vse svoje storjene grehe ..., naj živi in naj ne umrje. Nobene njegovih storjenih hudobij se ne bom spominjal.“ Ec. 18, 21. 24.

5. Nekaterih dobrot ne moremo v pravem pomenu zaslužiti, ampak jih le izprositi. Največja taka dobrota je **milost stanovitnosti do konca**, to je posebna božja dobrota, ki človeka vodi tako, da je ob smrti v posvečujoči milosti. Da moremo stanovitnost izprositi, če smo že v posvečujoči milosti, nam zagotavlja Odrešenikova obljuba: „Vse, karkoli boste verujoč prosili v molitvi, boste prejeli.“ Mat. 1, 22. Zato molimo za srečno zadnjo uro.

§ 63.

Občestvo svetnikov.

Vsi ljudje, kateri se udeležujejo milosti odrešenja, so **občestvo svetnikov**, in to so: 1. verniki na zemlji ali vojskujoča Cerkev; 2. duše v vicah ali trpeča Cerkev; 3. svetniki v ne-

besih ali zmagoslavna Cerkev. Med seboj so združeni kakor udje enega telesa, čigar glava je Kristus. „Kakor imamo v enem telesu mnogo udov, tako je nas mnogo eno telo v Kristusu, posamezni pa smo drug drugega udje.“ Rim. 12, 4–5.

Kakor so telesni udje drug drugemu v korist, tako so v občestvu posamezni udje deležni duhovnih dobrot vsega občestva.

1. Verniki na zemlji so vsi deležni dobrot, ki prihajajo iz daritve sv. maše, iz molitev in drugih dobrih del vse Cerkve.

2. Dušam v vicah pomagajo verniki na zemlji z molitvijo in drugimi dobrimi deli, z odpustki in zlasti z daritvijo svete maše; kakor upamo, tudi duše v vicah za nas Boga prosijo.

3. Svetniki v nebesih Boga molijo in s svojimi prošnjami pomagajo vernikom na zemlji in dušam vicah.

Drugi razdelek.

Presveta Evharistija.

§ 64.

Pomen, namen in ime.

1. **Presveta Evharistija** je v Cerkvi živeči Kristus, ki v sveti skrivnosti pod podobama kruha in vina povečuje trojedinega Boga in zaslužene milosti podeljuje vernikom.

2. **Trojni namen.** Skrivnost presvete Evharistije je Jezus Kristus postavil:

- a) da bi bil tudi kot človek vedno priučujoč med nami;
- b) da bi se pri sveti maši neprenehoma za nas daroval nebeškemu Očetu;
- c) da bi bil v svetem obhajilu naša dušna hrana.

3. **Ime.** Beseda „Evharistija“ je grška in pomenja milost, sladkost, zahvalo. Vzeta je iz svetopisemskega poročila o postavitvi presvete skrivnosti.

Presveto Evharistijo kot predmet češčenja in kot dušno hrano vernikov navadno imenujemo **presveto Rešnje Telo**.

A. Pričujočnost Jezusa Kristusa.

§ 65.

Razodeta resnica.

V presveti Evharistiji biva **resnično, stvarno in podstatno** sam Jezus Kristus, in sicer s telesom in krvjo, z dušo in božanstvom.

„Resnično biva“ pravimo nasproti takim, ki bi hoteli pričujočnost sploh tajiti. — „Stvarno biva“ pomenja, da ne biva samo podoba Jezusovega telesa in njegove krvi. — „Podstatno biva“ znači, da biva Gospod sam, ne samo njegova moč.

Ta nauk nam razodeva I. sveto pismo, II. ustno izročilo.

I. Sveto pismo.

1. Jezus Kristus je apostole in množico na izredno skrivnost presvete Evharistije pripravil z razločno **obljubo**, da bo on sam vernikom živi kruh, ki jim bo dajal večno življenje.

Ko so Judje na dan po čudežnem pomnoženju kruha prišli za Jezusom v Kafarnavm, jim je rekel: „Delajte ne za jed, katera mine, ampak za jed, katera ostane v večno življenje, ki vam jo bo dal Sin človekov.“ Jan. 6, 27.

Množica je prosila take jedi. Preden pa je Jezus razkril globoko skrivnost, da bosta njegovo meso in njegova kri prava jed in pijača, je ljudstvo poučil o potrebnosti vere in milosti, potem pa je rekel: „Jaz sem živi kruh, ki sem prišel iz nebes. Ako bo kdo jedel od tega kruha, bo živel vekomaj; in kruh, ki ga bom jaz dal, je moje meso za življenje sveta.“ Jan. 6, 51—52.

Judje so Jezusove besede razumeli v naravnem pomenu, zato so se prepirali med seboj, rekoč; „Kako nam more ta dati jesti svoje meso?“ Jan. 6, 53.

Jezus pa svojih besed ni v kakem prenesenem pomenu razložil, ampak še določneje ponovil: „Resnično, resnično, povem vam, ako ne boste jedli mesa Sinu človekovega in pili njegove krvi, ne boste imeli življenja v sebi. Kdor jé moje meso in pije mojo kri, ima večno življenje in jaz ga bom obudil poslednji dan. Zakaj moje meso je res jed in moja kri je res pijača. Kdor jé moje meso in pije mojo kri, ostane v meni in jaz v njem.“ Jan. 6, 54—57.

Poslušalci so se pohujševali nad takim govorjenjem, ker niso umeli, kako bi mogli uživati njegovo meso in njegovo kri. Jezus pa takrat še ni hotel razodeti skrivnosti, v kaki obliki bo dal svoje meso in svojo kri v jed in pijačo, ampak je zahteval vero v svojo obljubo. Zato ga je zapustilo veliko njegovih učencev. A tudi to ga ni nagnilo, da bi odstopil od svoje zahteve, marveč je rekel svojim apostolom: „Ali hočete tudi vi oditi?“ Odgovoril mu je Simon Peter: „Gospod, h komu pojdemo? besede večnega življenja imaš. In mi smo verovali in spoznali, da si ti Kristus, Sin božji.“ Jan. 6, 67—69.

2. Kar je Kristus obljubil, je **izvršil** pri zadnji večerji, ko je postavil presveto Evharistijo in zapovedal apostolom, naj poslej enako delajo v njegov spomin. Trije evangelisti: Matej, Marko in Luka ter apostol Pavel poročajo z jasnimi besedami: Vzel je Jezus kruh in rekel: To je moje telo; in vzela je kelih ter rekel: To je moja kri. Mat. 26, 26 do 28; Mark. 14, 22—25; Luk. 22, 19—20; 1. Kor. 11, 23—25.

Te besede so umeti tako, kakor se glasé. Kar je torej dal apostolom, je resnično njegovo telo in resnično njegova kri. Kjer pa resnično biva njegovo telo in njegova kri, tam resnično biva on sam, ki je Bog in človek.

Da Jezus Kristus takrat ni postavil samoakega simbola, pričajo sledeči razlogi:

a) Kristus je govoril apostolom, moral je torej govoriti tako, kakor so ga mogli razumeti apostoli. Ti pa so bili na resnico, da bodo kdaj uživali pravo meso in kri Jezusa Kristusa, po njegovi obljubi že pripravljeni, preden so slišali, v kakšni podobi se jim bo dal v hrano; njim so zato Jezusove besede v naravnem pomenu bile popolnoma jasne in drugačnega pomena niti slutiti niso mogli.

b) Štirje sveti pisatelji poročajo o ustanovitvi presvete Evharistije, a nobeden ne dá pojasnila o kakem prenesenem pomenu, dasi imajo sicer navado, razlagati mnogo lažje stvari. Torej se morajo Jezusove besede razumeti v tem pomenu, ki je jasen: v pravem pomenu.

c) Ako bi bil Jezus Kristus postavil samo simbol, bi bil tudi tako govoril, da bi ga bili ljudje razumeli v tem pomenu. Sicer bi bil on sam, ki je vedel, kako so ga umeli apostoli in kako ga bo z apostoli vred umela vsa njegova Cerkev, kriv najbolj usodne zmote in bogokletnega malikovanja milijonov najblajših ljudi, ki hočejo Boga prav častiti.

II. Ustno izročilo :

1. Cerkveni očetje vseh stoletij soglasno uče, da je Jezus Kristus v presveti Evharistiji resnično pričujeoč.

a) V prvih stoletjih ni bilo povoda, da bi se bile pisale obširne razprave o presveti Evharistiji, vendar pa se mnogi cerkveni očetje mimogrede izražajo o njej, da je meso in kri Jezusa Kristusa, in so tako še bolj značilne priče; n. pr. sv. Ignacij, mučenec († 107), sv. Justin († 166), sv. Irenej († 202).

b) V naslednjih vekih so zgodovinski viri bolj pogostni in še jasnejši. Znamenite priče iz 4. in 5. stoletja so: Sv. Ciril Jeruzalemski, sv. Bazilij, sv. Gregorij Nisenski, sv. Janez Krizostom, sv. Ambrozij, sv. Avguštin in drugi.

2. Tajnostni izrazi cerkvenih očetov o presveti Evharistiji kažejo veliko spoštovanje do presvete skrivnosti. Da bi se preprečilo vsako onečaščenje, so prvi kristjani vednost o presvetem Rešnjem Telesu poganom odtegovali, katehumenom pa dolgo pridrževali. Pred poučenimi verniki so cerkveni očetje govorili jasno, v navzočnosti začetnikov pa so rabili tako govorico, ki so jo mogli razumeti le poučeni.

3. Soglasje vere v pričujeočnost Jezusa Kristusa v presveti Evharistiji je izredno. Proti drugim razodetim resnicam so se dvigale v teku stare zgodovine raznovrstne zmote, vera v Jezusovo pričujeočnost, ki je središče krščanskega življenja, je pa ostala skoro nemotena do 11. stoletja. V večjem obsegu so jo začeli tajiti ali napačno razlagati šele protestantje v 16. stoletju. Verske družbe, katere so se pred davnimi veki odcepile od katoliške Cerkve, se v tej veri od nas ne ločijo. Dasi je ta skrivnost težka za razum, dasi pričevanje čutil kaže nasproten videz, vendar so se v tej veri strinjali po vesoljnem svetu vsi ljudje krščanskega imena. Ubrano odmeva ista vera v vseh liturgijah, vklesana je v kamenite spomenike nad zemljo in pod zemljo, še globlje pa je bila vsajena v srca vernikov, ki so zanj o živeli in umirali.

§ 66.

Kako je Jezus Kristus pričujeoč.

1. S posvetitvijo se **podstāt kruha in vina izpremeni** v Jezusovo telo in kri, ostaneta pa podobi kruha in vina.

To umevanje temelji na besedah svetega pisma. Ko je namreč Jezus Kristus v roke vzel kruh in kelih z vinom in izrekel besede: „To je moje telo“ — „To je moja kri“, sta ostali podobi kruha in vina neizpremenjeni. Vsemogočna božja volja pa vselej to izvrši, kar božja beseda naznanja, in zato po izgovorjenih Jezusovih besedah to, kar je bilo pod podobama kruha in vina, ni moglo biti več podstat kruha in vina, ampak Jezusovo telo in njegova kri.

Kar se je zgodilo pri zadnji večerji, isto se dogaja pri sveti maši, ko mašnik po Jezusovem naročilu in v njegovem imenu izgovori posvečevalne besede.

2. Pod vsako podobo in vsakim njenim delom je **pričujoč celi Kristus**: kot Bog in človek, z dušo in telesom, krvjo in mesom. Kristus je rekel: „Kdor mene jé, bo tudi sam živel z avoljo mene.“ (Jan. 6, 58.) Beseda „mene“ ne pomenja samo telesa ali krvi, ampak celega Kristusa, kakoršen je. Sv. apostol Pavel pa uči: „Kdorkoli bo nevredno jedel ta kruh, ali pil Gospodov kelih, bo kriv Gospodovega telesa in njegove krvi.“ 1. Kor. 11, 27.

Zavoljo Jezusovih besed mora biti pod podobo kruha njegovo telo in pod podobo vina njegova kri. Toda ker se v Kristusu, ki zdaj v nebesih živi poveličan, ne morejo ločiti božja in človeška narava, duša in telo, kri in meso, mora vsled spremljanja neločljivih bitnosti pod vsako podobo biti navzoč celi Kristus. Ko torej sveto obhajilo prejmemo samo pod podobo kruha, prejmemo celega Kristusa.

3. Jezus Kristus ostane **pričujoč** pod podobama kruha in vina, **dokler se podobi ne izpremeni**.

Podoba kruha se po izjavah izvedencev po zaužitju izpremeni v kakih 15 minutah.

4. Iz Kristusove pričujočnosti sledi, da gre presveti Evharistiji **najvišje češčenje**, to je, da jo moramo moliti. Molimo jo zavoljo veličastva božje narave, ki jo ima pričujoči Jezus Kristus.

5. Nauk o presveti Evharistiji je **skrivnost**, ki je tudi po razodetju ne moremo popolnoma razumeti.

Vsa skrivnost je nad človeškim razumom, nič ni proti razumu. Mnogi veliki duhovi so se trudili, da bi s svojo bistrumnostjo doumeli Jezusovo pričujočnost v presveti

Evharistiji, toda nauk je ostal nedosežen. Vsako upiranje razodeti resnici pa se je razkrilo ali kot zmota v sklepanju, ali pa kot sklepanje iz postavkov, katerih človeški um ne more dokazati.

B. Presveta Evharistija kot daritev nove zaveze.

§ 67.

O daritvah sploh.

1. Bogu, najvišjemu Gospodu stvarstva, gre posebno češčenje, kakoršnega ne smemo dajati nobeni stvari: Boga samega molimo.

Vsako dejanje, s katerim radovoljno priznavamo neskončno božje veličastvo nad seboj, daje Bogu čast, ki se le njemu spodobi. Izmed vseh **najpopolnejše** pa je češčenje, ki ga izražamo z daritvijo.

2. **Bistvo daritve:** Daritev je viden dar, ki ga Bogu darujemo tako, da ta dar uničimo ali izpremenimo ter s tem Boga priznavamo za najvišjega Gospoda.

K bistvu torej spada:

a) Notranja daritev, to je radovoljno priznanje, da je Bog najvišji Gospod vsega stvarstva.

Notranji daritvi je bistveno lasten glavni namen, Bogu dati čast in hvalo; s tem pa je naravno združena tudi zahvala za prejete dobrote in vdana prošnja za nove milosti. Padlemu človeštvu je vrhutega potrebna želja po spravi z Bogom. V vsaki daritvi se ostvarjajo vsi ti štirje nameni, po vodilnem nagibu pa razlikujemo: hvalne, zahvalne, prosilne in pravne daritve.

b) Viden izraz notranje daritve.

Najpopolneje bi človek svoje notranje češčenje izrazil, ako bi Bogu dal najdražje, kar ima, svoje lastno življenje. Tako daritev je opravil božji Sin, ki je imel oblast nad svojim življenjem. Ljudem, ki nimajo pravice, da bi šli sami v smrt, je treba, da namesto sebe odločijo kako drugo stvar, do katere imajo pravico. Izvršuje pa se daritev tako, da se odmenjena stvar lastnikovi rabi odtegne (uniči ali izpremeni, t. j. pokonča) ter z vidnim obredom daruje Bogu.

Človeštvo je v vseh časih Boga častilo z daritvami, ki so vidno izražale človekovo razmerje do stvarnika. Že Kajn in Abel sta darovala. Izraelcem v stari zavezi pa je Bog naravnost zapovedal in določil take daritve, kakršne so bile primerne naravi tega ljudstva. Imele so to vrednost, da so vzbujale in podpirale notranja bogoljubna dejanja in poživljale vero v prihodnjega Odrešenika. S tem so srca pripravljale za Odrešenikovo milost. Ker so bile te daritve le predpodebe Jezusove popolne daritve, so v novem zakonu nehale.

§ 68.

Jezusova daritev na križu.

1. Vsaka človeška daritev je bila nepopolna zavoljo nepopolnega daru in zavoljo nepopolnega daritelja. Edini Odrešenik Jezus Kristus je opravil **popolno daritev**, ki je dala božjemu veličastvu neskončno slavo in dosegla spravo z Bogom za vse človeštvo. To je bila njegova **smrt na križu**, kjer je svoje življenje radovoljno daroval nebeškemu Očetu.

2. **Dar in darujoči duhovnik** je bil pri tej daritvi Jezus Kristus sam, ki je v svoji oblasti imel smrt in življenje, pa si je **v slavo božjo** izvolil smrt. „Darovan je bil, ker je sam hotel.“ Iz. 53, 7.

3. Ker je Odrešenik svoje delo, ki ga je dovršil z daritvijo na križu, odločil v naše odrešenje, je za vse človeštvo **zadoščeno** in je **pripravljen neusahljiv vir milosti**. „Jezus je sprava za naše grehe, pa ne le naše, ampak tudi vsega sveta.“ Iz. 53, 4. — „Odkupljeni smo z dragoceno krvjo brezmadežnega jagnjeta Jezusa.“ 1. Petr. 1, 19.

§ 69.

Daritev presvete Evharistije ali sveta maša.

1. Da se more človeštvo v novi zavezi udeleževati milosti odrešilne daritve na križu in da more Boga častiti s popolno daritvijo, je Jezus Kristus postavil posebno daritev, ki bo do konca sveta predstavljala njegovo daritev na križu: to je daritev presvete Evharistije ali sveta maša.

Sвета maša je vedna daritev nove zaveze, pri kateri se Jezus Kristus nekrvavo daruje svojemu nebeškemu Očetu pod podobama kruha in vina.

2. Jezus Kristus je **postavil** daritev svete maše pri zadnji večerji. Vzel je kruh, zahvalil, ga razlomil, dal učencem in rekel: Vzemite in jejte, to je moje telo, ki bo za vas dano. To delajte v moj spomin. Prav tako je vzel kelih, zahvalil in ga jim dal, rekoč: Pijte iz njega vsi, zakaj to je moja kri nove zaveze, ki bo za vas in za mnoge prelita v odpuščenje grehov. To delajte v moj spomin. (Mat. 26, 26 sl.; Mark. 14, 22 sl.; Luk. 22, 19 sl.; 1. Kor. 11, 23 sl.)

Kar je Jezus Kristus naročil apostolom, se v njegovi Cerkvi od apostolskih časov sem vedno izvršuje v obredu svete maše. Škofje in mašniki delajo isto, kar je storil Odrešenik pri zadnji večerji.

3. Sveta maša je **daritev v pravem pomenu** besede.

a) Brez prave daritve Kristusova Cerkev ne more biti. Ako bi sveta maša ne bila daritev v pravem pomenu, verniki v novi zavezi sploh ne bi imeli daritve, ki bi se je bilo mogoče udeleževati. Kristusova Cerkev bi tako imela nepopolnejše bogočastje, kakor ga je imelo izraelsko ljudstvo. Nedostajalo bi ji prav tega, s čimer se daje Bogu najodličnejša čast. Tega pa Kristus gotovo ni hotel.

b) Nekrvava trajna daritev za novo zavezo je bila napovedana s predpodobo in prerokbo.

O Kristusu je govoril psalmist, da je „duhovnik vekomaj po Melkizedekovem redu.“ (Ps. 109, 4.) To se izpolnjuje v sveti maši, kjer se Jezus Kristus vedno daruje pod podobama kruha in vina.

Namesto izraelskih daritev je prerok Malahija napovedal čisto daritev, ki se bo opravljala pri vseh narodih in na vsakem kraju. (Mal. 1, 11 sl.) Ta prerokba se tudi izpolnjuje v sveti maši, ki se po vsem svetu opravlja Bogu v odličnejšo čast, kakor se je dajala z daritvami starega zakona.

Daritev Melkizedekova in daritve v starem zakonu so bile prave daritve, torej je tudi sveta maša prava daritev.

c) Sveta maša je v bistvu isti obred, ki ga je izvršil Jezus Kristus pri zadnji večerji, ko je postavil presveto Evharistijo; takrat pa je Odrešenik opravil daritev v pravem pomenu. Z izpremenjenjem kruha v svoje telo in vina v svojo kri se je Jezus Kristus postavil v stan darovane

žrtve; v ločenih podobah se namreč njegova kri predstavlja kot ločena od njegovega telesa in tako se v pripodobi pred-očuje resnična ločitev krvi od telesa, torej smrt Gospodova. „Kolikorkrat boste jedli ta kruh in pili kelih, boste oznanjali smrt Gospodovo.“ 1. Kor. 11, 26.

4. Daritev presvete Evharistije **se bistveno ne razločuje** od daritve na križu, samo način darovanja je različen.

Darujoči duhovnik je pri sveti maši isti, kakor je bil pri daritvi na križu, sam Kristus; zakaž izmed ljudstva odbrani duhovnik, škof ali mašnik, daritev svete maše opravlja v Kristusovem imenu. Tudi dar je isti kakor na križu, sam Kristus, ki pride na oltar v podobi darovane žrtve.

Način darovanja pa je različen, ker se je Kristus na križu daroval krvavo, to je, resnično je trpel in umrl, pri sveti maši pa se daruje nekrvavo, to se pravi, ne trpi in ne umira več, ampak se njegova resnična smrt le pred-očuje v ločenih podobah kruha in vina.

Sveta maša vse milosti za nas zajemlje iz vrednosti daritve na križu in tako vrednosti Jezusove zadoštilne in zaslužne smrti ne ponižuje, temveč jo poveljuje.

5. Sveta maša je **daritev vsega vernega ljudstva**. Duhovnik ni le namestnik Jezusa Kristusa, v čigar imenu izgovarja posvetilne besede, ampak tudi zastopnik vernega ljudstva, v čigar imenu moli pri sveti maši.

6. Sveta maša se daruje **samo Bogu**, tudi če se obhaja v čast svetnikom.

Komur darujemo pravo daritev, tega priznavamo za najvišjega Gospoda nad stvarmi, ta pa je samo Bog. V čast svetnikom pa se sveta maša opravlja, da se Bogu zahvaljujemo za milosti, katere jim je dal, in da si naklonimo njihovo priprošnjo pri Bogu.

7. **Namen** svete maše. Jezusa Kristusa v presvete Evharistiji darujemo Bogu:

- a) da Boga spodobno častimo in hvalimo;
- b) da ga za vse dobrote zahvaljujemo;
- c) da zadoščujemo božji pravičnosti ter prejemamo milost kesanja in pokore ter odpuščenje kazni za greh;
- č) da prosimo sebi in drugim vsega dobrega za dušo in telo.

8. **Milosti ali sadovi** svete maše so dvojni, splošni in posebni. Splošnih sadov svete maše so deležni vsi ljudje, zlasti pa vojskujoča in trpeča Cerkev.

Posebnih sadov pa so deležni:

- a) mašnik, ki sveto mašo daruje;
- b) tisti, za katero jo mašnik daruje;
- c) tisti, ki so pri njej pobožno pričujoči.

C. Presveta Evharistija kot zakrament

se razlaga pri nauku o svetih zakramentih.

Tretji razdelek.

Zakramenti in zakramentali.

§ 70.

O zakramentih sploh.

Vidni družbi, ki jo je Jezus Kristus postavil, da bi v njegovem imenu in iz zaklada njegovega zasluženja ljudi posvečevala, so primerna vidna sredstva posvečevanja, to so sveti zakramenti.

1. **Zakrament** je vidno in podelilno znamenje nevidne milosti, postavljeno od Jezusa Kristusa v naše posvečenje.

Za vsak zakrament je torej potrebno troje: Vidno in podelilno znamenje, nevidna milost in postavitev po Jezusu Kristusu.

Vidna znamenja je zakramentom določil Odrešenik, ki je Gospod milosti. Izbral je stvarino, ki je primerna za znamenje milosti, določil njeno uporabo in besede, ki dajejo uporabi pravi pomen. Kar je določil Kristus, imenujemo zakramentalno dejanje in štejemo k bistvu zakramenta, ki se ne more nikdar izpremeniti.

Bistvenim obredom je Cerkev dodala še druge pomenljive obrede, s katerimi izraža svoje spoštovanje do svetih zakramentov in prosi za vernike tudi v svojem imenu božjih milosti. Ti obredi za veljavnost svetih zakramentov niso potrebni, vendar pa se pri slovesnem podeljevanju ne smejo izpuščati ali svojevoljno izpreminjati.

2. Sveti zakramenti imajo **podelilno moč** od Jezusa Kristusa, ki jih je postavil.

Zakramentalno dejanje, ki velja za Kristusovo dejanje, ima zavoljo Kristusa toliko vrednost, da Bog milost podeli vsakemu, kdor ga je deležen, če le v duši ni ovire proti milosti.

Tudi odrasli človek, ki se mora za prejem svetih zakramentov pripravljati, milosti ne prejme zavoljo svojega zaslužnja, ampak zavoljo zakramentalnega dejanja; pripravljati se mora zato, da v duši ni ovire.

3. Zakramentov je **sedem**: Sveti krst, sveta birma, presveto Rešnje Telo, sveta pokora, sveto poslednje olje, sveti red (mašniško posvečenje), sveti zakon. Vsi so označeni v svetem pismu, natančneje pa jih poznamo iz izročila svete Cerkve.

4. Milosti svetih zakramentov.

a) Vsak zakrament ima moč, da deli posvečujočo milost; običajno pravimo, da se posvečujoča milost grešniku na novo „podeli“, pravičnemu pa „pomnoži“.

Sveti krst in sveta pokora imata moč, da na duši mrtvim, to je grešnikom posvečujočo milost podelita in jih tako vzbudita v nadnaravno življenje, zato se imenujeta zakramenti mrtvih. Vsi drugi zakramenti se imenujejo zakramenti živih, ker morajo tisti, ki jih prejmejo, biti na duši živi, to je, v stanu posvečujoče milosti, ki se v zakramentu pomnoži. V izrednih slučajih more tudi sveto poslednje olje posvečujočo milost podeliti.

b) Vsakemu zakramentu so lastne posebne dejanske milosti, ki se podeljujejo ob svojem času, kakor je primerno različnim namenom posameznih zakramentov. Pri prejemu svetega zakramenta se s posvečujočo milostjo vred dobi pravica do takih milosti.

c) Trije zakramenti (sveti krst, sveta birma, sveto mašniško posvečenje) vtisnejo duši neizbrisno znamenje, ki daje stanovsko posvečenje ter ostane vekomaj, vrednim v čast, nevrednim v sramoto. — Prejeti se morejo le enkrat.

5. **Podeljevanje.** Za veljavnost je potrebno, da delilec, kateri ima za podelitev dotičnega zakramenta oblast, resno izvrši zakramentalno dejanje z namenom, storiti to, kar dela sveta Cerkev.

Veljavnost ni odvisna od delilčeve vere in ne od tega, ali je delilec v posvečujoči milosti, ker vsa moč svetih zakramentov izvira od Kristusa.

Vredno deli svete zakramente, kdor jih deli veljavno in je sam v posvečujoči milosti.

Dopustno jih deli, kdor jih deli veljavno in vredno in izvršuje vse tako, kakor je zapovedano.

6. Prejemanje. Otroci in vsi, kateri se ne zavedajo toliko, da bi mogli rabiti svobodno voljo, morejo one svete zakramente, katerih so zmožni, veljavno prejeti tudi brez osebnega dejanja.

Drugim je za veljavnost potrebno, da zakramente hočejo prejeti. Zadostuje pa razpoložni namen, to je namen, ki je bil kdaj dejansko obujen in potem ni bil zavržen; n. pr., kdor je imel katerikrat dejanski namen, da hoče v nevarni bolezni prejeti zakrament sv. poslednjega olja, ali sploh namen, da hoče krščansko umreti, in tega namena ni nikdar zavrgel, more zakrament veljavno prejeti tudi v nezavesti, ko ne more obuditi dejanskega namena.

Vredno prejmemo svete zakramente, ako se zanje zadostno pripravimo, da nam morejo milost podeliti. Kdor vedoma prejme kak zakrament brez zadostne priprave, stori božji rop.

Veljavno, pa nevredno prejeti zakramenti ne podelé milosti, ker je v duši ovira. Krščenci, birmanci in mašniški posvečenci prejmejo v tem slučaju z neizbrisnim znamenjem stanovsko posvečenje brez osebne posvečujoče milosti in brez pravice do dejanskih milosti. Ako se kesneje zapreka odstrani, prejmejo zavoljo stanovskega posvečenja tudi pravico do zadržanih milosti.

§ 71.

Sveti krst.

Po telesnem rojstvu smo v družinski zvezi s prvim Adamom ter deležni njegovega greha. Da se duhovno prerodimo in stopimo v družinsko zvezo z drugim Adamom, Odrešenikom Jezusom Kristusom, ter postanemo deležni milosti odrešenja, je postavljen zakrament svetega krsta.

1. Sveti krst je zakrament, ki človeka z vodo in božjo besedo očisti izvirnega greha in vseh pred krstom storjenih grehov ter ga v Jezusu Kristusu prerodi in posveti za večno življenje.

Sveti krst je prvi zakrament, ker mora človek biti prej krščen, preden more prejeti kak drug zakrament.

2. Postavitev. Jezus Kristus je zaukazal sveti krst z besedami: „Pojdite in učite vse narode in krščujte jih v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha.“ Mat. 28, 19. — Da je zaukazani obred zakrament, je razvidno iz Kristusovih besed: „Kdor bo veroval in bo krščen, bo zveličan.“ Mark. 16, 16. Za zveličanje je potrebna milost; torej je z vidnim znamenjem krščevanja sklenjena nevidna milost.

3. Milosti :

a) Sveti krst nam izbriše izvirni greh in vse pred krstom storjene grehe ter nas oprosti vseh časnih in večnih kazni;

b) podeli nam posvečujočo milost, po kateri se dušno prerodimo ter postanemo otroci božji in dediči nebes;

c) naredi nas ude katoliške Cerkve;

č) vtisne nam neizbrisno znamenje kristjana.

4. Zakramentalno dejanje se izvrši z oblivanjem s pravo vodo, med katerim se izgovore besede: „Jaz te krstim v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha.“

Voda za slovesno krščevanje mora biti blagoslovljena, v sili je dovoljena vsaka voda. — Prvotno se je krščevalo s potapljanjem, redkeje z oblivanjem ali s kropljenjem. Po cerkveni zapovedi je sedaj zapovedano trikratno oblitje.

Od najstarejših časov sveta Cerkev h krščevanju jemlje botre, ki prevzamejo poroštvo in skrb, da bodo krščenci vzgajani po naukih svete vere.

5. Reden delilec slovesnega krsta je po svoji službi škof v svoji škofiji, ali župnik v svoji župniji, po pooblaščenju pa vsak duhovnik; izredno se more pooblastiti tudi diakon.

Veljavno krsti vsak človek, kateri s pravim namenom izvrši bistveno zakramentalno dejanje. Kadar je nekrščen človek v smrtni nevarnosti, je vsakdo ne le opravičen, ampak celo dolžan krstiti, ako ni prisotnega drugega človeka, ki bi mogel in hotel krstiti.

6. Prejeti more sveti krst vsak še ne krščen človek, dokler še živi. V dvomu se podeli sveti krst pogojno.

Da je krst odraslih veljaven, je potrebno, da ga prejeti hočejo.

Za vreden prejem je odraslim potrebna priprava, kakoršna se zahteva za prejem posvečujoče milosti ali za opravi-

vičenje pred Bogom. (§ 60. 4. b.) Kesanje je potrebno tistim, ki imajo osebne grehe.

Tudi otroci morejo prejeti sveti krst. Zakaj Bog „hoče, da bi se vsi ljudje zveličali“, brez svetega krsta pa nihče ne pojde v nebeško kraljestvo. Da se morejo veljavno kršćevati tudi otroci, je Cerkev vedno učila z besedo in dejanjem.

7. Potrebnost. Sveti krst je najpotrebnejši zakrament, ker ga je Jezus Kristus za vse ljudi postavil kot redno sredstvo, po katerem stopimo v družinsko zvezo z njim ter postanemo deležni milosti odrešenja. Zato se brez svetega krsta po redni poti nihče ne more zveličati, tudi otrok ne. „Ako kdo ni prerojen iz vode in Svetega Duha, ne more iti v božje kraljestvo.“ Jan. 3, 6.

More se pa krst vode pri tistih, ki ga ne morejo prejeti, **nadomestiti** z mučenstvom zavoljo Kristusa ali krstom krvi, pri odraslih tudi z dejanjem popolne ljubezni do Boga ali krstom želja. (§ 60. 4. b.)

O usodi brez krsta umrlih otrok. Otroci, kateri umrjejo, ne da bi bili prejeli zakrament sv. krsta, ali pa krst krvi, niso v družinski zvezi z Odrešenikom, zato ne morejo doseči nadnaravnega zveličanja. Vendar moramo reči, da je Bog tudi take otroke hotel zveličati. Zakaj tudi zanje je pripravljen ves red odrešenja in božja volja je, naj bi bili s svobodnim dejanjem odraslih vsi krščeni, samo da Bog obenem hoče pustiti naravni razvoj človeške svobodne volje in prirodnih zakonov. Dolžnost odraslih je, da oskrbe otrokom zakrament sv. krsta, ako je le mogoče. Usoda otrok, kateri te milosti ne dosežejo, nam ni razodeta. Tega ne moremo misliti, da Bog do teh otrok ni usmiljen. Ničesar jim ne odreče, kar jim gre po pravici. Nadnaravnega zveličanja jim ni dolžan dati, naravno srečo pa morejo doseči. Imenujemo jih sicer „pogubljene“, ker vemo iz razodetja, da Boga iz obličja v obličje ne bodo gledali, toda njih usoda ni enaka pogubljenim, kateri so izgubo zveličanja zakrivali sami. Bogoslovci skoro splošno zanikavajo vsako bolečino in žalost brez krsta umrlih otrok.

§ 72.

Sveta birma.

Ko pride kristjan do razsodnosti, se začne zanj duhovni boj, v katerem potrebuje posebne božje pomoči; to mu podeli zakrament sv. birme.

1. **Sveta birma** je zakrament, v katerem krščeni človek prejme posebno milost Svetega Duha, ki ga v veri potrdi, da jo more stanovitno pričati in po njej živeti.

2. **Postavitev.** Da je Jezus Kristus postavil zakrament svete birme, vemo iz svetega pisma, ki pripoveduje, da so apostoli birmovali, in iz stalnega izročila svete Cerkve.

Peter in Janez sta šla v Samarijo in sta za krščence „molila, da bi prejeli Svetega Duha, zakaj v nobenega od njih še ni bil prišel, ampak samo krščeni so bili v imenu Gospoda Jezusa. Tedaj sta roke nanje pokladala in so prejeli Svetega Duha.“ Dej. ap. 8, 14 sl. — Enako pripoveduje sveto pismo o birmovanju sv. Pavla. Dej. ap. 19, 1—6. — Apostoli so mogli s posebnim, od svetega krsta različnim znamenjem podeljevati milost Svetega Duha le tedaj, ako je Jezus Kristus postavil tako znamenje ter z njim združil milost.

Iz ustnega izročila je razvidno tudi, da je bilo s pokladdanjem rok vsekdar združeno maziljenje s sveto krizmo.

3. Milosti:

- a) Sveta birma pomnoži posvečujočo milost;
- b) dá nam posebno milost, da moremo sveto vero stanovitno pričati in po njej živeti;
- c) vtisne nam neizbrisno znamenje vojščakov Kristusovih.

4. **Zakramentalno dejanje** je položitev roke in maziljenje s sveto krizmo, med katerim se izgovore besede: „Zaznamujem te z znamenjem križa in potrdim te s krizmo zveličanja v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha.“

Obred birmovanja v zahodni Cerkvi: a) škof moli z razprostrtimi rokami nad vsemi birmanci, naj bi prišli nadnje sedmeri darovi Svetega Duha; b) položi vsakemu birmancu roko na glavo in ga obenem s sveto krizmo na čelu prekriža ter izgovori besede: „Zaznamujem te i. t. d.“; c) udari vsakega birmanca rahlo na lice; č) končno moli nad vsemi birmanci in jim podeli sveti blagoslov.

Krizma je oljično olje, kateremu je primešan balzam in ga škof na veliki četrtek slovesno posveti. — Olje pomeni moč za boj proti sovražnikom zveličanja. — Balzam pomeni milost, ki birmancu ohranja moč, da more varovati se gnilobe grehov in s pobožnim življenjem razširjati prijetno vonjavo krščanskih kreposti. — Križ na čelu opominja birmanca, naj se ne sramuje, pred svetom spoznavati vero v križanega

Jezusa. — Udarec na lice opominja, naj bo birmanec pripravljen, zavoljo Jezusovega imena trpeti tudi zasramovanje in preganjanje.

Po pravilu cerkvenega obreda se birmancu dá boter in birmanki botra. Botrstvo naklada dolžnost, birmancem pomagati v nevarnostih duhovnega boja in jih potrjevati z besedo in zgledom krščanskega življenja.

5. **Delilec.** Sveto pismo ne poroča nikjer, da bi bil birmal kdo drugi ko apostoli; nasledniki apostolov s polno oblastjo pa so škofje, in sveta Cerkev je slovesno izrekla, da je reden delilec svete birme samo škof. (Trid. zb. 7, k. 3.) Izreden delilec more biti tudi vsak mašnik, ako ga papež v to pooblasti, toda sveto krizmo, s katero birmujoči mašnik mazili, mora posvetiti škof.

6. Sveto birmo more veljavno **prejeti** vsak krščen in ne še birman človek.

Primerno je, da človek sveto birmo prejme takrat, ko se začne zavedati pameti.

Vredno morejo prejeti sveto birmo samo tisti birmanci, ki so v posvečujoči milosti božji.

7. Sveta birma za zveličanje ni neogibno potrebna, toda kar je Bog ljudem postavil v **posvečenje**, po tem morajo hrepeneti vsi z največjo vnemo. (Rim. kat.)

§ 73.

Presveto Rešnje Telo.

Da se človek v nadnaravnem življenju posvečujoče milosti ohrani in v svetosti raste, potrebuje duhovne hrane, ki nam jo je Jezus Kristus pripravil v zakramentu presvetega Rešnjega Telesa.

1. **Presveto Rešnje Telo** je najsvetejši zakrament; je pravo telo in prava kri našega Gospoda Jezusa Kristusa pod podobama kruha in vina, pripravljeno vernikom v duhovno hrano.

Presveto Rešnje Telo se imenuje „najsvetejši“ zakrament, ker nas ne posvečuje samo, kakor vsi drugi zakramenti, temveč ima v sebi samega Jezusa Kristusa, začetnika vse svetosti.

2. **Postavitev.** Jezus Kristus je pri zadnji večerji postavil presveto Evharistijo tudi kot zakrament. Vzel je kruh, ga posvetil in rekel: „Vzemite in jejte, to je moje

telo“; prav tako je vzel kelih z vinom, ga posvetil in rekel: „Pijte vsi iz njega; zakaj to je moja kri nove zaveze.“ Mat. 26, 26 sl.; Mark. 14, 22 sl.; Luk. 22, 19 — 20; 1. Kor. 11, 24—25.

Tako je Jezus izpolnil obljubo, da bo dal kruha za večno življenje.

3. Milosti. Zaužívanje telesa in krvi našega Gospoda Jezusa Kristusa v podobah kruha in vina ali **sveto obhajilo** deli najobilnejše milosti:

a) Združuje nas najtesneje s Kristusom, kakor je sam zagotovil: „Kdor jé moje meso in pije mojo kri, ostane v meni in jaz v njem.“ Jan. 6, 57.

b) Pomnožuje nam posvečujočo milost.

c) Zmanjšuje nam hudo nagnjenje in potrjuje ljubezen do Boga. „Pridite k meni vsi, ki se trudite in ste obteženi, in jaz vas bom poživil.“ Mat. 11, 28.

č) Očiščuje nas odpustljivih in varuje smrtnih grehov ter nam izbrisa časne kazni za grehe.

d) Daje nam poročstvo čistiljivega vstajenja in večnega življenja. „Kdor jé moje meso in pije mojo kri, ima večno življenje in jaz ga bom obudil poslednji dan.“ Jan. 6, 55.

4. Zakramentalno dejanje, ki povzroči, da Jezus Kristus trajno biva v podobah kruha in vina, se v daritvi svete maše izvrši z Jezusovimi besedami: To je moje telo — To je moja kri.

Ostane pa Kristus zakramentalno pričujoč, dokler ostane zakramentalno znamenje, to je, dokler se podobi bistveno ne izpremenita.

V svetem obhajilu verniki prejemajo zakrament, ki je že dovršen, dočim se pri prejetanju drugih zakramentov zakramentalno dejanje šele izvršuje.

5. Reden delilec svetega obhajila je duhovni pastir za svoje vernike, iz pooblaščenja tudi vsak drug mašnik. Izredno se more dati pooblaščenje tudi diakonu.

Posvetiti kruh in vino, to je, izgovoriti zakramentalne besede, po katerih stopi Zveličar v podobi kruha in vina, more samo pravi duhovnik, ki je škof ali mašnik.

Ko je Jezus Kristus pri zadnji večerji postavil daritev svete maše in obenem presveti Zakrament, je dal oblast apostolom: „To delajte v moj spomin.“ Da je ta oblast prešla samo na škofe in mašnike, priča ustno izročilo in vsa zgodovina svete Cerkve.

6. Zakrament presvetega Rešnjega Telesa more veljavno **prejeti** vsak človek, kateri je že krščen. Vredno ga prejme, kdor je v posvečujoči milosti.

Zauživanje Gospodovega telesa in njegove krvi v zavesti smrtnega greha je grozopolno bogoskrunstvo (božji rop). „Naj torej človek samega sebe presodi in tako naj je od tega kruha in pije iz keliha. Zakaj, kdor nevredno je in pije, si sodbo je in pije, ker ne razloči telesa Gospodovega.“ 1. Kor. 11, 28—29.

Da se tako svet zakrament ne bi prejemal v smrt in pogubljenje, je določil tridentinski zbor, da morajo vsi, katere obtežuje zavest smrtnega greha, opraviti zakramentalno spoved.

7. **Potrebno.** Sveto obhajilo je odraslim vernikom potrebno za ohranitev nadnaravnega življenja. Jezus Kristus sam je izrekel: „Resnično, resnično, povem vam, ako ne boste jedli mesa Sinu človekovega in pili njegove krvi, ne boste imeli življenja v sebi.“ Jan. 6, 54.

Kako pogosto je potrebno, se izvaja iz namena presvetega Zakramenta: postavljen je v to, da bi bil dušna hrana, hrano pa je treba prejemati večkrat. Pred vsem je potrebno, da ga prejmemo za popotnico v večnost. Glede prejetja izvun smrtni nevarnosti je sveta Cerkev določila kot skrajno mejo: „vsaj enkrat v letu, in sicer v velikonočnem času.“ (IV. lat. zbor.) Po njeni želji naj bi verniki sveto Rešnje Telo prejemali celo vsak dan.

8. Za daritev presvete Evharistije sta potrebni dve zakramentalni podobi, da se predstavlja Jezusova smrt na križu. **Za zakrament** presvete Evharistije pa zadostuje **ena podoba**. Kristus je vernikom rekel, naj jedo njegovo meso in pijejo njegovo kri; to se izvršuje tudi v zavžitju presv. Evharistije v eni sami podobi, ker je v vsaki podobi pričujoč celi Jezus Kristus kot Bog in človek, z dušo in telesom, s krvjo in mesom.

Zato je Zveličar tudi rekel: „Kdor mene jé, bo živel za voljo mene.“ „Kdor je ta kruh, bo živel vekomaj.“ Jan. 6, 58. 59.

Polagoma udomačeno navado, presveto Evharistijo prejemati le v podobi kruha, je sveta Cerkev odobrila, obsodila pa krivoverce, ki so trdili, da je potrebno obhajilo v dveh podobah. Trid. zb. 21, p. 3.

§ 74.

Sveta pokora.

S smrtnim grehom se nadnaravno dušno življenje izgubi, odpustljivi grehi ga pa kakor bolezni slabé. Zato je dobrotljivi Odrešenik postavil zakrament svete pokore, ki človeku vrača izgubljeno nadnaravno življenje in ozdravlja dušne bolezni.

1. **Sveta pokora** je zakrament, v katerem v to pooblaščen mašnik namesto Boga odpusti grešniku po svetem krstu storjene grehe, če se jih resnično kesa, odkritosrčno spove ter ima resno voljo, poboljšati se in zanje zadoščeovati.

2. **Postavitev.** Oblast, odpuščati grehe, je Jezus Kristus Cerkvi dal po svojem vstajenju, ko se je prikazal apostolom in jim rekel: „Mir vam bodi. Kakor je mene poslal Oče, tudi jaz pošljem vas.“ To rekši, je vanje dihnil in jim rekel: „Prejmite Svetega Duha; katerim boste grehe odpustili, so jim odpuščeni, in katerim jih boste zadržali, so jim zadržani.“ Jan. 20, 21—23.

3. **Milosti.** Zakrament svete pokore nam deli:

- a) odpuščenje grehov;
- b) odpuščenje večnih in tudi vsaj nekaterih časnih kazni;
- c) posvečujočo milost, ali nje pomnožitev;
- č) povrnitev zaslug za nebesa, katerih nas je oropal smrtni greh in ki zopet ožive;
- d) posebne milosti za bogoljubno življenje;
- e) mir vesti.

4. **Zakramentalno bistvo** se izvršuje v samih dejanjih: grešnik se svojih grehov kesa, spove in hoče zanje zadostiti, spovednik pa mu podeli sveto odvezo z besedami: „Jaz te odvežem od tvojih grehov v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha. Amen.“

5. **Delilec** zakramenta svete pokore je škof ali mašnik; mašnik pa mora biti od škofa pooblaščen.

Grehe odpušča iz svoje oblasti samo Bog. Jezus Kristus pa je to oblast podelil apostolom, od katerih prehaja na njih naslednike, škofo in mašnike. Mašniki morajo biti za podeljevanje zakramenta sv. pokore posebe pooblašeni, ker izvršujejo nad spovedanci sodno oblast. Papež ima sodno oblast nad vso Cerkvijo, škof nad verniki svoje škofije, vsak drug mašnik pa ima tako sodno oblast, kakoršno mu podeli škof ali papež.

Da se greh uspešneje zabranjuje, si papež in škofje pridržujejo sodno pravico nad nekaterimi težkimi pregrehami. (Pridržani grehi.) V grešnikovi smrtni nevarnosti ima vsak mašnik pravico, odvezati ga vseh, tudi sicer pridržanih grehov.

6. Prejeti more zakrament svete pokore vsak človek, kateri je po svetem krstu grešil. Besede Zveličarjeve: „Katerim boste grehe odpustili, so jim odpuščeni“, ne dopuščajo nobene omejitve, ne glede na osebe, ne glede na velikost grehov. Samo pripravljen mora biti grešnik toliko, da v njegovi duši ni zapreke.

Da v vredno prejmemo zakrament svete pokore, je treba **pet reči**; te so: izpraševanje vesti, kesanje, trdni sklep, spoved, zadoščevanje.

Izpraševanje vesti je potrebno, v kolikor je predpogoj kesanja in spovedi, trdni sklep pa nujno izvira iz pravega kesanja, zato se v dogmatiki kot potrebno našteva le troje: kesanje, spoved, zadoščevanje.

Kesanje.

Kesanje je dušna žalost in stud nad storjenimi grehi s sklepom, v prihodnje več ne grešiti.

Kesanje je za odpuščenje grehov brezpogojno **potrebno**. Vselej božja beseda terja kesanje, kadar obeta odpuščenje. „Kesajte in izpreobrnite se, da se izbrišete vaši grehi.“ Dej. ap. 3, 19. — „Ako se ne izpokorite, se boste vsi pogubili.“ Luk. 13, 5.

Že naravna zavest govori, da ni vreden odpuščanja, dokler je kdo zloben.

Za odpuščenje grehov ne zadostuje samo naravno kesanje. Kesanje je samo naravno, kadar se grešnik kesa samo iz naravnih nagibov, n. pr.: ker je po grehu zašel v časno nesrečo, v sramoto ali škodo.

Potrebno je **nadnaravno** kesanje. Kesanje je nadnaravno, kadar se grešnik svojih grehov kesa s pomočjo božje milosti iz nadnaravnih nagibov, to je tistih, ki nas jih uči sveta vera. Taki nagibi so: ljubezen do Boga, izguba nebes, strah pred peklom in drugimi kaznimi, ki jih je Bog odločil za greh, ostudnost greha, ki jo spoznamo iz naukov svete vere.

Nadnaravno kesanje je popolno, ali nepopolno (manj popolno).

Popolno kesanje ima, kdor se kesa iz popolne ljubezni do Boga, to je, kdor se kesa zato, ker je razžalil Boga, najpopolnejšo in najljubeznivejšo dobroto.

S takim kesanjem grešnik odpuščenje grehov doseže takoj, ko ga obudi. (§ 60. 4. b.)

Nepopolno kesanje ima, kdor se kesa zato, ker je z grehom izgubil nebesa, si zaslužil pekel in druge kazni, ali ker je greh po naukih svete vere silno ostuden.

Tudi z nepopolnim kesanjem mora biti sklenjena vsaj nepopolna ljubezen do Boga, to je želja, dospeti k Bogu v večno življenje, in iz te želje izvirajoča volja, zapustiti greh in izpolnjevati božji zakon.

Nepopolno kesanje zadostuje za odpuščenje grehov v zakramentu svete pokore, izjemno tudi v zakramentu svetega poslednjega olja.

Spoved.

Spoved je skesana obtožba, s katero grešnik razodene svoje grehe pooblaščenemu mašniku, da bi prejel odvezo od njih.

Potrebnost spovedi izvira iz božje ustanovitve, kar priča razodetje.

a) Besede Jezusove: „Katerim boste grehe odpustili, so jim odpuščeni, katerim jih boste zadržali, so jim zadržani“ — obsegajo sodno oblast, z njo pa je ukazana spoved.

b) O spovedi v apostolskem času poroča sveto pismo:

Ko je bil sv. Pavel v Efezu, je „veliko vernikov prišlo in so se spovedali ter naznanili svoja dejanja.“ Dej. ap. 19, 18. — Sv. Janez pravi: „Ako se spovemo svojih grehov, je (Bog) zvest in pravičen, da nam odpusti naše grehe ter nas očisti vse hudobije.“ 1. Jan. 1, 9.

c) Cerkveni očetje in cerkveni pisatelji prvih stoletij so glasno poročajo o spovedi in njeni potrebnosti. Ohranile so spoved tudi verske ločine iz najstarejših časov.

č) Soglasje o potrebnosti spovedi se je v Cerkvi ohranilo v naukih in izpolnjevanju. Ko so verniki jeli redkeje prejemati svete zakramente, je Cerkev določila s posebno zapovedjo, naj se spovedujejo vsaj enkrat v letu. IV. Lat. zb. 1215.

Spovedati se je treba po možnosti vseh smrtnih grehov, kateri v zakramentu svete pokore še niso bili neposrednje odpuščeni, tudi njih števila in okoliščin, katere vrsto greha izpreminjajo ali naredo iz sicer malega greha smrtni greh.

Malih ali odpustljivih grehov se nismo dolžni spovedati; vendar pa je zelo koristno in dobro spovedati se zlasti takih odpustljivih grehov, ki pripravljajo nevarnost za smrtni greh.

Kadar nimamo na vesti smrtnega greha, pa hočemo prejeti zakrament svete pokore, se moramo spovedati vsaj enega odpustljivega greha, ki se ga zares kesamo in se ga hočemo v prihodnje varovati. Ako se od zadnje spovedi ne spominjamo takega greha, ki je tudi v vesti bil greh (ne samo nepopolnost ali neradovoljen prestop), se spovejmo iz prejšnjega življenja takega greha; dobro se je spovedati večjega greha, zavoljo katerega lažje obudimo resnično kesanje.

Zadoščevanje.

Zadoščevanje, ki je potrebno k zakramentu svete pokore, je opravljanje tistih spokornih del, ki jih spovednik grešniku naloži za pokoro.

Pri spovedi se nalaga pokora:

a) Da grešnik nekoliko zadosti za žaljenje, s katerim je Bogu storil krivico.

Božji pravici mora biti zadoščeno. Popolnoma zadostiti grešnik sam ni zmožen, ker ne more poravnati neskončne krivice. A Bog grešniku odpušča krivdo in večno kazen zaradi Jezusovega zadoščenja ter zahteva le tako zadoščenje, kakoršnega grešnik more dati.

b) Da s pokoro izbriše časne kazni, ki bi jih po odpuščeni krivdi moral trpeti na zemlji ali v vicah.

V zakramentu svete pokore se z grehom in večnimi kaznimi vred ne odpuste vselej tudi vse časne kazni, kakor se odpuste v zakramentu svetega krsta. To je primerno božji pravičnosti, da težje pogoje stavi tistim, ki po doseženem prijateljstvu božjem zopet greše. Zahteva spokornih del je primerna tudi božji dobroti, ki hoče zabraniti lahkomišelnost v ponavljanju grehov.

c) Da se ukrepi za prihodnost in stanovitneje izvršuje dobre sklepe.

Naložena pokora je **dopolnilo** zakramenta svete pokore, in zato jo mora grešnik sprejeti ter po možnosti izvršiti.

Kdor naložene pokore brez zadostnega vzroka ne bi hotel sprejeti, bi ne mogel vredno prejeti svete odveze, ker bi mu nedostajalo izpokornosti.

Kdor pokoro sprejme, pa je potem po lastni krivdi ne izvrši, prejme sicer zakrament veljavno, a z radovoljnim opuščenjem greši in se oropa mnogih milosti.

Ako primerjamo, kako se je v Cerkvi nekdanj nakladala mnogo ostrejša pokora, ne moremo misliti, da z zakramentalno pokoro izbrisemo vse časne kazni. Zato je pametno, da si tudi **sami nakladamo** še druga izpokorna dela. Tudi s takimi težavami, katerih se ne moremo ubraniti, moremo zadoščevati, če jih vdano sprejemamo in potrpežljivo nosimo. (Trid. zbor.)

7. Zakrament svete pokore je vsem ljudem, kateri po svetem krstu smrtno greše, **edino redno sredstvo zveličanja**.

Ako bi grešnik imel še katero drugo pot zveličanja, da bi se mogel odtegniti spovedi, bi bile neresnične besede Jezusove: „Katerim boste grehe zadržali, so jim zadržani.“

Nadomestilni sredstvi. Morejo se pa brez spovedi rešiti tisti grešniki, ki imajo vsaj voljo, spovedati se, ako pretrpe mučeniško smrt zavoľjo Kristusa, ali obude popolno ljubezen do Boga, s katero je sklenjeno popolno kesanje. (§ 60. 4. b.)

§ 75.

Odpustki.

Časne kazni izbrisovati izvun zakramenta svete pokore pomaga Cerkev tudi z odpustki.

1. **Odpustek** imenujemo odpuščenje časnih kazni, katerega sveta Cerkev deli izvun zakramenta svete pokore, ko je greh že odpuščen.

V grehu je treba razločevati zadolženost **kazni** od zadolženosti **krivde**. Krivda je vzrok, da je grešnik vreden kazni, in zato se kazen ne more odpustiti, dokler ni odpuščena krivda. Ker v izrazu „greh“ navadno umevamo krivdo greha, zato pravimo, da sveta Cerkev s podelitvijo odpustka ne odpušča greha. Moglo pa bi se reči, da Cerkev z odpustkom odpušča greh glede na zadolženost kazni.

2. O odpustkih **moramo verovati**, da je sveta Cerkev od Jezusa Kristusa prejela oblast, odpustke deliti, in da jih je zelo koristno pridobivati.

3. Jezus Kristus je **dal** sveti Cerkvi **oblast**, odpustke deliti, ko je rekel svetemu Petru: „Karkoli boš razvezal na zemlji, bo razvezano tudi v nebesih.“ Mat. 16, 19. V teh besedah je sveta Cerkev prejela vso oblast, ki je v zvezi z njenim namenom, torej tudi oblast, odpuščati časne kazni za greh.

Odpustke je delila sveta Cerkev v vseh vekih, dasi v različnih časih v različni obliki.

4. **Podlaga** odpustkom je zasluženje Jezusa Kristusa, preblazene Device Marije in svetnikov. Iz tega neizmernega zaklada daje sveta Cerkev zadoščenje božji pravici, ko vernike odvezuje od kazni.

5. **Odpustki so dvojni**: popolni in nepopolni. S popolnim odpustkom sveta Cerkev želi odpustiti vse časne kazni, z nepopolnimi odpustki pa le del časnih kazni.

Odpustek 40 dni (ene kvadragene) pomeni odpuščanje toliko časnih kazni, kolikor bi si jih izbrisali, če bi po starih cerkvenih določilih delali pokoro 40 dni.

6. Da zadobimo odpustke, je **treba**:

- a) da smo v stanu posvečujoče milosti;
- b) da določene pogoje opravimo natančno in z namenom, da bi prejeli odpustke;
- c) da imamo pravo izpokornost, to je, resnično voljo, zadoščevati za grehe, kolikor je v naši moči.

Ker ne vemo, ali imamo zadostno izpokornost duha, tudi ne moremo s popolno gotovostjo vedeti, ali smo odpustek resnično in v vsem obsegu prejeli. Zato je dobro, da se tudi za popolne odpustke prizadevamo večkrat.

Po priprošnji moremo odpustke naklanjati tudi **dušam v vicah**, vendar samo tiste, o katerih to naravnost izreče sveta Cerkev.

Razvezovalna oblast svete Cerkve se neposrednje sicer ne razteza tudi na duše umrlih, vendar pa morejo vsled občestva svetnikov verniki Boga prositi, da dobrote, katerih bi bili sami deležni, obrne v korist dušam v vicah.

7. Korist. Nauk o odpustkih globoko v srca vernikov zasaja resnice o božji pravici in božjem usmiljenju, o potrebnosti zadoščenja, o občestvu svetnikov, o vicah. Kdor se odpustkov udeležuje v duhu svete Cerkve, obuja kesanje, opravlja dobra dela, bolj pogostoma prejema svete zakramente in po smrti prej dospe do gledanja božjega obličja.

Povračevanja v greh odpustki ne olajšujejo, ker jih sploh ne moremo prejeti brez resničnega kesanja in prave izpokornosti. Lehkota pogojev vabi vernike, da se obilneje udeležujejo dobrih del. — Nauk o odpustkih se je mogel kje zlorabiti, a Cerkev je obsojala zlorabo, dobrote deliti pa ni nehala.

§ 76.

Sveto poslednje olje.

Odločilna ura v človeškem življenju je smrtna ura. Tu je najbolj potrebno, da ima človek posvečujočo milost, ker le v tem svatovskem oblačilu more zaupno stopiti pred božjega sodnika. V hudi bolezni in smrtnem boju preté bolniku najhujše izkušnje: lahko se ga loti nepotrpežljivost, malosrčnost, verski dvomi, obup. Naravne moči so oslabiljene; tem potrebnjša je torej v zadnjem boju nadnaravna božja pomoč. To daje bolniku zakrament sv. poslednjega olja.

1. Sveto poslednje olje je zakrament, v katerem bolnik po maziljenju s svetim oljem in po mašnikovi molitvi prejme božjo milost v dušno zveličanje in večkrat tudi v telesno zdravje.

2. Postavitev. Da je zakrament svetega poslednjega olja postavil Jezus Kristus, naznanjajo besede apostola Jakoba: Če je kdo med vami bolan, naj pošlje po duhovnike Cerkve in naj molijo nad njim in naj ga mazilijo v imenu Gospodovem; in verna molitev bo bolnika otela in Gospod mu bo polajšal; in ako je v grehih, mu bodo odpuščeni.“ Jak. 5, 14—15.

Sv. Jakob ne govori o naravnem zdravljenju telesnih bolezni: *a)* za tako zdravljenje ni treba klicati duhovnika, ampak zdravnika; *b)* maziljenje ne more biti zdravilo za vsako bolezen; *c)* ozdravljenje in odpuščanje grehov se obeta kot uspeh molitve.

3. Sveto poslednje olje deli bolniku te **milosti**:

- a) pomnoži (ali podeli) mu posvečujočo milost;
- b) odpusti mu male grehe;
- c) odpusti mu izredno tudi smrtne grehe, če se ne more več spovedati, pa se jih vendar resnično kesa;
- č) izbriše mu časne kazni in ostanke že odpuščenih grehov, n. pr. nagnjenje v greh, slabost volje;
- d) krepí ga v izkušnjavah in trpljenju, zlasti v smrtnem boju;
- e) podeli mu večkrat tudi telesno zdravje, če je koristno njegovi duši.

4. **Bistvo** zakramenta je maziljenje s svetim oljem in molitev, ki izraža zakramentalno milost.

Po rimskem obredu se mazilijo posamezni čuti in med vsakim maziljenjem mašnik moli: „Po tem svetem maziljenju in po svojem najmilejšem usmiljenju naj ti odpusti Gospod, kar si grešil z vidom (s sluhom — z vonjem — z okusom in govorom — s tipom — s hojo). Amen.“

5. **Delilec**. Zakrament svetega poslednjega olja more veljavno deliti le škof ali mašnik. Sveto olje more posvetiti le škof.

Reden delilec svetega poslednjega olja je tisti duhovnik, ki ga Cerkev vernikom postavi za duhovnega pastirja. Le iz pooblaščenja ali v sili ga sme podeliti vsak drug duhovnik.

6. Sveto poslednje maziljenje more **prejeti** vsak kristjan, kateri je že pri pameti in nevarno zboli. Sme ga prejeti tolikrat, kolikorkrat nevarno zboli, ali kolikorkrat se mu v isti bolezni povrne smrtna nevarnost.

Tudi nezavestni bolniki morejo ta zakrament prejeti, če so le imeli kdaj namen, svete zakramente prejeti ali krščansko umreti, in tega namena niso zavrgli z nasprotno voljo.

V dosego večjih milosti naj bolnik prejme sveto poslednje olje, če je le mogoče, pri polni zavesti in dobro pripravljen. Spove naj se; če to ni mogoče, naj si prizadeva, obuditi popolni kes. Obudi naj živo vero in trdno zaupanje v Boga in naj se popolnoma vda v božjo voljo.

7. **Potrebnost**. Sveto poslednje olje navadno ni neogibno potrebno za zveličanje; vendar pa naj ga bolnik

nikar ne zamudi prejeti, da ne izgubi velikih milosti prav za smrtno uro.

Za zveličanje **potreben** je zakrament svetega poslednja olja takim bolnikom, ki so v smrtnem grehu, pa se ne morejo spovedati in tudi nimajo popolnega kesanja; ako imajo nad smrtnimi grehi vsaj zadostno nadnaravno (nepopolno) kesanje, jih zakrament svetega poslednjega olja reši večne pogube.

§ 77.

Sveti red (mašniško posvečenje).

Da se v sveti Cerkvi ohrani od Jezusa Kristusa ustanovljena služba in oblast, je postavljen poseben zakrament, v katerem se posvečujejo vedno novi služabniki Kristusovi in delilci božjih skrivnosti. To je zakrament svetega reda ali mašniškega posvečenja.

1. **Sveti red** je zakrament, v katerem posvečenci prejmejo duhovsko oblast in posebno milost, da morejo prav opravljati sveto službo.

Zakramentalno posvečenje ima tri stopnje: diakonsko, mašniško in škofovsko posvečenje. (§ 22, 2.)

2. **Postavitev.** Jezus Kristus je postavil in zakramentalno posvetil posebno duhovstvo.

a) Izbral je izmed mnogih vernih poslušalcev nekaj učencev in izmed teh dvanajst apostolov, ki jim je dal oblast, da so delo odrešenja širili med narode. „Kakor je mene poslal Oče, tudi jaz pošljem vas.“ Jan. 20, 21.

b) Apostole je posvetil, da so mogli vredno izvrševati sveto službo; zakaj verniki so jih morali imeti „kot služabnike Kristusove in delilce božjih skrivnosti.“ 1. Kor. 12, 29.

c) Dejanje apostolov in listi svetega Pavla poročajo, da so apostoli postavljali škofe in mašnike, katerim so s polaganjem rok podeljevali milost. (§ 22.) Torej so delili pravi zakrament, ki ga je mogel postaviti samo Jezus Kristus.

č) Apostolska služba in oblast je v Cerkvi morala ostati, ker jo je Jezus Kristus postavil v blaginjo vse Cerkve in ne samo takrat živečih vernikov. Torej je moral ostati tudi zakrament, v katerem se duhovska oblast podeljuje.

Ni pa potrebno, da bi vsi delilci božjih skrivnosti imeli enako oblast; zato so razne stopnje duhovske oblasti.

3. **Milosti.** Zakrament svetega reda podeljuje te milosti:

- a) duhovsko oblast, opravljati sveto službo;
- b) pomnožitev posvečujoče milosti;
- c) posebno milost, da posvečenci morejo sveto službo prav opravljati;

č) neizbrisno znamenje Kristusovega duhovstva.

4. **Zakramentalni obred** je pri treh stopnjah primerno različen.

Mašniško posvečenje (v ožjem pomenu) je obseženo v teh glavnih obredih: škof položi posvečencem roke na glavo, moli nad njimi, jim mazili roke in poda kelih z vinom ter pateno s hostijo, da se ju dotaknejo, obenem izgovarja besede, ki pomenijo mašniško oblast.

5. Zakrament svetega reda morejo **deliti** samo škofje, ker so samo ti prejeli oblast od Jezusa Kristusa.

6. Sveti red more veljavno **prejeti** vsak krščen moški; v škofa posvečen more biti le mašnik.

Vredno prejme zakrament posvečenja, kdor je v posvečujoči milosti.

Dopustno ga prejme, kdor ima tiste lastnosti, ki jih zahteva stan, in izpolni vse, kar je ukazala Cerkev.

7. Zakrament svetega reda je **potreben človeški družbi**, ker hoče Jezus Kristus zveličavne milosti redno deliti po vidnih služabnikih sv. Cerkve.

Nikomur ni Bog ukazal, da bi moral stopiti v duhovski stan, toda kogar je poklical, naj klic spoštljivo sprejme.

§ 78.

Sveti zakon.

Zakon je velike važnosti za človeško družbo. Zakonskim naklada težke dolžnosti. Časna in večna sreča premnogih je odvisna od izvrševanja teh dolžnosti. Zato je Jezus Kristus zakon povzdignil v zakrament, s katerim je združil posebne milosti.

1. **Sveti zakon** je zakrament, v katerem se neoženjen kristjan in neomožena kristjanka nerazdružno zvezeta in prejmeta od Boga milost, da moreta dolžnosti zakonskega stanu do smrti zvesto izpolnjevati.

2. Postavitev.

a) Sveti zakon v redu narave. Nerazdružljiv zakon med možem in ženo je bil postavljen že v raju in je utemeljen v človeški naravi. Jezus Kristus je rekel: „Ali niste brali, da je ta, ki je od začetka ustvaril človeka, ustvaril moža in ženo in rekel: Zategadelj bo človek zapustil očeta in mater in se bo držal svoje žene... Kar je torej Bog združil, naj človek ne loči.“ Mat. 19, 4—7. (Mark. 10, 6—9.)

b) Sveti zakon kot zakrament. Jezus Kristus je pravo zakonsko zvezo med kristjani povzdignil v dostojanstvo zakramenta. Tako uči sveta Cerkev, oprta na sveto pismo in ustno izročilo. (Trid. zb. 24.)

3. Zakrament svetega zakona deli te **milosti**:

a) pomnoži posvečujočo milost božjo;

b) dá posebno milost, da zakonska moreta zvesto izpolnjevati dolžnosti svojega stanu.

4. **Bistvo** svetega zakona je veljavno sklenjena zakonska pogodba, to je ono dejanje, s katerim se sklene nerazdružna zakonska zveza.

Kristus zakonu ni dodal nič novega, od zakonske pogodbe različnega, ampak je zakon sam povišal v zakrament. Zato je vsak veljaven zakon med krščanskimi osebami zakrament.

5. **Nerazdružnost** zakona. Sveti zakon, ki je veljavno sklenjen in dovršen, se ne more razvezati drugače ko s smrtjo enega izmed zakonskih. „Kar je Bog združil, naj človek ne loči.“ Mat. 19, 7; Mark. 10, 9.

Zakon nevernikov, ki ni zakrament, je manj stalen. More se razdružiti, ako katera zakonska oseba prejme sveti krst in neverna oseba noče z njo mirno živeti.

Zakon med kristjani je razdružljiv le toliko časa, dokler ni dovršen, to je, dokler poročenca ne začneta skupaj živeti. A tudi nedovršenega zakona ne moreta poročenca razveljaviti poljubno, ampak ga razveljavi le cerkvena oblast, kadar katera zakonska oseba naredi slovesno obljubo v duhovnem redu, ali kadar iz tehtnih razlogov papež da izpregled.

Razen tega je iz tehtnih razlogov včasih dovoljena ločitev od skupnega življenja, dočim sveti zakon ostane

veljaven. Zakonski osebi sami se lahko sporazumeta, da bosta nekaj časa živeli ločeno, pa tudi Cerkev v težkih primerljajih dovoljuje ločitev (ne razdružitve).

6. Ker je bistvo svetega zakona veljavno sklenjena zakonska pogodba, **izvršita** zakramentalno dejanje in prejmeta zakrament ženin in nevesta, ko skleneta nerazdružno zakonsko zvezo.

A ker je sveti zakon med krščanskimi osebami zakrament, zakramente pa je Jezus Kristus izročil svoji Cerkvi, gre le **Cerkvi pravica**, dajati določila o veljavnem in dopustnem sklepanju svetega zakona.

Cerkev je predpisala obliko poroke ter določila in deloma postavila zakonske zadržke.

Glede na **obliko poroke** velja sledeča določba:

Ženin in nevesta ki sta, ali sta kdaj bila v katoliški Cerkvi, moreta v rednih razmerah skleniti veljaven zakon le vpričo župnika dotičnega kraja, ali pristojnega škofa, ali vpričo duhovnika, katerega pooblasti župnik ali škof, in vsaj dveh prič.

V preteči smrtni nevarnosti se more veljaven in dopusten zakon skleniti vpričo kateregakoli duhovnika in dveh prič, ako ni dobiti župnika, ali pristojnega škofa, ali katerega drugega pravilno pooblaščenega duhovnika.

Sveti zakon smeta skleniti le ženin in nevesta, med katerima ni nobenega zakonskega zadržka.

Zakonski zadržki so take okoliščine, zavoljo katerih zakonska zveza ali ni veljavna, ali pa ni dovoljena. Prvi so razdiralni, drugi oviralni zadržki.

Razdiralni zadržki so n. pr.: Nedoraslost, blaznost, sila in strah, že obstoječa zakonska zveza, višji redovi, slovesne objube v duhovnem redu, sorodstvo in svaštvo v določenih kolenih, duhovno sorodstvo (vsled botrstva), postavno sorodstvo (vsled posinovljenja), razlika v veri (med kristjani in nekristjani) i. dr.

Kdor sklepa zvezo navzlic razdiralnemu zadržku, sploh ne sklene veljavnega zakona, ampak le grešno zvezo, ki se mora kot ničeva razdreti, ako se zadržek ne odstrani.

Oviralni zadržki so: Prepovedani čas (od prve adventne nedelje do sv. treh kraljev in od pepelnične srede do bele nedelje), veljavna zaroka s kako drugo osebo, neslovesna

obljuba, katera nasprotuje svetemu zakonu, razlika krščanske veroizpovedi (če sta ženin in nevesta krščena, pa nista oba katoličana), če zaročenca nista oklicana.

Kdor sklene zakon navzlic oviralnemu zadržku, greši; vendar je pa tak zakon veljaven.

Od nekaterih takih zadržkov, ki jih je postavila Cerkev, iz tehntnih razlogov Cerkev daje izpregled (dispenzo) in tako se sicer nedopusten zakon včasih dopusti, ali sklenitev veljavnega zakona omogoči, ali že sklenjena neveljavna zveza poveljavi.

Mešanih zakonov (med katoliškimi in nekatoliškimi kristjani) katoliška Cerkev nikdar ne odobrava, ker: *a)* spravljajo katoliškega sodruga v nevarnost, da privoli v nekatoliško vzgojo otrok in tako greši; *b)* obtežujejo celo pri ugodnih razmerah katoliško vzgojo otrok; *c)* sejejo v družino dostikrat nemir in versko vnemarnost. — Vendar pa Cerkev take zakone iz važnih vzrokov trpi, če je zagotovljeno, da bodo vsi otroci katoliško vzgojeni, in če so odstranjene nevarnosti za zveličanje. V takem slučaju dá Cerkev izpregled in dovoli cerkveno poroko.

O pravici države. Ker je zakonska zveza tudi za časno blaginjo velevažna, daje o njej tudi država svoje predpise. — Zakon nevernikov, ki niso nikdar bili katoličani, more veljavno urejevati država sama. Določiti more po svoji previdnosti to, kar ni že po božjem pravu drugače določeno. — Nasproti krščanskim podložnikom ima država oblast, urejevati vse tiste družabne razmere, ki niso bistveni učinki zakonske zveze, n. pr. o imetju, dedovanju, imenu. Kar predpisuje država o bistvu in bistvenih učinkih svetega zakona med kristjani, se mora strinjati z veljavnimi cerkvenimi predpisi.

Civilna poroka je sklepanje zakonske zveze pred svetno oblastjo. Za tiste, ki so ali so bili kdaj v katoliški Cerkvi, taka zveza ni veljaven zakon. Kdor je ne razdere, ali pa po določbah svete Cerkve ne poveljavi, ga Cerkev kot očitnega grešnika ne pusti k svetim zakramentom.

Če svetna oblast zakonsko zvezo priznava le s pogojem, da se sklene civilno, sme tudi katoličan ta pogoj izpolniti, toda ne sme imeti volje, da bi takrat sklenil zakon (ker ga v resnici ne more), ampak takrat sme le izreči svoje soglasje za zakon; sklene ga pa preje ali pozneje po določbah svete Cerkve.

7. Sveti zakon je **koristen** človeški družbi, ki zajemlje moč iz dobro urejenih družin. Tudi osebno popolnost morejo doseči zakonski ljudje v svetem zakonu. Toda potreben

za vsakega posameznika zakon ni in višji osebni popolnosti je pogostoma celo ovira.

Svobodno izvoljen **deviški stan** je **boljši** od svetega zakona in je posebna milost. „Kdor omoži svojo devico, dobro stori, kdor pa je ne omoži, stori boljše.“ 1. Kor. 7, 38.

Ni se bati, da bi se zaradi nauka o večji vrednosti devišstva ljudje ne ženili; Kristus je rekel: „Vsi ne razumejo te besede, ampak katerim je dano.“ Mat. 19, 11.

§ 79.

Zakramentali.

Poleg svetih zakramentov, ki jih je Jezus Kristus postavil v naše posvečenje, rabi sveta Cerkev še druga vidna znamenja, s katerimi nam naklanja razne božje dobrote; ker so ta znamenja zakramentom nekoliko podobna, jih imenujemo **zakramentale**.

1. **Zakramentali** so zakramentom podobni obredi, in sicer:

a) sveta dejanja (zarotovanja, blagoslavljanja, posvečevanja), s katerimi Cerkev vernikom naklanja posebne milosti in dobrote, ali posvečuje osebe in reči;

b) svete reči, katere je Cerkev blagoslovila ali posvetila za službo božjo ali za pobožno rabo.

2. **Zakramentali** so zakramentom podobni, vendar pa od njih bistveno različni.

Podobnost je v tem, da so tudi zakramentali vidna znamenja, s katerimi se podeljujejo božje dobrote.

Razlika pa je mnogotera:

a) Zakramentalov ni postavil Jezus Kristus, ampak njegova Cerkev.

b) Zakramentali neposrednje ne podeljujejo posvečujoče milosti, ampak druge dobrote.

c) Teh dobrot ne dele po lastni vrednosti, ampak le po priprošnji svete Cerkve in pobožnosti tistih, ki jih rabijo; zato jih tudi ne podelé vselej.

Ker nam v zakramentalih prosi božjih dobrot Jezusova Cerkev, ki je vedno Bogu dopadljiva, imajo tudi zakramentali vedno veliko vrednost pred Bogom. Vselej pa ne podelé prošnih dobrot, ker se prošnje ne strinjajo vselej s sklepom božje previdnosti.

Peto poglavje. O dovršenju sveta.

Prvi razdelek.

Poslednje reči človekove.

Človekov poslednji delež je smrt in sodba, po tej pekel ali nebesa. O koristi premišljevanja poslednjih reči govori Sveti Duh: „V vseh svojih delih se spominjaj svojih poslednjih reči in vekomaj ne boš grešil.“ Sir. 7, 40.

§ 80.

Smrt in posebna sodba.

1. **Smrt** je ločitev duše od telesa. O smrti vemo, da moramo vsi umreti, zakaj „ljudem je odločeno, enkrat umreti“ (Hebr. 9, 27); ne vemo pa, kdaj, kje in kako bomo umrli. Zato moramo pogosto misliti na smrt in biti nanjo vedno pripravljeni. Kristus nas opominja: „Čujte torej, ker ne veste ne dneva, ne ure.“ Mat. 25, 13.

Pravičnemu človeku se smrti ni bati, ker je smrt po Kristusovi zaslugi le prehod v boljše življenje. „Kristus je meni življenje in smrt dobiček.“ Fil. 1, 21. — „Dragocena je pred Gospodovim obličjem smrt njegovih svetnikov.“ Ps. 115, 6. — „Smrt grešnikov pa je silno huda.“ Ps. 33, 22.

2. S smrtjo se **konča čas preizkušnje in zasluženja**. „Če drevo pade proti jugu ali severu, obleži tam, kamor je padlo.“ Prid. 11, 3. — „Pride noč, v kateri nihče ne more delati.“ Jan. 9, 4.

3. Takoj po smrti vsakega človeka Bog njegovo dušo **sodi**. Ta sodba se imenuje **posebna sodba**. „Bogu je lahko, smrtni dan vsakemu povrniti po njegovih delih.“ Sir. 11, 28.

Božja sodba ni kakor preiskovanje zemeljskega sodnika, kateremu je stvar izpočetka neznana, marveč je v trenutku smrti že sklenjena in duša takoj prejme zaslužen plačilo.

4. **Delež** sojene duše je:

a) zveličanje, ako je v posvečujoči milosti in je že zadostila za vse grehe, ki jih je morda storila;

b) prehodno trpljenje v vica h, ako je v posvečujoči milosti, pa ima še zadoščevati za grehe;

c) pogubljenje v peklu, ako se je ločila s sveta brez posvečujoče milosti.

§ 81.

Zveličanje v nebesih.

1. **Nebesa** so kraj, kjer zveličani angeli in svetniki uživajo neizrekljivo veselje. „Oko ni videlo, uho ni slišalo in v srce človekovo ni prišlo, kar je Bog pripravil tem, ki ga ljubijo.“ 1. Kor. 2, 9.

Kje so nebesa in kakšne so v nebesih stvarne razmere, o tem sveta vera ne razodeva ničesar. (Tako tudi ne o vica h in peklu.)

2. **Veselje**, ki ga uživajo izvoljeni v nebesih, je neizrekljivo. Iz božjega razodetja vemo:

a) Boga gledajo iz obličja v obličje ter ga ljubijo in uživajo brez konca. „Vidimo sedaj skozi zrcalo kakor v megli, takrat pa iz obličja v obličje. Sedaj spoznam le nekoliko, takrat pa bom spoznal, kakor sem tudi spoznan.“ 1. Kor. 13, 12. — „Videli ga bomo, kakoršen je.“ 1. Jan. 3, 2.

Gledanje Boga iz obličja v obličje je najpopolnejše spoznavanje božje, različno od sedanjega spoznavanja, ko iz lepote stvari sklepamo na lepoto stvarnika in nas o njem poučuje sveta vera. V nebesih ga bomo sami neposrednje spoznavali ali gledali, z vso močjo ljubili in se udeleževali njegove blaženosti.

Bistvena blaženost izvoljenih je torej Bog sam. Vse drugo, kar ni Bog, blaženosti ne bi moglo nadomestiti, a tudi nikake bolečine je ne bi mogle zamegliti.

b) Razen bistvene blaženosti uživajo zveličani tudi druge radosti, ki so primerne njih poveličanju. Radujejo se popolne dušne (in po vstajenju tudi telesne) dovršenosti; izpolnjujejo se jim vse želje, ki so le dobre in svete; veselje jim pomnožuje družba ljubljenih prijateljev, svetnikov in angelov, pred vsemi Jezusa Kristusa v poveličani človeški podobi in rajske kraljice Marije.

c) Izvoljeni so za zmiraj obvarovani vsake bolečine in žalosti, vsakega tudi najmanjšega zla. „Bog bo obrisal vse

solze z njih oči in smrti ne bo več; tudi ne bo več ne žalovanja, ne vpitja, ne bolečine.“ Skr.raz. 21, 4.

Tudi zavoljo pogubljenja nekdaž ljubljenih sorodnikov in prijateljev zveličani ne žalujejo. Zakaj, ko gledajo božjo neskončno lepoto, vidijo tudi to, da je Bog vsem hotel dobro in da vse kaznuje le po zasluženju; ker Boga popolnoma ljubijo, ljubijo tudi vse njegove sklepe.

3. Veselje izvoljenih je **različno**. „Sin človekov bo povrnil vsakemu po njegovih delih.“ Mat. 16, 27. — „Kdor se je v obilnosti, bo tudi žel v obilnosti.“ 2. Kor. 9, 6.

Bistveno blaženost uživajo vsi, tako da je vsak popolnoma srečen. Vsak gleda, ljubi in uživa božjo lepoto z vso svojo močjo, toda kateri so zaslužili več, imajo popolnejšo zmožnost.

§ 82.

Očiščevanje v vicah.

1. **Vice** so kraj, kjer trpe časne kazni in se očiščujejo duše tistih, ki so umrli v posvečujoči milosti, pa imajo še zadoščevati za grehe.

2. **Da so vice**, uči razodetje, pa tudi razum sam sklepa, da mora biti tak prehodni stan.

a) Razodetje.

Sveto pismo hvali dejanje Juda Makabejca, ki je za grehe padlih bojevnikov dal v Jeruzalemu opravljati daritve. „Sveta in dobra je misel, moliti za mrtve, da bi bili grehov rešeni.“ 2. Mak. 12, 46. Zveličani v nebesih nimajo grehov: ne zadolženosti krivde, ne zadolženosti kazni; pogubljeni v peklu grehov ne morejo biti rešeni. Torej mora biti prehodni stan, kjer se duše očiščujejo.

Izročilo svete Cerkve je s tem naukom od prvih stoletij v popolnem soglasju: V vseh liturgijah vzhodne in zahodne Cerkve in tudi že davno odpadlih verskih ločin so določene posebne molitve za rajnike, moliti pa se ne more ne za zveličane v nebesih, ne za pogubljene v peklu.

b) Razum sklepa: Ni verjetno, da bi bil vsak človek v smrtnem trenutku ali tako čist, da bi bil vreden, precej stopiti pred božje obličje, ali pa tako zloben, da bi zaslužil večno po-

gubljenje. Razodetje podpira to umsko sklepanje, ker uči, da tudi pravični ljudje na zemlji niso brez madežev in da nič omadeževanega ne pojde v nebesa. (Skr. raz. 21, 27.) Torej mora še po smrti biti dana prilika, da se duše očiščujejo.

3. Duše v vicah **nimajo** več na sebi **madeža krivde**. Smrtnih grehov se je duša kesala že v življenju na zemlji, v vicah obžaluje tudi najmanjše grehe.

Ko je duša vseh svetnih mikov prosta, jasno vidi, da je Bog njena najvišja ter edina dobrota. Ker se je že na zemlji v času preizkušnje odločila za božjo ljubezen, se zdaj obrne od vseh nerednosti. S tem dejanjem sicer ne zasluži oproščenja ali zmanjšanja kazni, toda Bog ji odpusti vsako krivdo, pravici božji pa je tudi po odpuščenju krivdi treba še zadostiti. Sv. Tomaž Akvinski.

4. Duše v vicah trpe **neizrekljive bolečine**. Najhujšo žalost trpe zato, ker zavoljo prejšnjih grehov ne morejo takoj gledati Boga, ki ga nad vse ljubijo. Razen tega jim je božja pravičnost prisodila še razne druge muke. A vse kazni duše v vicah sprejemajo in nosijo z ljubeznijo, ker so zanje sredstvo, da bodo smele Boga gledati.

5. **Preko sodnjega dne ne bo** nobena duša v vicah. Sklep sodbe bo: „In ti (zavrženi) pojdejo v večno kazen, pravični pa v večno življenje.“ Mat. 25, 46.

6. Dušam v vicah moremo **pomagati**, ker smo z njimi združeni v občestvu svetnikov. Tridentinski zbor pravi: „Dušam v vicah pomagajo priprošnje vernikov, zlasti daritev svete maše.“

Priprošnja je vsaka pomoč, ki jo more vernik v do-sego kake dobrote drugemu nakloniti, torej molitev, post, miloščina in sploh dobra dela. Tudi odpustke moremo po priprošnji obračati v korist dušam v vicah.

§ 83.

Pogubljenje v peklu.

1. **Pekel** je kraj, kjer pogubljeni ljudje v družbi zavrženih angelov trpe večne kazni. „Poberite se izpred mene, prekleti, v večni ogenj, ki je pripravljen hudiču in njegovim angelom.“ Mat. 25, 41.

O kraju sveta vera ne uči ničesar. Sv. Janez Krizostom opominja: „Ne vprašujmo, kje je, ampak kako mu ubežimo.“

2. „**Strašno je** pasti v roke živega Boga.“ Hebr. 10, 31.

a) Pogubljeni nikdar ne bodo videli božjega obličja. Iz te neskončne izgube nujno izvira neutolažna žalost, obupnost in pekoča vest.

Otroci, kateri niso dosegli posvečujoče milosti, neskončne izgube toliko ne občutijo, ker je niso zakrivili sami; zato tudi morejo uživati naravno srečo.

b) Pogubljeni trpé tudi bolečine, ki jih povzroča „neugasljivi ogenj, kjer njih črv ne umrje in njih ogenj ne ugasne.“ Mark. 9, 42. 43. — „Grozovito trpim v tem plamenu“, je tožil neusmiljeni bogatin. Luk. 16, 24.

Ali je neugasljivi ogenj le podoba za velikost bolečine, ali je stvarni ogenj, verski nauk ni določen, ker se morejo svetopisemske besede tolmačiti tudi v prenesenem pomenu. Sveta Cerkev tega nauka ni določila. Skoraj splošno pa bogoslovci mislijo, da je ogenj v peklju pravi ogenj, samo različen od zemeljskega; zakaj večni ogenj muči, toda ne uničuje, žge, toda ostane „skrajna tema“.

3. Trpeli **ne** bodo vsi **enake kazni**. „Bog bo vsakemu povrnil po njegovih delih.“ Rim. 2, 6.

Ako bi vsi pogubljeni trpeli enako kazen, bi bil kaznovan le prvi smrtni greh, kar je proti božji pravičnosti in svetosti.

4. Pogubljenje bo trajalo **vekomaj**. „Ti pojdejo v večno kazen, pravični pa v večno življenje.“ Mat. 25, 46.

Večnost kazni zahteva božja pravičnost, božja svetost in modrost, pa tudi božja ljubezen do človeštva.

a) Božja pravičnost. Po zasluženju mora biti kaznovan smrtni greh, ki je neskončna žalitev božjega veličastva. Velikost krivice se ne meri po času, v katerem se je vršila, ampak po njeni zlobnosti, in ta je v smrtnem grehu neskončna, ker žali neskončno popolnega Boga. Zaslužena je torej neskončna kazen. Ker ne more biti neskončna po velikosti bolečin, je božja pravica grešniku odmerila kazen, ki traja brez konca.

b) Božja svetost in modrost. Svetost božja mora zahtevati, naj se izpolnjuje npravni zakon. Navadno pa je samo večna kazen zmožna, človeka v hudih izkušnjavah odvrniti od greha. Torej zahteva božja modrost večno kazen kot edino primerno zatrdilo (sankcijo) npravnega zakona.

Nespametna je tolažba grešnikova, da Bog zavoljo svojega usmiljenja ne more večno kaznovati. Zakaj v božjem usmiljenju ni slabotnega sočutja, ampak neskončna svetost in modrost. Zavoljo svetosti zahteva Bog nravno življenje in zavoljo modrosti je dal zakonu primerno zatrdilo.

Bog je neskončno usmiljen do grešnika, ki sledi klicu njegove milosti in se skesan povrne k njemu. A to je možno le v tem življenju. S smrtjo poteče čas milosti in čas preizkušnje je končan. Volja več ne izpreminja smeri hotenja. Kakor se je v tem življenju odločila: za Boga, ali proti Bogu, taka ostane. Kakor za pravične v večnosti ni več nevarnosti, da bi grešili, tako za pogubljene ni več možnosti, da bi se kesali in izpreobrnili.

c) Božja ljubezen do človeštva. Bog svoje stvari ljubi in zato jih podpira, da ne zavržejo zveličanja. Večnost kazni pa je sredstvo, ki more tudi slabotne ljudi obvarovati padca.

Strah pred božjo kaznijo sam po sebi ne povzdiguje človeškega srca h kreposti, toda vceplja mu spoštovanje do božjega veličastva in globok pojem o božji svetosti ter ga varuje oskrunjevalnih madežev. Tako se človek pripravlja za višje nagibe h krepstnemu življenju in nesebični ljubezni do Boga.

5. Pogubljeni so **izključeni iz občestva** svetnikov in molitve vernikov jim nič ne koristijo. Ker so zavrgli Boga, je zanje izgubljeno vse.

Drugi razdelek.

Vesoljno dovršenje.

Namen vesoljnega človeštva bo dosežen ob drugem prihodu Kristusovem, ko bodo vsi mrtvi vstali k poslednji sodbi.

§ 84.

Drugi prihod Kristusov.

1. Ob koncu sveta pride Jezus Kristus **še enkrat** na zemljo soditi žive in mrtve. „Videli bodo Sina človekovega priti na oblakih neba z veliko močjo in veličastvom.“ Mat. 24, 30.

2. „Tistega dne in ure pa ne ve nihče, niti angeli nebeški, ampak sam Oče.“ Mat. 24, 36.

Sveto pismo napoveduje nekatera **znamenja** pred koncem sveta:

a) „Evangelij kraljestva se bo oznanil po vsem svetu v pričevanje vsem narodom in tedaj pride konec.“ Mat. 24, 14.

b) „Izraelovi otroci bodo veliko dni ostali brez kralja in brez poglavarja in brez daritve in brez oltarja; potem pa se bodo izpreobrnili in iskali Gospoda in strahoma se bodo približali Gospodu, svojemu Bogu, in njegovim dobrotam poslednje dni.“ Ozej 3, 4—5.

c) Poprej bodo ljudje odpadali in se bo razodel človek greha, sin pogubljenja, ki bo nasprotoval in se vzdigoval proti vsemu, kar se imenuje Bog ali božje češčenje, tako da bo sedel v božjem templju in se izkazoval, kakor da bi bil Bog. (2. Tes. 2, 3—4.)

č) „Znamenja bodo na solncu in luni in zvezdah... in ljudje bodo koprnili od strahu in pričakovanja tega, kar ima priti črez vesoljni svet, zakaj nebeške moči se bodo gibale.“ Luk. 21, 25—26.

3. Vidni svet **ne ostane, kakoršen je** sedaj. „Rešen bo v častitljivo svobodo božjih otrok.“ Rim. 8, 21. — Jezus Kristus sam zatrjuje: „Nebo in zemlja bosta prešla, moje besede pa ne bodo prešle.“ Mat. 24, 35. — „Pričakujemo pa po njegovih obljubah novega neba in nove zemlje, na katerih prebiva pravica.“ 2. Petr. 3, 12—13.

§ 85.

Vstajenje mrtvih.

1. Sodnji dan bodo ljudje **vstali v svojih telesih**.

Kristus sam je učil: „Pride ura, v kateri bodo vsi, ki so v grobeh, slišali glas Sinu božjega. In šli bodo, kateri so delali dobro, v vstajenje življenja, kateri so pa delali hudo, v vstajenje sodbe.“ Jan. 5, 28—29.

Sv. Pavel je pisal Korinčanom: „Kakor v Adamu vsi umrjejo, tako bodo v Kristusu vsi oživljeni.“ 1. Kor. 15, 22.

Vera v vstajenje je temelj krščanske vere, za katero so mučenci dajali življenje.

Tudi v svetem pismu stare zaveze je vera v vstajenje jasno izražena. Makabejski mučenec si je dajal srčnost z bese-

dami: „Iz nebes imam te ude, pa zavaljo božjih zakonov jih zdaj preziram, ker jih upam zopet prejeti od njega.“ 2. Mak. 7, 11. — Job pa je govoril, ko ni več upal zdravja: „Vem namreč, da moj odrešenik živi, in poslednji dan bom vstal iz zemlje; in zopet bom obdan s svojo kožo in v svojem mesu bom gledal svojega Boga.“ Job 19, 24 — 26.

Dasi bomo resnično vstali v svojih telesih, vendar telo po vstajenju ne bo v vseh ozirih enako sedanjemu. „To trohljivo (telo) mora obleči nestrohljivost.“ 1. Kor. 15, 53. — Za istost telesa tudi ni potrebno, da bi po vstajenju imelo vso isto snov; saj tudi v življenju snovni deli prihajajo in odhajajo, vendar telo ostane isto in je vedno pravo naše telo.

2. Vstalih telesa **ne bodo enaka**. Telesa dobrih bodo poveličana in neizrekljivo lepa, telesa hudobnih pa neizrekljivo ostudna. „Vsi bomo sicer vstali, toda (častitljivo) izpremenjeni ne bomo vsi.“ 1. Kor. 15, 51.

„Pravični se bodo v kraljestvu svojega Očeta svetili kakor solnce.“ Mat. 13, 43. — „Jezus Kristus bo izpremenil naše revno telo, ker ga bo upodobil svojemu častitljivemu telesu.“ Fil. 3, 21.

„Kateri spe v prahu zemlje, se bodo zbudili: eni k večnemu življenju in drugi k osramočenju, ki ga bodo večno gledali.“ Dan. 12, 2.

§ 86.

Vesoljna sodba.

1. Po vstajenju bo **vesoljna sodba**. „Vsi se moramo pokazati pred sodnim stolom Kristusovim.“ 2. Kor. 5, 10. — „Ko pride Sin človekov v svojem veličastvu in vsi angeli z njim, takrat bo sedel na sedežu svojega veličastva. In zbrali se bodo pred njim vsi narodi in ločil jih bo narazen, kakor pastir loči ovce od kozlov, in postavil bo ovce na svojo desnico, kozle pa na levico.“ Mat. 25, 31—33.

2. Pri vesoljni sodbi bo pred svetom **odkrito** vse, kar so ljudje storili dobrega ali hudega, tudi vse misli, želje in nameni vsakega človeka.

O načinu sodbe meni sv. Tomaž Akvinski, da se bo vsa sodba izvršila po hipnem božjem razsvetljenju. Bog bo posvetil v dušo vsakega človeka, da bo v hipu odkrito vse njegovo življenje. V tej božji luči bo vsa sodba izrečena, utemeljena in izvršena. Nam ljudem na zemlji je popisal Jezus Kristus poslednjo sodbo v podobi zemeljske sodbe, da moremo razumeti vsaj poglobitni temelj razsodbe, namreč vzročno zvezo med našimi dejanji in zvršetkom sodbe.

3. Slednjič bo izrekel sodnik Jezus Kristus končno in večno veljavno **razsodbo** nad pravičnimi in krivičnimi. Pravične bo sprejel v **nebesa**, krivične pa pahnil v **pekel**.

„Takrat poreče kralj tistim, ki bodo na njegovi desnici: Pridite, blagoslovljeni mojega Očeta, posedite kraljestvo, ki vam je pripravljeno od začetka sveta.“ Mat. 25, 34.

„Potem poreče tudi tistim, ki bodo na levisci: Poberite se izpred mene, prekleti, v večni ogenj, ki je pripravljen hudiču in njegovim angelom.“ Mat. 25, 41.

„In ti pojdejo v večno kazen, pravični pa v večno življenje.“ Mat. 25, 46.

4. Vesoljna sodba bo primerno **dovršenje** božjih del:

a) Ljudje prejmejo čast ali osramočenje po resnični zaslugi, ker bodo odkrita vsa dobra in vsa hudobna dela.

b) Pred vsem svetom se takrat odkrijejo dela božje previdnosti in se pokaže božja mogočnost, dobrotljivost, svetost in pravičnost.

c) Jezus Kristus, ki je bil zaradi vsega človeštva zaničevan, bo pred vsemi stvarmi poveljčan. Takrat bodo vsi videli, kar zdaj verujemo:

„V nikomer drugem ni zveličanja.“

1. Kor. 4, 5.

Berilo.

1.

Stvari oznanjajo Boga.

Job 12, 7—9.

„Vprašaj živino in učila te bo;
in tice neba in naznanile ti bodo.
Govori z zemljo in odgovorila ti bo
in pripovedovale bodo ribe morja.
Kdo ne ve,
da je vse to naredila roka Gospodova!“

Sv. Avguštin, Conf. 10, 6.

Gospod, ganil si s svojo besedo moje srce in ljubil sem te. Pa tudi nebo in zemlja in vse, kar je na njih, mi z vseh strani govori, naj te ljubim; in ne nehajo oznanjati vsem, tako da so neopravičljivi, kateri te ne ljubijo ...

Kaj pa ljubim, ko tebe ljubim? ...

Vprašal sem zemljo in rekla je: Nisem tvoj Bog; in vse stvari na njej so izpovedale isto.

Vprašal sem morja in brezdna in živali, ki se gibljejo na zemlji, in odgovorile so: Nismo tvoj Bog, išči nad nami!

Vprašal sem pihljajoče sapice in govoril je zrak z vsemi svojimi prebivalci: Moti se Anaksimen¹, nisem tvoj Bog.

Vprašal sem nebo, solnce, luno in zvezde, in rekle so: Tudi me nismo Bog, ki ga iščeš.

In rekel sem vsem stvarjem, ki obkrožujejo moje telo: Rekle ste mi o mojem Bogu, da ve niste; povejte mi kaj o Njem. In zaklicale so z velikim glasom: On nas je naredil.

Moje vprašanje je moja pozornost in njih odgovor je njihova lepota.

¹ Anaksimen je bil grški modroslovec, rojen l. 548. pr. Kr.; učil je, da je vse nastalo iz zraka.

Sv. Avguštin, Conf. 11, 4.

Glej, stvari (nebo in zemlja) so.

Kličejo, da so narejene, zakaj izpreminjajo se; v tem pa, kar ni narejeno in vendar biva, ni ničesar, kar poprej ne bi bilo, to je: v tem ni izpreminjevanja.

Kličejo tudi, da se niso naredile same: zato smo, ker smo narejene; preden smo bile, nas ni bilo, da bi se bile mogle narediti same.

In glas govorečih je razvidnost.

Torej si jih naredil ti, o Gospod; ki si lep, zakaj lepe so; ki si dober, zakaj dobre so; ki si, zakaj so (bivajo). Pa niso tako lepe in niso tako dobre in ne bivajo tako, kakor ti, njihov stvarnik, s komer primerjane, niso ne lepe, ne dobre, niti ne bivajo.

Vemo to, hvala tebi!

2.

Zavest o božanstvu.

Vera v božanstvo je dota človeštva. Vkljub različnosti življenja, izobrazbe, нравnih nazorov, želja in usode se narodi vse zemlje strinjajo v eni misli: Biva višje bitje, ki ga moramo častiti.

Že pred več ko 2000 leti je pisal Plutarh¹: „Ako prepo-tuješ dežele, najdeš morda mesta brez ozidja, brez vednosti in umetnosti, brez kraljev, brez palač, brez bogastva; mesta, v katerih zlato ni znano ali ni v rabi, mesta brez javnih trgov in gledišč: toda mesta brez svetišča, brez bogov, brez molitve, prisege in preročišča, mesta, ki ne bi izkušalo, z daritvami in obredi doseči blaginje in odv~~o~~rniti hudega, ni še nihče videl in ga ne bo videl.“ — Ciceron² pa sodi: „Nobeno ljudstvo ni tako divje in noben človek ni tako grozen, da njegove duše ne bi prešinjala misel na božanstvo.“ — Vse kesnejše raziskovanje o starih narodih potrjuje to sodbo. „Kakor daleč sega naša vednost, ni na zemlji rodu, čigar naravni nagon bi težil za tem, da bi zanikaval Boga. Vsi govore, ali po svoje vsaj jec-

¹ Adv. Colot. 31. — ² Tusc. disp. I, 13.

ljajo besede: Oče naš, kateri si v nebesih! Tu so silni prirodni pojavi, ki človeka spominjajo višje moči, tam se zemlje sin ozre kvišku k svetlim zvezdam in v urejenih potih ter v veličastni lepoti nebnih teles spozna delo urejajočega duha nedoumne modrosti. Še večkrat zavest, da je človek potreben pomoči, obrne proseče oko stiskanega (zemljana) k močnemu rešitelju; ali glas vesti z neodklonljivo oblastjo preti trdemu zločincu s pogubo, ali obeta skesanemu odpuščenje. Zdaj samo slutnja, zdaj jasno spoznanje, zdaj svetla, čista resnica, zdaj hudo izkazeni in spačeni nazori. Toda za onega, ki hoče slišati, se vedno ter povsod jasno in razločno glasi vsega človeštva veropoved: Resnično, je osebni Bog!¹

V novejšem času je narodopisje preiskalo skoraj vse narode. Veliko divjih in zapuščenih rodov se je našlo, a človeških bitij brez misli na božanstvo narodopisje ne pozna. Reka časov poteka, v grobove padajo človeški rodovi; nad milijoni, ki gredo mimo, pa stoji neizpremenljiva, kakor solnce na nebu duhov, misel na Boga.²

So pa posamezni brezverci, ki se trudijo, da bi se odtegnili veri v Boga. Toda čeprav ti na vso moč širijo brezbožne misli in njihovo delovanje silno podpirajo človeške strasti, so vendar nasproti verni množici vedno v neznatni manjšini. Vrhutega z nestrpnostjo v življenju potrjujejo naravni zakon, da stvar do Boga ne more biti malomarna in ob smrti brez vere ne potolažena. „Neresnico namreč govore, kateri pravijo, da ne čutijo Boga; zakaj dasi ti zatrjujejo podnevi, ponoči vendar tudi sami dvomijo.“³ Mnogim se v resnih trenutkih povrne prava zavest. „Pred očmi umirajočega izginja svet kakor jutranji sen; takrat s prenovljeno silo privre iz duše misel, ki ga vzdržuje in rešuje; to je misel o Bogu, h kateremu se vrača večina onih, ki so ga v življenju tajili in bili razširjevalci nevere.“⁴

¹ Pesch, Der Gottesbegriff in den heidnischen Religionen.

² Hettinger, Apologie, 7. Aufl., B. I., 105.

³ Seneca l. I. De ira.

⁴ Hettinger, zg. c. str. 104.

Prerokbe o Mesijevem trpljenju.

Kralj David, s preroškim duhom napolnjen, gleda trpečega Mesija, ki sam o sebi govori:

„Bog, moj Bog, ozri se name;
zakaj si me zapustil?
Jaz pa sem črv in ne človek;
v zasramovanje ljudem
in izvržek izmed ljudstva.
Vsi, ki me vidijo, me zasmehujejo.
Četa hudobnežev me je obdala.
Prebodli so mi roke in noge;
vse kosti so mi prešteli.
Razdelili so si moja oblačila
in za mojo suknjo so vadjali.“

Ps. 21.

„Dajejo mi žolča v jed
in v moji žeji me napajajo s kisom.“

Ps. 68, 22.

Prerok Izaija navaja Mesija samega govorečega: „Svoje telo sem dal njim, ki so me bili...; svojega obličja nisem obrnil od njih, ki so me zasramovali in v mé pljuvali.“ Iz. 50, 6.

Potem pa s pretresljivimi besedami slika trpečega Odrešenika: „Nima ne podobe ne lepote; videli smo ga... zaničevanega in najzadnjega med ljudmi, moža bolečin in izkušnega v slabosti; in kakor zakrito je bilo njegovo obličje in bil je zaničevan... Resnično, on je prevzel naše bolezni in nosil naše bolečine; in nam se je zdel kakor gobav in udarjen od Boga in ponižan; on pa je bil ranjen zavoľjo naših grehov in potrť zavoľjo naših hudobij; pokorjenje je bilo nad njim zavoľjo našega miru in z njegovimi ranami smo bili ozdravljeni... Gospod je nanj naložil pregreho nas vseh. Darovan je bil, ker je sam hotel, in ni odprl svojih ust. Kakor ovco ga peljejo v zaklanje in kakor jagnje, ki molči pred njim, ki ga striže, in ne odpre svojih ust... Med hudobneže je bil štet; in sam je nosil pregrehe mnogih in za hudodelnike je prosil.“ Iz. 53.

4.

Psalm 2.

Zakaj hrumé narodi
in si ljudstva umišljajo prazne reči!
Vzdigajo se kralji zemlje
in prvaki se zbirajo zoper Gospoda
in zoper njegovega Maziljenca:

„Raztrgajmo njih vezi
in vrzimo raz sebe njih jarem!“

On, ki biva v nebesih, se jim posmehuje
in Gospod jih zaničuje.

Tedaj jim bo govoril v svoji jezi
in s svojim srdom jih bo prestrašil.

„Jaz pa sem od njega postavljen za kralja
nad Sionom, njegovo sveto goro,
in oznanjam njegovo povelje.

Gospod mi je rekel: Moj Sin si ti,
danes sem te rodil.

Zahtevaj od mene
in dal ti bom narode v tvojo dediščino
in v tvojo posest pokrajine zemlje.
Vladal jih boš z železno palico
in kakor lončarsko posodo jih boš zdrobil.“

In zdaj, kralji, razumejte,
dajte se poučiti, vi, ki sodite zemljo.

Služite Gospodu v strahu
in poveljujte ga v trepetu.

Sprejmite svarilo, da se ne razsrdi Gospod
in ne zajdete v pogubo s prave poti.

Ko se v kratkem razvname njegova jeza,
blagor vsem, kateri vanj zaupajo.

